

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΩ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2009-04-25. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

The Project Gutenberg EBook of The Complete Works, Volume 6, by Lucian

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: The Complete Works, Volume 6

Author: Lucian

Translator: Ioannis Kondilakis

Posting Date: March 14, 2012 [EBook #28606]

First Posted: April 25, 2009

Last Updated: November 21, 2009

Language: Greek

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK THE COMPLETE WORKS, VOLUME 6 ***

Produced by Sophia Canoni, book provided by Iason Konstantinidis

Release Date: April 25, 2009 [EBook #28606] Last Updated: November 21, 2009

Produced by Sophia Canoni, book provided by Iason Konstantinidis

Note: Numbers in curly brackets relate to the footnotes that have been transferred at the end of the book.

In three instances, missing words have been denoted by []. For one of them, I have supplied what I think it is. I have added a note included in //

The tonic system has been changed from polytonic to monotonic.

Σημείωση: Οι αριθμοί σε αγκύλες {} αφορούν στις υποσημειώσεις των σελίδων που έχουν μεταφερθεί στο τέλος του βιβλίου.

Σε τρεις περιπτώσεις που λείπουν λέξεις έχω χρησιμοποιήσει []. Σε μια από αυτές έχω γράψει την λέξη που νομίζω ότι είναι. Μια σημείωσή μου περιβάλλεται από //.

Το τονικό σύστημα έχει αλλαχτεί από πολυτονικό σε μονοτονικό.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΩ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Εικόνες. — Υπέρ των εικόνων. — Εταιρικοί διάλογοι. — Όνειρον ή Αλεκτρυών. — Συμπόσιον ή Λαπίθαι. — Ζευς τραγωδός. — Συστημάτων Δημοπρασία. — Αλιεύς ή αναζήσαντες. — Ηρόδοτος ή Αετίων.

**ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1911**

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΙΚΟΝΕΣ ([1](#))

ΛΥΚΙΝΟΣ. Αναμφιβόλως εκείνο το οποίον έπαθα προ ολίγου, όταν είδα μίαν ωραιοτάτην γυναίκα, είνε ό,τι επάθαιναν όσοι αντίκρυζαν την Γοργόνα· διότι ακριβώς παρ' ολίγον να μεταβληθώ εξ ανθρώπου εις πέτραν από την κατάπληξιν.

ΠΟΛΥΣΤΡΑΤΟΣ. Βέβαια θα ήτο εξαιρετικόν και λίαν καταπληκτικόν το θέαμα, αφού και τον Λυκίνον

ηδυνήθη να εκπλήξη, και μάλιστα όταν το αντικείμενον ήτο γυναίκα. Αν ήτο κανείς έφηβος δεν θ' απορούσα, διότι συχνότατα σου συμβαίνει να μένης εκστατικός ενώπιον των ωραίων νέων και είνε ευκολώτερον να μετακινήση κανείς ολόκληρον το Σίτυλον ⁽²⁾ παρά να σε αποσπάση από τους ωραίους, όταν στέκεσαι ενώπιόν των με το στόμα ανοικτόν και τα μάτια βουρκωμένα πολλάκις, όπως η κόρη του Ταντάλου. Αλλά δεν μου λες, ποία ήτο αυτή η απολιθώνουσα Μέδουσα και από πού ήτο διά να μάθω και εγώ; διότι δεν πιστεύω να θέλῃς μόνον διά τον εαυτόν σου το θέαμα και να ζηλοτυπήσης εάν και εγώ θελήσω να απολιθωθώ μαζί σου.

ΛΥΚ. Πρέπει να ξέρης ότι και μακρόθεν αν την ατενίσῃς, θα σε καταστήσῃ πλέον ακίνητον και άλαλον από τα αγάλματα. Αλλ' ίσως αυτό είνε το ολιγώτερον επικίνδυνον εάν όμως σε ατενίσῃ και εκείνη, δεν θα υπάρχῃ πλέον τρόπος να απομακρυνθῇς, αλλά θα σε σύρῃ ως δεσμευμένον όπου θέλει, όπως η πέτρα του Ηρακλέους σύρει τον σίδηρον. ΠΟΛ. Παύσε, Λυκίνε, να μου εκφράζῃς με υπερβολάς τον θαυμασμόν σου και λέγε μου ποία ήτο αυτή η γυναίκα.

ΛΥΚ. Ενώ συ νομίζεις ότι λέγω υπερβολάς, εγώ φοβούμαι ότι αν την ίδῃς θα σου φανούν κατώτεροι αυτής οι έπαινοί μου· τόσον ωραιότερα θα σου φανῇ. Αλλά ποία είνε δεν γνωρίζω· το μόνον το οποίον δύναμαι να σου εἶπω είνε ότι είχε μεγάλην ακολουθίαν δούλων, ευνούχων και θεραπεινίδων και εν γένει εφαινέτο ότι ανήκεν εις τάξιν ανωτέραν.

ΠΟΛ. Ουδέ τ' όνομά της γνωρίζεις; Δεν ηρώτησες πώς ονομάζεται;

ΛΥΚ. Όχι· το μόνον που γνωρίζω είνε ότι πατρίδα έχει την Ιωνίαν· διότι εἷς εκ των θεατών, ο οποίος ευρέθη πλησίον μου, εἶπεν, αφού εκείνη επέρασε· Τοιαύτα είνε τα Σμυρναϊκά κάλλη. Αλλά δεν είνε παράδοξον ότι η ωραιότερα των Ιωνικών πόλεων παρήγαγε την ωραιότεραν των γυναικών. Εμάντευσσα δε ότι και αυτός ο οποίος εἶπεν αυτά ήτο Σμυρναίος και υπερηφανεύετο διά το κάλλος της γυναικός εκείνης.

ΠΟΛ. Αληθώς εφέρθῃς ως πέτρα, αφού ούτε την παρηκολούθησες, ούτε τον Σμυρναίον εκείνον ηρώτησες ποία ήτο [;];] προσπάθησε τουλάχιστον να μου την παραστήσῃς με λόγους ποία ήτο και ίσως θα την αναγνωρίσω.

ΛΥΚ. Η απαίτησίς σου είνε μεγάλη. Δεν αρκεί η δύναμις των λόγων και μάλιστα η ιδική μου ευφράδεια να εξεικονίσῃ κάλλος τόσον θαυμάσιον, διά το οποίον μόλις θα ήσαν ικανοί ο Απελλῆς ή ο Ζεύξις ή ο Παρράσιος, ο Φειδίας ή ο Αλκαμένης. Εγώ με την ασθενή μου τέχνην θα ζημιώσω το πρωτότυπον.

ΠΟΛ. Επέ μου τέλος πάντων πώς ήτο η μορφή της. Δεν δύνασαι να κατηγορηθῇς ως παράτολμος, διότι θα επιχειρήσῃς να δώσῃς μίαν ιδέαν εις φίλον σου.

ΛΥΚ. Μου φαίνεται ότι ασφαλέστερα θα το κατορθώσω αν καλέσω εις βοήθειάν μου μερικούς εκ των αρχαίων τεχνιτών, διά να μου αναπαραστήσουν την γυναίκα εκείνην.

ΠΟΛ. Τι εννοείς; Πώς θα έλθουν εις βοήθειάν σου άνθρωποι οι οποίοι προ τόσοσ χρόνου έχουν αποθάνῃ;

ΛΥΚ. Ευκόλως· αρκεί να μου απαντήσῃς εις μερικάς ερωτήσεις.

ΠΟΛ. Καλά, ερώτα.

ΛΥΚ. Εταξείδευσές ποτε, Πολύστρατε, εις την Κνίδον;

ΠΟΛ. Βέβαια.

ΛΥΚ. Επομένως θα είδες βέβαια και την εκεί Αφροδίτην. ΠΟΛ. Μάλιστα· είνε το ωραιότερον δημιούργημα του Πραξιτέλους.

ΛΥΚ. θα ήκουσες και τον μύθον τον οποίον διηγούνται οι εντόπιοι περί αυτής, ότι δηλαδή κάποιος ερωτεύθη το άγαλμα και διαφυγών την προσοχήν έμεινε μίαν νύκτα εντός του ναού και ικανοποίησε το πάθος του, όσον τούτο είνε δυνατόν με άγαλμα. Αλλά περί τούτου δεν πρόκειται τώρα. Αφού δε, ως λέγεις, είδες το άγαλμα εκείνο, τώρα να μου απάντησης και εις μίαν άλλην ερώτησιν, αν είδες και την Αφροδίτην, η οποία ευρίσκεται εις τας Αθήνας, την εν κήποις Αφροδίτην του Αλκαμένους.

ΠΟΛ. θα ήμουν ο σκληρότερος των Αθηναίων, Λυκίνε, εάν δεν είχα ιδή μέχρι τούδε το ωραιότερον από τα έργα του Αλκαμένους.

ΛΥΚ. Θεωρώ περιττόν να σε ερωτήσω, Πολύστρατε, εάν ανέβης πολλάκις εις την ακρόπολιν και παρατήρησες την Σωσάνδραν του Καλάμιδος.

ΠΟΛ. Και αυτήν την είδα, πολλάκις.

ΛΥΚ. Καλά. Από δε τα έργα του Φειδίου ποίον σου ήρεσε περισσότερο;

ΠΟΛ. Ποίον άλλο παρά η Λημνία ⁽³⁾ την οποίαν τόσον εξετίμα ο Φειδίας, ώστε και εχάραξεν επί του αγάλματος το όνομά του; Αλλά και η Αμαζών, η οποία στηρίζεται επί της λόγχης, δεν μου αρέσει ολιγώτερον.

ΛΥΚ. Αυτά τώνοντι είνε τα καλλίτερα και δεν έχομεν ανάγκην άλλων τεχνιτών. Τώρα λοιπόν θα προσπαθήσω να πάρω εξ εκάστου των αγαλμάτων τούτων ό,τι εξάίρετον έχει να το συναρμόσω εις μίαν εικόνα.

ΠΟΛ. Και πώς θα το κατορθώσης αυτό;

ΛΥΚ. Δεν είνε δύσκολον, Πολύστρατε, εάν παραδόσωμεν τα αγάλματα εις τον λόγον και επιτρέψωμεν εις αυτόν να μεταφέρη και συνθέση και συναρμόση όσον το δυνατόν ευρυθμότατα τας καλλονάς αυτών εις μίαν.

ΠΟΛ. Καλά· ας τα παραλάβη λοιπόν και ας τα συνθέση, διότι είμαι περίεργος να ιδω πώς θα τα μεταχειρισθή και πώς εκ τόσων εικόνων θα συνθέση μίαν χωρίς δυσαρμονίας.

ΛΥΚ. Λοιπόν τώρα θα ίδης πώς θα συναρμόση ο λόγος το καλλιτέχνημά του. Από την Αφροδίτην της Κνίδου θα λάβη μόνον της κεφαλήν· δεν θα χρειασθή τίποτε από το άλλο σώμα, το οποίον είνε γυμνόν. Την κόμην, το μέτωπον και τας ωραίας γραμμάς των φρυδιών θ' αφήση όπως τα έκαμεν ο Πραξιτέλης, θα διατηρήση επίσης την υγρότητα των οφθαλμών ομού με την φαιδρότητα και την χάριν, όπως τα θέλει ο Πραξιτέλης. Τα δε μήλα και όλα τα άλλα εξέχοντα μέρη του προσώπου θα λάβη από τον Αλκαμένην και την εν κήποις, προσέτι δε τα άκρα των χειρών και των καρπών την ευρυθμίαν και τους στρογγυλούς δακτύλους τους λεπτυνομένους κατά τα άκρα. Το όλον δε περίγραμμα του προσώπου, την αβρότητα των παρειών και την σύμμετρον μύτην θα δώσουν η Λημνία και ο Φειδίας. Ο ίδιος θα μας δώση και του

στόματος την αρμονικήν σχισμήν και τον αυχένα της Αμαζόνος του· η δε Σωσάνδρα και ο Κάλαμις θα την στολίσουν με την αιδημοσύνην και θα της δώσουν το σεμνόν και μόλις φαινόμενον μειδίημα εκείνης. Και το ευσταλές και την σεμνότητα του ιματισμού παρά της Σωσάνδρας επίσης θα λάβη, με την διαφοράν μόνον ότι η δική μας θα έχη την κεφαλήν άσκεπη. Ανάστημα θα έχη ίσον με την Κνιδίαν Αφροδίτην και ο Πραξιτέλης θα μας δώση και τας αναλογίας ταύτας. Τώρα πώς σου φαίνεται, Πολύστρατε; θα γίνη ωραίον το άγαλμά μας;

ΠΟΛ. Βέβαια εάν εκτελεσθή, με τελείαν ακρίβειαν· διότι ελησμόνησες κάτι τι, θαυμάσιε αγαλματοποιέ, πολύ σπουδαίον, ενώ συνεσώρευες τόσα και τόσα εις το έργον σου.

ΛΥΚ. Τι ελησμόνησα;

ΠΟΛ. Κάτι τι, φίλε μου, από τα σπουδαιότερα, εκτός εάν νομίζης ότι ολίγον συντελεί προς το κάλλος το χρώμα και μάλιστα το αρμόζον εις έκαστον μέρος του κάλλους, ούτως ώστε να είνε μαύρα εντελώς όσα πρέπει να είνε μαύρα, λευκά όσα πρέπει να είνε λευκά και το ερύθημα να επανθή και τα τοιαύτα. Άνευ αυτών το έργον μας κινδυνεύει να έχη την μεγαλειτέραν έλλειψιν.

ΛΥΚ. Πόθεν λοιπόν θα λάβωμεν και αυτά· ή πρέπει να καλέσωμεν εις βοήθειαν ημών τους ζωγράφους και μάλιστα εκείνους οίτινες ανεδείχθησαν άριστοι μεταξύ αυτών, διά ν' αναμίζουν τα χρώματα και χρωματίζουν την εικόνα καταλλήλως; Λοιπόν ας καλέσωμεν τον Πολύγνωτον και τον Ευφράνορα, τον Απελλήν και τον Αετίωνα· ας διαιρέσουν δε ούτοι το έργον μεταξύ των και ο μεν Ευφράνωρ ας χρωματίση την κόμην όπως εξωγράφησε την κόμην της Ήρας, ο δε Πολύγνωτος την ωραίαν γραμμήν των φρυδιών και το ερύθημα των παρειών, όπως εξωγράφησε την Κασάνδραν εις την λέσχην των Δελφών· ο ίδιος ας ζωγραφίση το φόρεμα, λεπτότατα εξειργασμένον, ούτως ώστε μέρος μεν αυτού να είνε συνεσφιγμένον, το δε άλλον να κυματίζη και να κολπούται υπό του άνεμου. Το άλλο σώμα ας ζωγραφίση ο Απελλής, κυρίως κατά το υπόδειγμα της Πακάτης ⁽⁴⁾ όχι καθ' υπερβολήν λευκόν, αλλ' απλώς ζωογονούμενον υπό του αίματος· τα δε χείλη να γίνουν όπως ο Αετίων εξωγράφησε της Ροξάνης τα χείλη. Αλλά μάλλον τον άριστον των ζωγράφων Όμηρον πρέπει να καλέσωμεν μετά του Απελλού και του Ευφράνορος. Το όλον χρώμα του σώματος πρέπει να είνε όμοιον προς εκείνο το οποίον ο ποιητής της Ιλιάδος απέδωκεν εις τον Μενέλαον, παρομοιάσας τους μηρούς αυτού με ελεφαντοκόκαλον ελαφρώς πορφυρωμένον. Ο ίδιος ας ζωγραφίση και τους οφθαλμούς και ας την κάμη βοώπιν. Θα τον βοηθήση δε εις το έργον και ο Θηβαίος ποιητής, διά να την κάμη ιοβλέφαρον. Και φιλομειδή να την καταστήση ο Όμηρος και λευκώλενον και ροδοδάκτυλον και εν γένει να την εξομοιώση προς την χρυσήν Αφροδίτην πλέον ή την Βρυσηίδα. Αυτά θα κάμουν οι ζωγράφοι και οι γλύπται. Αλλ' εκείνο το οποίον επανθεί εις όλα ταύτα, η χάρις ή μάλλον όλαι αι χάριτες ομού και όλοι οι έρωτες, ποίος θα δυνηθή να το μιμηθή;

ΠΟΛ. Αυτή, Λυκίνε, θα είνε θαύμα ωραιότητος, όπως την περιγράφεις, και κάτι τι θείον το οποίον έπεσεν εξ ουρανού. Τι δε έκαμνεν όταν την είδες;

ΛΥΚ. Εκράτει βιβλίον κατά το ήμισυ τυλιγμένον και εφάινετο ότι μέρος αυτού είχεν αναγνώση και κατεγίνετο εις την ανάγνωσιν του επίλοιπου. Ενώ δε εβάδιζε, κάτι έλεγε και προς έν των προσώπων της ακολουθίας της, αλλά δεν γνωρίζω τι έλεγε, διότι δεν ωμίλει μεγαλοφώνως. Όταν δε εμειδίασε, Πολύστρατε, έδειξε κάτι δόντια, που δεν δύναμαι να σου παραστήσω την λευκότητα, των, την συμμετρίαν και την συναρμογήν. Αν έτυχε να ίδης περιδέραιον από λαμπροτάτους και ισομεγέθεις μαργαρίτας, θα δυνηθής να φαντασθής την λαμπρότητα και την κανονικότητά των. Το ερύθημα των χειλέων ανεδείκνυνεν έτι μάλλον την λευκότητά των. Θα ηδύνατό τις να τους συγκρίνη προς το στιλβωμένον ελεφαντοκόκαλον περί του οποίου ομιλεί ο Όμηρος, και δεν ήσαν οι μεν πλατύτεροι των

δε ή προέχοντες ή αραιοί, όπως συμβαίνει εις τας περισσότερας γυναίκας, αλλ' η ισότης των ήτο τελεία και είχαν το αυτό χρώμα και το αυτό μέγεθος και ομοίως όλοι ήσαν συνηρμοσμένοι. Εν γένει το θέαμα ήτο θαυμάσιον και πάσαν ανθρωπίνην καλλονήν υπερέβαινε.

ΠΟΛ. Στάσου. Μαντεύω τώρα πολύ καλά απ' αυτά που λέγεις και την πατρίδα της, ποίαν γυναίκα εννοείς. Είπες ότι την ηκολούθουν και ευνούχοι.

ΛΥΚ. Μάλιστα και μερικοί στρατιώται ακόμη.

ΠΟΛ. Είνε η περίφημος ερωμένη του βασιλέως (5) αυτή που ητύχησες να ίδης.

ΛΥΚ. Και πώς ονομάζεται;

ΠΟΛ. Και το όνομά της είναι επίσης πολύ μουσικόν και χαριτωμένον, Λυκίνε· είναι ομώνυμος με την αξιέραστον σύζυγον του Αβραδάτα (6) , την οποίαν θα γνωρίζης βέβαια εκ του Ξενοφώντος, όστις την εγκωμιάζει διά την σωφροσύνην και το κάλλος της.

ΛΥΚ. Βεβαίως και η ιστορία της μου κάνει τόσην εντύπωσιν, ώστε οσάκις την αναγινώσκω, νομίζω ότι βλέπω την γυναίκα εκείνην και την ακούω να λέγη όσα της αποδίδει ο Ξενοφών, όταν έδιδε τα όπλα εις τον άνδρα της και τον προέπεμπεν αναχωρούντα εις τον πόλεμον.

ΠΟΛ. Αλλά συ, φίλε μου, την είδες μίαν φοράν ως αστραπήν και ενεθουσιάσθης διά το κάλλος της μορφής και του σώματός της· δεν γνωρίζεις δε της ψυχής της τα κάλλη τα οποία είναι πολύ μεγαλειότερα και θειότερα. Εγώ όμως την γνωρίζω καθ' ολοκληρίαν διότι και σχετικός της είμαι και συμπατριώτης. Ως δε γνωρίζεις, αποδίδω μεγαλειτέραν σημασίαν εις την γλυκύτητα του χαρακτήρος, την φιλανθρωπίαν, την μεγαλοφροσύνην, την φρόνησιν, την μόρφωσιν του πνεύματος παρά εις το κάλλος. Και αυτά τώντι έχουν μεγαλειτέραν αξίαν από τα σωματικά προτερήματα· διότι θα ήτο παράλογον και γελοίον εάν εξετίμα κανείς περισσότερο το φόρεμα παρά το σώμα. Το τέλειον δε κάλλος κατά την γνώμην μου είναι εκείνο εις το οποίον συντρέχει η αρετή της ψυχής και του σώματος η καλλονή, θα ηδυνάμην να σου δείξω πολλές γυναίκας αι οποίαι έχουν ωραίαν και ευχάριστον την μορφήν, αλλά κατά τα αλλά κατασχύνουν το κάλλος, ούτως ώστε και μόνον αν ανοίξουν το στόμα διά να ομιλήσουν το κάλλος των μαραίνεται και εξαφανίζεται, διότι αποδεικνύεται ότι υπηρετεί ψυχήν δυσειδή και κακήν. Αι τοιαύται γυναίκες μου φαίνονται όμοιαι προς τους Αιγυπτιακούς ναούς, οι οποίοι είναι ωραίοι και μεγαλοπρεπείς, στολισμένοι με πολύτιμα μάρμαρα, με χρυσόν και ζωγραφιαίς· αλλ' αν εισέλθης και αναζητήσης τον θεόν εις τον οποίον είναι αφιερωμένοι, θα συναντήσης πίθηκον ή ίβιν ή τράγον ή γάτον. Τοιαύτας γυναίκας συναντά κανείς πολλάς. Δεν αρκεί λοιπόν το κάλλος, εάν δεν έχη και τα πρόποντα κοσμήματα, εννοώ δε όχι πολυτελή ενδύματα και αλλά εξωτερικά στολίσματα, αλλ' εκείνα τα οποία ανέφερα, την αρετήν, την φρόνησιν, την γλυκύτητα του χαρακτήρος, την φιλανθρωπίαν και όλα τα άλλα τα οποία αποτελούν τον ηθικόν χαρακτήρα της γυναίκός εκείνης.

ΛΥΚ. Λοιπόν η σειρά σου τώρα, Πολύστρατε, να με πληρώσης διά του αυτού νομίσματος και μάλιστα με το παραπάνω, και να μου δώσης την ψυχικήν της εικόνα, αφού δύνασαι, διά να μη την θαυμάζω μόνον κατά το ήμισυ.

ΠΟΛ. Αυτό το οποίον μου ζητείς, φίλε μου, δεν είναι μικρόν και εύκολον διότι δεν είναι ομοίως εύκολον να παραστήση κανείς διά του λόγου πράγματα τα οποία εις όλους είναι ορατά, και πράγματα τα οποία δεν φαίνονται. Διά να ζωγραφίσω και εγώ την εικόνα, την οποίαν μου ζητείς, θα χρειασθώ συνεργάτας, όχι πλέον γλύπτας μόνον και ζωγράφους, αλλά και φιλοσόφους, ώστε να κατασκευάσω το άγαλμα

σύμφωνον προς τους κανόνες εκείνων και κατά τα υποδείγματα της αρχαίας πλαστικής. Αλλά θα επιχειρήσω. Και εν πρώτοις να την φαντασθής με φωνήν γλυκείαν και αρμονικήν. Εις αυτήν θα ήρμοζε μάλλον παρά εις τον γέροντα της Πύλου εκείνο το οποίον είπεν ο Όμηρος. Η φωνή της είνε γλυκυτέρα του μέλιτος. Εν γένει δε ο τόνος της λαλιάς της είνε απαλώτατος, ούτε βαρύς, ώστε να φαίνεται ανδρικός, ούτε παραπολύ λεπτός, ώστε να φαίνεται καθ' υπερβολήν θηλυπρεπής και ασθενής, αλλ' όπως είνε η φωνή του παιδίου, το οποίον δεν έφθασεν εις την ήβην, γλυκεία και ευχάριστος και τόσον μαλακά εισδύουσα εις την ακοήν, ώστε και όταν παύη, να παραμένη απήχημα αυτής και ως ηχώ παρατείνουσα τα λεγόμενα και εις την ψυχήν αφήνουσα ίχνη των λόγων ευχάριστα και πλήρη πειθούς. Όταν συμβαίνει και να τραγουδή και μάλιστα συνοδευομένη υπό κιθάρας, ο θαυμασμός υπερβαίνει κάθε όριον και πρέπει να σιωπούν αμέσως αλκυόνες και τέττιγες και κύκνοι, διότι όλα φαίνονται συγκρινόμενα προς αυτήν χωρίς χάριν. Και αυτή η κόρη του Πανδίωνος ⁽²⁾ θα φανή άτεχνος και χωρίς μουσικά χαρίσματα, παρ' όλην την ποικιλίαν των μελωδιών της.

Ο δε Ορφεύς και ο Αμφίων, οίτινες υπήρξαν οι γοητευτικότεροι των μουσικών και διά της μουσικής των συνεκίνουν και αυτά τα άψυχα, αν ήκουον το άσμα της γυναικός εκείνης, θ' άφιναν τας κιθάρας και θα εστέκοντο να την ακούουν. Διότι πώς ηδύναντο να κρατούν τόσην αρμονίαν και τόσην ακρίβειαν ρυθμού και το πλήκτρον της κιθάρας να κτυπά συγχρόνως με την γλώσσαν και πώς ηδύναντο να έχουν την λεπτότητα εκείνην και την ευκινήσιαν των δακτύλων ο Θραξ εκείνος και ο άλλος ο οποίος επηγγέλλετο τον βουκόλον επί του Κιθαιρώνος και συγχρόνως κατεγίνετο εις την κιθάραν; Ωστε αν τύχη ποτέ, Λυκίνε, και την ακούσης να τραγουδή, δεν θα πάθης μόνον ό,τι οι βλέποντες τας Γοργόνας αλλά θα εννοήσης και τι επάθαιναν οι ακούοντες το άσμα των Σειρήνων. Είμαι βέβαιος ότι θα γοητευθής εις τοιούτον βαθμόν, ώστε θα λησμονήσης και πατρίδα και συγγενείς· και αν ακόμη φράξης με κηρόν τα ώτα, και διά του κηρού θα εισδύση εις την ακοήν σου η μελωδία. Τοιούτον είνε το άσμα αυτής και τόσα πολλά θέλγητρα έχει, ώστε σου εμπνέει την ιδέαν ότι την edίδαξαν αι Μούσαι. Εν γένει δε πρέπει να φαντασθής το άσμα της οποίον έπρεπε να είνε το εξερχόμενον εκ τοιούτων χειλέων και διά τοιούτων οδόντων. Αφού δε την είδες, δύνασαι να φαντασθής ότι την ακούεις. Ότι η γλώσσα της είνε καθαρώς Ιωνική και ακριβής και ότι ομιλεί με ευφράδειαν και με πολλήν Αττικήν χάριν δεν είνε παράδοξον διότι το χάρισμα τούτο έχει από την πατρίδα της· ούτε ήτο δυνατόν να συμβαίνει άλλως, προκειμένου περί προσώπου συγγενεύοντος προς τους Αθηναίους λόγω της αποικίας. Δεν είνε επίσης παράδοξον ότι της αρέσει η ποίησις και πολύ καταγίνεται εις αυτήν, αφού είνε συμπολίτις του Ομήρου. Ιδού, αγαπητέ Λυκίνε, μία εικών, η εικών της καλλιφωνίας αυτής και του άσματος, η οποία παριστά το αντικείμενον ασθενέστατα. Μετ' αυτήν θα συνθέσω και άλλας, διότι δεν έχω σκοπόν να σε μιμηθώ και να συνθέσω μίαν εκ πολλών· τούτο δεν θα είνε αρκετόν, διότι με όσην τελειότητα και αν εκτελεσθή, δεν θα είνε αρκετή μία εικών να παραστήση τόσα διάφορα κάλλη, τα οποία αμιλλώνται κατά την τελειότητα· αλλά δι' εκάστην αρετήν της ψυχής πρέπει να γραφή μία εικών σύμφωνος προς το αρχέτυπον.

ΛΥΚ. Μου προαναγγέλλεις μίαν απόλαυσιν, Πολύστρατε, εκ των πλέον εξαιρέτων και φαίνεται ότι θα μου αποδώσης με το παραπάνω ό,τι σου έδωκα. Εκτέλεσε λοιπόν την υπόσχεσίν σου και να είσαι βέβαιος ότι η ευχαρίστησις την οποίαν θα μου προξενήσης θα είνε ασύγκριτος.

ΠΟΛ. Λοιπόν, επειδή εξ όλων των ωραίων πραγμάτων το ωραιότερον είνε η παιδεία, ας συνθέσωμεν και την εικόνα αυτής, η οποία θα είνε ποικίλη και πολύμορφος, ώστε ουδέ κατά τούτο να υστερήσω της πλαστικής σου τέχνης. Λοιπόν ας την παραστήσωμεν προικισμένην με όλα και αθρόα τα χαρίσματα του Ελικώνος, ούτως ώστε να μη γνωρίζη μόνον όσα η Κλειώ, η Πολυμνία, η Καλλιόπη και αι άλλαι Μούσαι γνωρίζουν ιδιαίτέρως εκάστη, αλλ' όσα γνωρίζουν όλαι ομού και επί πλέον την σοφίαν του Ερμού και του Απόλλωνος. Πρέπει να την στολίσωμεν με όλα όσα οι ποιηταί εμμέτρως ή οι ρήτορες ευφραδώς εξέφρασαν και οι συγγραφείς ιστόρησαν και οι φιλόσοφοι συνεβούλευσαν· αυτά όμως δεν πρέπει να περιορισθούν μόνον εις τον επιπόλαιον χρωματισμόν, αλλά πρέπει να εισχωρήσουν και εις το βάθος της εικόνας δι' ανεξιτίλων και αφθόνων χρωμάτων. Πρέπει δε να συγχωρηθώ εάν δεν δύναμαι να επιδείξω κανέν αρχαίον πρότυπον της εικόνας ταύτης, διότι ουδέν τοιούτον μνημονεύεται μεταξύ των διαπρεψάντων κατά την αρχαιότητα εις την παιδείαν. Αλλά τέλος πάντων ας θεωρηθή τελειωμένη και αυτή η εικών και ας αναρτηθή, διότι και όπως έχει δεν μου φαίνεται να είνε κακή.

ΛΥΚ. Εξ εναντίας είνε πολύ ωραία, Παλύστρατε, και εις όλας της τας γραμμάς ακριβής.

ΠΟΛ. Κατόπιν αυτής πρέπει να ζωγραφίσω την εικόνα της σοφίας και της φρονήσεως. Θα χρειασθώμεν δε δι' αυτήν πολλά παραδείγματα, τα πλείστα αρχαία, και προ πάντων ένα το οποίον είνε επίσης Ιωνικόν. Ζωγράφοι δε και δημιουργοί του προτύπου τούτου είνε ο Αισχίνης ο φίλος του Σωκράτους και αυτός ο Σωκράτης, αμφοτέροι ακριβέστατοι μεταξύ όλων των ζωγράφων εις την απόδοσιν της ομοιότητος, τοσούτω μάλλον καθ' όσον την καλλιτεχνίαν αυτών ενέπνεε και ο έρως. Η εκ Μιλήτου περίφημος Ασπασία, την οποίαν και αυτός ο θαυμασιώτατος και Ολύμπιος Περικλής ηγάπα, δεν είνε ακατάλληλον παράδειγμα συνέσεως, εμπειρίας και οξύτητος και αγχινοίας εις τα πολιτικά διά να το αντιγράψωμεν εις την ημετέραν εικόνα ακριβές και απαραλλάκτον, υπό τον όρον να το μεγεθύνωμεν εις το κολοσσιαίον.

ΛΥΚ. Διατί, παρακαλώ;

ΠΟΛ. Διότι, Λυκίνε, καίτοι αι εικόνες ομοιάζουν, τα αντικείμενα δεν είνε ισομεγέθη· η δημοκρατία των τότε Αθηναίων πολύ υπολείπεται της σημερινής δυνάμεως των Ρωμαίων. Ώστε και αν κατά τα άλλα ομοιάζουν αι δύο εικόνες, το πλάτος του πίνακος πρέπει να είνε διαφορετικόν και πλατύτατον διά την ημετέραν εικόνα.

Δεύτερον και τρίτον παράδειγμα ας λάβωμεν την Θεανώ ⁽⁸⁾ και την Λεσβίαν ποιήτριά, μετ' αυτάς δε την Διοτίμαν ⁽⁹⁾, εκ των οποίων η μεν Θεανώ θα συνεισφέρει εις την εικόνα μας την μεγαλόνοιαν, η δε Σαπφώ την χάριν του πνεύματος· προς δε την Διοτίμαν θα ομοιάξη η ημετέρα εικών όχι μόνον εις όσα ο Σωκράτης την επήνεσεν, αλλά και κατά την σύνεσιν και κατά το εύστοχον των συμβουλών της. Ούτω συμπληρούται και είνε έτοιμη διά ν' αναρτηθή και της συνέσεως η εικών.

ΛΥΚ. Και μα τον Δία είνε θαυμασία, Πολύστρατε. Αλλ' εξακολούθησε.

ΠΟΛ. Ας προσπαθήσωμεν τώρα να εξεικονίσωμεν την χρηστότητα και την φιλανθρωπίαν αυτής και να παραστήσωμεν την ημερότητα του χαρακτήρος της και την καταδεκτικότητα προς εκείνους οίτινες ζητούν την προστασίαν της. Ως πρότυπον δε θα μας χρησιμεύσουν η άλλη Θεανώ η σύζυγος του Ανχίνωρος, η Αρήτη και η κόρη αυτής Ναυσικάα και οιαδήποτε άλλη η οποία έφθασεν εις την

μεγαλειτέραν εύνοιαν της τύχης, χωρίς να χάση της μετριοφροσύνην και την σύνεσιν.

Έπειτα πρέπει να εξεικονίσω την αρετήν αυτής και την αφοσίωσιν προς εκείνον του οποίου την κλίνην συμμερίζεται. Τοιαύτη ήτο η κόρη του Ικαρίου, την οποίαν ο Όμηρος απεκάλεσε σαόφρονα και περίφρονα — διότι τοιαύτα κοσμητικά επίθετα αποδίδει εις την Πηνελόπην ο ποιητής εκείνος — ή και η ομώνυμος αυτής σύζυγος του Αβραδάτα, περί της οποίας προ μικρού ωμιλήσαμεν.

ΛΥΚ. Ωραιοτάτην έκαμες και αυτήν την εικόνα, Πολύστρατε· υποθέτω δε ότι πλησιάζουν να συμπληρωθούν αι εικόνες, διότι όλους τους χαρακτήρας της ψυχής εξεικόνισες ιδιαίτέρως έκαστον.

ΠΟΛ. Όχι όλους· υπολείπονται αι μεγαλείτεροι αρεταί της γυναικός εκείνης. Θέλω να είπω ότι, ενώ έφθασεν εις τόσα μεγαλεία, ούτε υπό επάρσεως διά την ευτυχίαν της κατελήφθη, ούτε εις την τύχην έπίστευσεν, ώστε να νομίση ότι εξήρθη εις εξαιρετικήν κατάστασιν, αλλά διατηρείται μετριοφρων και απλή τους τρόπους, χωρίς καμμίαν επίδειξιν αποκρουστικήν και δυσάρεστον. Προς πάντας όσοι την πλησιάζουν φαίνεται πολύ προσηνής· τους μεταχειρίζεται ως ίση και απευθύνει προς αυτούς φιλοφρονήματα, τα οποία είνε τοσούτω μάλλον ευχάριστα εις αυτούς καθόσον, ενώ προέρχονται παρά γυναικός ανωτέρας, ουδέν έχουν το υπεροπτικόν. Διότι όσοι την δύναμίν των μετεχειρίσθησαν όχι προς υπεροψίαν αλλά προς ευεργεσίαν, ούτοι προ πάντων ανεδείχθησαν άξιοι των αγαθών τα οποία παρά της τύχης έλαβον και μόνον ούτοι ίσως διαφεύγουν τον φθόνον διότι ουδείς δύναται να φθονήση τον υπερέχοντα, όταν τον βλέπη να μετριοφρονή διά την ευτυχίαν του και όχι, όπως η ομηρική εκείνη Άτη, να πατή επί ανθρωπίνων κρεάτων (¹⁰) και εν γένει τους υποδεεστέρους να καταφρονή. Τούτο είνε σύνηθες εις τους ταπεινούς τον χαρακτήρα, ένεκα της ψυχικής των χυδαιότητος· και όταν δηλαδή η τύχη χωρίς να το ελπίζουν τους αναβιβάση αίφνης εις πτερωτόν και μετάρσιον όχημα, δεν αρκούνται εις την ευτυχίαν την οποίαν απέκτησαν, ούτε προσέχουν και εις τα κάτω, αλλά διηνεκώς προσπαθούν να ανέλθουν υψηλότερα. Λοιπόν παθαίνουν ό,τι ο Ίκαρος. Ο κηρός τήκεται και τα πτερά των πίπτουν και αυτοί κατακρημνίζονται εις πελάγη και τρικυμίας και γίνονται καταγέλαστοι. Όσοι δε εις την χρήσιν των πτερών εμιμήθησαν τον Δαίδαλον και δεν ανυψώθησαν υπερβολικά, μη λησμονούντες ότι το πτέρωμά των ήτο κολλημένον με κηρόν, και εκανόνισαν την πτήσιν αυτών κατά τας ανθρωπίνους δυνάμεις και περιωρίσθησαν να υψωθούν ολίγον υπέρ τα κύματα, ώστε να διατηρούνται πάντοτε υγρά τα πτερά των και να μη αποξηρανθούν και τακούν υπό του ήλιου, ούτοι ασφαλώς και σωφρόνως επέταξαν. Τον έπαινον δε τούτον μάλιστα δύναται τις ν' απευθύνη και προς την γυναίκα περί της οποίας ομιλούμεν. Και όλοι της εύχονται να διατηρήση τα πτερά και επί μακράν να ευτυχή.

ΛΥΚ. Και είθε ούτω να γείνη, Πολύστρατε· είνε αξία διότι δεν είνε μόνον κατά το σώμα ωραία, όπως η Ελένη, αλλά και ψυχήν ωραιότεραν και πλέον αξιαγάπητον κλείει εντός του ωραίου σώματος. Έπρεπε δε και επί των ημερών ενός ηγεμόνος τόσον μεγάλου και συγχρόνως τόσον αγαθού και χρηστού να γεννηθή εις το κράτος του μία τοιαύτη σπανία γυνή και να προστεθή εις την άλλην ευτυχίαν του ο έρωσ αυτής· διότι δεν είνε μικρόν ευτύχημα η γυνή εις την οποίαν θα εταίριαζεν εκείνο το οποίον είπεν ο Όμηρος, ότι δύναται ν' αμιλλάται προς την Αφροδίτην κατά το κάλλος και την Αθηνάν κατά τα έργα. Διότι εξ όλων των γυναικών ουδεμία δύναται να παραβληθή προς αυτήν, «ού δέμας ουδέ φυήν, ούτ' αρφρένας ούτε τι έργα».

ΠΟΛ. Αληθή αυτά, Λυκίνε· ώστε αν θέλεις ας αναμίζωμεν τώρα τας εικόνας, την εικόνα του σώματος την οποίαν συ έπλασες και τας ψυχικάς τας οποίας εγώ εξωγράφισα και εξ όλων τούτων ας συνθέσωμεν μίαν εις βιβλίον, ώστε να δύνανται να την βάζουν όλοι, και οι σύγχρονοι και οι μεταγενέστεροι· διότι ούτω θα είνε διαρκεστέρα από τα έργα του Απελλού του Παρισίου και του Πολυγνώτου και πολύ ανωτέρα, καθότι δεν θα κατασκευασθή από ξύλον, κηρόν και χρώματα, αλλ' εκ των εμπνεύσεων των

Μουσών και θα εἶνε κατ' ἐξοχήν και ἐξαιρετικῶς ακριβής, καθ' ὅσον θα παριστά συγχρόνως και του σώματος και της ψυχῆς το κάλλος.

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΠΟΛΥΣΤΡΑΤΟΣ. Εἰς το σύγγραμμά σου, Λυκίνε, εἶπεν ἡ γυνή ἐκείνη, διέκρινα πολλήν συμπάθειαν και σεβασμόν προς ἐμέ· διότι οἱ ἔπαινοι δεν θα εἶχον τόσον ἐνθουσιασμόν εἰάν δε συνέγραφε και με ἀγάπην. Ἀλλ' ἂν θέλῃς να μάθῃς τον χαρακτήρα μου, ἰδοὺ ποῖος εἶνε. Δεν μου ἀρέσουν οἱ κολακευτικοὶ τοὺς τρόπους, ἀλλὰ μου κάμνουν τὴν ἐντύπωσιν ἀπατεῶνων και ἥκιστα ἐλευθέρων κατὰ τον χαρακτήρα. Προκειμένου δε περὶ ἐπαίνων, ὅταν ἀκούω να μ' ἐπαινούν με υπερβολὰς υπερμέτρους κοκκινίζω και μου ἔρχεται να φράξω τ' αὐτιά μου. Ἐν γένει δε το πρᾶγμα μου φαίνεται μάλλον ἐμπαιγμός παρά ἔπαινος. Οἱ ἔπαινοι εἶνε ἀνεκτοὶ μόνον ἐφ' ὅσον ὁ ἐπαινούμενος ἀναγνωρίζει ὅτι τα λεγόμενά του ταιριάζουν· τα δε, υπερβαίνοντα το μέτρον τούτο εἶνε δι' αὐτόν ψεύδη και καθαρὰ κολακεία. Ἐγνώρισα ἐν τοσοῦτῳ, εἶπε, πολλούς, οἱ οποίοι εὐχαριστοῦνται ὅταν οἱ ἐπαινούντες ἀποδίδουν εἰς αὐτοὺς χαρίσματα τα ὁποῖα δεν ἔχουν· λ. χ. εἰάν εἶνε γέροντες και τοὺς ἐπαινούν διὰ τὴν ἀκμὴν των, ἢ ἀσχημοὶ και τοὺς συγκρίνουν κατὰ το κάλλος προς τον Νιρέα ἢ τον Φάωνα· φαίνονται ὡς να πιστεύουν ὅτι οἱ ἔπαινοι θ' ἀλλάξουν τὴν μορφήν των και ὅτι θα ἀνανεωθούν, ὅπως ὁ Πελλίας ἐνόμιζεν. Ἀλλ' αὐτό δεν εἶνε σωστόν· ὁ ἔπαινος εἶνε πολῦτιμος, εἰάν δύναται να προέλθῃ και τίποτε καλόν ἐκ των υπερβολῶν του, ἄλλως οἱ οὕτω ἐπαινούμενοι και πιστεύοντες εἰς τοὺς ἐπαίνους παθαίνουν ὅ,τι οἱ ἀσχημοὶ οἱ φοροῦντες ὠραίαν προσώπῃδα και υπερηφανευόμενοι διὰ κάλλος των, το ὁποῖον εἶνε πρόσθετον και πᾶς τις δύναται, να το καταστρέψῃ, ὅτε ὁ υπερηφανευόμενος θα γίνῃ γελοιωδέστερος, διότι θα φανῇ ὁποῖος εἶνε και ὅτι ὑπὸ τοιοῦτον προσωπεῖον τοιαύτην ἀσχημίαν ἐκρυπτεν. Ὁμοίως ἂν κανεῖς μικρόσωμος φορέσῃ κοθόρνους και ἐρίζῃ περὶ μεγέθους προς ἀνθρώπους οἵτινες τον υπερβαίνουν πῆχυν ολόκληρον.

Ἀνέφερε δε και το ἐξῆς· Ὑπῆρξε γυνή ἀνωτέρας τάξεως, ἡ ὁποία κατὰ μεν τα ἄλλα ἦτο νόστιμη και σεμνή, ἀλλὰ κοντή και κατωτέρα του μετρίου· εἰς ἐγκώμιον δε το ὁποῖον τῆς ἐπλέξε κάποιος ποιητής ἔλεγε μεταξύ των ἄλλων ὅτι ἦτο μεγαλοπρεπής και τὴν παρωμοίαζε κατὰ το εὐθυτενές και το ὕψος του ἀναστήματος προς αἰγείρον. Καὶ αὐτὴ μεν ἐτέρπετο ὑπὸ του ἐπαίνου και ἐπεδοκίμαζεν, ὡς εἰάν το ποίημά τῆς ἐμεγέθυνε πραγματικῶς το ἀνάστημα, ὁ δε ποιητής βλέπων ὅτι τὴν ηὐχαρίστει ἐπανελάμβανε πολλάκις το ἄσμα, ἕως οὐ κάποιος ἐκ των παρόντων ἔκυψε και του εἶπεν εἰς το αὐτί· «Παύσε γιατί θ' ἀναγκάσῃς τὴν γυναῖκα να σηκωθῇ». Κάτι παρόμοιον, ἀλλὰ πολὺ γελοιωδέστερον ἐπραξεν ἡ Στρατονίκη, ἡ σύζυγος του Σελεύκου. Ἐκάλεσε τοὺς ποιητὰς εἰς συναγωνισμόν διὰ να ἐγκωμιάσουν με ἀμοιβήν ἐνός ταλάντου τὴν κόμην τῆς, καίτοι ἦτο φαλακρά και οὐδ' ἐλαχίστας ἰδικὰς τῆς τρίχας διετῆρει. Ἐνῶ ὁμως εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἦτο ἡ κεφαλὴ τῆς και ὅλοι ἐγνώριζον ὅτι ἐκ μακροῦ νοσήματος εἶχε χάσῃ τὴν κόμην, οἱ ἀναιδέστατοι ποιηταὶ ἀπεκάλουν ὑακινθῖνας τὰς τρίχας τῆς κόμης τῆς και ἐπλέκον περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς σγουροὺς πλοκάμους και παρωμοίαζον τὴν ἀνύπαρκτον κόμην προς τὰ σέλινα. Ὅλους λοιπόν τούτους τοὺς παραδιδομένους εἰς τοὺς κόλακας κατέσκωπτεν ἡ ἐρωμένη του βασιλέως και ἔλεγεν ὅτι ὅχι μόνον εἰς τὰ ἐγκώμια, ἀλλὰ και εἰς τὰς εἰκόνας πολλοὶ κολακεύονται ὁμοίως και θέλουν να ἐξαπατώνται. Προτιμούν δηλαδή ἐκείνους ἐκ των ζωγράφων οἵτινες τοὺς παριστοῦν ὠραιότερους· τινὲς μάλιστα και παραγγέλλουν εἰς τοὺς τεχνίτας ν' ἀφαιρέσουν κάποιαν ἀνωμαλίαν τῆς [;της] ἢ να κάμουν πλέον μαύρα τὰ μάτια ἢ να προσθέσουν εἰς τὴν μορφήν ὅ,τι ἄλλο ἐπιθυμοῦν και ἔπειτα φυλάττουν ὡς ἰδίας τὰς ξένας ἐκείνας εἰκόνας, αἵτινες οὐδόλως ὁμοιάζουν προς αὐτοὺς. Ταῦτα και τοιαῦτα ἔλεγε· και κατὰ μεν τα ἄλλα ἐπεδοκίμαζε το σύγγραμμα, ἐν δε μόνον δεν ὑπέφερεν, ὅτι τὴν παρωμοίασες προς τὰς θεὰς Ἦραν και Ἀφροδίτην. Αὐτά, εἶπεν, εἶνε ἀνώτερα ἀπὸ ἐμέ, μάλλον δε ὑπὲρ

την ανθρωπίνην φύσιν. Εγώ όχι μόνον με τας μεγαλειτέρας θεάς δεν θα ήθελα να συγκρίνωμαι ἀλλ' ουδέ με τας ηρωίδας, ὅπως ἡ Πηνελόπη, ἡ Ἀρήτη καὶ ἡ Θεανώ. Εἶπε δὲ καὶ τὸ ἐξῆς· Φοβούμαι πολὺ τοὺς θεοὺς καὶ δὲν θέλω ἀποδεχομένη τοιούτους ἐπαίνους νὰ φανῶ ὁμοία πρὸς τὴν Κασσιόπην, ἥτις μ' ὅλα ταῦτα μόνον πρὸς τὰς Νηρηίδας ἐτόλμα νὰ συγκρίνεται, τὴν Ἥραν δὲ καὶ τὴν Ἀφροδίτην ἐσέβετο.

Ὡστε, Λυκίне, ἡ ἐπιθυμία τῆς εἶνε νὰ μεταβάλλῃς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔγραψες, ἄλλως αὐτὴ μὲν θὰ επικαλεσθῇ τὴν μαρτυρίαν τῶν θεῶν ὅτι ἔγραψες παρὰ τὴν θέλησίν τῆς, συ δὲ πρέπει νὰ γνωρίζῃς ὅτι θὰ τὴν λυπήσῃ τὸ βιβλίον ἀν κυκλοφορήσῃ, ὅπως τῶρα εἶνε γραμμένον, χωρὶς σεβασμὸν πρὸς τοὺς θεοὺς. Εθεώρει δὲ ὅτι θὰ ἦτο ἀσέβεια ἐκ μέρους τῆς καὶ ἀμάρτημα ἀν ἐδέχετο νὰ λέγεται ὁμοία πρὸς τὴν Κνιδίαν Ἀφροδίτην καὶ τὴν ἐν κήποις. Ἐνῶ δὲ εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου — ὡς μου παρήγγειλε νὰ σου εἶπω — τὴν παριστᾷς μετριόφρονα καὶ χωρὶς ἀλαζονείαν καὶ λέγεις ὅτι δὲν ἐπαίρεται ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην κατάστασιν, ἀλλὰ πετὰ πλησίον εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν ἀρχὴν συ ὁ ἴδιος τὴν ἀνυψῶνεις ὑπὲρ τὸν οὐρανόν, ὥστε καὶ πρὸς θεάς τὴν ἐξομοιώνεις. Ἐχει τὴν ἀξίωσιν νὰ μὴ τὴν θεωρήσῃς ὀλιγώτερον τοῦ Ἀλεξάνδρου συνετήν, ὅστις δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν τὴν ὁποίαν τοῦ ἔκαμε κάποιος ἀρχιτέκτων νὰ μεταβάλλῃ ὀλόκληρον τὸ ὅρος Ἄθω εἰς ἀνδριάντα τοῦ καὶ νὰ τὸν παραστήσῃ κρατούντα δύο πόλεις εἰς τὰς χεῖρας τοῦ· θεωρήσας τὸ πρᾶγμα ἀνώτερόν τοῦ διέταξε τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον νὰ μὴ κατασκευάσῃ κολοσσόν τὸσον ἀπίθανον καὶ ν' ἀφήσῃ ἡσυχον τὸν Ἄθω, οὔτε νὰ σμικρύνῃ ὅρος τὸσον μέγα, ἐξομοίωνων αὐτό πρὸς μικρόν ἀνθρώπινον σῶμα. Ἐπαινοῦσα δὲ τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ ἔλεγεν ὅτι ἔπρεπε νὰ τοῦ στήσουν ἀνδριάντα μεγαλιέτερον τοῦ Ἄθω, διὰ νὰ παραμείνῃ ἀθάνατος ἡ μνήμη τοῦ γεγονότος ἐκεῖνου· διότι δὲν ἦτο μικροῦ χαρακτήρος ἐνδείξις ὅτι κατεφρόνησε τὴν μεγάλην τιμὴν.

Ἐπαινεί δὲ καὶ τὸ ἔργον σου καὶ τὴν ἐπίνοιαν τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν, διότι δὲν ἀναγνωρίζει εἰς εαυτὴν τοιαῦτα προτερήματα, ἀλλ' οὔτε καὶ ὑπάρχει κατὰ τὴν γνώμην τῆς γυνῆ πλησιάζουσα εἰς τοιαύτην τελειότητα· ὥστε παραιτεῖται ἀπὸ τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν τῆς ἀπονέμεις καὶ ἀρκεῖται νὰ λατρεύῃ τὰ πρότυπα τῶν εἰκόνων σου. Νὰ τὴν ἐπαινῇς ὡς ἄνθρωπον καὶ τὸ ὑπόδημα νὰ μὴ εἶνε τοῦ ποδὸς πλατύτερον διὰ νὰ μὴ πέσῃ, λέγει, ὅταν ἐπιχειρήσῃ νὰ περιπατήσῃ. Μου παρήγγειλε δὲ νὰ σου εἶπω καὶ τὸ ἐξῆς· Ἀκούω νὰ λέγουν πολλοί — σεις δὲ οἱ ἄνδρες εἰσθε εἰς θέσιν νὰ γνωρίζετε ἐάν τούτο ἀληθεύῃ ([11](#)) — ὅτι οὐδ' εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγείρουν εἰς τοὺς νικητὰς ἀνδριάντας μεγαλιέτερους τοῦ ἀναστήματος αὐτῶν, ἀλλ' οἱ Ἑλλανοδῖκαι φροντίζουν νὰ μὴ υπερβαίνει κανεὶς τὸ φυσικὸν ἀνάστημα, ἡ δὲ ἐξέτασις αὕτη γίνεται πολὺ ἀκριβεστέρα ἀπὸ τὴν ἐγκρίσιν τῶν ἀγωνιστῶν. Ὡστε πρόσεξε, εἶπε, μήπως μᾶς ἀνακαλύψουν υπερβαίνοντας τὸ μέτρον καὶ οἱ Ἑλλανοδῖκαι μᾶς ἀνατρέψουν τὴν εἰκόνα. Αὐτὰ ἔλεγεν ἐκείνη, συ δὲ σκέψου, Λυκίне, νὰ τροποποιήσῃς τὸ βιβλίον καὶ ν' ἀφαιρέσῃς τὰ τοιαῦτα, ἰδίως δὲ ὅσα θίγουν τοὺς θεοὺς· διότι αὐτὰ κυρίως τὴν ἐπείραζαν καὶ, ἐνῶ τὰ ἀνεγίνωσκε, κατελήφθη ὑπὸ φρίκης καὶ παρεκάλει τοὺς θεοὺς νὰ τὴν συγχωρήσουν. Πρέπει δὲ νὰ τῆς συγχωρήσωμεν αὐτὸν τὸν φόβον, ὅστις εἶνε φυσικὸς εἰς τὰς γυναῖκας. Ἀλλὰ, διὰ νὰ εἶπω τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἐντύπωσις ἡ δική μου δὲν ἦτο διαφορετικὴ. Κατ' ἀρχάς, εἶνε ἀληθές, δὲν εὗρισκα τίποτε τὸ ἀτοπον εἰς ὅσα ἔγραψες, ἀλλ' ἀφοῦ ἐκείνη ἐξεδήλωσε τὸ αἰσθημά τῆς, ἤρχισα καὶ ἐγὼ νὰ αἰσθάνωμαι τὸ αὐτὸ καὶ μου συνέβη ὅ,τι παθαίνουν οἱ βλέποντες τὰ ἀντικείμενα ἐκ πολὺ μικρὰς ἀποστάσεως· διότι ὅταν ἀπὸ πολὺ πλησίον βλέπομεν κάτι τι, δὲν τὸ βλέπομεν ἀκριβῶς· ἐάν ὁμῶς ἀπομακρυνθῶμεν εἰς τὴν πρέπουσαν ἀπόστασιν, διακρίνομεν ἀκριβῶς τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ καλὰ τοῦ.

Ἀφοῦ εἶνε ἄνθρωπος καὶ τὴν παραβάλλεις πρὸς τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὴν Ἥραν, τι ἄλλο κάνεις παρὰ ἐξευτελίζεις τὰς θεάς; Εἰς τὰς τοιαύτας συγκρίσεις ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σμικρύνεται περισσότερο δὲν εἶνε μικρότερον, ἀλλὰ τὸ μεγαλιέτερον, τὸ ὁποῖον ἀναγκάζομεν νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὸ μικρότερον· ἐάν βαδίζουν ὁμοῦ δύο ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἔχει πολὺ ὑψηλὸν τὸ ἀνάστημα, ὁ δὲ εἶνε πολὺ μικρόσωμος, καὶ θελήσωμεν νὰ τοὺς ἐξισώσωμεν, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ὁ εἰς ὑψηλότερος τοῦ ἄλλου,

τούτο δεν θα κατορθωθή διά της προσπαθείας του μικροτέρου, και εάν ούτος αρχίση να βαδίζει ακροποδητί· διά να φανούν ίσοι πρέπει να σκύψη πολύ ο υψηλότερος και να συμμαζευθή καθ' υπερβολήν. Λοιπόν εις αυτάς τας εικόνας όταν εξομοιούται ο άνθρωπος προς θεόν δεν μεγαλοποιείται τόσο ο άνθρωπος, όσον ο θεός σμικρύνεται και συστέλλεται διά να περιορισθή εις το ανθρώπινον ύψος. Και τέλος πάντων, αν κανείς δεν ευρίσκη παραδείγματα επί της γης και αναγκάζεται να στρέφεται προς τα ουράνια, ολιγώτερον δύναται να κατηγορηθή δι' ασέβειαν· αλλά ενώ ηδύνασο να εύρης επί της γης τόσα γυναικεία κάλλη, χωρίς ανάγκην ετόλμησες να την παραβάλης προς την Αφροδίτην και την Ήραν.

Ὡστε, Λυκίνε, αφάιρεσε το υπερβολικόν τούτο και ασεβές, το οποίον άλλως ταιριάζει προς τον χαρακτήρα σου, διότι έως τώρα δεν ήσουν εύκολος και πρόθυμος εις τους επαίνους. Τώρα γνωρίζω πώς τόσοι αποτόμως μετεβλήθης και τόσοι αθρόους επαίνους έγγραφες διά μιας και από φιλαργύρου ανεδείχθης άσωτος εις αυτό το είδος.

Δεν πρέπει δε και να φοβηθής να μεταρρυθμίσης το έργον σου διά τον λόγον ότι ήδη εκυκλοφόρησε. Και περί του Φειδίου λέγουν ότι ούτω έπραξεν, όταν κατά παραγγελίαν των Ηλείων κατεσκεύασε το άγαλμα του Διός. Εστάθη όπισθεν των θυρών του εργαστηρίου του, όταν πρώτην φοράν τας ήνοιξε και επέδειξε το έργον, και ήκουε τας κρίσεις των θεατών, κατηγορούντων ή επαινούντων το άγαλμα· έλεγε δε ο μεν ότι η μύτη ήτο παχυτέρα του πρέποντος, ο δε ότι το πρόσωπον ήτο πάρα πολύ επίμηκες και άλλος άλλο. Έπειτα αφού έφυγαν οι θεαταί, ο Φειδίας εκλείσθη εις το εργαστήριόν του εκ νέου και διώρθωσε το άγαλμα κατά τας υποδείξεις των περισσοτέρων· διότι δεν εθεώρει αναξίαν προσοχής την γνώμην τόσοι λαού, αλλ' έπίστευεν ότι πάντως οι πολλοί βλέπουν καλλίτερα από τον ένα και εάν ο εις ούτος είνε Φειδίας. Αυτά μου παρήγγειλεν εκείνη να σου είπω, σε συμβουλεύω δε και εγώ ως φίλος να τ' ακολουθήσης.

ΛΥΚ. Βλέπω, Πολύστρατε, ότι είσαι ρήτωρ και δεν το εγνώριζα· απήγγειλες κατά του έργου μου λόγον και κατηγορητήριον τόσοι μακρόν και τόσοι δεινόν, ώστε ούτε να απολογηθώ δύναμαι. Επράξατε όμως κάτι τι το οποίον δεν συμβιβάζεται προς τα δικαστικά έθιμα, μάλιστα συ ο οποίος ερήμην κατεδίκασες το βιβλίον μου, χωρίς να παρίσταται κανείς συνήγορος αυτού. Αλλ' είνε εύκολον να νικήση τις εις αγώνα δρόμου, όταν κατά την παροιμίαν τρέχει μόνος του. Ὡστε καθόλου παράδοξον ότι και εγώ ενικήθην, αφού ούτε ο λόγος μου εδόθη, ούτε απελογήθην. Αλλά το πλέον άτοπον είνε ότι σεις ήσθε και κατήγοροι και δικασταί. Τι θέλεις λοιπόν να προτιμήσω; Να δεχθώ την απόφασίν σας και να σιωπήσω ή κατά μίμησιν του Ιμεραίου ποιητού να γράψω νέον έργον αναιρούν το πρώτον; ή θα μου επιτρέψετε να εφεσιβάλω την απόφασιν;

ΠΟΛ. Διατί όχι, αν έχης να φέρης δικαίας παρατηρήσεις; Διότι δεν έχεις να κάμης με αντιδίκους, ως λέγεις, αλλά με φίλους. Εγώ δε είμαι πρόθυμος και ως μάρτυς να σου χρησιμεύσω.

ΛΥΚ. Εκείνο το οποίον με στενοχωρεί, Πολύστρατε, είνε ότι θ' απολογηθώ χωρίς να είνε εκείνη παρούσα, διότι τούτο θα ήτο δι' εμέ πολύ καλλίτερον. Τώρα είνε ανάγκη να απολογηθώ διά τρίτου. Αλλ' εάν μου υποσχεθής ότι θα μου χρησιμεύσης όπως εχρησίμευσες προς εκείνην και διεβίβασες ακριβώς όσα σου είπε, θα επιχειρήσω το τόλμημα.

ΠΟΛ. Περί τούτου να είσαι βέβαιος, Λυκίνε. Θα μεταδώσω ακριβώς την απολογίαν σου, αρκεί να είσαι σύντομος εις όσα θα είπης, διά να δυνηθώ να τ' απομνημονεύσω καλλίτερα.

ΛΥΚ. Θα ήτο ανάγκη να ομιλήσω διά μακρών εναντίον κατηγορίας τόσοι σφοδράς. Προς χάριν σου όμως θα συντομεύσω την απολογίαν. Λοιπόν και εκ μέρους μου να της είπης τα εξής.

ΠΟΛ. Όχι, Λυκίνε, αλλά να ομιλήσης ως εάν εκείνη ήτο παρούσα, και εγώ έπειτα θα προσπαθήσω να επαναλάβω προς αυτήν όσα θα είπης.

ΛΥΚ. Λοιπόν αφού το θέλεις, Πολύστρατε, ας την φαντασθώμεν ότι παρίσταται και ότι είπε προηγουμένως εκείνα τα οποία εκ μέρους της μου ανέφερες. Και τώρα εγώ αρχίζω την απολογίαν μου. Αλλά θα σου ομολογήσω ότι δεν γνωρίζω πώς ούτω το πράγμα μου έγεινε δυσκολώτερον και περισσότερον φοβούμαι ν' απολογηθώ κατ' αυτόν τον τρόπον. Ως βλέπεις από τούδε ήρχισα να ιδρώνω,

φοβούμαι και σχεδόν νομίζω, ότι την βλέπω ενώπιόν μου και μεγάλη ταραχή με κατέχει. Θ' αρχίσω όμως, διότι αφού είχε παρούσα, δεν υπάρχει τρόπος ν' αποφύγω.

ΠΟΛ. Αλλά το πρόσωπόν της εκφράζει πολλήν ευμένειαν, διότι ως βλέπεις είχε φαιδρά και προσηνής· ώστε λέγε με θάρρος.

ΛΥΚ. Εγώ ο οποίος σου έπλεξα εγκώμιον υπερβολικόν και υπέρ το μέτρον σε επήνεσα, ως λέγεις, τελειοτάτη των γυναικών, δεν βλέπω να έφθασα εις το ύψος των επαίνων τους οποίους η ίδια εξήνεγκες περί του εαυτού σου διά του μεγάλου σεβασμού τον οποίον προς τους θεούς έδειξες. Τούτο υπερβαίνει παν ό,τι είπα περί σου και σε παρακαλώ να με συγχωρήσης εάν από την εικόνα σου παρέλειψα εξ αγνοίας και απροσεξίας το χαρακτηριστικόν τούτο· διότι προ αυτής δεν έχω ζωγραφίση άλλην εικόνα. Ώστε τούτο αντί να καθιστά υπερβολικούς τους επαίνους μου, εξ εναντίας μου φαίνεται ότι τους κάμνει πολύ υποδεεστέρους της αξίας σου. Σκέψου πόσον σπουδαία είχε η παράλειψις αύτη και πόσον αναγκαϊότατον ήτο το χαρακτηριστικόν τούτο διά να δείξη την χρηστότητα και την ευθύτητα του χαρακτήρος σου· διότι όσοι δεν παραμελούν τα προς το θείον καθήκοντά των ούτοι και προς τους ανθρώπους είχε άριστοι. Ώστε εάν πάντως είχε ανάγκη να τροποποιήσω το έργον μου και να διορθώσω το άγαλμα, δεν θα τολμήσω να αφαιρέσω τίποτε, αλλ' εξ εναντίας θα προσθέσω και τούτο ως κεφαλήν και κορωνίδα του όλου έργου. Σ' ευγνωμονώ δε μεγάλως διά τούτο. Επειδή εγώ επήνεσα την μετριοφροσύνην του χαρακτήρος σου και ότι η μεγάλη εύνοια της τύχης δεν σου ενέπνευσε καμμίαν έπαρσιν και αλαζονείαν, συ διά των αντιρρήσεων σου επεβεβαίωσες την αλήθειαν του επαίνου. Διότι όταν τις θεωρή αταίριαστα εις τον εαυτόν του τα τοιαύτα εγκώμια και εντρέπεται δι' αυτά και λέγει ότι είχε υπερβολικά, τούτο αποτελεί απόδειξιν μετριοφροσύνης και απλότητος. Αλλ' όσον περισσότερον αποκρούεις τους επαίνους, τόσον περισσότερον αναδεικνύεσαι αξία των μεγαλειτέρων εγκωμίων. Εις την περίπτωσίν σου εφαρμόζεται σχεδόν το αναφερόμενον εις τον Διογένην, ο οποίος ερωτηθείς πώς δύναται κανείς να γείνη ένδοξος, Εάν, είπε, καταφρονή την δόξαν. Δύναμαι δε και εγώ να είπω, εάν κανείς μ' ερωτήση ποίοι προ πάντων είχε άξιοι επαίνων, όσοι δεν θέλουν να επαινώνται.

Αλλ' αυτά ίσως θα φανούν άσχετα προς το θέμα και ξένα προς το ζήτημα. Εκείνο δε διά το οποίον πρέπει ν' απολογηθώ είχε ότι, προσπαθών να σε εξεικονίσω, σε συνέκρινα προς την Κνιδίαν Αφροδίτην και την εν κήποις, προς την Ήραν και την Αθηνάν, και αυτά σου εφάνησαν υπερβολικά και ανάρμοστα. Περί τούτων θα ομιλήσω. Μολονότι προ πολλού ελέχθη ότι οι ποιηταί και οι ζωγράφοι είχε ανεύθυνοι, κατά μείζονα λόγον είχε ανεύθυνοι όσοι, όπως εγώ, επαινούν και δεν υπεύουν επί μέτρων, αλλά βαδίζουν πεζοί και χαμηλά.

Ο έπαινος είχε κάτι τι ελεύθερον και δεν υπάρχει νομοθετημένον μέτρον, το οποίον να κανονίζη το μέγεθος ή την έκτασίν του, αλλ' ο σκοπός του είχε κυρίως να θαυμάση όσον το δυνατόν περισσότερον και να καταστήση ζηλευτόν τον επαινούμενον. Την δικαιολογίαν ταύτην ηδυνάμην να προβάλω, αλλά δεν θα το πράξω εκ φόβου μήπως αποδοθή τούτο εις αμηχανίαν. Θα σου υπενθυμίσω δε ότι τα μέσα τα οποία μεταχειριζόμεθα εις τους εγκωμιαστικούς λόγους είχε τοιαύτα, ώστε ο επαινών να μεταχειρίζεται και εικόνas και παρομοιώσεις και σχεδόν εις τούτο συνίσταται η μεγαλειτέρα των επαίνων αξία. Διά να είχε δε επιτυχής η παρομοιώσις δεν πρέπει ο επαινών να παραβάλλη το αντικείμενόν του προς τα ακριβώς όμοια ή προς τα κατώτερα, αλλά να προσπαθή όσον το δυνατόν να εξαίρη προς τα υπερέχοντα το επαινούμενον αντικείμενον. Εάν εγκωμιάζη λ. χ. σκύλλον και είπη ότι είχε μεγαλιέτερος αλώπεκος ή γάτου, νομίζεις ότι ο τοιούτος επαινεί όπως πρέπει; Βεβαίως όχι· αλλ' ούτε εάν τον παρομοιάση προς λύκον θα είχε ο έπαινος αρκετός και πρέπων. Πώς λοιπόν πρέπει να επαινεθή; Εάν λεχθή ότι ομοιάζει προς λέοντα και κατά το μέγεθος και κατά την δύναμιν.

Διά τούτο ο ποιητής, διά να επαινέση τον κύνα του Ωρίωνος, τον απεκάλεσε λεοντοδάμαν ([12](#)) · διότι αυτός είνε ο τέλειος έπαινος του κυνός. Επίσης εάν τις θέλη να επαινέση τον Μίλωνα τον Κροτωνιάτην ή τον Γλαύκον τον Καρύστιον, τον Πολυδάμαντα ή άλλον περίφημον αθλητήν και λέγει ότι ο επαινούμενος είνε ανώτερος γυναικός, δεν νομίζεις ότι ο έπαινος θα κινήση τον γέλωτα διά την ανοησίαν του; Αλλά και ενός ανδρός αν είπη ότι είνε ανώτερος ο αθλητής, δεν θα είνε αρκετόν διά ν' αποτελέση έπαινον, Διά να επαινέση τον Γλαύκον ποιητής εκ των καλών είπεν ότι ούτε ο Πολυδεύκης, ούτε ο σιδηρούς υιός της Αλκμήνης θα ηδύνατο να του εναντιωθή. Βλέπεις προς ποίους θεούς τον εξίσωσεν ή μάλλον ανώτερον τον παρέστησεν; Και ούτε ο Γλαύκος εθύμωσε διότι παρεβάλλετο προς τους προστάτας των αγώνων θεούς, ούτε οι θεοί ούτοι ετιμώρησαν τον Γλαύκον ή τον ποιητήν ως ασεβούντας, αλλά και οι δύο έζησαν ευτυχούντες και τιμώμενοι υπό των Ελλήνων, ο μεν Γλαύκος διά την δύναμίν του, ο δε ποιητής και διά τα άλλα του έργα, προ πάντων δε διά το άσμα τούτο ([13](#)) . Μη παρεξενεύεσαι λοιπόν εάν και εγώ, μεταχειρισθείς μίαν παρομοίωσιν αναγκαίαν εις τον έπαινον, μετεχειρίσθην παράδειγμα υψηλότερον του αντικειμένου.

Επειδή δε ωμίλησες και περί κολακείας και είπες ότι μισείς τους κόλακας, σε επαινώ και διά τούτο, δεν ηδυνάμην όμως να πράξω άλλως. Πρέπει δε να διακρίνωμεν και να καθορίσωμεν το έργον του επαινούντος και την υπερβολήν του κόλακος. Ο κόλαξ διά να καρπωθή ωφέλειαν ατομικήν και ολίγον φροντίζων περί της αληθείας, νομίζει ότι πρέπει τα πάντα να υπερεπαινή και ψεύδεται και προσθέτει εξ ιδίων τα περισσότερα προτερήματα τα οποία αποδίδει εις τον επαινούμενον, ούτως ώστε να μη διστάζη και τον Θεοσίτην να παραστήση ωραιότερον του Αχιλλέως και περί του Νέστορος να είπη ότι ήτο ο νεώτερος των εκστρατευσάντων κατά της Τρώαδος. Είνε δε έτοιμος να ορκισθή ότι και του Κροίσου ο υιός έχει την ακοήν οξυτέραν από τον Μελάμποδα και ότι ο Φινεύς βλέπει καλλίτερα από τον Λυγγέα· αρκεί μόνον να ελπίζη ότι κάτι θα κερδίση από το ψεύδος. Εκείνος όμως ο οποίος απλώς επαινεί, δεν ψεύδεται, ούτε προσθέτει τίποτε το οποίον δεν υπάρχει, αλλά μεγαλοποιεί τα υπάρχοντα προτερήματα και τα αναδεικνύει ζωηρότερα. Προκειμένου λ. χ. περί ίππου, περί του οποίου γνωρίζομεν ότι είνε φύσει ευκίνητον και ταχύ ζών, θα τολμήση να είπη ότι

Άκρον επ' ανθερίκων καρπόν θέεν ουδέ κατέκλα ([14](#)) ,

Ή «αελλοπόδων δρόμον ίππων» ([15](#)) .

Και αν επαινή οικίαν ωραίαν και τελείως σχεδιασμένην θα είπη·

Ζηνός που τοιήδε γ' Ολυμπίου ένδοθεν αυλή ([16](#)) .

Ο δε κόλαξ δύναται να είπη τον έπαινον τούτον και περί της καλύβης ενός χειροβοσκού και μόνον αν ελπίζη να λάβη τίποτε παρ' αυτού. Ούτω ο Κύναιθος ο κόλαξ Δημητρίου του Πολιορκητού, αφού εξήντηλσεν όλας τας άλλας κολακείας, επήνει τον Δημήτριον ενοχλούμενον υπό βηχός ότι μελωδικώς έβηχεν.

Η διαφορά δε μεταξύ επαινούντων και κολακευόντων δεν είνε μόνον αυτή, ότι οι κόλακες δεν διστάζουν και να ψεύδωνται διά να γίνουν ευάρεστοι εις τους επαινουμένους, οι δε επαινούντες απλώς προσπαθούν να εξαίρουν τα πραγματικά προτερήματα, αλλ' έχουν και άλλην διαφοράν όχι μικράν· ότι οι κόλακες μεταχειρίζονται τας υπερβολάς αδιακρίτως και αμέτρως, ενώ οι επαινούντες αποφεύγουν τας μεγάλας υπερβολάς και δεν εξέρχονται των ορίων. Εκ των πολλών διακριτικών μεταξύ κολακείας και επαίνου σου ανέφερα μόνον τα ανωτέρω, διά να μη υποπτεύης όλους τους επαινούντας ως κόλακας, αλλά να διακρίνης και εκτιμάς δικαίως και τους μεν και τους δε.

Και τώρα, εάν θέλῃς, εφάρμοσε εις τους ιδικούς μου επαίνους τους ανωτέρω κανόνες διά να ίδῃς εάν πρέπει να καταταχθῶν εις την μίαν ή την άλλην κατηγορίαν. Εάν προκειμένου περί ασχήμου έλεγα ότι είνε ομοία προς το άγαλμα της Κνίδου, δικαίως έπρεπε να θεωρηθῶ αγύρτης και περισσότερον από τον Κύναιθον κόλαξ· αλλ' αφού είσαι τοιαύτη όπως όλοι σε γνωρίζουν, το τόλμημά μου δεν δύναται να θεωρηθῇ υπερβολικόν.

Ίσως θα είπῃς, μάλλον δε το είπες ήδη· σου επιτρέπω να επαινῇς το κάλλος μου, χωρίς όμως ο έπαινος να δύναται να θεωρηθῇ ασεβής, και να μη μ' εξομειώνῃς προς θεάς, ενώ είμαι άνθρωπος. Αλλ' εγώ — αναγκάζομαι να είπω την αλήθειαν — δεν σε παρωμοίασα, φιλτάτη, προς θεάς, αλλά προς δημιουργήματα μεγάλων καλλιτεχνών, κατεσκευασμένα εκ μαρμάρου, χαλκού ή ελέφαντος. Νομίζω δε ότι δεν είνε ασεβές να συγκρίνῃ τις ανθρώπους προς ανθρώπινα έργα, εκτός εάν συ νομίζεις ότι είνε η πραγματική Αθηνά το υπό του Φειδίου κατασκευασθέν άγαλμα ή ότι εκείνο το οποίον κατεσκεύασεν εις την Κνίδον ο Πραξιτέλης όχι προ πολλών ετών είνε η ουρανία Αφροδίτη. Πρόσεξε μήπως η πραγματική ασέβεια είνε να έχῃ κανείς τοιαύτην ιδέαν περί των θεών, των οποίων την εξεικόνισιν θεωρῶ εγώ τουλάχιστον αδύνατον εις τους ανθρώπους. Και αν όμως σε παρωμοίασα προς τας πραγματικάς θεάς, δεν έπραξα τούτο πρώτος εγώ, αλλά πολλοί και καλοί ποιηταί προ εμού και μάλιστα ο συμπολίτης σου Όμηρος, τον οποίον και θα καλέσω ως συνήγορον. Διά να καταδικασθῶ εγώ πρέπει εξ άπαντος και αυτός να καταδικασθῇ μετ' εμού. Θα τον ερωτήσω δε ή μάλλον θα ερωτήσω σε αντ' αυτού — διότι καλώς πράττουσα μελετάς και απομνημονεύεις τας ωραιότερας των Ραψωδιών του — τι φρονείς περί αυτού όταν λέγῃ περί της αιχμαλώτου Βρισηίδος ότι ήτο ομοία με την χρυσήν Αφροδίτην ενώ έκλαιε τον Πάτροκλον; Και έπειτα, ως εάν δεν ήτο αρκετόν να την παρομοιάζῃ προς την Αφροδίτην, λέγει·

Είπε δ' άρα κλαίουσα γυνή εικυία θεήσιν ([17](#))

Αφού λοιπόν τοιαύτα λέγει ο Όμηρος, τον μισείς και απορρίπτεις το βιβλίον του ή του επιτρέπεις να ελευθεριάζῃ εις τους επαίνους;

Αλλά και αν συ δεν του το επιτρέπῃς, τόσοι αιώνες του το επέτρεψαν και κανείς δεν τον κατηγόρησε διά τούτο, ούτε εκείνος όστις ετόλμησε να μαστιγώσῃ την εικόνα του ([18](#)) , αλλ' ούτε εκείνος ο οποίος εσημείωσε τους μη γνησίους Ομηρικούς στίχους διά των οβελών, κατέταξε μεταξύ αυτών τους ανωτέρω ([19](#)) . Λοιπόν εις εκείνον επιτρέπεται να παρομοιάζῃ προς την Αφροδίτην βάρβαρον γυναίκα και μάλιστα κλαίουσαν, και εγώ (δεν αναφέρω το κάλλος σου, διότι δεν μου το επιτρέπεις) δεν θα παραβάλω προς θεών αγάλματα γυναίκα φαιδράν και μειδιώσαν, το οποίον έχουν κοινόν οι άνθρωποι με τους θεούς;

Αλλά και προκειμένου περί του Αγαμέμνονος, ιδέ πόσον εφείσθη των θεών ο Όμηρος και πόσον περιώρισεν εις το ανθρώπινον μέτρον τας παρομοιώσεις· κατά τους οφθαλμούς και την κεφαλήν λέγει ότι ήτο όμοιος προς τον Δία, κατά το μέσον του σώματος προς τον Άρην και κατά το στήθος προς τον Ποσειδώνα. Δηλαδή δεν του ήρκεσεν εις μόνος θεός διά να παραστήσῃ ένα άνθρωπον. Εις άλλο μέρος πάλιν παρομοιάζει προς τον ανθρωποκτόνον Άρην οτέ μεν τούτον, οτέ δε άλλον και λέγει θεοειδή τον Φρύγα υιόν του Πριάμου, θεοείκελον δε πολλάκις τον υιόν του Πηλέως.

Αλλ' επανέρχομαι εις τα παραδείγματα τα αφορώντα γυναίκας· άκουσε δε τι λέγει κάπου·

Αρτέμιδι ικέλη ηέ χρυσήν Αφροδίτην ([20](#)) .

και αλλαχού·

Οίη δ' Αρτεμις είσι κατ' ούρεος ([21](#)) .

Όχι δε μόνον τους ανθρώπους παρομοιάζει προς θεούς, αλλά και την κόμην του Ευφόρβου παρωμοίασε προς τας Χάριτας, καίτοι ήτο καταιματωμένη. Και τόσα είνε τα τοιαύτα παραδείγματα, ώστε δεν υπάρχει μέρος της Ομηρικής ποιήσεως το οποίον να μη στολίζεται υπό θείων εικόνων. Επομένως ή και εκείνα πρέπει να εξαλειφθούν ή και εις εμέ πρέπει να αφεθή η αυτή ελευθερία.

Τόσον δε ανεύθυνος είνε η χρήσις των εικόνων και των παρομοιώσεων, ώστε ο Όμηρος δεν edίστασε και autάς τας θεάς να επαινέση με παρομοιώσεις προς αντικείμενα κατώτερα· τους οφθαλμούς της Ήρας παρωμοίασε προς τους των βοών· κάποιος δε άλλος απεκάλεσεν ιοβλέφαρον την Αφροδίτην. Και ποίος αγνοεί την ροδοδάκτυλον και αν ελάχιστα γνωρίζη τα Ομηρικά ποιήματα; Και αι παρομοιώσεις της μορφής είνε ίσως αι ολιγώτερον τολμηραί· αλλά πόσοι δεν εμιμήθησαν και αυτά τα ονόματα των θεών, ονομαζόμενοι Διονύσιοι και Ηφαιστίωνες, Ζήνωνες και Ποσειδώνιοι και Ερμείαι; Υπήρξε δε και μία Λητώ, σύζυγος Ευαγόρου του βασιλέως των Κυπρίων, και όμως η θεά δεν ηγανάκτησε και δεν την απελίθωσεν όπως την Νιόβην. Αφήνω τους Αιγυπτίους, οι οποίοι, αν και είνε οι πλέον εξ όλων δεισιδαίμονες, μεταχειρίζονται κατά κόρον τα θεία ονόματα και τα πλείστα ονόματά των προέρχονται εξ ουρανού.

Ωστε δεν υπάρχει λόγος να φοβήσαι τον έπαινον· διότι και αν εις το σύγγραμά μου υπάρχη τι το βλάσφημον κατά του θείου, συ είσαι δι' αυτό ανεύθυνος, εκτός εάν νομίζης ότι και η ανάγνωσις συνεπάγεται ευθύνην. Οι θεοί εμέ θα τιμωρήσουν, αφού προ εμού τιμωρήσουν τον Όμηρον και τους άλλους ποιητάς. Αμφιβάλλω όμως περί τούτου, αφού ουδέ τον άριστον των φιλοσόφων ετιμώρησαν, όστις είπεν ότι ο άνθρωπος είνε εικών θεού.

Είχα και πολλά άλλα να σου είπω, αλλά περιορίζομαι εις τ' ανωτέρω μόνον χάριν του Πολυστράτου, διά να δυνηθή να τ' απομνημονεύση.

ΠΟΛ. Και τώρα όμως αμφιβάλλω αν θα το καταφέρω, Λυκίνε· διότι πολλά είπες και υπερέβης της κλεψύδρας το όριον. Ως τόσον θα προσπαθήσω να τ' απομνημονεύσω· και τώρα πηγαίνω αμέσως προς αυτήν· θα φράξω δε και τ' αυτιά μου, διά να μη παρεμπέση τίποτε άλλο και μου τ' ανακατώση, ότε θα σφυριχθώ ως γελοίος ηθοποιός υπό των θεατών.

ΛΥΚ. Φρόντισε να παίξης καλά, Πολύστρατε. Εγώ δε, αφού σου παρέδωκα το δράμα, φεύγω και σε αφήνω· όταν δε θα έλθη η στιγμή της ψηφοφορίας των κριτών, θα εμφανισθώ και εγώ διά να ίδω αν επετύχαμεν.

ΕΤΑΙΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

1.

Γλυκέρα και Θαΐς.

ΓΛΥΚΕΡΑ. Θυμάσαι, Θαΐ, τον στρατιώτην τον Ακαρνάνα, εκείνον τον λεβέντην με την χλαμύδα, που άλλοτε είχε ερωμένην το Αβρότονον, έπειτα δε ερωτεύθη εμένα; ή τον ελησμόνησες;

ΘΑΪΣ. Πώς δεν τον θυμάμαι; Δεν είνε αυτός που διεσκέδασε μαζί μας πέρυσι στην εορτήν των αλωνιών; Τι θέλεις να μου πης; διότι κάτι φαίνεται ότι σου συμβαίνει.

ΓΛΥΚ. Η Γοργόνα η παμπόνηρη, που μούκανε τη φίλη, μου τον πήρε.

ΘΑΪΣ. Και τώρα σ' αρνήθηκε κ' έπιασε ερωμένην την Γοργόνα;

ΓΛΥΚ. Ναι, Θαΐ, και δεν ξέρεις τι κακό μου έκαμε αυτό το πράμμα.

ΘΑΪΣ. Κακό είνε, αλλά δεν πρέπει να σου φαίνεται παράδοξον. Γίνεται πολύ συχνά μεταξύ μας των εταιρών. Λοιπόν δεν πρέπει ούτε υπερβολικά να λυπάσαι, ούτε να κατηγορήs την Γοργόναν. Και το Αβρότονον δεν σε κατηγόρησε προτήτερα εσένα που της έκανες την ίδια απιστία, αν και ήσασθε φιλενάδες. Απορώ μόνον τι της εξήλεψεν ο στρατιώτης αυτός, εκτός αν είνε θεόστραβος και δεν είδε ότι τα μαλλιά της έχουν μισομαδήση κι' έχει αρχίση να κάνη φαλάκρα πάνω από το μέτωπον· τα χείλη της είνε ωχρά και νεκρικά, ο λαιμός της αδύνατος και φαίνονται η φλέβες και η μύτη της είνε μεγάλη. Το μόνο καλό που έχει είνε το ανάστημα· είνε ψηλή και ίσια σαν κυπαρίσσι και το χαμόγελό της έχει πολύ γλυκάδα.

ΓΛΥΚ. Νομίζεις, Θαΐ, ότι την επροτίμησε για την ωμορφιά της; Δεν ξέρεις ότι το Χρυσάριον, η μάνα της, είνε μάγισσα και ξέρει ξόρκια της Θεσσαλίας και κατεβάζει το φεγγάρι; Λέγουν δε ότι και πετά τη νύκτα, σαν νυκτερίδα. Αυτή με τα μαγικά που τον πότισε τον άνθρωπο τον ετρέλλανε και τώρα τον τρυγούν.

ΘΑΪΣ. Παρηγορήσου, Γλυκέριον· άλλον θαύρης και συ να τρυγήσης κι' αυτόν μούντζωσ' τον.

2.

Μύρτιον, Πάμφιλος και Δωρίς.

ΜΥΡΤΙΟΝ. Τ' εἶν' αὐτὰ που μούπανε για σένα, Πάμφιλε, ὅτι παίρνεις την κόρην του Φεῖδωνος του ναυκλήρου, ὅτι, λέει, γενήκανε κι' ὅλας οι γάμοι σας; Και οι τόσοι ὅρκοι που μούκανες και τα δάκρυα εσβύστηκαν διὰ μιας και απαρνεῖσαι το Μύρτιον, τώρα μάλιστα που εἶμαι ἐγκυος οκτῶ μηνῶν; Αὐτό λοιπόν μόνον ἐκέρδισα ἀπὸ τον ἐρώτά σου, ὅτι μ' ἔφερες σ' αὐτὴν την κατάστασι και μετ' ολίγον θα ἔχω εἰς βάρος μου και ἓνα παιδί, πράμμα πολὺ βαρὺ για μιαν εταίραν; Διότι δε θα το ρίξω το παιδί και μάλιστα αν γείνη ἀρσενικό, ἀλλὰ θα το ονομάσω Πάμφιλον και θα το ἔχω παρηγοριά για την ἀπιστία σου· κι' ὅταν θα μεγαλώσῃ, θα ἔλθῃ καμμιά φορά να σε μαλώσῃ διὰ την διαγωγὴν που ἔδειξες εἰς τὴν δυστυχισμένην του μητέρα. Αλλὰ να τὴ χαίρεσαι αὐτὴν που παίρνεις· εἶνε ἓνα σκιάχτρο. Τὴν εἶδα εἰς τα τελευταία θεσμοφορία με τὴν μητέρα της· και πού να ξέρω τότε ἡ κακομοῖρα ὅτι ἐξ αἰτίας της θα ἔχανα τον Πάμφιλον; Δεν θέλω να σ' τὴν κατηγορήσω και να σε λυπήσω, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δεν τὴν ἐπρόσεξες, ἀλλοιῶτα θα ἔβλεπες ὅτι τα μάτια της εἶνε πάρα πολὺ γαλανὰ και ἀλλοιῶτα. Το ἓνα κυττάζει το ἄλλο· ἀλλ' ὁποῖος ἔχει δη τον Φεῖδωνα τον πατέρα της και ξέρει τα μούτρα του, ξέρει και τὴν κόρη του.

ΠΑΜΦΙΛΟΣ. Πόσῃν ὥραν θα σε ἀκούω, Μύρτιον, να φλυαρῇς και να μου μιλάς για κορίτσια και γάμους με κόρες ναυκλήρων; Εγὼ ἀπ' αὐτὰ δεν ἔχω εἶδησιν, οὔτε ξέρω αν ο Φεῖδων ἀπὸ τον δῆμον Ἀλωπεκῆς — διότι, υποθέτω, αὐτὸν ἐννοεῖς — ἔχει θυγατέρα εἰς ἡλικίαν γάμου. Ξέρω μόνον ὅτι οὔτε φίλος του πατέρα μου εἶνε, διότι ἐνθυμούμαι ὅτι προ καιροῦ ἦσαν στα δικαστήρια δι' ἓνα χρέος ναυτικόν. Ο Φεῖδων ἐχρεώσται εἰς τον πατέρα μου ἓνα τάλαντον, νομίζω, και δεν ἤθελε να πληρώσῃ· και ο πατέρας του ἔκαμε ἀγωγὴν εἰς το ναυτοδικεῖον, ἀλλὰ και πάλιν δεν τον ἐπλήρωσε ἐντελῶς, ὅπως ἀπαιτοῦσε ο πατέρας. Αλλ' αν ἤθελα να παντρευτῶ, θ' ἄφηνα τὴν θυγατέρα του Δημέου που ἐχρημάτισε πέρυσιν στρατηγός και εἶνε και συγγενῆς μου ἀπὸ τὴν μητέρα μου, να πάρω τὴν κόρην του Φεῖδωνος; Αλλ' ἀπὸ πού τα ἔμαθες αὐτά; Υποθέτω ὅμως ὅτι τα ἔφτιασες με τὴ φαντασία σου, διὰ να ἔχῃς να τρώγῃσαι με νέας ζηλοτυπίας.

ΜΥΡΤ. Λοιπόν δεν παντρεύεσαι, Πάμφιλε;

ΠΑΜΦ. Εἶσαι τρελλή ἢ μεθυσμένη ἀκόμη, Μύρτιον, μολονότι χθες δεν ἤπιαμε πολὺ.

ΜΥΡΤ. Αὐτὴ ἡ Δωρίς μου το εἶπε και με κατελύπησε. Τὴν ἔστειλα να μου ἀγοράσῃ προβατόμαλλα για τὴν κοιλιὰ μου και να ευχηθῇ για μένα εἰς τὴν Λοχεῖαν Ἀρτέμιδα και στο δρόμο συνήνητησεν, ὡς λέγει, τὴν Λεσβίαν. . . . ἀλλὰ πες του τα εσύ, Δωρί, ἡ ἴδια, ἐκτός αν τα εἶπες ψέματα.

ΔΩΡΙΣ. Να μου βγουν τα μάτια, κυρά, αν σούπα τίποτε ψέμα. Ὅταν περνούσα κοντὰ ἀπὸ το Πρυτανεῖον, εἶδα νάρχεται ἀπὸ πέρα και να χαμογελά ἡ Λεσβία, κι' ὅταν ἐζύγωσε μούπε· Δεν τα ξέρεις; Ο ἀγαπητικός σας ο Πάμφιλος παντρεύεται τὴν θυγατέρα του Φεῖδωνα· κι' αν θες να βεβαιωθῇς πῆγαινε και κύτταξε στο στενὸ και θα δῇς στέφανα στις πόρτες και θ' ἀκούσῃς αὐλητρίδες και θόρυβο και τραγουδιστάδες που λεν το τραγούδι του γάμου.

ΠΑΜΦ. Λοιπόν ἐπήγες κ' ἐκύτταξες, Δωρί;

ΔΩΡΙΣ. Ναι, και εἶδα ὅλα ὅσα μου εἶπε.

ΠΑΜΦ. Τώρα ἐννοῶ τι συνέβη. Οὔτε ὅλα ὅσα σου εἶπεν ἡ Λεσβία, Δωρί, ἦσαν ψέματα και συ εἰς το Μύρτιον εἶπες τὴν ἀλήθειαν. Αλλ' ἀδίκῃς ἐταραχθήκατε· διότι οι γάμοι δεν ἐγίνοντο εἰς το σπίτι μας. Τώρα θυμούμαι τι μου ἔλεγεν ἡ μητέρα μου χθες ὅταν ἐγύρισα στο σπίτι· Πάμφιλε, μου ἔλεγε, ο συνομήλικός σου ο Χαρμίδης, ο γυιὸς του γείτονα του Ἀρισταινέτου, ἐφρονίμεψε και παντρεύεται· και συ ἕως πότε θα ζῇς με μιὰ εταίρα; Τὴν ἤκουα με μισὸ αὐτὴ να μουρμουρίζῃ αὐτά και ἄλλα και ἀποκοιμήθηκα. Το πρωὶ δε ἐσηκώθηκε πολὺ ἐνωρίς και ὅταν ἐπερνούσα δεν εἶδα τίποτε ἀπ' αὐτά που

είδε αργότερα η Δωρίς. Και αν δεν πιστεύης, πήγαινε πάλι, Δωρί, και κύτταξε καλά και θα δης ότι οι στέφανοι δεν είνε στη δική μας την πόρτα, αλλά στην πόρτα των γειτόνων.

ΜΥΡΤ. Μου χάρισες τη ζωή, Πάμφιλε· διότι θ' αυτοκτονούσα, αν αυτό ήτο αληθινό.

ΠΑΜΦ. Μα δεν είνε αληθινό, και πρέπει να είμαι τρελλός διά ν' απαρνηθώ το Μύρτιον, μάλιστα τώρα που μου ετοιμάζει και παιδί.

3.

Μήτηρ και Φίλινα.

ΜΗΤΗΡ. Ετρελλάθηκες, παιδί μου Φίλινα, ή τι έπαθες εις την χθεσινήν διασκέδασιν; Ο Δίφιλος ήρθε και μ' ευρήκε πρωί πρωί και με δάκρυα μου διηγήθη όσα του έκαμες. Μου είπεν ότι εμέθυσες κι' εσηκώθηκες κι' εχόρευσες εις το μέσον, ενώ αυτός σε ημπόδιζε και έπειτα εφίλησες τον φίλον του τον Λαμπρίαν και επειδή ο Δίφιλος εθύμωσε, τον αφήκες κ' επήγες και εκάθησες δίπλα στον Λαμπρίαν και τον αγκάλιασες και ο δικός σου πήγε να σκάση από το κακό του να βλέπη αυτά. Νομίζω δε ότι ούτε την νύκτα εκοιμήθηκες μαζί του, αλλά τον αφήκες να κλαίη κι' εξαπλώθηκες σε μια θρονίδα κοντά στο κρεβάτι κι' ετραγουδούσες για να τον σκάζης.

ΦΙΛΙΝΝΑ. Δεν σου είπε όμως τα δικά του, μητέρα, διότι δεν θάπερνες το μέρος του αν ήξερες τι προσβολές μου έκανε. Πριν νάρθη ο Λαμπρίας, με αφήκε κι' επήγε κι' εκρυφομιλούσε με τη Θαΐδα την αγαπητικιά του φίλου του· όταν δε είδε ότι εγώ εθύμωνα και του έγνεψα να τα θυμάται αυτά πούκανε, έπιασε από την άκρη τ' αυτιού την Θαΐδα, της γύρισε προς τα πίσω το κεφάλι και την εφίλησε τόσον δυνατά, ώστε παρ' ολίγον να της αποσπάση τα χείλια. Έπειτα εγώ έκλαια, αυτός δε εγέλα και εξακολουθούσε να μιλά εις τ' αυτί της Θαΐδος, εναντίον μου βέβαια, και η Θαΐς εχαμογέλα και μ' εκύτταζε. Όταν δε ήκουσαν ότι ήρχετο ο Λαμπρίας και εχόρτασαν από φιλιά, εχωρίσθηκαν· εγώ δε, αν και λυπημένη, εκάθησα δίπλα του διά να μη έχη προφάσεις να με κατηγορή έπειτα. Τότε εσηκώθηκε η Θαΐς και πρώτη εχόρευσε κι' εσήκωνε το φόρεμά της πολύ ψηλά κι' έδειχνε τα πόδια της, ωσάν τάχα μόνον αυτή τα είχε ώμορφα. Όταν δε έπαυσε, ο Λαμπρίας ο δικός της εσιώπα και δεν είπε τίποτε· ο Δίφιλος όμως είπε πολλούς επαίνους, εις την Θαΐδα, ότι εχόρευε με ρυθμόν και χάριν και ότι το βήμα της ηκολούθει με ακρίβειαν την κιθάραν, ότι το πόδι της ήτο κομψόν και άλλα πολλά τέτοια. Ενόμιζε κανείς ότι επαινούσε την Σωσσάνδραν του Καλάμιδος (²²) και όχι την Θαΐδα, που την ξέρεις τι είνε, διότι την είδες πολλές φορές στο λουτρό. Και που να σου λέγω τι πειράγματα μου έκαμεν, η Θαΐς. Αν καμμιά άλλη, είπε, δεν ντρέπεται να φανή ότι έχει τις κνήμες σαν καλάμια, ας σηκωθή και ας χορεύση. Τι ήθελες τότε να κάμω, μητέρα; Εσηκώθηκα και εχόρεψα. Έπρεπε να μη σηκωθώ και να βεβαιώσω αυτό που έλεγε και ν' αφήσω την Θαΐδα να βασιλεύη εις το συμπόσιον;

ΜΗΤ. Δεν έπρεπε να πειραχθής, κόρη μου, και να δώσης τόσην σημασίαν· αλλά λέγε τι έγινε κατόπιν.

ΦΙΛ. Όλοι οι άλλοι μ' επαινούσαν και μόνον ο Δίφιλος δεν έλεγε τίποτε, αλλ' έγυρεν ανάσκελα κι' εκύτταζε προς το ταβάνι έως ότου εκουράσθηκα κ' έπαυσα να χορεύω.

ΜΗΤ. Και δεν είνε αλήθεια ότι εφίλησες τον Λαμπρίαν και τον αγκάλιασες καθισμένη δίπλα του; Γιατί δεν μιλάς; Αν τώκαμες αυτό είσαι ασυγχώρητη.

ΦΙΛ. Ήθελα να εκδικηθώ και να τον πικράνω όπως μ' επίκρανε.

ΜΗΤ. Έπειτα ούτε εκοιμήθης μαζί του, αλλά ετραγουδούσες, ενώ αυτός έκλαιε. Δεν σκέπτεσαι, κόρη μου, ότι είμεθα φτωχοί άνθρωποι, ούτε θυμάσαι πόσα μας έχει δώσει αυτό το παιδί και πώς θα περνούσαμε τον περασμένο χειμώνα αν η Αφροδίτη δεν μας τον έστελνε;

ΦΙΛ. Μπα, και γι' αυτό θ' ανέχωμαι να με προσβάλλης;

ΜΗΤ. Καλά να θυμώσης για τις προσβολές, αλλά να μη τον προσβάλλης και συ. Δεν ξέρεις ότι η βρυσιές ψυχραίνουν την αγάπη και πεισμώνουν τους ερωτευμένους; Εσύ πάντα τον κακομεταχειρίζεσαι, αλλά πρόσεξε να μη γίνη αυτό που λέει η παροιμία· να μη κόψουμε το σχοινί με το παρατράβηγμα.

4.

Μέλισσα και Βακχίς.

ΜΕΛΙΣΣΑ. Αν γνωρίζης, Βακχί, καμμιά γριά που να ξέρη, ξόρκια, σαν τις Θεσσαλές, και να μπορή με τα μάγια να κάνη τον άνδρα ν' αγαπήση την γυναίκα που emίσησε, θα μου κάνης μεγάλη χάρι να μου την φέρης. Και θα της δώσω ό,τι θέλει και αν ακόμη μου ζητήση τα ρούχα που φορώ και τα χρυσαφικά· αρκεί να κάμη τον Χαρίνον να γυρίση στην αγάπη μου και να μισήση την Σιμμίχην όπως μισεί τώρα εμένα.

ΒΑΚΧΙΣ. Τι λες; δεν ζη πια μαζί σου, αλλ' έμπλεξε πάλι μ' εκείνην που έγινε αφορμή νάρθη στα μαχαίρια με τους γονείς του; Γι' αυτήν δεν ηθέλησε να πάρη εκείνην την πλουσίαν που είχε, ως έλεγαν, προίκα πέντε τάλαντα. Θυμάμαι που μου τάλεγες.

ΜΕΛ. Τώρα μ' αφήκε εντελώς, Βακχί, και είνε πέντε μέρες σήμερα που δεν τον είδα καθόλου, αλλά μένει στου φίλου του του Παμμένου και διασκεδάζουν με την Σιμμίχην.

ΒΑΚΧ. Έχεις δίκιο, καϋμένη Μέλισσα, να είσαι στενοχωρημένη. Μα δεν μου λες, πώς εμαλώσετε; υποθέτω ότι θα υπάρχη καμμία σπουδαία αφορμή.

ΜΕΛ. Εκείνο που ξέρω είνε ότι προ ημερών είχε πάει στον Πειραιά, όπου τον έστειλε ο πατέρας του να ζητήση, νομίζω, χρήματα που του χρωστούν· και όταν εγύρισε και ήλθε εδώ είχε τα μούτρα κατεβασμένα· όταν δε έτρεξα να τον αγκαλιάσω και να τον φιλήσω, όπως συνειθίζω, μ' έσπρωξε και μου είπε· Πήγαινε να φιλάς τον Ερμότιμον τον ναύκληρον και να διαβάσης τι έχουν γράψη εις τους τοίχους του Κεραμεικού όπου τα ονόματά σας είνε ζευγαρωμένα ⁽²³⁾. Ποιόν Ερμότιμον λες και τι σημαίνουν αυτά; του είπα. Αυτός όμως δεν μου έδωκε καμμίαν απάντησιν, ούτε εδείπνησε, αλλ' έπεσε στο κρεβάτι και μου γύρισε τις πλάτες. Και τι δεν έκαμα διά να τον ξεθυμώσω, τι χάδια, τι φιλία στο σβέρκο, όπως ήταν γυρισμένος προς το άλλο μέρος. Αυτός όμως όχι μόνον δεν εμαλάκωσε, αλλά και περισσότερον εθύμωσε και μου είπε· Αν εξακολουθής να μ' ενοχλής θα φύγω και ας είνε μεσάνυκτα.

ΒΑΚΧ. Κάτι όμως θα τρέχη μ' αυτόν τον Ερμότιμον.

ΜΕΛ. Να με δης και να με λυπηθής, Βακχί, να με δης πιο δυστυχισμένη παρ' ό,τι είμαι σήμερα, αν εγώ γνωρίζω κανένα Ερμότιμον ναύκληρον. Τέλος πάντων ο Χαρίνος εσηκώθη κι' έφυγε αζημέρωτα με το πρώτο λάλημα του πετεινού. Εγώ θυμήθηκα πως είπε ότι το όνομά μου ήτο γραμμένον εις ένα τοίχον του Κεραμεικού και έπεμψα την υπηρέτριαν μου την Ακίδα να ιδή αν αυτό είνε αλήθεια· το μόνον δε που είδε είνε ότι δεξιά όπως μπαίνομεν εις το Δίπυλον ήτο γραμμένο στον τοίχο «Η Μέλισσα αγαπά τον Ερμότιμον» και από κάτω «Ο ναύκληρος Ερμότιμος αγαπά την Μέλισσαν».

ΒΑΚΧ. Τι κάνουν αυτοί οι νέοι! Καταλαβαίνω ότι κάποιος που ήξευρε ότι ο Χαρίνος είχε ζηλιάρης ηθέλησε μ' αυτόν τον τρόπο να του ανάψει τη ζήλια· και αυτός αμέσως εθύμωσε. Αλλ' έννοια σου και αν τον συναντήσω πουθενά θα του μιλήσω. Δεν ξέρει, βλέπεις, τον κόσμο, είχε παιδί ακόμη.

ΜΕΛ. Πού να τον δης, πούνε κλεισμένος με την Σιμμίχην: Και όμως οι γονείς του έρχονται και μου τον ζητούν εμένα. Αλλά μόνον αν εύρω μια μάγισσα, όπως σου είπα, θα τον σώσω.

ΒΑΚΧ. Γνωρίζω μίαν μάγισσαν πολύ καλή, φιλότατη μου, αν και δεν είχε πολύ γριά και τσακισμένη. Είναι από την Συρίαν και μια φορά που ο Φανίας μούκανε κι' εμένα απιστίες όπως τώρα σου κάνει σένα ο Χαρίνος, και μου είχε θυμώση, μου τον ξανάφερε στα νερά μου ύστερα από τέσσερους σωστούς μήνες που είχα πλέον απελπισθή· αλλά τα ξόρκια εθαυματούργησαν και τον έφεραν πάλι στην αγκαλιά μου.

ΜΕΛ. Και δεν μου λες τι έκαμε η μάγισσα, αν τα θυμάσαι ακόμη;

ΒΑΚΧ. Δεν ζητά και πολλά πράγματα· μίαν δραχμήν και ψωμί· χρειάζεται δε και ολίγο αλάτι, επτά οβολούς, θειάφι και δαδί. Αυτά τα παίρνει η γριά. Αλλά χρειάζεται κρασί από το οποίον μόνον αυτή πίνει. Πρέπει δε να έχη και κάτι από τον άνδρα που θέλεις να σου μαγεύση, φόρεμα, υπόδημα, ολίγες τρίχες ή τίποτε άλλο τέτοιο.

ΜΕΛ. Έχω κάτι παπούτσια του Χαρίνου.

ΒΑΚΧ. Αυτά κρεμά σ' ένα πάτερο και τα θυμιάζει με το θειάφι και ρίχτει το αλάτι στη φωτιά. Την ώρα εκείνη λέγει και τα δύο ονόματα, το δικό του και το δικό σου. Έπειτα βγάζει από τον κόρφο της μία σβούρα και τη γυρίζει και συγχρόνως μουρμουρίζει βιαστικά κάτι λόγια βαρβαρικά που τ' ακούς και σηκώνεται η τρίχα σου. Με αυτά ο Φανίας εγύρισε πάλιν σ' εμένα. Η αλήθεια είναι ότι και οι φίλοι του τού έκαμαν παρατηρήσεις και η Φοιβίς του ζητούσε πολλά, αλλ' εγώ πιστεύω ότι μάλλον τα μάγια μου τον έφεραν. Αλλ' η μάγισσα μου έμαθε και κάτι άλλο διά να κάνω τον Φανίαν να μισή και να σιχαίνεται την Φοιβίδα. Μου είπε να εύρω τα ίχνη των ποδιών της, να πατήσω εις το αριστερό με το δεξιό μου πόδι και εις το δεξιόν με το αριστερό και αφού τα χαλάσω να λέγω: Πατώ επάνω σου και από κάτω μου σ' έχω. Και το έκαμα όπως μου παράγγειλε.

ΜΕΛ. Λοιπόν, Βακχί, μην παραμελήσης, μην παραμελήσης σε παρακαλώ, αλλά φέρε μου αυτή τη γυναίκα. Συ δε, Ακίδα, θα έχης έτοιμα το ψωμί και το θειάφι και όλα τα άλλα που χρειάζονται για το ξόρκισμα.

5.

Κλωνάριον και Λέαινα.

ΚΛΩΝΑΡΙΟΝ. Τι είναι αυτά τα παράξενα που ήκουσα για σένα, Λέαινα; Λέγουν ότι η Μέγίλλα από τη Λέσβο η πλουσία σ' ερωτεύεται ως άνδρας και κοιμάσθε μαζί και δεν ξέρω τι κάνετε μεταξύ σας. Α! εκοκκίνησες; Αλήθεια λοιπόν είναι;

ΛΕΑΙΝΑ. Αλήθεια, Κλωνάριον ντρέπομαι να σου τ' ομολογήσω είναι κάτι τι αλλόκοτον.

ΚΛΩΝ. Τι λες δι' όνομα της Δήμητρας; Τι θέλει από σένα αυτή η γυναίκα και τι κάνετε όταν είσθε μαζί; Δεν θέλεις να μου πης; Δεν μ' αγαπάς λοιπόν· αν μ' αγαπούσες δεν θα μου τα έκρυβες.

ΛΕΑΙ. Σ' αγαπώ περισσότερο από κάθε άλλη· αλλά τι θέλεις να σου πω. Αυτή η γυναίκα έχει πολύ ανδρικές ορέξεις.

ΚΛΩΝ. Δεν εννοώ τι θέλεις να πης, εκτός αν είνε καμμιά τριβάς· διότι λέγουν ότι εις την Λέσβον είνε πολλές τέτοιες ανδρογυναίκες που δεν θέλουν να το κάνουν με τους άνδρες, αλλά πλησιάζουν γυναίκες, ως να είνε άνδρες.

ΛΕΑΙ. Κάτι τέτοιο είνε και αυτή.

ΚΛΩΝ. Λοιπόν, Λέαινα, αυτό να μου διηγηθής, πώς σου ρίχθηκε στην αρχή, πώς σε κατάφερε και τι έγινε κατόπιν.

ΛΕΑΙ. Είχαν τραπέζι αυτή και η Δημόνασσα η Κορινθία, άλλη πλουσία, η οποία κάνει την ίδια τέχνη με την Μέγίλλα. Μ' εκάλεσαν λοιπόν να παίξω κιθάρα· αφού δε έπαιξα· και ήτο περασμένη η ώρα και αυτές είχαν μεθύση, η Μέγίλλα μου είπε: Είνε ώρα για ύπνο, Λέαινα, και επειδή είνε αργά μείνε να κοιμηθής μαζί μας· θα σε βάλλωμε στη μέση.

ΚΛΩΝ. Έμεινες; Και έπειτα τι έγεινε;

ΛΕΑΙ. Στην αρχή μ' επιλούσαν σαν άνδρες και δεν περιωρίζοντο μόνον στα χείλη, αλλά και μέσ' στο στόμα και με αγκάλιαζαν και μούτριβαν τα βυζιά· η δε Δημόνασσα μούδιδε και δαγκωματιές αναμεταξύ στα φιλιά. Εγώ δεν μπορούσα να καταλάβω πού θα έφθανε αυτό το πράγμα. Έπειτα από κάμποση ώρα η Μέγίλλα, που είχε αρχίση να λυσσομανά, έβγαλε μια φενάκη πούχε στο κεφάλι της, τόσο καλά προσαρμοσμένην ώστε δεν διεκρίνετο, και παρουσιάσθη κουρεμένη σύρριζα σαν αθλητής από τους πλέον δυνατούς. Εγώ ετρόμαξα όταν την είδα. Αλλ' αυτή μου είπε· Έχεις ξαναϊδή, Λέαινα, ένα τόσο ώμορφο παλληκάρι; Αλλά δεν βλέπω, Μέγίλλα, της είπα, κανένα νέον εδώ. Μη μου δίδης θηλυκό όνομα, είπε· εγώ είμαι Μέγιλλος και έχω προ πολλού παντρευτή αυτήν την Δημόνασσαν· είνε η γυναίκα μου. Δεν μπόρεσα να μη γελάσω, Κλωνάριον, και είπα· Λοιπόν, Μέγίλλα, είσαι άνδρας και μας τώκρυβες, όπως λέγουν για τον Αχιλλέα ότι εκρυβότανε αναμεταξύ στα κορίτσια με γυναικεία ενδύματα; Αλλά έχεις και εκείνο που έχουν οι άνδρες και κάνεις της Δημόνασσας ό,τι κάνουν οι άνδρες; Εκείνο, είπε, Λέαινα, δεν το έχω· αλλά δεν το πολυχρειάζομαι· κάνω την δουλειά, ως θα ιδής, με τρόπον πολύ περισσότερο ευχάριστον. Μήπως είσαι, Ερμαφρόδιτος, της είπα, όπως λέγεται ότι υπάρχουν πολλοί που τάχουν και τα δύο; διότι ακόμη, Κλωνάριον, δεν μπορούσα να εννοήσω το πράγμα. Όχι, είπε, είμαι σωστός άνδρας. Ήκουσα, είπα τότε εγώ, την αυλητρίδα Ισμηνοδώραν από την Βοιωτίαν να διηγείται για την πατρίδα της και να λέγη ότι κάποιος εις τας Θήβας έγεινε από γυναίκα άνδρας. Τον έλεγαν, νομίζω, Τειρεσίαν και ήτο μέγας μάντις. Μήπως και σε σένα συνέβη κάτι τέτοιο; Όχι, Λέαινα, είπε· εγεννήθηκα ομοία με σας τις άλλες· αλλ' ο χαρακτήρ μου και η επιθυμία μου και όλα μου τα άλλα είνε ανδρικά, Και σου αρκεί η επιθυμία; της είπα. Αν δεν πιστεύης Λέαινα, μου είπε, έλα εδώ και θα βεβαιωθής ότι δεν είμαι εις τίποτε κατωτέρα από τους άνδρες. Διότι έχω και κάτι αντί εκείνου που έχουν οι άνδρες. Αλλά έλα κοντά και θα δης. Την αφήκα, Κλωνάριον, να κάμη ό,τι ήθελε, αφού τόσον μ' επαρακαλούσε, μου έδωκε δε και ένα περιδέριον μεγάλης αξίας και μου εχάρισε διάφορα υφάσματα από τα λεπτοῦφαντα. Έπειτα εγώ την αγκάλιασα ως άνδρα και αυτή μ' επιλούσε και έκανε και ελαχάνιαζε και ελιγώνετο από ηδονήν.

ΚΛΩΝ. Μα τέλος πάντων τι έκανε; Με ποίον τρόπον; Αυτό προ πάντων θέλω να μου πης.

ΛΕΑΙ. Μη ζητάς να μάθης περισσότερα· είνε τόσον αισχρά, ώστε, μα την Αφροδίτην, δεν θα σου πω τίποτε άλλο.

6.

Κρωβύλη και Κόριννα.

ΚΡΩΒΥΛΗ. Βλέπεις, Κόριννα, ότι δεν είνε τόσον φοβερόν όσον ενόμιζες να γείνη ένα κορίτσι γυναίκα. Αυτό το έμαθες τώρα, αφού εκοιμήθης μ' ένα ωραίον νέον κι' επήρες μίαν μναν, το πρώτον σου κέρδος, με το οποίον θα σου αγοράσω ένα ωραίον κόσμημα.

ΚΟΡΙΝΝΑ. Ναι, μητερούλα μου. Θέλω να μου πάρης ένα περιδέραιον που νάχη χάντρες κόκκινες της φωτιάς, όπως είνε της Φιλαινίδος.

ΚΡΩΒ. Ναι, τέτοιο θα σου πάρω. Αλλ' άκουσε να σου δώσω και μερικές συμβουλές τι πρέπει να κάνης και πώς να φέρεσαι στους άνδρες. Ξέρεις, κόρη μου, ότι άλλο μέσον για να ζήσωμε δεν έχομεν. Είνε δύο χρόνια που πέθανε ο μακαρίτης ο πατέρας σου και ξέρεις πώς επεράσαμε αυτό το διάστημα. Όταν εκείνος εζούσε, τα είχαμεν όλα, διότι ήτο σιδηρουργός και πρώτος τεχνίτης στο Πειραιά. Και τώρα ακούς όλους να λέγουν ότι, αφότου πέθανε ο Φιλίνος, δεν ξανάγεινε άλλος τέτοιος τεχνίτης. Στην αρχή επούλησα τις τσιμπίδες, το αμώνι και το σφυρί κι' επήρα δύο μναις και μ' αυτές εζήσαμε κάμποσον καιρόν. Έπειτα άλλοτε ύφαινα και άλλοτε έγνεθα και με δυσκολία έβγαζα το ψωμί μας. Αλλά είχα εσένα και επερίμενα ότι μίαν ημέραν θα μου φέρης την ευτυχία.

ΚΟΡ. Εννοείς την μναν;

ΚΡΩΒ. Όχι, αλλ' ήλπιζα ότι άμα μεγαλώσης και εγώ θα ζήσω κοντά σου και συ θ' αποκτήσης πλούτη και στολίδια και υπηρέτριες.

ΚΟΡ. Πώς θα γείνη αυτό, μαμά; Τι θέλεις να πης;

ΚΡΩΒ. Αρκεί να συναναστρέφεις τους νέους, να διασκεδάζης και να κοιμάσαι μαζί τους.

ΚΟΡ. Όπως η θυγατέρα της Δαφνίδος η Λύρα;

ΚΡΩΒ. Ναι.

ΚΟΡ. Αλλ' αυτή είνε εταίρα.

ΚΡΩΒ. Αι! και τι; Αυτό δεν είνε κακό. Και συ θα πλουτήσης σαν κι' αυτήν και θα έχης πολλούς εραστάς. Γιατί κλαις, παιδί μου; δεν βλέπεις πόσες είνε αυτού του είδους η γυναίκες, πώς τις αγαπούν οι άνδρες και τι χρήματα κερδίζουν; Θυμούμαι εγώ την Δαφνίδα τι κουρέλια φορούσε, πριν να μεγαλώση η κόρη της. Τώρα όμως βλέπεις με τι πολυτέλεια ζη, τι χρυσαφικά φορεί και τι ωραία φορέματα κ' έχει και τέσσαρες δούλες.

ΚΟΡ. Και πώς τ' απέκτησεν αυτά η Λύρα;

ΚΡΩΒ. Πρώτα πρώτα εφρόντισε να στολίζεται καλά, να έχη τρόπους και να φαίνεται ευχάριστη και γελαστή προς όλους, όχι όμως σαν και σένα που με το παραμικρόν χαχανίζεις, αλλά είχε ένα χαμόγελο με γλύκα και χάρι, είχε τρόπους ευγενείς και δεν εκοροΐδευε κανένα από κείνους που την επλησίαζαν, ούτε τους εκυνήγα αυτή, αλλ' ούτε και ερωτεύετο πραγματικώς κανένα. Και αν καμμιά φορά την καλέσουν με πληρωμήν εις κανένα γεύμα, ούτε μεθά, διότι αυτό είνε άσχημον και οι άνδρες σιχαίνονται τις γυναίκες που έχουν αυτό το ελάττωμα, ούτε τρώγει λαίμαργα, όπως οι κακοσυνειθισμένοι άνθρωποι, αλλά πάνει τα φαγητά με τα άκρα των δακτύλων και με σιωπήν τρώγει χωρίς να παραγεμίζη το στόμα και από τα δύο μέρη, και πίνει σιγά σιγά και δεν αδειάζει το ποτήρι διά μιας, αλλ' ολίγον κατ' ολίγον.

ΚΟΡ. Και αν τύχη να διψά, μαμά;

ΚΡΩΒ. Και τότε ακόμα. Έχει δε και τα λόγια της μετρημένα και δεν κοροΐδεύει κανένα από κείνους που συντρώγουν, αλλά προσέχει εις εκείνον που πληρώνει· κι' έτσι την αγαπούν όλοι. Εις δε το κρεβάτι ούτε λυσσασμένη φαίνεται, ούτε και κρύα, αλλά με κάθε τρόπον και μόνον ένα πράγμα επιδιώκει πώς να μαγεύη τον άνδρα και να τον κάμη να την αγαπήση. Μια τέτοια γυναίκα αρέσει σ' όλους τους άνδρες, αν γίνης δε και συ τέτοια, θα ευτυχήσωμεν κι' εμείς. Δόξα νάχουν οι θεοί, στην ωμορφιά είσαι πολύ καλλίτερη από τη Λύραν.... αλλά να δώσουν οι θεοί να ζήσης μόνον.

ΚΟΡ. Δε μου λες, μητέρα, όλοι αυτοί που παίρνουν τις γυναίκες με πληρωμή είνε σαν τον Εύκριτον που κοιμήθηκα χθες μαζί του;

ΚΡΩΒ. Όχι όλοι· μερικοί είνε καλλίτεροι, άλλοι μεγαλείτεροι στην ηλικίαν και άλλοι ασχημότεροι.

ΚΟΡ. Πρέπει να κοιμούμαι και με αυτούς;

ΚΡΩΒ. Ναι, κόρη μου, διότι οι άσχημοι δίδουν και τα περισσότερα, οι δε ώμορφοι νομίζουν ότι σου κάνουν και χάρι με την ωμορφιά των. Αλλά συ να προτιμάς πάντα εκείνους που δίδουν τα περισσότερα, αν θέλης γρήγορα να σε δείχνουν και να λένε· Βλέπεις την Κόρινναν την θυγατέρα της Κρωβύλης τι πλούτη έχει και πόσο ευτυχισμένη έκαμε την μητέρα της; Τι λες; Θα τα κάμης αυτά; Ξέρω εγώ ότι θ' ακολουθήσης τις συμβουλές μου και εντός ολίγου θα γίνης η καλλίτερη απ' όλες. Αλλά τώρα πήγαινε να λουσθής, μήπως έλθη και σήμερα εκείνος ο νέος, ο Εύκριτος, γιατί μούπε ότι θάρθη.

7.

Μήτηρ και Μουσάριον.

ΜΗΤΗΡ. Αν πετύχωμεν κι' ένα άλλο τέτοιον εραστήν, Μουσάριον, κόρη μου, σαν το Χαιρέα, πρέπει να θυσιάσωμεν εις την πάνδημον Αφροδίτην (²⁴) μίαν άσπρην αίγα, εις δε την εν κήποις ένα δαμάλι και να στεφανώσωμεν την πλουτοδότειραν θεάν, διότι η ευτυχία μας θα είνε πολύ μεγάλη. Βλέπεις τι απολαβάς έχομεν τώρα απ' αυτόν τον νέον, που ούτε οβολόν σου έδωκέ ποτε, ούτε φόρεμα σου αγόρασε, ούτε υποδήματα, ούτε καμμιά μυρουδιά, αλλά πάντα σε πληρώνει με προφάσεις, με υποσχέσεις και ελπίδες για τον κόκκινο Μάη· και όλω επαναλαμβάνει ότι αν ο πατέρας ... και αν πάρω την πατρική μου περιουσία, όλα θα είνε δικά σου. Σου ωρκίσθη δε και, όπως λες, ότι θα σε κάνη νόμιμη σύζυγον.

ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ. Μου ωρκίσθη, μητέρα, εις τας δύο θεάς (²⁵) και εις την Πολιούχον.

ΜΗΤ. Και συ, κουτή, τον πιστεύεις και διά τούτο όταν προ καιρού δεν είχε να πληρώση τον έρανόν του εις ένα φιλικόν γεύμα του έδωκες κρυφά από μένα το δακτυλίδι σου και αυτός το πούλησε και τώφαγε;

Έτσι σου πήρε και τα δύο περιδέραια τα Ιωνικά, τα οποία σου έφεραν από την Έφεσον ο Χιώτης Πραξίας ο πλοίαρχος. Αφήνω τα φορέματα και τα πουκαμισάκια που σου έχει πάρη· και τέλος πάντων αυτός ο νέος είναι για μας κελεπούρι και θησαυρός.

ΜΟΥΣ. Είναι όμως όμορφος και νεώτατος και μου λέγει με δάκρυα πως μ' αγαπά και είναι γιός της Δεινομάχης και του Λάχητος του Αρεοπαγίτου και υπόσχεται ότι θα με πάρη γυναίκα του και έχομεν μεγάλας ελπίδας μόλις ο γέρος κλείση τα μάτια του.

ΜΗΤ. Λοιπόν, Μουσάριον, εάν έχωμεν ανάγκην από υποδήματα και ο υποδηματοποιός ζητά το δίδραχμον, θα του πούμε· Χρήματα δεν έχομεν, αλλ' αντί για χρήματα λάβε μερικές από τις ελπίδες μας· το ίδιο πρέπει να πούμε και στον αλευράν· και αν μας ζητούν το νοίκι, περίμενε, να πούμε στο νοικοκύρη, έως ότου να πεθάνη ο Λάχης ο Κολλυτεύς και άμα γίνη ο γάμος σε πληρώνομεν· δεν ντρέπεσαι να 'σαι η μόνη εταίρα που δεν έχεις σκουλαρίκια, ούτε περιδέραιον, ούτε φόρεμα από ύφασμα της Τάραντος;

ΜΟΥΣ. Και μήπως γι' αυτό, μητέρα, είναι πιο ευτυχείς και καλλίτερες, από μένα η άλλες;

ΜΗΤ. Όχι, αλλά είναι φρονιμώτερες και ξέρουν να κάνουν τη δουλειά τους· και δεν πιστεύουν τα αισθηματικά λόγια των νέων, που έχουν τους όρκους τόσον εύκολους· συ δε είσαι τόσον πιστή και τόσο τον αγαπάς, που δεν εννοείς να πλησιάσης άλλον παρά μόνο το Χαιρέα. Προ ολίγου καιρού, όταν ήρθ' εκείνος ο χωρικός από τας Αχαρνάς κ' έφερε δύο μνας, αμούστακος και αυτός — είχε πάρει την πούλησι απ' τα κρασιά του πατέρα του — τον έδιωξες με περιφρόνησι, γιατί θέλεις να κοιμάσαι μόνο με το μορφονιό το Χαιρέα.

ΜΟΥΣ. Τι; έπρεπε ν' αφήσω το Χαιρέα και να πάρω εκείνον τον βρωμιάρην τον χωριάτη; Για μένα το νοστιμώτερο γουρουνόπολο των Αχαρνών είναι ο καλός μου Χαιρέας ([26](#))

ΜΗΤ. Ας είναι· εκείνος ήταν χωριάτης και βρωμερός. Αλλά τον Αντιφώντα του Μενεκράτους, ο οποίος σου επρόσφερε μίαν μναν διατί δεν τον εδέχθης; Δεν ήτο ωραίος και κομψός και της ίδιας ηλικίας με το Χαιρέα;

ΜΟΥΣ. Ναι, αλλ' ο Χαιρέας εφοβέρισε ότι θα μας έσφαζε και τους δύο αν με συνελάμβανε με τον Αντιφώντα.

ΜΗΤ. Όλοι οι άνδρες έτσι φοβερίζουν. Αλλ' αυτό δεν είναι λόγος να μην απολαύσης εσύ τα νειάτα σου και να ζήσης φρόνιμη, όχι ως εταίρα, αλλ' ως να ήσουν ιέρεια της Θεσμοφόρου. Αφήνω τα άλλα· σήμεραν είναι η εορτή των αλωνιών· τι δώρον σου έκαμε διά την εορτήν;

ΜΟΥΣ. Μα δεν έχει, μητερούλα μου, το καϋμένο το παιδί.

ΜΗΤ. Μόνον αυτός δεν ευρήκε τρόπον να παίρνη από τον πατέρα του; Δεν μπορούσε να μεταχειρισθή ένα δόλον για ν' απατήση το γέρο και δεν φοβερίζει τη μάνα του ότι αν δεν του δώση θα πάη ναύτης και θα φύγη, αλλά κάθεται εδώ και μας βασανίζει και ούτε αυτός δίδει τίποτε, ούτε από κείνους που μας δίδουν μας αφήνει να παίρνωμεν; Αλλά νομίζεις, κόρη μου, ότι θα είσαι πάντα δεκαοκτώ ετών ή υποθέτεις ότι ο Χαιρέας θα έχη τα ίδια αισθήματα όταν θα γείνη πλούσιος και η μητέρα του θα τούβρη καμμιά νύφη με προίκα μεγάλη; Νομίζεις ότι θα θυμάται ακόμη τα δάκρυα ή τα φιλιά και τους όρκους, όταν θα έχη απέναντι του μίαν προίκα από πέντε τάλαντα;

ΜΟΥΣ. Θα θυμάται· απόδειξίς ότι και τώρα δεν παντρεύτηκε, αλλ' αν και τον πιέζουν και τον αναγκάζουν, αρνείται.

ΜΗΤ. Να δώση ο Θεός να μη σε γελάση και τότε θα θυμηθής τα λόγια μου.

8.

Αμπελίσ και Χρυσίς.

ΑΜΠΕΛΙΣ. Μπορεί ν' αγαπά ένας άνδρας που μήτε ζηλεύει, μήτε θυμώνει, μήτε σ' εκτύπησε ποτέ, ούτε σούκουψε τις πλεξούδες, ούτε σούσχισε τα φορέματα;

ΧΡΥΣΙΣ. Λοιπόν αυτά μόνον είνε του έρωτος αποδείξεις, Αμπελίτσα;

ΑΜΠ. Ναι· τέτοιος είνε ο θερμός άνδρας· τα άλλα, τα φιλήματα και τα δάκρυα και οι όρκοι και αι συχναί επισκέψεις είνε σημεία του έρωτος που αρχίζει· η φωτιά του όλη φαίνεται στη ζηλοτυπία, ώστε, αν, ως λέγεις, ο Γοργίας σε κτυπά και σε ζηλεύη, να είσαι ευχαριστημένη, να πιστεύης ότι σ' αγαπά και να εύχεται να είνε πάντα έτσι.

ΧΡΥΣ. Πάντα έτσι; Τι λες; Να με δέρνη πάντα;

ΑΜΠ. Όχι· αλλά να στενοχωρήται αν κυττάξης κανένα άλλον. Διότι αν δεν σ' αγαπά, γιατί να θυμώνη αν έχης και άλλον εραστήν;

ΧΡΥΣ. Αλλά δεν έχω κανένα, και αυτός ενόμισε άδικα ότι με αγαπά εκείνος ο πλούσιος, διότι κάποτε ανάφερα το όνομά του.

ΑΜΠ. Και αυτό είνε καλό, να νομίζη ότι σε κυνηγούν πλούσιοι· έτσι θ' ανησυχή περισσότερο και θα φιλοτιμήται να μη φανή κατώτερος εις τα δώρα του από τους αντεραστάς.

ΧΡΥΣ. Αλλ' αυτός μόνον θυμώνει και δέρνη, δεν δίδει δε τίποτε.

ΑΜΠ. Θα δώση· οι ζηλιάρηδες, όταν τους παρασφίξη η ζήλεια, γίνονται ανοικτοχέρηδες.

ΧΡΥΣ. Δεν εννοώ γιατί θέλεις και καλά να δέχωμαι μπάτσους, Αμπελίτσα.

ΑΜΠ. Όχι, αλλ' όπως σου είπα, ο έρωτας δυναμώνει όταν δη ότι δεν τον προσέχουν· εξ εναντίας δε, άμα ο εραστής βεβαιωθή ότι δεν έχει να φοβηθή αντίζηλον, η επιθυμία του ψυχραίνεται. Αυτά σου τα λέγω εγώ που έχω δουλέψη είκοσι χρόνια σ' αυτό το στάδιο, ενώ συ είσαι δεκαοκτώ ετών, ίσως δε και μικρότερη. Αν θέλεις, θα σου διηγηθώ και κάτι που μου συνέβη όχι προ πολλών ετών· με είχε τότε ο Δημόφαντος ο τοκιστής που κατοικεί πίσω από την Ποικίλην. Αυτός ο τσιγγούνης δεν μούδωκε ποτέ περισσότερο από πέντε δραχμές και είχε την αξίωσιν να τώχη μονοπώλιον. Αλλά και ο ερωτάς του ήτο πολύ επιπόλαιος. Ποτέ δεν τον ήκουσα ν' αναστενάξη, ούτε τον είδα να δακρύση, ούτε ήρθε να μου κτυπήση ποτέ την πόρτα εις ώραν περασμένην της νύκτας, αλλά μόνον που κοιμάτο καμμιά φορά μαζί μου και αυτό σπανίως. Αλλ' όταν μια φορά ήλθε και δεν τον εδέχθηκα — διότι ήτο μέσα ο Καλλίδης ο ζωγράφος που μούχε στείλη δέκα δραχμές — μ' έβρισε κι' έφυγε. Όταν δε είδε ότι επέρασαν πολλές ημέρες και εγώ δεν έστειλα να τον ζητήσω και ο Καλλίδης ήτον πάλι μέσα, ο Δημόφαντος ήρχισε ν' ανάβη και μια ημέρα που βρήκε ανοικτή την πόρτα εμπήκε και ήτο έξω φρενών· έκλαιε, μ' εκτύπα,

εφοβέριζε να σκοτώσει, μου έσχισε το φόρεμα και εις το τέλος μου έδωσε ένα τάλαντον και με είχε οκτώ ολόκληρους μήνες μοναχική. Και η γυναίκα του έλεγε σ' όλους ότι της τον ετρέλλανα με μάγια· αλλά τα μάγια ήτον η ζήλεια. Ώστε και συ, Χρυσίδα, να μεταχειρισθής για τον Γοργίαν τα ίδια μάγια· θα γείνη δε πλούσιος αυτός ο νέος άμα ο πατέρας του αποθάνη.

9.

Δορκάς, Παννυχίς, Φιλόστρατος, Πολέμων.

ΔΟΡΚΑΣ. Τι πάθαμε, κυρά, τι πάθαμε! Ο Πολέμων εγύρισε από τον πόλεμον πλούσιος, ως λένε· τον είδα δε κι' εγώ με μανδύα κατακόκκινον και με πολλούς ακολούθους. Και οι φίλοι του ως τον είδαν έτρεχαν να τον χαιρετούν. Έτσι ευρήκα καιρόν να πλησιάσω τον υπηρέτην που είχε πάη μαζί του έξω και τον αρώτησα· δεν μου λες, Παρμένων, του είπα, αφού τον εχαιρέτησα, πώς τα περάσατε και τι καλά εφέρατε από τον πόλεμον;

ΠΑΝΝΥΧΙΣ. Δεν έπρεπε να του πης αυτά αμέσως, αλλά : «Δοξάζω τους θεούς που σωθήκατε, μάλιστα τον φιλόξενον Δία και την πολεμικήν Αθηνάν· η κυρά μου δεν έπαυε να ρωτά και να πληροφορήται πού είσθε και τι κάνετε»· αν έλεγες δε και ότι έκλαια και πάντοτε θυμώμουνα τον Πολέμωνα, θα ήτο ακόμη καλλίτερα.

ΔΟΡΚ. Τα είπα όλα στην αρχή, αλλά εβιαζόμουνα να σου πω τι ήκουσα. Έτσι άρχισα την κουβέντα μου με τον Παρμένοντα· «Βέβαια, Παρμένων, θα βούιζαν τ' αυτιά σας εκεί που ήσαστε, διότι πάντοτε σας εμελέτα κι' έκλαιε η κυρά μου, μάλιστα αν ήρχετο κανείς από τον πόλεμον και όταν εμαθαίναμε ότι εσκοτώθηκαν πολλοί, ετράβα τα μαλλιά της, εκτύπα τα στήθια της και ήτον απαρηγόρητη».

ΠΑΝ. Εύγε, Δορκάς, ωραία τα είπες.

ΔΟΡΚ. Κατόπιν από αυτά τον αρώτησα αυτά που σου είπα· και αυτός μου είπε· δόξα νάχουν οι θεοί, λαμπρά εγυρίσαμεν.

ΠΑΝ. Έτσι απήντησε και αυτός, χωρίς να σου πη ότι μ' εθυμότανε ο Πολέμων, ότι μ' επιθυμούσε και ευχότανε να με ξαναδή;

ΔΟΡΚ. Έλεγε πολλά τέτοια. Αλλά κείνο που μας ενδιαφέρει είναι ότι έφεραν πολλά πλούτη, χρυσάφι, φορέματα, δούλους και ελεφαντοκόκαλο. Τόσα χρήματα έφερε ο Πολέμων, που τα μετρά με τον μέδιμνον, πολλούς μεδίμνους. Είχε δε και ο Παρμένων εις τον μικρόν του δάκτυλον ένα δακτυλίδι πολύ μεγάλο και πολύγωνον με μία πέτραν τρίχρωμη και κόκκινη εις το επάνω μέρος. Ήθελε να μου διηγηθή πώς επέρασαν τον ποταμόν Άλυν, πώς εσκοτώσαν κάποιον Τιριδάταν, και πώς ανδραγάθησε ο Πολέμων στη μάχη που έκαμαν με τους Πισίδας· αλλ' εγώ τον αφήκα και έτρεξα να σε ειδοποιήσω διά να σκεφθής τι πρέπει να κάμης. Διότι αν έλθη ο Πολέμων — και εξάπαντος θάρθη άμα γλυτώση από τους γνωρίμους του — και εύρη εδώ στο σπίτι μας τον Φιλόστρατον, τι νομίζεις ότι θα κάμη;

ΠΑΝ. Πρέπει να σκεφθούμε, Δορκάς, τι πρέπει να γείνη, διότι ούτε τον Φιλόστρατον είναι φρόνιμον να διώξωμεν, που μας έδωσε προ ολίγων ημερών ένα τάλαντον, είναι δε και έμπορος και υπόσχεται να δώση πολλά, αλλ' ούτε και τον Πολέμωνα είναι καλόν να μη δεχθούμε, αφού εγύρισε με τόσα πλούτη, είναι δε και ζηλιάρης· και αφού όταν ήτο φτωχός ήτο ανυπόφορος, φαντάζεσαι τι είναι ικανός να κάνη τώρα.

ΔΟΡΚ. Α, νάτος, έρχεται.

ΠΑΝ. Θα λιποθυμήσω, Δορκάς, διότι δεν ξέρω τι να κάμω.

ΔΟΡΚ. Ω τρομάρα μου! έρχεται και ο Φιλόστρατος.

ΠΑΝ. Τι να γείνω; Γιατί δεν ανοίγει η γη να με καταπιή;

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ. Πάμε να πιούμε, Παννυχίδα.

ΠΑΝ. Με κατέστρεψες. Καλώς ώρισες, Πολέμων πολύ άργησες να μας έρθης.

ΠΟΛΕΜΩΝ. Ποίος είναι αυτός που σου μιλά; Σιωπάς; Ωραία! Εγώ ήρθα τρεχάτος από τας Θερμοπύλας σε πέντε μέρες από την επιθυμία να ιδώ αυτήν την γυναίκα και ορίστε την βρίσκω με άλλον. Αλλά καλά την παθαίνω και σ' ευχαριστώ, διότι έτσι δεν θα με τσακώσης πειά στα βρόχια σου.

ΦΙΛ. Και ποίος είσαι του λόγου σου;

ΠΟΛ. Δεν έχεις ακούση τον Πολέμωνα τον Στειριέα από την Πανδυνίδα φυλήν, άλλοτε χιλιάρχον, τώρα δε διοικητήν πεντακισχιλίων ανδρών, εραστήν της Παννυχίδος, όταν ακόμη την ενόμιζα ότι ήτον άνθρωπος;

ΦΙΛ. Τώρα όμως, αρχηγέ των μισθοφόρων, η Παννυχίς είναι δική μου· έλαβε ένα τάλαντον, θα λάβη δε και άλλον άμα διαθέσω το φορτίον που μούρθε αυτές τις μέρες. Και τώρα πάμε Παννυχίδα· άφησε δε αυτόν να κάνη τον χιλιάρχον εις την χώραν των Οδρυσσών ([27](#)) .

ΔΟΡΚ. Είναι ελευθέρα και μπορεί να σε ακολουθήση αν θέλη.

ΠΑΝ. Τι να κάμω, Δορκάς;

ΔΟΡΚ. Το καλλίτερο είναι να πας σπίτι. Έτσι που είναι θυμωμένος ο Πολέμων δεν είναι φρόνιμον να μείνης μαζί του· και η ζηλοτυπία θα τον ανάψη περισσότερον.

ΠΑΝ. Αν θέλεις, πάμε μέσα.

ΠΟΛ. Σας προλέγω ότι σήμερον θα πιήτε μαζί διά τελευταίαν φοράν. Δεν έχω χύση τόσο αίμα εγώ στον πόλεμο για ν' αφήνω να μου μπαίνουν στο ρουθούνι. Κάλεσε τους Θράκας, Παρμένων, να έλθουν ωπλισμένοι και να πιάσουν την είσοδον του στενού. Εις το μέτωπον να παραταχθούν οι οπλίται και από τα δύο μέρη οι σφενδονίται και οι τοξόται, οι δε άλλοι κατόπιν.

ΦΙΛ. Για παιδαρέλια μας πήρες, βρε μισθοφόρε, και πολεμάς να μας εκφοβίσης μ' αυτά; Έσφαξες ποτέ σου κανένα κόκορα; Εγώ αμφιβάλλω αν έχης δη πόλεμον. Το πολύ που δύναμαι να σου αναγνωρίσω είναι ότι εχρημάτισες φρουρός σε κανένα μικρό οχύρωμα ως διμοιρίτης.

ΠΟΛ. Σε λιγάκι που θα μας δης να ερχώμεθα εις επίθεσιν και θ' αστράφτουν τα όπλα, θα μάθης τι είμαι και ποιός είμαι.

ΦΙΛ. Καλά να παρασκευασθήτε και νάρθετε. Εγώ δε και αυτός εδώ ο Τίβιος — διότι μόνον αυτός με ακολουθεί — θα σας πάρωμεν με τις πέτρες και θα σας κάμωμεν να μη ξέρετε από πού να φύγετε.

10.

Χελιδόνιον και Δροσίς.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ. Δεν σούρχεται πειά, Δροσί, ο νέος ο Κλεινίας; Έχω πολύν καιρόν να τον δω στο σπίτι σας.

ΔΡΟΣΙΣ. Δεν έρχεται· του απηγόρευσε ο δάσκαλός του να με πλησιάζη.

ΧΕΛ. Και ποιός είνε ο δάσκαλος του; Μήπως ο παιδαγωγός Διότιμος; Αυτός είνε φίλος μου.

ΔΡΟΣ. Όχι, αλλ' ο Αρισταίνετος που κακό χρόνο νάχη.

ΧΕΛ. Εκείνος ο κατσουφιασμένος με τα πολλά μαλλιά και τα μεγάλα γένεια, που συνειθίζει να περιπατή εις την Ποικίλην Στοάν με τους νέους;

ΔΡΟΣ. Εκείνος ο απατεώνας που να τον δω να τον τραβά στην κρεμάλα ο δήμιος από τα γένεια.

ΧΕΛ. Και γιατί τώρα αυτός έκαμε τον Κλεινίαν να τραβηχτή από σένα;

ΔΡΟΣ. Δεν ξέρω, Χελιδόνιον· αλλ' ενώ το παιδί δεν εκοιμήθη ποτέ με άλλην, αφ' ότου εγνώρισε γυναίκα — και η πρώτη γυναίκα που πλησίασε ήμουν εγώ — έχει τρεις ημέρες τώρα να φανή εδώ. Και επειδή ήρχισα να στενοχωρούμαι — δεν ξέρω δε τι μου συμβαίνει μ' αυτό το παιδί — έστειλα την Νεβρίδα να τον ζητήση εις τα μέρη όπου συχνάζει, εις την Αγοράν ή εις την Ποικίλην. Αυτή δε μου είπε ότι τον είδε να περιπατή με τον Αρισταίνετον και του έκαμε νεύμα από μακράν. Αυτός εκοκκίνισε κεχαμήλωσε τα μάτια του και δεν εγύρισε πειά να την κυτάξη. Ήρχοντο προς την πόλιν και η Νευρίς τους ηκολούθησε έως στο Δίπυλον· αλλ' επειδή ο Κλεινίας δεν εγύρισε να την κυτάξη, επέστρεψε χωρίς να έχη τίποτε θετικόν να μου πη. Δεν μπορείς να φαντασθής τι έχω υποφέρη από τότε να σκέπτωμαι τι έχει μαζή μου το αγόρι μου, μήπως το δυσαρέστησα εις τίποτε ή μήπως αγάπησε άλλην και μ' εμίσησε, ή μήπως ο πατέρας του τον εμπόδιζε να έλθη. Πολλές τέτοιες σκέψεις έκανα και βράδυ βράδυ βλέπω και έρχεται ο Δρόμων και μου φέρνει αυτό το γράμμα απ' αυτόν. Πάρ' το και διάβασ' το, Χελιδόνιον νομίζω ότι ξέρεις γράμματα.

ΧΕΛ. Ας δούμε τι λέει. Το γράψιμο δεν είνε πολύ καθαρόν και φανερώνει ότι αυτός που έγγραψε το γράμμα ήτο βιαστικός. Αλλ' ας διαβάσωμεν· «Ότι σε αγαπούσα, Δροσί, έχω μάρτυρας τους θεούς».

ΔΡΟΣ. Το κακόμοιρο, από την βιάσι και την ταραχή του αλησμόνησε να γράψη το χαιρετισμό (28) .

ΧΕΛ. «Και τώρα όχι από μίσος, αλλ' εξ ανάγκης σε αποφεύγω· διότι ο πατέρας με παρέδωκεν εις τον Αρισταίνετον να με διδάξη φιλοσοφίαν και εκείνος έμαθε τας σχέσεις μας και μου έκαμε αυστηράς επιπλήξεις και μου είπεν ότι είνε απρεπές ο υιός του Αρχιτέλους και της Ερασικλείας να συζή με μίαν

εταίραν και ότι είνε πολύ καλλίτερον να προτιμώ την αρετήν από την ηδονήν».

ΔΡΟΣ. Να μη ξημερωθή ο ξεκουτιάρης που διδάσκει τέτοια πράγματα το παιδί.

ΧΕΛ. «Και είμαι αναγκασμένος να κάνω ό,τι μου λέει, διότι με παρακολουθεί και με παραφυλάττει αυστηρώς και δεν μου επιτρέπει να στρέψω τα μάτια μου σε άλλον παρά μόνον εις αυτόν και αν είμαι φρόνιμος και κάνω παν ό,τι μου λέγει, μου υπόσχεται να γείνω καθ' όλα ευτυχής και ενάρετος, αφού γυμνασθώ εις τους κόπους και την σκληραγωγίαν. Αυτά σου έγγραψα μίαν στιγμήν που κατώρθωσα να διαφύγω την επίβλεψίν του. Ευτύχει και ενθυμού τον Κλεινίαν».

ΔΡΟΣ. Πώς σου φαίνεται το γράμμα, Χελιδόνιον :

ΧΕΛ. Βέβαια δεν είνε καθόλου ευχάριστον, αλλά το «ενθυμού τον Κλεινίαν» αφήνει κάποιαν ελπίδα.

ΔΡΟΣ. Έτσι κι' εμένα μου 'φάνηκε. Αλλά πεθαίνω από έρωτα και τι να κάμω δεν ξέρω. Ο Δρόμων έλεγεν ότι ο Αρισταίνετος είνε παιδεραστής και με την πρόφασιν των μαθημάτων έχει τα ωραιότερα παιδιά· και με τον Κλεινίαν κρυφομιλεί και του υπόσχεται ότι θα τον κάμη μεγάλον και ένδοξον. Εκτός τούτου τον παίρνει και διαβάζουν μαζί κάτι ερωτικούς λόγους των παλαιών φιλοσόφων προς τους μαθητάς των και όλο με τον Κλεινίαν καταγίνεται. Εφοβέριζε δε ο Δρόμων ότι θα τα πη αυτά και στον πατέρα του παιδιού.

ΧΕΛ. Έπρεπε, Δροσί, να τον μπουκώσης τον Δρόμωνα.

ΔΡΟΣ. Τον εφιλοδώρησα, αλλά και χωρίς αυτό είνε με το μέρος μου· διότι και αυτόν τον πονεί το δόντι για την Νεβρίδα.

ΧΕΛ. Όλα θα παν καλά και να μη ανησυχής. Εγώ δε σκέπτομαι και να γράψω στον τοίχον εις τον Κεραμεικόν, όπου ο Αρχιτέλης συνειθίζει να περιπατή, ότι ο Αρισταίνετος διαφθείρει τον Κλεινίαν κι' έτσι θα βοηθήσω τον Δρόμωνα εις την ενέργειάν του.

ΔΡΟΣ. Και πώς μπορείς να το γράψης χωρίς να σε δουν;

ΧΕΛ. Θα πάω νύκτα και θα το γράψω με κάρβουνο.

ΔΡΟΣ. Ευχαριστώ, Χελιδόνιον, διά την συμμαχίαν σου εναντίον του αγύρτου Αρισταίνετου.

11.

Τρύφαινα και Χαρμίδης.

ΤΡΥΦΑΙΝΑ. Ξανακούστηκε να δώσης πέντε δραχμές σε μιαν εταίραν για να κοιμηθής μαζί της κι' έπειτα στο κρεβάτι να γυρίζης απ' τάλλο μέρος, ν' αναστενάζης και να κλαις; Αλλ' ούτε ήπιες με όρεξιν, ούτε έφαγες· διότι και στο τραπέζι σ' έβλεπα που εδάκρυζες και όλη την ώρα δεν έπαυσες να κλαις σαν παιδάκι. Δεν μου λες λοιπόν, Χαρμίδη, γιατί κάνεις έτσι; Πες μου· τι σου συμβαίνει διά να έχω τουλάχιστον αυτό το κέρδος που αγρύπνησα μαζί σου όλη τη νύκτα.

ΧΑΡΜΙΔΗΣ. Είμαι τρελλός από έρωτα, Τρύφαινα, και δεν υποφέρω πειά.

ΤΡΥΦ. Ότι δεν είσαι ερωτευμένος μαζί μου είνε φανερόν, διότι, δεν θα με παρημέλεις, αφού μ' έχεις εις

την διάθεσί σου και δεν θα μ' έσπρωχνες όσες φορές έκαμα να σ' αγκαλιάσω και εις το τέλος έβαλες μεταξύ μας το φόρεμά σου ως τείχος διά να μη μπορώ να σου 'γγίξω. Ποια είνε λοιπόν αυτή που αγαπάς; Πες μου, και ίσως μπορέσω να σε βοηθήσω εις τον έρωτά σου, διότι ξέρω από τέτοια.

ΧΑΡΜ. Την ξέρεις πολύ καλά και σε ξέρει· διότι δεν είνε από τας αγνώστους εταίρας.

ΤΡΥΦ. Πες μου τ' όνομά της, Χαρμίδη.

ΧΑΡΜ. Το Φιλημάτιον.

ΤΡΥΦ. Είνε δύο μ' αυτό το όνομα· ποιά από τις δυο; Η Πειραιώτισσα που διεκορεύθη προ ολίγου καιρού και την έχει ερωμένην ο Δάμυλλος ο υιός του στρατηγού, ή η άλλη, που την λένε Παγίδα;

ΧΑΡΜ. Αυτή είνε, και πραγματικώς ο δυστυχής έχω πέση εις την παγίδα και να γλυτώσω δεν μπορώ.

ΤΡΥΦ. Και γι' αυτήν έκλαιγες;

ΧΑΡΜ. Ναι.

ΤΡΥΦ. Και την αγαπάς πολύν καιρό ή νεοσύλλεκτος είσαι;

ΧΑΡΜ. Όχι, είνε εφτά μήνες σχεδόν από την εορτήν των Διονυσίων, που την είδα πρώτη φορά.

ΤΡΥΦ. Και την είδες ολόκληρη ή μόνον το πρόσωπο και όσα μέρη από το σώμα της αφήνει να φαίνωνται μία γυναίκα που έχει πατήση τα σαράντα πέντε;

ΧΑΡΜ. Και όμως ορκίζεται ότι κατά τον επόμενον Ελαφηβολιώνα ([29](#)) θα κλείση τα είκοσι δύο.

ΤΡΥΦ. Και συ καλλίτερα πιστεύεις τους όρκους της παρά τα μάτια σου; Να την παρατηρήσης με προσοχή και να δης στους κροτάφους της, όπου μόνον έχει δικά της μαλλιά· τα άλλα είνε ψεύτικα και ξένα. Αλλ' εις τους κροτάφους, όταν εξασθενήση η μπογιά που τα βάφει, αρχίζουν και ξασπρίζουν. Και αν αυτό δεν σε αρκή, προσπάθησε να τη δης και γυμνήν.

ΧΑΡΜ. Ποτέ δεν συγκατετέθη εις αυτό.

ΤΡΥΦ. Εννοείται, διότι ήξερε ότι θα την σιχαθής, άμα δης της άσπρες κηλίδες που έχει, διότι από το λαιμό έως τα γόνατα ομοιάζει με πάρδαλιν. Και έκλαιες διότι δεν απήλαυσες μια τέτοια γυναίκα; Βέβαια θα σου κάνη δυσκολίας και περιφρονήσεις.

ΧΑΡΜ. Ναι, Τρύφαινα, αν και έχει λάβει τόσα και τόσα από μένα. Και τώρα επειδή δεν είχα να της δώσω της χίλιες δραχμές που μου ζητούσε, διότι ο πατέρας είνε σφικτός και δεν μου δίδει, εδέχθη τον Μοσχίωνα και σ' εμένα έκλεισε την πόρτα· εγώ δε για να την πεισμώσω και να της αποδώσω τη λύπη που μου προξένησε, επήρα σένα.

ΤΡΥΦ. Μα την Αφροδίτην δεν θαρχόμουνα, αν ήξερα ότι μ' επήρες μ' αυτόν τον σκοπόν, διά να πεισμώσης άλλην και μάλιστα ένα σαράβαλο σαν το Φιλημάτιον. Αλλά φεύγω, γιατί ξημερώνει· έχει λαλήση τρεις φορές ο πετεινός.

ΧΑΡΜ. Μη φεύγης τόσο γρήγορα, Τρύφαινα· διότι αν είνε αληθινά αυτά που λες για το Φιλημάτιον, η

περρούκα, το βάψιμον και το παρδαλό της δέρμα, ούτε θα γυρίσω πειά να την κυτάξω.

ΤΡΥΦ. Ρώτησε τη μητέρα σου, αν έτυχέ ποτε να τη δη στο λουτρό. Όσω για τα χρόνια της, να ρωτήσης τον πάππο σου, αν ζη ακόμη.

ΧΑΡΜ. Λοιπόν αφού είχε τέτοια, ας ρίξωμε κάτω το τείχος που μας χωρίζει, και έλα ν' αγκαλιασθούμε και ν' απολαύσωμεν ο είς τον άλλον. Με το Φιλημάτιον κάθε σχέσις ετελείωσε.

12.

Ιόεσσα, Πυθιάς και Λυσίας.

ΙΟΕΣΣΑ. Με περιφρονείς, Λυσία; Έχεις δίκιο γιατί ούτε χρήματα σου εξήτησα ποτέ, ούτε την πόρτα σου κλείσα να σου πω ότι έχω άλλον μέσα, ούτε σε ηνάγκασα ν' απατήσης τον πατέρα σου, ή να κλέψης τίποτε από την μητέρα σου και να μου το φέρης ως κάνουν η άλλες, αλλ' από την πρώτη στιγμή σ' εδέχθηκα χωρίς πληρωμή και χωρίς δώρα. Ξέρεις πόσους εραστάς έδιωξα, τον Ηθοκλέα που είχε τώρα πρύτανις, τον Πασσίωνα τον πλοίαρχον και τον ομήλικόν σου τον Μέλισσον, αν και προ ολίγου καιρού απέθανεν ο πατέρας του κ' επήρε στα χέρια του την περιουσία. Εγώ δε είχα μόνον σένα, όπως η Σαπφώ τον Φάωνα, και δεν είχα μάτια για άλλον, ούτε άνοιγα την πόρτα μου εις άλλον παρά σε σένα· διότι ενόμιζα η ανόητη ότι οι όρκοι σου ήσαν αληθινοί και για σένα ήμουν φρόνιμη, ως η Πηνελόπη, και δεν έδινα προσοχή εις την μητέρα που θύμωνε και με κατηγορούσε στις φιλενάδες μου. Αλλά συ άμα ενόησες ότι ήμουν αφωσιωμένη και πέθαινα για σένα, τότε με την Λύκαινα έπαιζες μπροστά μου, για να με σκάζης, τότε, ενώ ήσουν πλαγιασμένος μαζί μου, επαινούσες την αρπίστριον Μαγίδιον. Εγώ δε έκλαια, γιατί ενοούσα ότι τα έκανες αυτά για να με βρίζης. Και προ καιρού, όταν διεσκεδάζατε μαζί, ο Θράσων, συ και ο Δίφιλος, είχατε εκεί την αυλητρίδα Κυμβάλιον και την Πυραλλίδα, που είχε εχθρά μου και συ το ήξερες. Όταν δε εφίλησες το Κυμβάλιον πέντε φορές ολίγον μ' επείραξε· διότι τον εαυτόν σου ύβριζες που φιλούσες μια τέτοια γυναίκα· αλλά πώς μπορούσα να σε βλέπω να κάνης νεύματα στην Πυραλλίδα και κάθε φορά που έπινες να της προσφέρης το ποτήρι και να λες του υπηρέτου στ' αυτή, αν δεν ζητήση η Πυραλλίς να μη δώση σε κανένα άλλον να πιή; Εις το τέλος εδάγκασες ένα μήλο, μια στιγμή που είδες τον Δίφιλον να μην προσέχη — διότι μιλούσε με τον Θράσωνα — και με τρόπο έσκυψες και το πέταξες στον κόρφο της και αυτή το φύλαξε ανάμεσα στα βυζιά της και τόκρυψε στο στηθόδεσμό της. Δεν εφρόντισες καν να μη σε δω. Αλλά γιατί μου τα κάνεις αυτά; Τι κακό μεγάλο ή μικρό σου έκαμα και εις τι σ' επίκρανα; Ποιόν άλλον εκύταξα; Δεν ζω μόνο για σένα; Δεν είναι μεγάλη αμαρτία αυτή, Λυσία, να πικραίνης μια δυστυχισμένη γυναικούλα, που τρελλαίνεται για σένα; Αλλ' υπάρχει θεός, η Αδράστεια, που τα βλέπει αυτά, Ίσως θα με λυπηθής μόνον όταν ακούσης είτε ότι έβαλα θηλειά στο λαιμό μου κ' επνίγηκα, είτε ότι έπεσα στο πηγάδι, ή ευρήκα άλλον τρόπον θανάτου για να μη σου γίνωμαι εμπόδιο και ενόχλησις. Τότε θα καμαρώσης για το ωραίο σου κατόρθωμα. Τι με αγριοκυτάζεις και τρίζεις τα δόντια; Αν έχης τίποτε να με κατηγορήσης, να το πης, και αυτή η Πυθιάς ας μας κρίνη. Πώς χωρίς να μου δώσης καμμίαν απάντησιν φεύγεις και μ' αφήνεις; Βλέπεις, Πυθιάς, τι τραβώ απ' αυτόν τον Λυσίαν;

ΠΥΘΙΑΣ. Τι σκληρή καρδιά, να μη τον συγκινούν τα δάκρυα της. Είναι πέτρα και όχι άνθρωπος. Αλλ' αν θέλγης την αλήθεια, Ιόεσσα, εσύ τον έκαμες έτσι, που τον αγαπούσες υπερβολικά και του το φανέρωνες. Δεν έπρεπε να του δείχνης τόση αγάπη, διότι οι άνδρες όταν το καταλάβουν το παίρνουν απάνω τους. Παύσε να κλαις και αν θέλγης να μ' ακούσης, κλείσε του μια ή δυο φορές την πόρτα όταν έλθη· και θα δης ότι η αγάπη του θ' ανάψη πάλιν και θα σ' αγαπήση όπως τον αγαπάς.

ΙΟΕΣ. Τι λες; Να κλείσω την πόρτα του Λυσία; Αυτό δεν γίνεται. Και τι άλλο θέλω παρά να έρχεται;

ΠΥΘ. Μη σε μέλη και θα ξανάρθη.

ΙΟΕΣ. Με κατέστρεψες, Πυθιάς· σε ήκουσε όταν έλεγες «Κλείσε του την πόρτα».

ΛΥΣΙΑΣ. Δεν εγύρισα δι' αυτήν, Πυθιάς, διά την οποίαν μόνον περιφρόνησιν αισθάνομαι, αλλά για σένα, διότι δεν θέλω να με κατηγορής και να λες «Είνε σκληρόκαρδος ο Λυσίας».

ΠΥΘ. Αλήθεια, αυτό είπα, Λυσία.

ΛΥΣ. Πώς θέλεις να την υποφέρω, Πυθιάς, αυτήν την Ιόεσσαν που τώρα κλαίει, αφού την έπιασα να κοιμάται με ένα νέον και να μου κάνη απιστίες;

ΠΥΘ. Μα τέλος πάντων, Λυσία, μη λησμονής ότι είνε εταίρα. Αλλά πότε την έπιασες να κοιμάται με άλλον;

ΛΥΣ. Θα είνε έξ μέρες τώρα· έξ βέβαια, αφού ήτο δευτέρα του μηνός και σήμερα έχομε εφτά. Ο πατέρας μου, επειδή εγνώριζε ότι αγαπούσα αυτή τη γυναίκα, μ' έκλεισε μέσα και διέταξε τον θυρωρόν να μη μου ανοίξη την πόρτα. Εγώ όμως, επειδή δεν υπέφερα να περάσω την νύκτα χωρίς αυτήν, διέταξα τον δούλον μας Δρόμωνα, να μου κάμη πλάτες για ν' ανέβω στον τοίχο της αυλής εις το μέρος που είνε χαμηλότερος. Να μη σου τα πολυλογώ, ανέβηκα έτσι, επήδησα έξω και ήλθα· ευρήκα δε την πόρτα της αυλής καλά κλεισμένη. Ήσαν μεσάνυκτα. Λοιπόν δεν εκτύπησα, αλλ' ανεσήκωσα σιγά σιγά την πόρτα κ' εγύρισα τον στρόφιγγα, όπως είχα κάμη και άλλοτε, κι' εμπήκα χωρίς να κάνω θόρυβο. Μέσα κοιμούνται όλοι κι' εγώ επροχώρησα τοίχο-τοίχο κ' έφθασα στο κρεβάτι.

ΙΟΕΣ. Ω Δήμητρα, τι θα πη; Με πνίγει η αγωνία.

ΛΥΣ. Επειδή ήκουσα δύο αναπνοές, στην αρχή ενόμισα ότι κοιμάτο μαζί της η Λυδή· είχα όμως λάθος, διότι όταν έψαξα ευρήκα το πρόσωπον ενός νέου χωρίς γένεια, πολύ τρυφερού, ο οποίος είχε σύρριζα κομμένα τα μαλλιά, εμύριζε δε και αυτός από αρώματα. Αν είχα μαζί μου την στιγμή εκείνη σπαθί, σας ορκίζομαι ότι... Τι γελάτε, Πυθιάς; Σου φαίνονται ότι είνε για γέλοια αυτά που λέγω;

ΙΟΕΣ. Αυτό λοιπόν, Λυσία, ήτον η αφορμή του θυμού σου; Ο νέος που κοιμάτο μαζί μου ήτο αυτή, η Πυθιάς.

ΠΥΘ. Μην του το λες, Ιόεσσα.

ΙΟΕΣ. Γιατί να μην του το πω; Ήτον η Πυθιάς, καλέ μου· την είχα καλέση να κοιμηθούμε μαζί, διότι δεν είχες έρθη και ήμουν στενοχωρημένη.

ΛΥΣ. Η Πυθιάς είχε τα μαλλιά της κομμένα σύρριζα και εντός έξ ημερών εμεγάλωσαν και έγιναν πάλι τόσα;

ΙΟΕΣ. Από την αρρώστεια που είχε πάθη είχαν αρχίση να πέφτουν τα μαλλιά της και τα ξύρρισε και τώρα φορεί φενάκην. Δείξε του, Πυθιάς, δείξε του για να πιστέψη. Ορίστε ο νέος ο αντεραστής που εζήλεψες.

ΛΥΣ. Τι ήθελες να κάμω, Ιόεσσα, ερωτευμένος όπως ήμουν και αφού τον έψαξα με τα χέρια μου;

ΙΟΕΣ. Τώρα όμως επείσθης. θέλεις τώρα να σου θυμώσω κι' εγώ; Και θα έχω περισσότερο δίκιο.

ΛΥΣ. Όχι, αλλά έλα τώρα να πούμε· ας πih και η Πυθιάς μαζί μας, διότι είνε δίκαιον να λάβη και αυτή μέρος εις τας σπονδάς.

ΙΟΕΣ. Ας μείνη. Αλλά τι έπαθα εξ αιτίας σου, λεβέντη Πυθία.

ΠΥΘ. Εγώ όμως πάλιν σας εσυμφιλίωσα, ώστε μη θυμώνης μαζί μου. Πρόσεξε όμως, Λυσία, μην πης σε κανένα για τα μαλλιά μου.

13.

Λεόντιχος, Χηνίδα και Υνίς.

ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ. Για πες, Χηνίδα, στη μάχη με τους Γαλάτας πώς ώρμησα μπροστά από τους άλλους υπείς με το λευκό μου το άλογο, και πώς οι Γαλάται, αν και είνε πολληκάρια, ετσάκισαν ευθύς ως με είδαν και κανείς δεν είχε το κουράγιο να σταθή και αντιμετρηθή μαζί μου. Εγώ τότε επέταξα την λόγχην κι' επέρασα πέρα και πέρα τον αρχηγό των μαζί με το άλογο του. Αλλά μερικοί απ' αυτούς, αφού ετσάκισαν, κατώρθωσαν να μαζευτούν και να σχηματίσουν τετράγωνον· ετράβηξα λοιπόν το σπαθί και ώρμησα κατ' επάνω των σαν θηρίο· ανέτρεψα τους πρώτους επτά και τους κατεπάτησε το άλογο μου και με το σπαθί έσχισα εις δύο την κεφαλήν ενός των λοχαγών μαζί με την περικεφαλαίαν. Μετ' ολίγον εφθάσατε σεις οι άλλοι, Χηνίδα, όταν πλέον είχα τρέψη εις φυγήν τους εχθρούς.

ΧΗΝΙΔΑΣ. Μήπως έδειξες ολιγωτέραν ανδρείαν, Λεόντιχε, εις την Παφλαγονίαν, όταν εμονομάχησες με τον σατράπην :

ΛΕΟΝΤ. Καλά που μου το θύμησες, διότι δεν ήτο μικρόν κι' εκείνο το ανδραγάθημα. Ο σατράπης ήτο πελώριος κι' εθεωρείτο πολύ δυνατός εις τα όπλα. Αυτός λοιπόν διά να δείξη περιφρόνησιν προς τους Έλληνας, εβγήκε από την παράταξιν, επήδησε εις το μέσον και επροκάλει οποίον ήθελε να μονομαχήση μαζί του. Οι άλλοι, οι λοχαγοί και οι ταξίαρχοι και αυτός ο διοικητής μας, αν και δεν ήτο δειλός άνθρωπος — είχαμεν αρχηγόν τον Αρίσταιχμον τον Αιτωλόν, άριστον ακοντιστήν, εγώ δε ήμουν ακόμη χιλιάρχος — επτοήθησαν. Εγώ όμως είχα το θάρρος να δεχθώ την πρόκλησιν και εξέφυγα από τα χέρια των φίλων μου που ήθελαν να μ' εμποδίσουν, διότι εφοβούντο διά την ζωήν μου, βλέποντες τον βάρβαρον να λάμπη με τα επίχρυσά του όπλα, να επισείη την λόγχην και το μέγα και φοβερόν λοφείον της περικεφαλαίας του....

ΧΗΝ. Κι' εγώ εφοβήθηκα τότε, Λεόντιχε, και θυμάσαι πώς σ' εκράτησα και σ' επαρακαλούσα να μη κινδυνεύσης· διότι αν συ εφονεύεσο, εγώ δεν θα μπορούσα πειά να ζήσω.

ΛΕΟΝΤ. Εγώ όμως με θάρρος επροχώρησα εις το μέσον, ωπλισμένος όχι χειρότερα από τον Παφλαγόνα, αλλά κατάχρυσος και εγώ, ώστε ήλθε βοή θαυμασμού και από το μέρος των δικών μου και από το μέρος των βαρβάρων· διότι και εκείνοι άμα με είδαν με εγνώρισαν, προ πάντων από την ασπίδα, από τα φάλαρα και το λοφείον. Για πες, Χηνίδα, με ποίον τότε με παρωμοίασαν όλοι;

ΧΗΝ. Με ποίον άλλον παρά με τον Αχιλλέα τον υιόν της Θέτιδος και του Πηλέως; Τόσον ωραία σου επήγαινε η περικεφαλαία και η φοινικίς (30) και τόσον η ασπίς άστραπτε.

ΛΕΟΝΤ. Όταν συνεπλάκημεν, ο βάρβαρος με επλήγωσε πρώτος ελαφρά· μόλις με άγγισε το κοντάρι του λίγο παραπάνω από το γόνατον· εγώ δε αφού με τη λόγχη διεπέρασα την ασπίδα του, τον εκτύπησα εις το στήθος και η λόγχη τον επέρασε πέρα και πέρα. Έπειτα ώρμησα και του έκοψα την κεφαλήν με την σπάθην, επήρα τα όπλα του και επέστρεψα εις το στρατόπεδον. Είχα δε την κεφαλή του καρφωμένη επάνω στη λόγχη μου και ήμουν λουσμένος από το αίμα.

ΥΜΝΙΣ. Φρίκη! Μ' αυτά τα φοβερά και αηδή πράγματα που διηγείσαι περί του εαυτού σου, Λεόντιχε, και με την ευχαρίστησι που φαίνεται ότι σου προξενεί το αίμα, ούτε να σε κυτάξη κανείς μπορεί, όχι να πη και να κοιμηθή μαζί σου. Λοιπόν εγώ φεύγω.

ΛΕΟΝΤ. θα σου δώσω διπλή πληρωμή.

ΥΜΝ. Δε μπορώ να κοιμηθώ μ' ένα φονηά.

ΛΕΟΝΤ. Μη φοβάσαι, Υμνίς· αυτά που σου διηγήθηκα έγιναν στην Παφλαγονία· εδώ έχομεν ειρήνην.

ΥΜΝ. Α όχι, είσαι μαγαρισμένος άνθρωπος· το αίμα έσταζεν επάνω σου από την κεφαλήν του βαρβάρου, που είχες καρφωμένη τη λόγχη σου. Και νομίζεις ότι εγώ μπορώ ν' αγκαλιάσω και να φιλήσω ένα τέτοιον άνδρα; θεός φυλάξοι! Κατά τι διαφέρει ένας τέτοιος από τον δήμιον;

ΛΕΟΝΤ. Και όμως αν μ' έβλεπες με τα όπλα μου δεν έχω αμφιβολίαν ότι θα μ' ερωτεύεσο.

ΥΜΝ. Και μόνον που σε ακούω, Λεόντιχε, μου έρχεται αναγούλα και μου φαίνεται ότι βλέπω τους σκοτωμένους και μάλιστα τον κακομοίρη το λοχαγό με τη κεφαλή σχισμένην εις δύο. Τι νομίζεις; Αν σ' έβλεπα την ώρα εκείνη και να δω τους σκοτωμένους πεσμένους κάτω, έχω την ιδέαn ότι θα πέθαινα, εγώ που ούτε πετεινόν δεν είδα ποτέ μου να τον σφάζουν.

ΛΕΟΝΤ. Τόσον δειλή και μικρόψυχη είσαι, Υμνίς; Εγώ ενόμιζα ότι θα ηυχαριστείσο ν' ακούσης αυτάς τας διηγήσεις.

ΥΜΝ. Αυτά να πας να τα λες σε τίποτε ανδρογυναίκες από τη Λήμνο ή Δαναΐδες, αν εύρης· εγώ φεύγω να πάω στη μητέρα μου τώρα που είνε ακόμη μέρα. Έλα και συ μαζί μου, Γραμίτσα· συ δε χαίρε, λαμπρέ χιλίαρχε και φονηά όσων θέλεις.

ΛΕΟΝΤ. Μείνε, σε παρακαλώ, Υμνίς, μείνε....Έφυγε.

ΧΗΝ. Εσύ φταις, Λεόντιχε, που τρόμαξες το άμαθο κορίτσι με τα φοβερά λοφεία και με τας διηγήσεις απιστεúτων ανδραγαθημάτων. Εγώ την είδα αμέσως πώς εκιτρίνησε, όταν διηγείσο περί του λοχαγού, πώς ετρόμαξε και έφριξε όταν είπες ότι του έκοψες την κεφαλήν.

ΛΕΟΝΤ. Ενόμιζα ότι έτσι θα της αρέσω καλλίτερα. Αλλά και συ με αποτελείωσες, Χηνίδα, που μ' έκαμες να διηγηθώ την μονομαχίαν.

ΧΗΝ. Τι ήθελες να κάμω; Αφού έβλεπα ότι ήθελες να κόβης κούρες, σ' εβοήθησα. Αλλά συ το παράκαμες. Καλά, έκοψες την κεφαλήν εκείνου του κακομοίρη του Παφλαγόνος· τι ήθελες να την

καρφώσης κι' επάνω στη λόγχη και να στάζει πάνω σου το αίμα;

ΛΕΟΝΤ. Αυτό αλήθεια είνε βρώμικο, Χηνίδα, και έπρεπε να περιορισθώ εις τα άλλα, τα οποία ήσαν καλά φτιασμένα. Πήγαινε λοιπόν και προσπάθησε να την καταφέρης νάρθη να κοιμηθή μαζί μου.

ΧΗΝ. Θέλεις να της πω ότι όλα, αυτά που της διηγήθης ήσαν ψέμματα για να της δείξης ανδρείαν;

ΛΕΟΝΤ. Όχι, δεν κάνει, Χηνίδα· είνε 'ντροπή.

ΧΗΝ. Αλλοιώτικα δεν θα έλθη. Διάλεξε λοιπόν το έν από τα δύο, ή να σε πιστεύουν ως ήρωα και να σε μισούν, ή να κοιμηθής με την Υμνίδα και να ομολογήσης ότι είπες ψέμματα.

ΛΕΟΝΤ. Και τα δύο είνε δύσκολα, αλλά προτιμώ την Υμνίδα. Πήγαινε λοιπόν να της πης ότι ήσαν ψέμματα, αλλ' όχι όλα.

14.

Δωρίων και Μυρτάλη.

ΔΩΡΙΩΝ. Τώρα με διώχνεις, Μυρτάλη, που έγεινα φτωχός εξ αιτίας σου. Όταν σου κουβαλούσα τόσα και τόσα, ήμουν αγαπητικός, ήμουν σύζυγος και κύριος, ήμουν άνδρας και αφέντης, ήμουν τα πάντα. Αλλά τώρα που έγεινα πανί με πανί, επήρες αγαπητικό τον Βιθυνόν έμπορον κι' εμένα με αφήνεις έξω να κλαίω 'μπρός στην πόρτα σου την ώρα που εκείνον τον έχεις στην αγκαλιά σου και τον φιλείς και περνάτε την νύκτα μαζί και λες μάλιστα ότι είσαι και γκαστρωμένη απ' αυτόν.

ΜΥΡΤΑΛΗ. Μούρχεται να σκάσω, Δωρίων, όταν σ' ακούω να λες ότι μου έστελνες πολλά και ότι εφτώχυνες εξ αιτίας μου. Έλα να λογαριάσωμε από την αρχή τι και τι μου έφερες.

ΔΩΡ. Καλά λες, Μυρτάλη, ας τα λογαριάσωμε. Στην αρχή σου έφερα υποδήματα από την Σικυώνα δύο δραχμών· έχομε λοιπόν δύο δραχμές.

ΜΥΡΤ. Ναι, μα κοιμήθηκες δύο νύκτες.

ΔΩΡ. Και όταν ήρθα από την Συρίαν σου έφερα ένα βάζο με άρωμα της Φοινίκης, δύο δραχμών και αυτό, μα τον Ποσειδώνα.

ΜΥΡΤ. Και εγώ όταν έφευγες σου εχάρισα εκείνο το ποκαμισάκι που σου έφθανε μέχρι των μηρών, για να το φορής όταν κωπηλατούσες. Το είχε λησμονήση στο σπίτι μας ο Επίουρος ο πρωρεύς όταν εκοιμάτο μαζί μου.

ΔΩΡ. Το γνώρισε προ καιρού στη Σάμο ο Επίουρος και μου το πήρε με φιλονεικία μεγάλη. Όταν ήλθαμεν από τον Βόσπορον, σου έφερα κρομμύδια της Κύπρου και παστόψαρα, πέντε σαπέρδες και τέσσερης πέρκες. Δε θυμάσαι; Σου έφερα ακόμη οκτώ παξιμάδια ναυτικά κι' ένα καλάθι και σύκα από την Καρύαν και αργότερα σανδάλια επίχρυσα από τα Πάταρα, αχάριστη, θυμούμαι ότι σου έφερα μια φορά κι' ένα μεγάλο τυρί από το Γύθειο.

ΜΥΡΤ. Πέντε δραχμές ίσως αξίζουν όλα αυτά.

ΔΩΡ. Όσα μπορεί να δώση ένας φτωχός ναύτης, άνθρωπος μισθωτός. Τώρα όμως που επροβιάστηκα

κι' έγεια ναίχαρχος του δεξιού, δεν κάνεις καλά να με περιφρονής. Αλλά και προ καιρού στην εορτή της Αφροδίτης, δεν έρριξα εις τα πόδια της θεάς μία δραχμή ασημένια για σένα; Έπειτα πάλιν επλήρωσα δύο δραχμές για υποδήματα της μητέρας σου και πολλές φορές έχω βάλη στο χέρι αυτής της Λυδής πότε δύο και πότε τέσσερους οβολούς. Όλα αυτά αν τα μαζέψης κάνουν περιουσίαν για ένα ναύτην.

ΜΥΡΤ. Τα κρομμύδια και τα παστόψαρα, Δωρίων;

ΔΩΡ. Ναι· αυτά είχα, αυτά σου έφερνα. Αν ήμουν πλούσιος, δεν θα τραβούσα κουπί. Στη μητέρα μου δεν έφερα ποτέ ούτε ένα κεφάλι σκόρδο. Ήθελα νακούσω τώρα και τα δώρα που έλαβες από τον Βιθυνόν.

ΜΥΡΤ. Πρώτα πρώτα αυτό το πουκαμισάκι· το βλέπεις; αυτός μου το αγόρασε, όπως και το περιδέριον το πιο χονδρό από τα δύο που φοράω.

ΔΩΡ. Αυτό θυμάμαι ότι το είχες και προτήτερα.

ΜΥΡΤ. Εκείνο που ήξερες ήτο πολύ λεπτότερον και δεν είχε σμαράγδους. Αυτός μούφερε και αυτά τα σκουλαρίκια και ένα τάπητα, μου έδωκε δε και δύο μνας προ καιρού και μας επλήρωσε το νοίκι, όχι σάνδαλα από τα Πάταρα και τυρί από το Γύθιο και πράσιν' άλογα.

ΔΩΡ. Αλλά δεν σκέπτεσαι και τι σίχαμα είναι αυτός που κοιμάσαι μαζί του; Εξ άπαντος τα πενήντα τα έχει περάση, είναι καραφλός και το πρόσωπο του έχει το χρώμα του κάβουρα. Αλλά δεν βλέπεις τουλάχιστον τα δόντια του; Χαριτωμένος άνθρωπος μα τους Διοσκούρους, μάλιστα όταν τραγουδή και θέλη να κάμη τον τρυφερόν· γαϊδούρι σωστό που γκαρίζει. Αλλά τέτοιος αγαπητικός σου ταιριάζει, εύχομαι δε και ν' αποκτήσης μαζί του παιδί που να μοιάζη του πατέρα του. Εγώ δεν θα χαθώ· θα βρω καμμιά Δελφίδα ή κανένα Κυμβάλιον ή τη γειτόνισσά σας την αυλητρίδα, τέλος πάντων μια γυναίκα που να ταιριάζωμεν. Τάπητας δε και περιδέρια και δύο μνας δεν έχομεν όλοι να δίδωμεν.

ΜΥΡΤ. Τι ευτυχισμένη θα είναι 'κείνη που θ' αποκτήση αγαπητικό σαν και σένα, Δωρίων. Θα της φέρνης κρομμύδια της Κύπρου και τυρί του Γυθίου, όταν θα επιστρέφης από τα ταξείδια σου.

15.

Κοχλίσ και Παρθενίς.

ΚΟΧΛΙΣ. Γιατί κλαις, Παρθενί, και από πού έρχεσαι με τους αυλούς σπασμένους;

ΠΑΡΘΕΝΙΣ. Ο στρατιώτης ο Αιτωλός εκείνος ο αψηλός, ο αγαπητικός της Κροκάλης, μ' εκτύπησε, γιατί μ' ευρήκε στην αγαπητικιάς του, όπου με είχε πάει με πληρωμή να παίξω ο Γόργος ο αντεραστής του. Αυτός μούσπασε τους αυλούς. Ενώ διεσκέδαζαν και εγώ έπαιζα, ώρμησε μέσα ο Αιτωλός, μου άρπαξε τους αυλούς και τους τσάκισε, αναποδογύρισε το τραπέζι και έχυσε το κρασί. Έπειτα άρπαξε τον χωριάτην τον Γόργον και τον έσυρε από τα μαλλιά και άρχισε να τον κτυπά αυτός — νομίζω ότι ονομάζεται Δεινόμαχος αυτός ο στρατιώτης — και ο συστρατιώτης του με τόση λύσσα που δεν γνωρίζω αν θα ζήση ο άνθρωπος· διότι έτρεξε αίμα πολύ από τη μύτη του και το πρόσωπο του επρίσθη όλο κι' εμαύρισε.

ΚΟΧΛ. Ετρελλάθη ο στρατιώτης εκείνος ή μεθυσμένος ήτο;

ΠΑΡΘ. Από ζηλοτυπία και υπερβολικών έρωτα. Η Κροκάλη νομίζω ότι του είχε ζητήσει δύο τάλαντα, αν ήθελε να την έχει μόνον αυτός· επειδή δε ο Δεινόμαχος δεν τα έδωκε, του έκλεισε κατάμουτρα την πόρτα, καθώς ήκουσα, και εκάλεσε τον Γόργον από την Οινόην, γεωργόν πλούσιον και καλόν άνθρωπον ο οποίος προ πολλού την αγαπούσε. Μ' εκάλεσε κι' εμένα για να παίξω και διεσκέδαζαν. Είχε δε προχωρήσει το γλέντι κι' εγώ έπαιζα κάποιον λυρικών σκοπόν, ο χωρικός εσηκώθη να χορέψει, η Κροκάλη χειροκρότει και η διασκέδασις επήγαινε λαμπρά· αλλά τότε ακούσαμε φωνές· εκτυπούσαν στην πόρτα της αυλής και μετ' ολίγον ώρμησαν μέσα έως οκτώ νέοι πολύ δυνατοί, ήτο δε μαζή των και ο Μεγαρεύς. Αμέσως μας έκαμαν άνω κάτω και έρριψαν χάμω τον Γόργον, όπως είπα, και τον εποδοπατούσαν. Η Κροκάλη δεν ξέρω πώς κατώρθωσε και τώστριψε και κρύφθηκε στο σπίτι της Θεσπιάδος της γειτόνισσας. Εμένα μ' εκτύπησε ο Δεινόμαχος και μου είπε «Γκρεμίσου απ'εδώ» και αφού μούσπασε τους αυλούς μου τους πέταξε. Τώρα πηγαίνω να τα πω στον αφέντη μου· επήγε δε και ο χωρικός νάβρη μερικούς φίλους που έχει εδώ στην πόλι διά να ενεργήσουν να συλληφθή ο Μεγαρεύς και να παραδοθή εις τους πρυτάνεις.

ΚΟΧΛ. Αυτά κερδίζει κανείς από τους έρωτας των στρατιωτικών, ξύλο και έπειτα δικαστήρια. Σου λέγουν ότι είνε αρχηγοί και χιλίαρχοι και όταν πρόκειται να πληρώσουν, περίμενε να γείνη μισθός και άμα πάρω χρήματα σου κάνω ότι θέλεις. Α να χαθούν οι ψεύτες! Καλά κάνω εγώ που δεν θέλω να τους ξέρω. Προτιμώ ένα ψαρά, ένα ναύτην ή γεωργόν που δεν μεγαλοπιάνεται, αλλά λέει λίγα και δίνει πολλά· αυτοί όμως που φορούν τα λοφεία και διηγούνται πολέμους και ανδραγαθήματα, μόνον αέρας φρέσκος είνε, Παρθενί.

ΟΝΕΙΡΟΝ ΤΗ ΑΛΕΚΤΡΥΩΝ

ΜΙΚΥΛΛΟΣ. Κακό χρόνο νάχης, αναθεματισμένε πετεινέ, φωνακλά και φθονερέ. Τη στιγμή που ήμουν πλούσιος κι' έβλεπα, ένα πολύ ευχάριστον όνειρον και ήμουν σε μεγάλη ευτυχία, μ' εξύπνησες με μια τρομερά φωνή. Ούτε την νύκτα λοιπόν δε μπορώ να γλυτώσω εξ αιτίας σου από την αναθεματισμένη τη φτώχεια; Αν κρίνω από τη μεγάλη ησυχία που είνε έξω και από το κρύο που δεν άρχισε ακόμη, όπως συμβαίνει κατά τις πρωινές ώρες, να με παγόνη — αυτό σαν τον καλλίτερο ωροδείκτη με ειδοποιεί ότι πλησιάζει να ξημερώση — δεν είνε ακόμη μεσάνυχτα, και όμως αυτός ο ξενύχτης, ως να τον έχουν βάλει να φυλάττη το χρυσούν δέρας, ήρχισε από νωρίς να κράζει. Αλλά θα μου το πληρώσης. Ας ξημερώση μόνον και θα δης τι ξύλο έχεις να φας, διότι τώρα θα πηδάς και θα μου ξεφεύγης στο σκοτάδι.

ΠΕΤΕΙΝΟΣ. Γιατί θυμώνεις, αφέντη Μίκυλλε; Εγώ νομίζω ότι σου κάνω χάρι αν σου συντομεύσω όσο μπορώ την νύχτα, για να πάσης δουλειά από την αυγήν και προφθάσης τις πολλές εργασίες που έχεις. Αν πριν βγη ο ήλιος τελειώσης ένα παπούτσι, θα βγάλης το ψωμί σου. Αλλ' αν προτιμάς να κοιμάσαι, εγώ θα ησυχάσω και θα γείνω πιο άφωνος από τα ψάρια· όμως πρόσεξε μήπως εις τα όνειρα σου είσαι πλούσιος και όταν ξυπνήσης πεθάνης της πείνας.

ΜΙΚ. Ω Ζευ θαυμαστέ και Ηρακλή αλεξίκακε, τι είνε αυτό που συμβαίνει; Σαν άνθρωπος ελάλησε ο πετεινός;

ΠΕΤ. Παράδοξο σου φαίνεται ότι μιλώ σαν άνθρωπος;

ΜΙΚ. Παράδοξο λέει; Κάποιο κακό θα μου συμβή και οι θεοί ας με σώσουν.

ΠΙΕΤ. Μου φαίνεται, Μίκυλλε, ότι είσαι πολύ αμαθής και δεν edιάβασες εις τα ποιήματα του Ομήρου ότι και του Αχιλλέως το άλογο Ξάνθος αφήκε το χρεμέτισμα και ήρχισε μέσα εις την μάχην ν' απαγγέλλη στίχους και όχι, όπως εγώ τώρα, λόγους πεζούς. Αλλά και μάντις ήτο εκείνος ο ίππος και επροφήτευε τα μέλλοντα και τούτο δεν εφαινετο εις κανένα παράδοξον, ούτε κανείς από κείνους που τον ήκουαν επεκαλέσθη τον αλεξίκακον διά να τον σώση από το απαίσιον άκουσμα. Τι θα έκανες αν σου μιλούσε η καρίννα της Αργούς ή αν ήκουες αυτόφωνον χρησμόν (³¹) της Δωδώνης, ή έβλεπες πετσια να έρπουν και κρέατα βοδεινά να μουγκρίζουν, μισοψημένα και περασμένα εις τα σουβλιά; (³²) Εγώ δε που μένω πλησίον του Ερμού του πολυλογωτέρου και ρητορικωτέρου των θεών και ζω μαζί με σας τους ανθρώπους είνε πολύ φυσικόν να μάθω εύκολα την ανθρωπίνην γλώσσαν. Αλλ' αν μου υποσχεθής να κρατήσης μυστικόν ό,τι θα σου πω, θα σου φανερώσω την αληθινήν αιτίαν που ομιλώ ως άνθρωπος και πώς μου συνέβη αυτό.

ΜΙΚ. Μωρέ, μήπως εξακολουθώ να ονειρεύωμαι και σ' ακούω στον ύπνο μου να μου μιλάς έτσι; Αλλά τέλος πάντων πες μου, σε παρακαλώ, καλέ μου κόκορα, πώς απέκτησες την ανθρωπίνην φωνήν. Δεν πρέπει δε να φοβάσαι μήπως φανερώσω το μυστικόν, διότι ποίος θα με πιστεύση αν πω ότι το ήκουσα από ένα πετεινόν;

ΠΙΕΤ. Άκουσε λοιπόν· αυτό το οποίον θα σου πω είνε πολύ παράδοξον· η αλήθεια όμως είνε ότι αυτός που τον βλέπεις σήμεραν πετεινόν ήτο μια φορά, όχι προ πολλού καιρού, άνθρωπος.

ΜΙΚ. Ήκουσα και άλλοτε κάτι τέτοιο· ένας νέος που ελέγετο Αλεκτρυών έγεινε φίλος του Άρεως και διεσκέδαζε μαζί του και τον είχε σύντροφον εις τους έρωτάς του. Όταν ο Άρης επήγαινε να κοιμηθή με την Αφροδίτην, έπαιρνε και τον Αλεκτρυόνα και επειδή υπώπτευε και εφοβείτο τον Ήλιον, μήπως τον ίδη και τον μαρτυρήση εις τον Ήφαιστον, άφηνε τον νέον ως σκοπόν έξω από την πόρτα διά να τον ειδοποιή άμα ανέτελλεν ο Ήλιος. Αλλά κάποτε απεκοιμήθη ο Αλεκτρυών και χωρίς να το θέλη αφήκεν αφρούρητον τον φίλον του· ο Ήλιος χωρίς να εννοηθή επλησίασε και είδε την Αφροδίτην και τον Άρην, ο οποίος εκοιμάτο αμέριμνα, διότι επίστευεν ότι ο Αλεκτρυών θα τους ειδοποιεί, αν ήρχετο κανείς· και ούτω ο Ήφαιστος ειδοποιήθη από τον Ήλιον και τους συνέλαβε, και τους έδεσε με τα δεσμά που είχε κατασκευάση προ πολλού γι' αυτόν το σκοπό. Ο Άρης εθύμωσε για την αμέλεια του Αλεκτρυόνος και τον έκαμε πουλί, όπως σήμεραν, αλλά τον αφήκε να διατηρήση την πανοπλίαν που φορούσε, και έτσι διατηρεί ακόμη την περικεφαλαίαν στο κεφάλι. Σεις δε κατόπιν για να δικαιολογηθήτε εις τον Άρην εξακολουθείτε από τότε να κράζετε, χωρίς ανάγκην, άμα νοιώσετε ότι ο Ήλιος πλησιάζει να φανή, και να ειδοποιητέ.

ΠΙΕΤ. Αυτά λέγονται, Μίκυλλε, αλλ' η δική μου η ιστορία συνέβη διαφορετικά και πολύ αργότερα εγώ μετεμορφώθηκα εις αλεκτρυόνα.

ΜΙΚ. Πώς; Είμαι περίεργος να το μάθω.

ΠΙΕΤ. Έχεις ακούση για κάποιον Πυθαγόραν Μνησαρχίδην από την Σάμον;

ΜΙΚ. Εννοείς τον σοφιστήν εκείνον τον αγύρτην που ενομοθέτει ούτε κρέατα να τρώγωμεν οι άνθρωποι, ούτε κουκιά, τα οποία εις εμένα αρέσουν υπερβολικά, και παρήγγελλε στους ανθρώπους που ακολουθούν τας ιδέας του να μη μιλήσουν εις το διάστημα πέντε ετών;

ΠΙΕΤ. Μάθε λοιπόν και ότι πριν να γίνη Πυθαγόρας υπήρξεν Εύφορβος.

ΜΙΚ. Λέγουν ότι ήτο μεγάλος κατεργάρης και απατεών, κυρ κόκορα.

ΠΙΕΤ. Είμαι εγώ αυτός, ώστε παύσε, φίλε μου, να με υβρίζης, αφού δεν γνωρίζεις ακριβώς τι άνθρωπος ήμουν.

ΜΙΚ. Αυτό που μου λες είναι ακόμη παραδοξώτερο. Πετεινός φιλόσοφος! Ειπέ μου όμως, υιέ του Μνησάρχου, πώς μας έγινες από άνθρωπος πουλί και πώς από Σάμιος έγινες Ταναγρικός ([33](#)) διότι αυτά μου φαίνονται σαν παραμύθια και δεν είναι εύκολο να τα πιστεύση κανείς, αφού μάλιστα έχω παρατηρήσει σ' εσένα και δύο πράγματα που δεν ταιριάζουν με την διδασκαλία του Πυθαγόρα.

ΠΙΕΤ. Ποία;

ΜΙΚ. Το ένα είναι ότι είσαι φλύαρος και φωνακλάς, ενώ εκείνος edίδασκε να μένουν άφωνοι πέντε ολόκληρα χρόνια· το δε άλλο είναι εντελώς παράνομον. Χθες επειδή δεν είχα τίποτε άλλο να σου δώσω να φας, σου έρριξα κάτι κουκιά που είχα όταν ήρθα και συ τα πήρες και τάφαγες χωρίς να διστάσης· ώστε ή ψέμματα λες ή είσαι ο Πυθαγόρας και έκαμες την παρανομία να φας κουκιά, πράγμα το οποίον, σύμφωνα με όσα edίδασκες, είναι ως να έφας το κεφάλι του πατέρα σου.

ΠΙΕΤ. Δεν εννοείς, Μίκυλλε, γιατί το έκαμα αυτό, γιατί δεν γνωρίζεις ότι κάθε ζωή έχει και δική της δίαιτα. Εγώ όταν ήμουν άνθρωπος δεν έτρωγα κουκιά, διότι εφίλοσόφουν· τώρα όμως δεν μ' εμποδίζει τίποτε να τρώγω, διότι αυτή η τροφή είναι των πουλιών και δεν μας απαγορεύεται. Αλλ' αν έχης όρεξι, θα σου διηγηθώ πώς από τον Πυθαγόραν έγινα όπως είμαι τώρα και από ποίας προηγούμενας μετεμψυχώσεις επέρασα και πώς έζησα εις εκάστην από αυτάς.

ΜΙΚ. Λέγε. θα μου είναι τόσον ευχάριστον αυτό, ώστε αν μου έλεγε κανείς τι προτιμώ, να ακούσω αυτήν του την διήγησιν ή να ξαναδώ το γλυκύτατον τούτο όνειρον που έβλεπα προ ολίγου, δεν ξέρω τι θα προτιμήσω· τόσον εξ ίσου ευχάριστα μου φαίνονται και τα δύο και σου κάνω την τιμήν να σε εκτιμώ όσον και το πολυτιμότεον εκείνο όνειρον.

ΠΙΕΤ. Ακόμη το θυμάσαι εκείνο το όνειρον και διατηρείς εις την μνήμην σου μάταια πράγματα και, ως ο ποιητής λέγει, καταδιώκεις με την φαντασίαν σου μίαν ευτυχίαν που ήτο καπνός και διελύθη;

ΜΙΚ. Ούτε θα λησμονήσω ποτέ, κυρ κόκορα, τα πράγματα που είδα· τόση πολλή γλύκα μου αφήκε εις τα μάτια το όνειρο, ώστε μόλις δύναμαι ν' ανοίγω τα βλέφαρα μου που κολλούν από το μέλι. Τα πράγματα που είδα με γαργαλίζουν όπως το φτερό που στριφογυρίζομε στ' αυτί μας.

ΠΙΕΤ. Πολύ θαυμαστόν ήτο αυτό το όνειρον. Λέγουν ότι τα όνειρα πετούν, αλλ' η πτήσις των περιορίζεται εις τον ύπνον· βλέπω όμως ότι το δικό σου υπερβαίνει τα όρια και εξακολουθείς να το βλέπης με ανοικτούς οφθαλμούς. Τόσο καθαρόν ήτο και τόσο σ' εγοήτευσε. θέλω λοιπόν ν' ακούσω τι ήτο αυτό το όνειρον, το οποίον σ' έκαμε τόσον ευτυχή.

ΜΙΚ. Σου λέγω ευχαρίστως, διότι μου είνε ευχάριστον να το ενθυμούμαι και να μιλώ γι' αυτό. Αλλά συ, Πυθαγόρα, πότε θα μου διηγηθής τας μετεμψυχώσεις σου;

ΠΙΕΤ. Όταν παύσης να ονειρεύεσαι και σπογγίσης από τα μάτια σου το μέλι. Λοιπόν άρχισε πρώτος και πες μου από πού σου ήλθε το όνειρον, από τας Ελεφαντίνας ή από τας Κερατίνας πύλας (³⁴) ;

ΜΙΚ. Από καμμιά τέτοια, Πυθαγόρα.

ΠΙΕΤ. Και όμως ο Όμηρος λέγει ότι υπάρχουν μόνον αυταί αι δύο πύλαι από τας οποίας έρχονται τα όνειρα.

ΜΙΚ. Άφησε τον αυτόν τον ξεκουτιάρη που δεν ξέρει τίποτε για όνειρα. Ίσως τα φτωχικά όνειρα που έβλεπε εκείνος — και δεν θα τάβλεπε και καλά γιατ' ήτο στραβός — να βγαίνουν από αυτές τις πόρτες· το δικό μου όμως το γλυκύτατον όνειρον βγήκε από χρυσή πόρτα και ήτο χρυσόν και αυτό, ήτο κατάχρυσα στολισμένον και είχε μαζί του του κόσμου το χρυσάφι.

ΠΙΕΤ. Παύσε, Μίδα νεώτερε, να χρυσολογής· διότι το όνειρόν σου πολύ ομοιάζει με τους πόθους εκείνου και μου φαίνεται ότι από τον ύπνον σου επέρασαν ολόκληρα μεταλλεία χρυσού.

ΜΙΚ. Είδα πολύ χρυσάφι, Πυθαγόρα, πολύ, και δεν φαντάζεσαι πόσον ήτο ωραίον και πόσον έλαμπε. Τι λέγει ο Πίνδαρος εκεί που επαινεί το χρυσάφι; Αν ξέρης τους στίχους, όπου λέγει για το νερό ότι είνε άριστον και έπειτα θαυμάζει τον χρυσόν, σε παρακαλώ να μου τους θυμίσης. Θυμάσαι, είνε στην αρχή του βιβλίου και εις το καλλίτερο του ποίημα.

ΠΙΕΤ. Εννοείς εκείνο που λέγει,

Άριστον μεν ύδωρ, ο δε χρυσός αιθόμενον πυρ
άτε διαπρέπει νυκτί μέγανορος έξοχα πλούτου;

ΜΙΚ. Αυτό ακριβώς· σαν να είδε το ίδιο όνειρο ο Πίνδαρος, επαινεί το χρυσάφι. Και τώρα για να σου το διηγηθώ, Πετεινέ, πρέπει να σου πω ότι χθες, όπως ξέρεις, δεν έφαγα εδώ. Διότι ο Ευκράτης ο πλούσιος με συνήντησεν εις την αγοράν και μου είπε να λουσθώ και να πάω να δειπνήσω μαζί του.

ΠΙΕΤ. Αυτό το ξέρω καλά, διότι έμεινα νηστικός όλην την ημέραν έως αργά την νύκτα που ήλθες πομένος και μου έφερες εκείνα τα πέντε κουκιά, τα οποία δεν είνε πολύ πλούσιον δείπνον δι' ένα πετεινόν ο οποίος υπήρξεν αθλητής και ηγωνίσθη όχι αδόξως εις τους Ολυμπιακούς αγώνας.

ΜΙΚ. Μετά το δείπνον ήλθα και αμέσως έπεσα να κοιμηθώ, αφού σου έρριψα τα κουκιά, και σε λιγάκι με επεσκέφθη θείον όνειρον, ως λέγει ο Όμηρος....

ΠΙΕΤ. Πρώτα να μου διηγηθής, Μίκυλλε, τι συνέβη εις του Ευκράτους, πώς επεράσατε εις το δείπνον και όλα τα καθέκαστα του συμποσίου· έτσι θα δειπνήσης δύο φορές, μίαν πραγματικώς και μίαν διά της φαντασίας, σαν να ονειρεύεσαι και ν' αναμασάς εις την μνήμην σου εκείνα που έφαγες.

ΜΙΚ. Εφοβούμην μήπως σε ζαλίσω με αυτάς τας διηγήσεις· αλλ' αφού το θέλεις, θα σου διηγηθώ. Δεν είχα ποτέ εις την ζωήν μου, Πυθαγόρα, καθίση σε τραπέζι πλουσίου και είχα την καλήν τύχην χθες να συναντήσω τον Ευκράτην. Τον εχαιρέτησα όπως συνειθίζω και τον είπα αφέντην και αμέσως ετράβηξα για να μη περπατώ μαζί του, όπως ήμουν κακοντυμένος, και τον ντροπιάζω· αυτός όμως μου φώναξε και μούπε· Μίκυλλε, σήμερον έχω τραπέζι, γιατί εορτάζω τα γενέθλια της κόρης μου, κι' εκάλεσα πολλούς από τους φίλους μου. Επειδή δε ένας από αυτούς είνε άρρωστος και δεν μπορεί νάρθη να φάγη μαζί μας, να λουσθής εσύ και να ελθής, εκτός αν ο προσκεκλημένος ειδοποιήση ότι θα έλθη, διότι τώρα είνε αμφίβολον αν θα έλθη. Εγώ εχαιρέτησα και έφυγα, ευχόμενος σ' όλους τους θεούς να στείλουν κανένα πυρετόν, καμμιά πλευρίτιδα ή ποδάγραν εις εκείνον τον αδιάθετον του οποίου ήμουν εγώ αναπληρωτής και αντίδειπνος και διάδοχος. Από της στιγμής εκείνης μέχρι του λουτρού μου εφάνη ότι επέρασε ένας αιώνας και διαρκώς παρετήρουν την ώραν εις το ηλιακόν ωρολόγι και ανυπομονούσα να φθάση η ώρα του λουτρού. Όταν δε τέλος πάντων ήλθε η ώρα επλύθηκα βιαστικά κ' εφόρεσα τα καλά μου, δηλαδή εγύρισα το φορεμά μου, ώστε να φαίνεται η καθαρή του μεριά. Αλλ' όταν έφθασα εις του Ευκράτους είδα εις την είσοδον πολλούς άλλους και εκείνον τον άρρωστον που μ' εκάλεσαν ν' αντικαταστήσω. Τον έφερναν τέσσεροι δούλοι πάνω σε φορείο. Εφαινετο δε ότι πραγματικώς δεν ήτο καλά, διότι και ανεστέναζε κ' εσιγόβηχε κι' αγωνιζότανε τα βγάλη από τα πλεμόνια του φλέγμα που δεν έβγαινε· ήτο δε και κατακίτρινος και πρισμένος και περίπου εξηντάρης. Ήκουσα ότι ήτο φιλόσοφος από κείνους που κάθονται και φλυαρούν με τα παιδαρέλια. Εννοείς ότι η γενειάδα του ήτο μεγαλοπρεπής και είχε χρόνια να ψαλιδισθή. Όταν δε ο ιατρός Αρχίβιος του έκαμε την παρατήρησιν ότι έκαμε άσχημα νάρθη εις την κατάστασι που ήτο, είπε· Δεν πρέπει κανείς να παραμελή τα καθήκοντά του, μάλιστα όταν είνε φιλόσοφος, και αν ακόμη όλα του κόσμου τα νοσήματα τον εμποδίζουν. Αν δεν ερχόμουν, θα το εθεώρει ο Ευκράτης περιφρόνησιν. Εξ εναντίας, είπα εγώ, θα σου εγνώριζε χάρι αν έμενες ναποθάνης στο σπίτι σου, αντί να βγάλης τη ψυχή σου μαζί με το φλέγμα εις το γεύμα του. Αλλ' εκείνος από περιφάνεια έκαμε ότι δεν άκουσε. Σε λιγάκι παρουσιάσθη ο Ευκράτης ερχόμενος από το λουτρόν· και όταν είδε τον Θεσμόπολιν — διότι αυτό είνε το όνομα του φιλοσόφου — Διδάσκαλε, του είπε, σ' ευχαριστώ που ήλθες στο σπίτι μας· αλλά και αν δεν ήρχεσο, θα σου 'στέλναμε από όλα σπίτι σου και δεν θα εκοπιάζες. Κ' ενώ έλεγε αυτά, επήρε από το χέρι τον Θεσμόπολιν και τον εβοήθησε νάμπη· τον υπεστήριζαν δε και οι υπηρέται. Εγώ ετοιμαζόμουν να φύγω· ο δε Ευκράτης εστράφη και εφαινετο ότι δεν ήξευρε τι να κάμη· αλλ' επειδή με είδε πολύ σκυθρωπόν, μου είπε· Έλα μέσα και συ, Μίκυλλε, να φας μαζί μας. Θα πω στο γυιό μου να πάη να φάη με τη μητέρα του στο γυναικωνίτη, για να γίνη θέσις για σένα. Εμπήκα λοιπόν σα λύκος που κινδύνευσε να μείνη με το στόμα ανοικτό· αλλ' ήμουν ντροπιασμένος, γιατί έγινα αφορμή να διωχθή από το τραπέζι το παιδί του Ευκράτους. Όταν δε ήτο καιρός ν' αρχίση το δείπνον, πρώτα εσήκωσαν τον Θεσμόπολιν πέντε υπηρέται δυνατοί και αυτοί όχι χωρίς δυσκολίαν και τον ετοποθέτησαν εις ένα από τα ανάκλιντρα και τούβαλαν δεξιά και αριστερά μαξιλάρια διά να τον στηρίζουν στην ίδια θέσι. Και επειδή κανείς δεν ήθελε να κατακλιθή κοντά του, έβαλαν εμένα εις εκείνην την θέσιν κι' έτσι ήμεθα γειτόνοι εις το τραπέζι. Το δείπνον ήτο πλούσιον, η ποικιλία των φαγητών μεγάλη και όλα τα σκεύη ήσαν χρυσά και αργυρά· ποτήρια χρυσά, υπηρέται ωραίοι και ενώ ετρώγαμε έπαιζαν μουσικοί και γελωτοποιοί και εν γένει επεράσαμε λαμπρά. Εμένα όμως δεν μ' αφήκεν ο Θεσμόπολις ν' απολαύσω το γεύμα, διότι συχνά με ενοχλούσε με ομιλίες περί αρετής και μ' edίδασκεν ότι αι δύο αποφάσεις κάνουν μίαν κατάφασιν και ότι αν είνε ημέρα δεν είνε νύκτα ή

μου έλεγε ότι έχω κέρατα (³⁵) και αλλά πολλά τοιαύτα μου έψαλλε, χωρίς να τον παρακαλέσω και χωρίς να έχω ανάγκη και έτσι μου κατέστρεψε την διασκέδασιν και δεν μ'άφηνε ν' ακούσω την μουσικήν και τα τραγούδια. Έτσι επέρασα εις το γεύμα, κυρ κόκορα.

ΠΙΕΤ. Δεν εκαλοπέρασες, ταλαίπωρε Μίκυλλε, αφού η τύχη σου σ' έρριξε κοντά εις εκείνον τον φλύαρον γέροντα.

ΜΙΚ. Άκουσε τώρα και το όνειρον. Έβλεπα ότι ο Ευκράτης ήτο άτεκνος και απέθανε. Εις την διαθήκην του με αφήκε κληρονόμον όλης της περιουσίας του· άμα δε απέθανε έγινε κύριος της περιουσίας και ήρχισα να ξοδεύω το χρήμα και με τα δυο μου χέρια, χωρίς να υπάρχη φόβος να το εξαντλήσω. Όλα δε τα άλλα, φορέματα και έπιπλα και σκεύη και υπηρετάι, έγιναν, ως ήτο επόμενον, δικά μου. Όταν έβγαίνα έξω, εκαθόμουν σε αμάξι με λευκά άλογα, μισοξαπλωμένος και όλοι μ' εκύταζαν και μ' εζήλευαν. Εφορούσα τα φορέματα του Ευκράτους και δακτυλίδια μεγάλα πάνω από δεκαπέντε και διέταξα να ετοιμασθή λαμπρό γεύμα για να υποδεχθώ τους φίλους μου. Αυτοί, όπως γίνεται στα όνειρα, ήλθαν, το γεύμα ήρχισε και το ποτήρι edούλευε. Αλλά την στιγμήν που έκανα προπόσεις με χρυσά ποτήρια για καθένα από τους παρόντας και οι υπηρετάι έφερναν το γλύκυσμα, έκραξες και μας έκανες άνω κάτω το συμπόσιον, αναποδογύρισες τα τραπέζια και όλα εκείνα τα πλούτη διελύθησαν ως όνειρον. Βλέπεις λοιπόν ότι δεν εθύμωσα εναντίον σου άδικα. Και τρεις νύκτες αν διαρκούσε αυτό το όνειρο, θα το έβλεπα ευχαρίστως.

ΠΙΕΤ. Τόσον φιλοχρήματος και φιλόπλουτος είσαι, Μίκυλλε, και ως ευτυχίαν νομίζεις μόνον και θαυμάζεις το να έχη κανείς πολύ χρυσάφι;

ΜΙΚ. Δεν το νομίζω αυτό μόνον εγώ, Πυθαγόρα, αλλά και συ ο ίδιος όταν ήσουν Εύφορβος εστόλιζες τα μαλλιά σου με χρυσόν και άργυρον για να πηγαίνης να πολεμάς εναντίον των Αχαιών και πού; εις τον πόλεμον όπου είναι προτιμότερον να σιδηροφορή κανείς παρά να χρυσοφορή· όμως συ και τότε ενοούσες να έχης δεμένα με χρυσόν τα μαλλιά σου και να πηγαίνης εις τας μάχας. Και μου φαίνεται ότι ο Όμηρος λέγει για τα μαλλιά σου ότι ήσαν όπως των Χαρίτων διότι «χρυσώ τε και αργύρω εσφήκωντο». Πολύ καλλίτερα και ωραιότερα εφαινόντο όπως συνεπλέκοντο με το χρυσάφι και έπαιρναν την λάμψιν του. Αλλά τέλος πάντων αν συ, Χρυσοκόμη, ο οποίος ήσο υιός του Πάνθου, τόσον εξετίμας τον χρυσόν, δεν είνε και τόσον παράδοξον αλλά και ο πατέρας όλων των ανθρώπων και των θεών, ο υιός του Κρόνου και της Ρέας, όταν αγάπησε την κόρην εκείνην από το Άργος, δεν ευρήκε άλλο πράγμα ωραιότερον από αυτό εις το οποίον να μεταμορφωθή και να διαφύγη την φύλαξίν του Ακρισίου — διότι θα έχης βέβαια ακούση ότι μετεμορφώθη εις χρυσόν και εχύθη από την στέγην και έτσι συνευρέθη με την κόρην που αγαπούσε. Είνε δε περιττόν να σου αναφέρω πόσας ανάγκας των ανθρώπων υπηρετεί ο χρυσός και πως όλους που τον έχουν τους αναδεικνύει ωραίους και σοφούς και δυνατούς και πως τους δίδει τιμήν και δόξαν και πολλάκις από αφανείς και αδόξους τους κάνει εντός ολίγου περιβλέπτους και ξακουστούς. Γνωρίζεις βέβαια τον γείτονά μου και ομότεχνον, τον Σίμωνα, ο οποίος όχι προ πολλού καιρού εδείπνησε στο σπίτι μου, όταν κατά την εορτήν των Κρονίων είχα μαγειρεύση φάβα και είχα ρίξει μέσα δύο κομμάτια λουκάνικο.

ΠΙΕΤ. Τον ξέρω εκείνον τον κοντόν τον πατσομύτην, που άμα έφαγε έκλεψε το μόνο πιάτο που είχαμε το χωματένιο, τώκρυσε κάτω από τη μασχάλη του και έφυγε. Τον είδα με τα μάτια μου εγώ, Μίκυλλε.

ΜΙΚ. Αυτός το έκλεψε και έπειτα έκανε όρκους σ' όλους τους θεούς ότι δεν ήξευρε τίποτε; Αλλά γιατί δεν εφώναζες τότε, κυρ Πετεινέ, και δεν με ειδοποιούσες όταν έβλεπες ότι μας ελήστευαν;

ΠΙΕΤ. Δεν μπορούσα τότε να μιλήσω, αλλ' έκραξα. Τέλος πάντων τι ήθελες να πης για τον Σίμωνα;

ΜΙΚ. Είχε ένα ανεπιόν υπερβολικά πλούσιον που λεγότανε Δριμύλλος. Αυτός εν όσω ζούσε δεν έδωκε ποτέ ούτε οβολόν εις τον Σίμωνα. Αλλά πώς να του δώση αφού ούτε αυτός άγγιζε τα χρήματά του; Προ ολίγου καιρού όμως απέθανε και όλα εκείνα τα πλούτη τα εκληρονόμησεν ο Σίμων και τώρα εκείνος ο κουρελής που έγλυφε τα πιάτα σαν σκυλί, φορεί ωραία και μεγαλοπρεπή φορέματα, έχει αμάξια και χρυσά ποτήρια και τραπέζια με πόδια από ελεφαντοκόκκαλο και όλοι τον χαιρετούν, εμάς δε ούτε στρέφεται να μας δη. Προ ολίγων ημερών τον συνήντησα και του είπα, χαίρε Σίμων αυτός δε με θυμόν είτε εις τους ακολούθους του· Πέστε σ' αυτόν τον φτωχόν να μη μικραίνει το όνομά μου, διότι δεν ονομάζομαι Σίμων, αλλά Σιμωνίδης. Τώρα δε τον ερωτεύονται και η γυναίκες και αυτός κάνει τον δύσκολον και τας περιφρονεί και αν πλησιάζη μερικές, φαίνεται ως να το κάνη από συγκατάβασιν και οίκτον και αυτές φοβερίζουν ότι αν τας αρνηθή θ' αυτοκτονήσουν. Βλέπεις πόσα ευτυχήματα δίδει ο χρυσός, αφού και τους άσχημους μεταβάλλει εις αξιοεράστους, όπως η περίφημος ζώνη της Αφροδίτης. Ξέρεις δε και αυτά που έχουν πη οι ποιηταί·

Ω χρυσέ δεξίωμα κάλλιστον ([36](#))

και

Χρυσός γαρ έστιν ο βρωτών έχει κράτη ([37](#)) ;

Αλλά γιατί εγέλασες, κυρ Πετεινέ;

ΠΙΕΤ. Διότι ομοίως με τους άλλους και συ, Μίκυλλε, έχεις ψευδή ιδέαν περί των πλουσίων, ενώ έπρεπε να ξέρης, ότι η ζωή των είνε πολύ δυστυχεστέρα από τη δική μας. Σου τα λέγω αυτά εγώ που έγινα πολλάκις και φτωχός και πλούσιος και εγνώρισα όλων των ειδών τη ζωή· μετ' ολίγον καιρόν δε και συ θα γνωρίσης όλα αυτά.

ΜΙΚ. Τώρα είνε η σειρά σου να μου διηγηθής και συ πώς μετεμορφώθης και πώς επέρασες την κάθε σου ζωήν.

ΠΙΕΤ. Θα σου πω με λίγα λόγια ότι δεν είδα άλλον να ζη πιο ευτυχισμένος από σένα.

ΜΙΚ. Από μένα; Την ευτυχία μου να κάμης! Με αναγκάζεις να σε βρίζω. Αλλ' άρχισε από τον Εύφορβον και πε μου πώς έγινες Πυθαγόρας και έπειτα τα άλλα μέχρι του Πετεινού· διότι θα έχης ιδή και πάθη πολλά εις τις τόσες διαφορετικές ζωές που πέρασες.

ΠΙΕΤ. Θα εχρειάζετο πολλή ώρα να σου διηγηθώ πώς εις την αρχήν η ψυχή μου εστάλη από τον Απόλλωνα και εισήλθεν εις σώμα ανθρώπου διά να τιμωρηθή. Αυτά ούτε εις εμέ επιτρέπεται να σου είπω, ούτε εις εσέ να τ' ακούσης. Έπειτα έγινα Εύφορβος...

ΜΙΚ. Να μου πης προηγουμένως εάν κι'εγώ μετεμορφώθην άλλοτε ποτε, όπως εσύ.

ΠΙΕΤ. Βέβαια.

ΜΙΚ. Και τι ήμουν; Αν μπορής να μου το πης, επιθυμώ πολύ να το μάθω.

ΠΙΕΤ. Εσύ; Ήσουν μυρμήγκι των Ινδιών από κείνα που βγάζουν το χρυσάφι από την γην.

ΜΙΚ. Και δεν κρατούσα ο κακομοίρης ολίγα κομμάτια από κείνο το χρυσάφι για να τάχω σ' αυτή τη ζωή

να μπορέσω να ζήσω; Έπειτα απ' αυτή τη ζωή τι θα γίνω; Θα το ξέρης βέβαια και αυτό, διότι αν μου μέλλεται τίποτε καλλό, θα σηκωθώ τώρα αμέσως να κρεμασθώ από το πάτερο που στέκεσαι.

ΠΕΤ. Δεν υπάρχει τρόπος να το μάθης αυτό. Αφού έγινα Εύφορβος — επανέρχομαι εις την διήγησίν μου — επολέμησα εις την Τρωάδα και αφού μ' εφόνευσε ο Μενέλαος ύστερα από χρόνια έγινα Πυθαγόρας. Έως τότε έμενα άστεγος και επερίμενα να μου φτιάση νέαν κατοικίαν ο Μνήσαρχος.

ΜΙΚ. Κι' εξούσες χωρίς να τρως και να πίνης;

ΠΕΤ. Βέβαια, διότι η τροφή και το ποτόν μόνον στο σώμα χρειάζονται.

ΜΙΚ. Λοιπόν να μου διηγηθής πρώτα τα συμβάντα της Τρωάδος. Όπως τα λέγει ο Όμηρος έγιναν;

ΠΕΤ. Πώς μπορούσε να τα ξέρη αυτός, Μίκυλλε, που όταν εγίνοντο ήτο Καμήλα εις τα Βάκτρα; Εγώ σου λέγω ότι τίποτε δεν υπήρξε τόσον υπερφυσικόν όσον ο Όμηρος τα περιγράφει· ούτε ο Αίας ήτο τόσο μεγαλόσωμος, ούτε και αυτή η Ελένη ήτο τόσον ωραία. Την είδα· ήτον άσπρη με μακρό λαιμό, όπως δύναται κανείς και να συμπεράνη αφού ήτο κόρη κύκνου· κατά τα άλλα ήτο πολύ ηλικιωμένη και σχεδόν ομήλικος με την Εκάβην, αφού ο Θησεύς την έκλεψε πρώτος και την είχεν εις τας Αθήνας κατά την εποχήν του Ηρακλέους, ο δε Ηρακλής είχε κυριεύση προ των Αχαιών την Τροίαν. Αυτά μου τα διηγείτο ο πατέρας μου Πάνθος, ο οποίος εις πολύ νεαράν ηλικίαν είδε, ως έλεγε, τον Ηρακλέα.

ΜΙΚ. Και ο Αχιλλεύς ήτο τόσο τέλειος, ή μύθος είναι και όσα αναφέρουν γι' αυτόν οι ποιηταί;

ΠΕΤ. Με αυτόν δεν συνηντήθην ποτέ εις τας μάχας, Μίκυλλε, ούτε γνωρίζω ακριβώς όσα συνέβαινον μεταξύ των Ελλήνων. Πώς να τα ξέρω που ήμουν εχθρός των; Τον φίλον όμως του Αχιλλέως τον Πάτροκλον δεν εδυσκολεύθηκα να φονεύσω με μια κονταριά.

ΜΙΚ. Έπειτα εσένα σ' εφόνευσε ο Μενέλαος πολύ ευκολώτερα. Αλλά γι' αυτά είπαμε αρκετά, τώρα δε να μου πης για τον Πυθαγόρα.

ΠΕΤ. Διά να είμαι ειλικρινής, πρέπει να σου ομολογήσω ότι ήμουν μάλλον σοφιστής παρά φιλόσοφος· δεν ήμουν όμως απαίδευτος, αλλά εγνώριζα από όλα, εταξείδευσα δε και εις την Αίγυπτον διά να γνωρίσω τους σοφούς και τους προφήτας της χώρας εκείνης κι' εκατέβηκα εις τα άδυτα των ναών, όπου ανέγνωσα και εσπούδασα τας βίβλους του Ώρου και της Ίσιδος· έπειτα επήγα εις την Ιταλίαν, όπου τόσην εντύπωσιν έκαμα εις τους εκεί Έλληνας, ώστε μ' εθεώρησαν ως θεόν.

ΜΙΚ. Τα έχω ακούση αυτά και ότι εθεωρείσο ότι απέθανες και ξανάζησες και ότι μίαν φοράν τους έδειξες ότι είχες μηρόν χρυσόν. Αλλά δεν μου λες πώς σου επήλθεν η ιδέα ν' απαγορεύσης να τρώγουν κρέας και κουκιά οι οπαδοί σου;

ΠΕΤ. Μη εξετάζης αυτά τα πράγματα, Μίκυλλε.

ΜΙΚ. Διατί, κυρ Πετεινέ;

ΠΕΤ. Διότι ντρέπομαι να σου πω την αλήθεια γι' αυτό το πράγμα.

ΜΙΚ. Και όμως δεν έπρεπε να κρύπτεις τίποτε από άνθρωπον φίλον και συγγάτοικον· δεν λέγω αφέντην.

ΠΕΤ. Δεν είχε κανένα λόγον σπουδαίον αυτή η απαγόρευσις, αλλ' έβλεπα ότι αν έλεγα τα συνειθισμένα και όμοια με τα λεγόμενα υπό των πολλών, δύσκολα θα προσείλκυα τους ανθρώπους και δύσκολα θα τους έκανα να με θαυμάζουν, ενώ όσον πλέον παράξενα έλεγα και έκανα, τόσον σοβαρώτερος και σοφώτερος θα εθεωρούμην. Διά τούτο επροτίμησα να καινοτομήσω και να λέγω μυστηριώδη πράγματα, ούτως ώστε να τα εξηγούν ο μεν ούτω ο δε άλλως και να θαυμάζουν, όπως συμβαίνει με τους σκοτεινούς χρησμούς. Αλλά δεν σου τώλεγα; Τώρα με περιφρονείς και συ.

ΜΙΚ. Όχι τόσον όσον τους Κροτωνιάτας, τους Μεταποντίνους και Ταραντίνους και τους άλλους που σε ακολουθούσαν άφωνοι από θαυμασμόν κι' επροσκυνούσαν τα ίχνη των ποδιών σου. Αφού δε 'γδύθηκες τον Πυθαγόραν ποίους ενδύθηκες κατόπιν;

ΠΕΤ. Την Ασπασίαν την Μιλησίαν εταίραν.

ΜΙΚ. Τι λες! Όστε και γυναίκα εκτός των άλλων έγινε ο Πυθαγόρας; Και υπήρξε εποχή που έκανες αυγά συ ο σημερινός πετεινός και συνέζης με τον Περικλήν ως Ασπασία και του εγέννας παιδιά και έξενες μαλλιά και έγνεθες και εφιλαρεσκεύεσο ως εταίρα;

ΠΕΤ. Αυτά δεν συνέβησαν μόνον σ' εμένα, αλλά και εις τον Τειρεσίαν προηγουμένως και εις τον Καινέα τον υιόν του Ελάτου· ώστε αν εμπαίξης εμέ και εκείνους εμπαίζεις.

ΜΙΚ. Και δε μου λες, σου ήτο πλέον ευχάριστον όταν ήσουν άνδρας ή όταν ο Περικλής σε οικονομούσε;

ΠΕΤ. Είνε τώρα ερωτήσεις αυταί; Εις αυτά ούτε ο Τειρεσίας ενόμισε πρέπον ν' απαντήσει.

ΜΙΚ. Κι' αν δε μου το πης εσύ, ο Ευριπίδης το εξήγησεν αρκετά, όταν είπεν ότι θα επροτιμούσε να λάβη μέρος εις τρεις μάχας παρά να γεννήση μίαν φοράν.

ΠΕΤ. Και όμως θα έλθη ημέρα, Μίκυλλε, και δεν θα βραδύνη, που θα δοκιμάσης και συ τους πόνους του τοκετού· διότι θα γίνης και συ γυναίκα και μάλιστα πολλές φορές εις το μέλλον.

ΜΙΚ. Μίλα καλά, μωρέ πετεινέ, που νομίζεις ότι όλοι είνε Μιλήσιοι και Σάμιοι. Για σένα λένε ότι όταν ήσουν Πυθαγόρας και ωραίος έφηβος εχρησίμευσες πολλάκις ως Ασπασία εις τον τύραννον της πατρίδος σου. Και μετά την Ασπασίαν άνδρας ή γυναίκα έγινες;

ΠΕΤ. Ο κυνικός Κράτης.

ΜΙΚ. Πολύ απότομος η μεταβολή από εταίρα να γίνης φιλόσοφος.

ΠΕΤ. Έπειτα βασιλεύς, κατόπιν πτωχός, μετ' ολίγον σατράπης, έπειτα άλογο και καλλιακούδα και βάτραχος και χίλια δυο άλλα, τα οποία βαρύνομαι να σου αναφέρω. Επί τέλους έγινα πολλάκις πετεινός, διότι μου αρέσει αυτή η ζωή, και αφού υπηρέτησα πολλούς βασιλείς και πτωχούς και πλουσίους, συζώ τώρα και μ' εσένα και γελώ μαζί σου· διότι σε ακούω καθ' εκάστην να παραπονήσαι και να κλαίγειςαι

διά την πενίαν σου και να θαυμάζης τους πλουσίους, διότι δεν γνωρίζεις τι υποφέρουν και αυτοί. Αν ήξευρες τι φροντίδες έχουν, θα γελούσες και μόνος σου με τον εαυτό σου που ενόμισες ότι ο πλούτος δίδει την ευτυχίαν.

ΜΙΚ. Λοιπόν, Πυθαγόρα, ή όπως άλλως θέλεις να σε λέγω — και σε παρακαλώ να μου πης το όνομα που προτιμάς διά να μη σου λέγω διάφορα και γίνεται σύγχυσις.

ΠΙΕΤ. Το ίδιο κάνει είτε Εύφορβον, είτε Πυθαγόραν ή Ασπασίαν με λες, είτε Κράτητα· διότι όλα αυτά εγώ είμαι. Αλλά το καλλίτερον επί του παρόντος είνε να με λες πετεινόν, αφού πετεινός φαίνομαι, διά να μη υποτεθῇ ότι περιφρονείς το πουλί ως ασήμαντον, ενώ έχει μέσα του τόσας ψυχάς.

ΜΙΚ. Λοιπόν, πετεινέ, αφού εδοκίμασες όλων σχεδόν των ειδών τις ζωές και εγνώρισες τα πάντα, να μου πης τώρα καθαρά πώς ζουν οι πλούσιοι και έπειτα πώς ζουν οι φτωχοί, διά να ίδω αν λες αλήθεια που θέλεις να με πείσης ότι είμαι πλέον ευτυχής από τους πλουσίους.

ΠΙΕΤ. Θα σου πω και θα συμφωνήσης μαζί μου. Εσύ, και αν γίνη πόλεμος και οι εχθροί εισβάλλουν, δεν πολυσκοτίζεσαι, ούτε φοβείσαι ότι θα σου θερίσουν τα χωράφια σου και θα σου καταστρέφουν τον κήπον σου και θα σου ερημώσουν τ' αμπέλια σου. Άμα ακουσθή σάλπισμα, δεν έχεις παρά να εξετάσης και να δης πού θα τραβήξης για να σωθής. Οι πλούσιοι όμως και για την ζωήν των φοβούνται και λυπούνται όταν βλέπουν από τα τείχη να διαρπάζονται τα πλούτη που έχουν εις τους αγρούς. Και αν πρόκειται να γείνη εισφορά, μόνον αυτοί καλούνται να συνεισφέρουν· αν πρόκειται να γίνη εκστρατεία, εκτίθενται πρώτοι εις τον κίνδυνον ως στρατηγοί και αρχηγοί του ιππικού. Συ θα έχης ασπίδα ελαφράν πλεγμένην από λιγαριάν και, αν μεν νικηθήτε, θα είσαι ευκίνητος και ελαφρός διά να σωθής, εάν δε νικήσετε, θα φθάσης να καθήσης πρώτος εις το επινίκειον γεύμα, το οποίον θα παραθέση μετά την θυσίαν ο στρατηγός. Εν καιρώ ειρήνης πάλιν συ θ' ανήκης εις το λαϊκόν κόμμα και εις την συνέλευσιν του λαού θα είσαι τύραννος των πλουσίων, οι οποίοι θα σε φοβούνται και θα σε τρέμουν και με διαφόρους παροχάς θα προσπαθούν να σ' εξευμενίσουν. Εκείνοι φροντίζουν διά να έχης πάντοτε λουτρά και αγώνας και θεάματα και παν ό,τι σ' ευχαριστεί, συ δε είσαι ελεγκτής και επικριτής αυστηρός ως αυθέντης και ούτε γνώμην επιτρέπεις εις αυτούς να έχουν, και, αν σου καπνίση, θα τους λιθοβολήσης ή θα δημεύσης τας περιουσίας των. Ούτε συκοφάντην φοβείσαι συ, ούτε ληστήν μήπως ανέβη τον αυλόγυρον ή τρυπήση τον τοίχον του σπιτιού σου, ούτε κοπιάζεις και σκοτίζεσαι να λογαριάζης ή να ζητής τα οφειλόμενα, ούτε με τους διαχειριστάς και καταχραστάς οικονόμους τσακώνεσαι. Αλλ' άμα ράψης ένα παπούτσι και πάρης επτά οβολούς, σηκώνεσαι το βράδυ και λούεσαι αν θέλῃς και αγοράζεις μία ρέγκα ή μερικές μαρίδες και ολίγα κρεμμύδια και τρως με όρεξι, πολλάκις δε και με τραγούδια, και φιλοσοφείς με την αγαπητήν πενίαν. Και ακριβώς με αυτήν την ζωήν είσαι υγιής και δυνατός και το σώμα σου αντέχει εις το κρύο· διότι η κακοπάθειες σε τονώνουν και σε κάνουν να υποφέρῃς εύκολα όσα οι άλλοι θεωρούν ανυπόφορα. Εν γένει δεν σε πάνει κανέν από τα σοβαρά νοσήματα, αλλά, και αν σούρθη καμμιά φορά κανένας ελαφρός πυρετός δεν τον αφήνεις να σε κυριεύση, αλλ' αφού τον υποφέρεις ολίγον, σηκώνεσαι και τον τινάζεις πέρα, αυτός δε φεύγει τρομασμένος που σε βλέπει να πίνης κρύο νερό και ν' αδιαφορῇς τελείως δι' όσα λέγουν οι γιατροί. Οι πλούσιοι όμως τι δεν παθαίνουν από την πολυφαγίαν των, τι ποδάγρες, τι φθίσεις, τι περιπνευμονίας και υδροπικίας; Διότι αυτά είνε αποτελέσματα των πολυτελών γευμάτων. Οι περισσότεροι από αυτούς υψώνονται όπως ο Ίκαρος και πλησιάζουν εις τον ήλιον, χωρίς να σκέπτονται ότι τα πτερά των είνε κολλημένα με κερί και ούτω πολλάκις πίπτουν με πολύν πάταγον και κατακέφαλα στη θάλασσα. Όσοι όμως, μιμούμενοι τον Δαίδαλον, δεν ψηλοπετούν, αλλά πηγαίνουν χαμηλά, ώστε να διατηρήται υγρό το κερί, ως επί το πολύ πετούν ασφαλώς.

ΜΙΚ. Εννοείς τους μετριοφρονες και τους φρονίμους.

ΠΕΤ. Των άλλων όμως τα ναυάγια, Μίκυλλε, είνε πολύ αξιοθρήνητα και πολύ γελοία. Ούτω ο Κροίσος εκίνησε τον γέλωτα των Περσών, όταν ηττημένος και χωρίς πτερά πλέον ανέβη εις την πυράν, και ο Διονύσιος ο τύραννος, όταν κατελύθη η τυραννίς εις την Κόρινθον και ηναγκάσθη να γίνη δάσκαλος, και να διδάσκη τα παιδιά να συλλαβίζουν.

ΜΙΚ. Πες μου τώρα, κυρ πετεινέ, όταν ήσουν βασιλιάς — διότι ως είπες και εβασίλευσες κάποτε — πώς σου εφάνη αυτή η ζωή; Βέβαια θα ήσουν πολύ ευτυχής, αφού αυτή είνε η μεγαλειτέρα ευτυχία.

ΠΕΤ. Μη μου τα ενθυμίζης, Μίκυλλε, διότι ήμουν πολύ δυστυχής τότε· οι άλλοι με ενόμιζαν, όπως είπες, πολύ ευτυχή, εγώ δε είχα του κόσμου τας στενοχωρίας.

ΜΙΚ. Τι είδους στενοχωρίας; Αυτά μου φαίνονται παράξενα και απίστευτα.

ΠΕΤ. Εβασίλευα εις χώραν εκτεταμένην και πλουσίαν, η οποία διεκρίνετο και διά τον πληθυσμόν της και διά τας ωραίās της πόλεις, είχε δε και ποταμούς πλωτούς και θάλασσαν με καλούς λιμένας. Είχα και στρατόν πολύν και ιππικόν συντεταγμένον και σωματοφύλακας όχι ολίγους και πολεμικόν ναυτικόν και χρήματα αναρίθμητα και πολυπληθή χρυσά σκεύη και πολύν μεγαλοπρέπειαν και πολυτέλειαν. Όταν εξηρχόμουν, ο λαός μ' επροσκύνα και μ' εθεώρει ως θεόν και έτρεχαν πατείς με πατώ σε διά να με δουν, άλλοι δε ανέβαιναν εις τις στέγες και εθεώρουν ως σπουδαίον κατόρθωμα να ίδουν από κοντά το αμάξι μου, τον μανδύαν μου τον βασιλικόν, το διάδημα και τους προπορευόμενους και ακολουθούντας δορυφόρους. Εγώ δε, που εγνώριζα πόσας θλίψεις και στενοχωρίας είχα, εσυγχωρούσα εκείνους διά την άγνοιάν των, αλλ' ελεεινολογούσα τον εαυτόν μου και τον παρωμοίαζα με τα κολοσσιαία αγάλματα που έκαμαν ο Φειδίας, ο Μύρων και ο Πραξιτέλης· και από αυτά έκαστον απ' έξω μεν είνε Ποσειδών ή Ζευς από χρυσόν και ελέφαντα κατεσκευασμένος, ο οποίος κρατεί κεραυνόν ή αστραπήν ή τρίαιναν· αλλ' αν εξετάσης το εσωτερικόν του, θα ίδης μοχλούς και γόμφους και καρφιά, οι οποίοι τον διατρυπούν, και ξύλα και σφήνας και πίσσαν και πηλόν και πολλήν άλλην ασχημίαν κρυπτομένην εντός αυτού. Παραλείπω το πλήθος των ποντικών και των μυγαλών που κατοικεί εντός αυτών ενίοτε. Κάτι παρόμοιον είνε και η βασιλεία.

ΜΙΚ. Δεν μου είπες όμως ποιά είνε όσα αποτελούν τον πηλόν και τους μοχλούς και τους γόμφους της εξουσίας, ουδέ τι είνε η πολλή εκείνη ασχημία. Το να σε θαυμάζουν όταν εξέρχεσαι, να βασιλεύης επί τόσων ανθρώπων και να σε προσκυνούν, τελείως ταιριάζει εις το κολοσσιαίον παράδειγμα που είπες. Αλλά λέγε τώρα και τα εσωτερικά του κολοσσού.

ΠΕΤ. Τι να σου πω πρώτον και τι δεύτερον, Μίκυλλε; Τους φόβους και τας ανησυχίας, τας υποψίας, το μίσος και τας επιβουλάς εκείνων που σε πλησιάζουν και σε περιστοιχούν; Εξ αιτίας τούτων κοιμάσαι ολίγον και διακεκομμένον ύπνον και βλέπεις όνειρα ταραχώδη, αι σκέψεις σου είνε τεταραγμένα πάντοτε, γεμάται από φόβους και ανησυχίας. Έπειτα έχεις τόσους περισπασμούς και φροντίδας διά την απονομήν της δικαιοσύνης και διαπραγματεύσεις και εκστρατείας και διαταγάς και συνθήκας και συμβούλια, τα οποία δεν σ' αφήνουν ούτε εις τα όνειρά σου ν' απολαύσης καμμίαν ευχαρίστησιν, αλλ' είνε ανάγκη μόνος σου να εξετάζης τα πάντα και να έχης του κόσμου τις σκοτούρες.

Ουδέ γαρ Ατρείδην Αγαμέμνονα
ύπνος έχε γλυκερός πολλά φρεσιν ορμαίνοντα, ([38](#))

ενώ όλοι οι άλλοι Αχαιοί ερροχάλιζαν. Και ο μεν βασιλεύς των Λυδών λυπείται διότι ο υιός του είνε

κωφάλαλος, τον δε βασιλέα των Περσών ανησυχεί ο Κλέαρχος συναθροίζων μισθοφόρους υπέρ του Κύρου. Άλλος ηγεμών ταράσσεται επειδή βλέπει τον Δίωνα να κρυφομιλή με μερικούς από τους Συρακουσίους και άλλος δεν υποφέρει ακούων να επαινείται ο Παρμενίων και ο Πτολεμαίος διά τον Περδίκκαν και ο Σέλευκος διά τον Πτολεμαίον. Εκτός τούτου σε λυπεί η ιδέα ότι το πρόσωπον το οποίον αγαπάς, εξ ανάγκης και όχι από αγάπης δέχεται τον έρωτά σου και ότι η παλλακίς σου αγαπά άλλον· ή μανθάνεις ότι σου ετοιμάζουν στάσιν ή τινές εκ των δορυφόρων σου εθεάθησαν να κρυφομιλούν. Και το σπουδαιότερον είναι ότι ευρίσκεσαι εις την ανάγκην να υποπτεύης και τους φιλτάτους σου και να φοβήσαι πάντοτε ότι κάποιος μέγας κίνδυνος θα σου έλθη εξ αυτών, διότι γνωρίζεις βασιλείς τους οποίους εδηλητηρίασαν τα παιδιά των ή το πρόσωπον το οποίον ερωτεύοντο και φοβείσαι μήπως αποθάνης κατά τον αυτόν τρόπον.

ΜΙΚ. Αλήθεια είναι φοβερά αυτά που λες, κυρ πετεινέ. Και τώρα εννοώ ότι είμαι πολύ ασφαλέστερος να κόψω και να ράβω παπούτσια παρά να πίνω από χρυσήν φιάλην κρασί εις το οποίον έχει αναμιχθή κώνειον ή άλλο δηλητήριο. Ο μόνος κίνδυνος που διατρέχω εγώ είναι να ξεφύγῃ το σουβλί να μου τρυπήσῃ το δάκτυλον και να βγάλω ολίγον αίμα· αυτοί όμως, ως λες, συντρώγουν με τον Θάνατον και η ζωή των είναι γεμάτη από δυστυχίαν. Και όταν ξεπέφτουν, ομοιάζουν με τους τραγικούς ηθοποιούς, τους όποιους βλέπομεν άλλοτε μεν ως Κέκροπας, Σισσύφους ή Τηλέφους στολισμένους με διαδήματα και ξίφη ελεφαντοκόσμητα και μανδύαν χρυσοκέντητον και μαλλιά μακρὰ που κυματίζουν· αν δε συμβῇ — και συμβαίνει πολλάκις — να σκοντάψῃ κανείς από αυτούς και να πέσῃ εις το μέσον της σκηνῆς, αρχίζουν και γελούν οι θεαταί, διότι το προσωπίον του μαζί με το διάδημα σπάζει και η αληθινή κεφαλή του ηθοποιού ματώνει, συγχρόνως δε τα σκέλη του παρουσιάζονται γυμνά και φαίνονται μέσα από το βασιλικόν ενδύμα τα πραγματικά του φορέματα, τα οποία είναι κουρέλια ελεεινά, φαίνονται δε και τα θεατρικά υποδήματα, τα οποία είναι τόσον άσχημα και τόσον δυσανάλογα προς το πόδι. Βλέπεις, αγαπητέ πετεινέ, ότι μ' edίδαξες και κάνω και εγώ τώρα καλὰς παρομοιώσεις; Τέλος πάντων τοιαύτη είναι η βασιλεία· αλλά δεν μου λες τώρα, όταν ήσουν άλογο ή σκύλλος, ψάρι ή βάτραχος, πώς σου εφαινετο εκείνη η ζωή;

ΠΕΤ. Μου κάνεις ερώτησιν η οποία απαιτεί μακράν απάντησιν και δεν έχομεν καιρόν. Αλλ' αν θέλῃς να σου ειπώ με λίγα λόγια, δεν υπάρχει ζωή που να μη είναι ευτυχεστέρα από την ζωήν του ανθρώπου και περισσότερο σύμφωνος με την φύσιν και περιωρισμένη εις τα φυσικά όρια· ίππον τοκογλύφον ή συκοφάντην βάτραχον ή καρακάξαν σοφιστήν ή μάγειρον κώνωπα ή πετεινόν κίναιδον δεν θα εύρης, ούτε τίποτε άλλο από τα γελοία τα οποία βλέπομεν μεταξύ των ανθρώπων.

ΜΙΚ. Αυτά ίσως είναι αληθινὰ, κυρ πετεινέ. Αλλ' εγώ δεν 'ντρέπομαι να σου ομολογήσω τι μου συμβαίνει· μου είναι αδύνατον να ξεμάθω την επιθυμίαν που είχα από τα παιδικὰ μου χρόνια να γείνω πλούσιος· και το όνειρον μου μένει ακόμη μπροστά στα μάτια μου με όλο εκείνο το χρυσάφι. Σκάζω δε από ζήλεια, όταν συλλογίζωμαι ότι απολαμβάνει τόσα πλούτη ο παλιάνθρωπος ο Σίμων.

ΠΕΤ. Εγώ θα σε θεραπεύσω από αυτήν την αρρώστεια, Μίκυλλε· και αφού είναι νύκτα ακόμη, σήκω και ακολούθησε με· θα σε πάω εις το σπίτι αυτού του Σίμωνος και εις τα σπίτια άλλων πλουσίων, για να 'δῃς ποία είναι η κατάστασίς των.

ΜΙΚ. Πώς θα 'δω αφού είναι κλειστά τα σπίτια; μήπως θα με βάλῃς να τρυπήσω τοίχους;

ΠΕΤ. Όχι, αλλ' ο Ερμής, εις τον οποίον είμαι αφιερωμένος, μου έχει δώσῃ ένα χάρισμα· εάν κανείς αφαιρέσῃ το μακρότερον πτερόν της ουράς μου, το οποίον είναι τόσο μαλακόν, ώστε είναι λυγισμένον. . .

ΜΙΚ. Μα έχεις δύο τέτοια.

ΠΕΤ. Εννοώ το δεξιόν. Εις όποιον επιτρέψω να το αποσπάση και να το κρατή, θα έχη την δύναμιν ν' ανοίγη κάθε θύραν που θέλει και να βλέπη τα πάντα χωρίς να τον βλέπουν.

ΜΙΚ. Δεν τώξερα ότ' είσαι και μάγος. Αλλ' αν μου δώσης τέτοια δύναμιν, θα 'δης εντός ολίγου όλα τα αγαθά του Σίμωνος να έλθουν εδώ· θα τα μετακομίσω· αυτός δε πάλιν θ' αρχίση να δαγκώνη τα πετσίά για να τα τεντώνη.

ΠΕΤ. Αυτό δεν επιτρέπεται να γίνη· διότι ο Ερμής μου παρήγγειλε, αν κάμη τίποτε τοιούτον αυτός που έχει το πτερόν, να κράζω και να τον προδώσω.

ΜΙΚ. Δυσκολεύομαι να το πιστεύσω αυτό· αφού ο Ερμής είνε κλέπτης, πώς δεν θέλει να κλέπτουν οι άλλοι; Ας πάμε όμως και θα προσπαθήσω να μη 'γγίξω στο χρυσάφι.

ΠΕΤ. Τράβηξε πρώτα το πτερόν. . . . Τι έκαμες; Και τα δυο τα έβγαλες;

ΜΙΚ. Έτσι είμαι πιο σίγουρος και για σένα θα είνε μικρότερα η ασχημία, γιατί δεν θα γέρνης και δεν θα κουτσαίνης από το ένα μέρος της ουράς.

ΠΕΤ. Ας είνε. Εις του Σίμωνος θα πάμε πρώτα ή εις άλλον πλούσιον;

ΜΙΚ. Όχι στου Σίμωνος, που, αφού επλούτισε, του φαίνεται μικρόν το δισύλλαβον όνομά του και τώκαμε τετρασύλλαβον. Αλλ' εφθάσαμεν εις την πόρτα του. Τι πρέπει να κάμω τώρα;

ΠΕΤ. Βάλε το πτερόν στην κλειδαρότρυπα.

ΜΙΚ. Ορίστε. Ω Θεέ μου, άνοιξε η πόρτα σαν να ήτο το φτερό κλειδί.

ΠΕΤ. Πήγαινε 'μπρός. Τον βλέπεις πώς αγρυπνεί και λογαριάζει;

ΜΙΚ, Τον βλέπω· δίπλα σ' ένα λυχνάρι διψασμένο που μόλις φέγγει. Είνε κατακίτρινος, αδύνατος και λυωμένος, από τις φροντίδες βέβαια· δεν ήκουσα να είνε άρρωστος.

ΠΕΤ. Άκουσε τι λέγει και θα εννοήσης πως είν' έτσι.

ΣΙΜΩΝ. Τα εβδομήντα τάλαντα είνε καλά κρυμμένα και θαμμένα κάτω από το κρεβάτι και κανείς δεν ξέρει τίποτε· τα δεκάξη όμως μου φαίνεται ότι τα είδε ο Σωσύλος όταν τάκρυβα κάτω από την φάτνην και γι' αυτό όλο στο σταύλο βρίσκεται, ενώ άλλοτε ήτο τεμπέλης και πολύ ολίγον εφρόντιζε για τη δουλειά του. Φαίνεται δε ότι μου έχουν κλέψη πολλά, αλλοιώτικα που βρήκε τα χρήματα ο Τίβιος και αγόρασε χθες, ως ήκουσα, τόσο μεγάλα παστόψαρα κ' επήρε της γυναίκας του σκουλαρίκια πέντε δραχμών; ω δυστυχία μου, με ληστεύουν. Αλλά και τα σκεύη μου τα πολύτιμα δεν είνε ασφαλισμένα εκεί που τα έχω και είνε τόσα πολλά. Φοβούμαι μήπως κανείς τρυπήση τον τοίχον και τα κλέψη. Πολλοί με φθονούν και με κατατρέχουν και περισσότερον από όλους ο Μίκυλλος ο γείτονας.

ΜΙΚ. Σου μοιάζω· σαν κι' εσένα κλέβω κι' εγώ τα πιάτα.

ΠΙΕΤ. Σώπα, Μίκυλλε, να μη μας ακούση.

ΣΙΜ. Το καλλίτερο είναι να μη κοιμούμαι και να κάθωμαι να τα φυλάττω όλα. Και τώρα ας σηκωθώ να κάμω ένα γύρο στο σπίτι. Ποιος είναι εκεί; Σε βλέπω κλέφτη... αλλ' όχι είναι στύλος. Καλά. Πρέπει να ξεθάψω και να μετρήσω πάλιν τα χρήματα για να δω μήπως έχω κάμη κανένα λάθος. Αλλ' ακούω πάλιν θόρυβον· τι συμβαίνει; με πολιορκούν και με κατατρέχουν όλοι. Πού είναι το μαχαίρι μου; Αν πιάσω κανένα... Ας θάψω πάλιν τα χρήματα.

ΠΙΕΤ. Είδες, Μίκυλλε, την κατάστασιν του Σίμωνος. Ας πάμε τώρα και εις άλλον, ενόσω είναι ακόμη ολίγη νύκτα.

ΜΙΚ. Τι ζωή περνά ο κακομοίρης! Μόνο οι εχθροί μου θα ήθελα να έχουν τέτοια ευτυχία. Αλλά πριν φύγω θέλω να του δώσω ένα σκαμπίλι.

ΣΙΜ. Ποιός μ' εκτύπησε; Με ληστεύουν τον δυστυχή.

ΜΙΚ. Σκούζε και ξενύχτα, λυώνε κοντά στο χρυσάφι και παίρνει το χρώμα του. Εμείς δε ας πάμε, αν θέλεις, εις του Γνίφωνος του τοκιστού. Δεν είναι μακράν απ' εδώ το σπίτι του.-Μας άνοιξε και αυτή η θύρα.

ΠΙΕΤ. Τον βλέπεις και αυτόν πώς αγρυπνά από τας φροντίδας. Κάθεται, και λογαριάζει τους τόκους και βλέπει τα δάκτυλα του πώς έχουν μείνη πετσί και κόκκαλο. Και μετ' ολίγον καιρόν θα ταφήση όλα αυτά για να γίνη βρωμούσα ή σκνίπα ή σκυλόμυγα.

ΜΙΚ. Τον βλέπω τον κακομοίρη και ανόητον άνθρωπον, που και τώρα δεν ζη καλλίτερα από την βρωμούσαν ή την σκνίπαν. Πάμε τώρα εις άλλον.

ΠΙΕΤ. Πάμε, αν θέλεις, εις τον δικόν σου τον Ευκράτην.-Ιδού ήνοιξε και αυτή η θύρα· ώστε πάμε μέσα.

ΜΙΚ. Όλα αυτά προ ολίγου ήσαν δικά μου.

ΠΙΕΤ. Ακόμη ονειρεύεσαι τα πλούτη; Λοιπόν κύτταξε τον Ευκράτην τι παθαίνει από τον δούλον του, γέρων άνθρωπος.

ΜΙΚ. Τι αίσχος και ατιμία τερατώδης! Και από το άλλο μέρος η γυναίκα του τον κερατώνει με τον μάγειρον.

ΠΙΕΤ. Λοιπόν θέλεις να τα κληρονομήσης και αυτά και να γίνης καθ' όλα όμοιος με τον Ευκράτην;

ΜΙΚ. Όχι, αδερφέ, όχι· καλλίτερα να πάω από πανούκλα· αν πρόκειται να καταντήσω έτσι. Στον άνεμο το χρυσάφι και τα πλούσια γεύματα. Προτιμώ να έχω μόνο δυο οβολούς, παρά να με κλέφτουν οι υπηρέται.

ΠΙΕΤ. Επειδή αρχίζει να ξημερώνη, ας πάμε πίσω στο σπίτι μας· κι' άλλη φορά βλέπεις και άλλων πλουσίων την κακομοιριά.

Φίλων και Λυκίνος.

ΦΙΛΩΝ. Ἦκουσα, Λυκίνε, ὅτι διεσκεδάσατε χθες πολύ εἰς τὸ γεύμα τοῦ Ἀρισταίνετου, ὅτι ἐγίναν συζητήσεις φιλοσοφικαὶ καὶ ἐπηκολούθησε φινονεικία πολύ ζωηρά καὶ, ἀν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν ὁ Χαρίνος ὁ ὁποῖος τὰ διηγείτο, ἡ φιλονεικία ἐφθασε μέχρι ξύλου καὶ τέλος διελύθη με αιματοχυσίαν ἡ συναναστροφή.

ΛΥΚΙΝΟΣ. Καὶ ἀπὸ πού τὰ ἐμάθε αὐτὰ ὁ Χαρίνος, Φίλων· Διότι δὲν ἦτο μαζί μας εἰς τὸν δείπνον.

ΦΙΛ. Τὰ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Διόνικον τὸν ἱατρόν, ὡς ἔλεγε. Ὁ Διόνικος μου φαίνεται ὅτι ἦτον εἰς τὸ δείπνον.

ΛΥΚ. Βέβαια· καὶ αὐτὸς ὁμῶς δὲν ἦτο ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἐφθασεν εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς μάχης, ὀλίγον προ τῶν τραυματισμῶν, ὥστε ἀμφιβάλλω ἀν ἠδύνατο νὰ διηγηθῇ ἀκριβῶς πῶς ἐγίναν τὰ πράγματα, ἀφοῦ δὲν τὰ παρηκολούθησεν ἀφ' ἧς στιγμῆς ἤρχισεν ἡ φιλονεικία ἕως ὅτου ἐτελείωσεν εἰς τὸ αἷμα.

ΦΙΛ. Καὶ ὁ Χαρίνος, Λυκίνε, μας εἶπεν ὅτι ἀν θέλωμεν νὰ μάθωμεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ πῶς ἐγίναν τὰ καθέκαστα, νάρθωμε νὰ σ' ἐρωτήσωμεν. Ἐπίσης ὁ Διόνικος ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς δὲν παρευρέθη εἰς ὅλα καὶ ὅτι συ γνωρίζεις ὅσα ἐγίναν καὶ θυμάσαι τὰ λόγια ποὺ εἶπαν, διότι τὰ τοιαῦτα τ' ἀκούς με ἐνδιαφέρον καὶ προσοχήν. Ὡστε πολύ θὰ μας ευχαριστήσης ἀν μας προσφέρῃς ἕνα τοιοῦτον γεύμα, τὸ ὁποῖον θὰ εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον ευχάριστα δι' ἐμέ, τοσούτῳ μάλλον καθ' ὅσον θὰ γευματίζωμεν με ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἔξω βολῆς, καὶ νὰ μας διηγηθῇς τὰ πάντα, εἴτε γέροντες παρεξετράπησαν κατὰ τὸ δείπνον, εἴτε νέοι εἶπαν καὶ ἐπραξαν ἀπρεπῆ πράγματα παρασυρθέντες ὑπὸ τῆς οἰνοποσίας.

ΛΥΚ. Ἄτοπα πράγματα ζητεῖς, Φίλων, ὅταν με παρακαλῇς νὰ καταστήσω γνωστὰ εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ νὰ διηγηθῶ πράγματα τὰ ὁποῖα ἐγίναν ἐν καιρῷ μέθης, ἐνῶ πρέπει νὰ τὰ θάψωμεν εἰς τὴν λήθην καὶ νὰ τὰ θεωρήσωμεν ὡς ἔργα τοῦ θεοῦ Διονύσου, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωρίζεις, καὶ εἰς τοὺς φρονιμωτέρους ἐπιβάλλει τὰ ὀργιά του. Σκέψου λοιπὸν μήπως εἶνε ἄτοπον καὶ ἀσεβές νὰ πολυξετάζῃ κανεὶς τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα καλὸν εἶνε ν' ἀφήνωμεν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅταν ἀναχωροῦμεν. «Μισὼ λέγει καὶ ὁ ποιητής, μνάμωνα συμπόταν» ⁽³⁹⁾. Δὲν ἔκαμε δε καλὰ καὶ ὁ Διόνικος νὰ διηγηθῇ ὅσα συνέβησαν εἰς τὸν Χαρίνον καὶ νὰ ἐκθέσῃ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἀνθρώπους φιλοσόφους. Εἰγὼ τουλάχιστον ποτὲ δὲν θὰ πω τέτοια πράγματα.

ΦΙΛ. Ἀλλοῦ αὐτὰ, Λυκίνε. Νὰ μὴ τὰ λες σ' ἐμένα ποὺ σε ξέρω ὅτι ἐπιθυμεῖς νὰ τὰ πῃς πολύ περισσότερο παρ' ὅσον ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ τὰ ἀκούσω. Ἐχῶ τὴν ιδέαν ὅτι εἰάν δὲν ἔχῃς ἀκροατὰς, θὰ πας νὰ τὰ διηγηθῇς σὲ κανένα στῦλον ἢ σὲ κανένα ἀνδριάντα διὰ νὰ ξεθυμάνῃς. Καὶ ἀν ἐγὼ τῶρα ἐπιχειρήσω νὰ φύγω, θὰ με κρατήσης· καὶ ἀν φύγω θὰ με παρακολουθήσης καὶ θὰ με παρακαλῇς νὰ σε ἀκούσω· τότε δὲ καὶ ἐγὼ θὰ κάνω ὅτι δὲν θέλω. Λοιπὸν πηγαίνω νὰ τὰ μάθω ἀπὸ ἄλλον καὶ συ κράτα τὰ μυστικά.

ΛΥΚ. Μὴ θυμῶνης, βρε ἀδελφέ, καὶ θὰ σου τὰ διηγηθῶ, ἀφοῦ τόσον ἐπιμένεις. Θὰ σε παρακαλέσω μόνον νὰ μὴ τὰ πῃς σὲ πολλοὺς.

ΦΙΛ. Σὲ ξέρω πολύ καλὰ, Λυκίνε, καὶ θὰ θεωρήσω περιττὸν νὰ τὰ πῶ εἰς ἄλλους, διότι συ θὰ τὰ διηγηθῇς προ ἐμοῦ εἰς ὅλους καὶ θὰ τὰ διηγηθῇς καὶ καλλίτερα. Ἀλλὰ λέγε μου ἐν πρώτοις γιατί ἐγίνε τὸ

γεύμα; Ο Αρισταίνετος επάντρεψε το γυιό του Ζήνωνα;

ΛΥΚ. Όχι, την θυγατέρα του την Κλεανθίδα με τον γυιό του Ευκρίτου του τοκιστού που κάνει και τον φιλόσοφον.

ΦΙΛ. Πολύ ωραίο παιδί, αλλά πολύ μικρό ακόμη για γάμο.

ΛΥΚ. Ο Αρισταίνετος τον εθεώρησε ως τον καταλληλότερον, διότι και φρόνιμος είνε και εις την φιλοσοφίαν έχει επιδοθή, είνε δε και μοναχογυιός και έχει πλούσιον πατέρα. Δι' αυτά ο Αρισταίνετος τον επροτίμησεν από όλους ως γαμβρόν.

ΦΙΛ. Και μόνον ότι ο πατέρας του ο Εύκριτος είνε πλούσιος είνε σπουδαίον προσόν για ένα γαμβρό. Και οι προσκεκλημένοι ποίοι ήσαν;

ΛΥΚ. Περιττόν να σου αναφέρω τους άλλους· θα περιορισθώ μόνον εις τους φιλοσόφους και τους ρήτορας, διότι ξέρω ότι και συ αυτούς θέλεις να μάθης. Ήτο λοιπόν ο Ζηνόθεμις ο γέρων Στωικός και μαζί μ' αυτόν ο Δίφιλος ο επονομαζόμενος Λαβύρινθος, ο οποίος είνε διδάσκαλος του Ζήνωνος του υιού του Αρισταινέτου. Από τους Περιπατητικούς ήτο ο Κλεόδημος· τον ξέρεις τον λογάν εκείνον, τον φιλόνεικον, τον οποίον οι μαθηταί του ονομάζουν ξίφος και κοπίδα. Αλλά και ο Επικούρειος Έρμων ήτο εκεί και όταν ήλθε ήρχισαν να τον στραβοκυττάζουν οι Στωικοί και ν' αποστρέφουν το πρόσωπον και εφάινοντο ότι τον emίσουν ως να ήτο πατροκτόνος και ιερόσυλος. Αυτοί ήσαν προσωπικοί φίλοι και σχετικοί του Αρισταινέτου και είχαν προσκληθή εις το γεύμα, μαζί δε με αυτούς ο γραμματικός Ιστιαίος και ο ρήτωρ Διονυσόδωρος. Είχε προσκληθή και ο Ίων ο Πλατωνικός διδάσκαλος του Χαιρέα του γαμβρού, πολύ σοβαρός άνθρωπος και σεβάσμιος, του οποίου η φυσιογνωμία παρουσιάζει μεγάλην σεμνότητα. Τον ονομάζουν Κανόνα διά την ορθότητα της κρίσεώς του. Όταν εισήλθε, επροσηκώθηκαν όλοι και τον εχαιρετούσαν ως εξαιρετικόν πρόσωπον και εθεωρήθη ως μεγάλη τιμή και ως θεού εμφάνις η παρουσία του θαυμαστού Ίωνος.

Όταν έφθασεν η ώρα να κατακλιθώμεν γύρω εις τα τραπέζια, αι γυναίκες κατέλαβαν όλον τον κλιντήρα ο οποίος είνε δεξιά μετά την είσοδον, ήσαν δε κάμποσες, και μεταξύ αυτών η νύμφη η οποία ήτο εντελώς σκεπασμένη με πέπλον. Οι άλλοι ετοποθετήθησαν απέναντι της θύρας, έκαστος κατά την αξίαν του. Απέναντι των γυναικών ετοποθετήθη πρώτος ο Εύκριτος και κατόπιν ο Αρισταίνετος. Έπειτα έγινε ζήτημα ποίος έπρεπε να τοποθετηθή πρώτος, ο Ζηνόθεμις ο Στωικός, ως γέρων, ή ο Έρμων ο Επικούρειος, ο οποίος ήτο ιερεύς των Διοσκούρων και ανήκεν εις μίαν από τας πρώτας οικογενείας της πόλεως. Αλλ' ο Ζηνόθεμις έλυσε το ζήτημα. Εάν, είπε, μου δώσης θέσιν μετά αυτόν τον άνθρωπον, Αρισταίνετε, τον Επικούρειον, διά να μη είπω τίποτε άλλο κακόν περί αυτού, φεύγω και εγκαταλείπω το συμπόσιόν σου. Και συγχρόνως εκάλεσε τον υπηρέτην του και εφάινετο έτοιμος να εξέλθη. Τότε ο Έρμων είπε· Σου αφήνω την πρώτην θέσιν, Ζηνόθεμι, μολονότι, αν όχι δι' άλλο, διότι είμαι ιερεύς έπρεπε να με σεβασθής, όσον και αν καταφρονής τον Επίκουρον. «Επικούρειος ιερεύς! ας γελάσω, είπεν ο Ζηνόθεμις!» και ενώ έλεγεν αυτά κατεκλίνετο και κατόπιν αυτού ο Έρμων, έπειτα ο Κλεόδημος ο Περιπατητικός, έπειτα ο Ίων και μετ' αυτόν ο γαμβρός, έπειτα εγώ και πλησίον μου ο Δίφιλος και κατόπιν αυτού ο Ζήνων ο μαθητής του και μετ' αυτούς ο ρήτωρ Διονυσόδωρος και ο γραμματικός Ιστιαίος.

ΦΙΛ. Αυτό, βλέπω, το συμπόσιον, Λυκίνε, ήτο μουσείον σοφών και είνε άξιος επαίνου ο Αρισταίνετος ότι εις μίαν τοιαύτην οικογενειακήν εορτήν εκάλεσε προ πάντων σοφούς, εκλέξας το άνθος από εκάστην σχολήν, χωρίς να προτιμήση τους μεν και να παραλείψη άλλους εκ των διακρινομένων.

ΛΥΚ. Διότι ο Αρισταίνετος δεν είνε όπως οι περισσότεροι από τους πλουσίους, αλλ' ενδιαφέρεται και διά τα γράμματα και τας επιστήμας και κατά το πλείστον σοφούς συναναστρέφεται. Κατ' αρχάς λοιπόν ετρώγαμεν με ησυχίαν και τα φαγητά ήσαν πολύ ποικίλα. Περιττόν να σου αναφέρω τους διαφόρους ζωμούς, τα γλυκύσματα και τα καρυκεύματα· αρκεί να σου είπω ότι όλα ήσαν άφθονα. Μετ' ολίγον ο Κλεόδημος έσκυψε προς τον Ίωνα και του είπε· Βλέπεις τον γέροντα — ενόει τον Ζηνόθεμιν, διότι ήκουα τα λεγόμενα — με τι λαιμαργίαν τρώγει κι' εκαταλέρωσε το φόρεμά του με ζουμιά. Δεν αρκείται δε μόνον να τρώγη, αλλά δίδει και εις τον υπηρέτην του που στέκει πίσω και νομίζει ότι δεν τον βλέπουν· λησμονεί ότι είνε και άλλοι δίπλα του. Δείξε τον και εις τον Λυκίνον διά να είνε μάρτυς. Εγώ όμως δεν είχα ανάγκην να μου δείξη ο Ίων, διότι πολύ προηγουμένως είχα 'δη τα συμβαίνοντα.

Μόλις είπεν αυτά ο Κλεόδημος, εισώρμησεν ο Κυνικός Αλκιδάμας απρόσκλητος και διά να τρέψη το πράγμα εις το αστεϊόν είπε το Ομηρικόν, ότι «ο Μενέλαος έρχεται απρόσκλητος». Εις τους άλλους όμως η διαγωγή του έκαμεν εντύπωσιν αναισχυντίας και εψιθύριζον ό,τι έκαστος είχαν εις την μνήμην πρόχειρον, ο μεν «Αφραίνεις (40) Μενέλαε», ο δε, Αλλ' ουκ Ατρείδη Αγαμέμνονι ήνδανε θυμώ (41) .

Και άλλα τοιαύτα κατάλληλα εις την περίστασιν και αστεία εκρυφομιλούσαν· φανερά όμως δεν ετόλμα κανείς να είπη τίποτε· διότι εφοβούντο τον Αλκιδάμαντα ως κακήν γλώσσαν και υλακτικώτερον όλων των σκύλων· διά τούτο θεωρείται και ο καλλίτερος των Κυνικών φιλοσόφων και τον τρέμουν όλοι. Ο Αρισταίνετος του είπεν ότι καλά έκαμε, και τον εκάλεσε να πάρη μίαν καθέκλαν και να καθήση πλησίον του Ιστιαίου και του Διονυσοδώρου. Αλλ' αυτός απήντησεν ότι είνε γυναικώδες και μαλθακόν να κάθεται κανείς εις καθέκλαν ή σκαμνί, «όπως σεις που είσθε σχεδόν ανάσκελα ξαπλωμένοι πάνω σ' αυτά τα μαλακά κρεββάτια και εις πορφύραν και τρώγετε· εγώ και όρθιος μπορώ να δειπνήσω και να περπατώ συγχρόνως· και αν κουρασθώ θα στρώσω χάμω τον μανδύαν μου και θα ξαπλωθώ, ακουμβώντας εις τον αγκώνα μου, όπως ζωγραφίζουν τον Ηρακλή». «Κάμε όπως σου είνε πλέον ευχάριστον» είπεν ο Αρισταίνετος. Από της στιγμής εκείνης ο Αλκιδάμας περιεφέρετο και εδείπνα, όπως οι Σκύθαι, μετατοπιζόμενος προς τα αφθονώτερα τρόφιμα και ακολουθών τους περιφέροντας τα φαγητά. Αλλά και ενώ έτρωγε δεν έπαυε να ομιλή περί αρετής και κακίας και να κατακρίνη τον χρυσόν και τον άργυρον. Και ηρώτα τον Αρτσταίνετον τι τα ήθελε τα τόσα πολύτιμα ποτήρια, ενώ τα χωματένια θα έκαναν την ίδια δουλειά. Αλλ' ο Αρισταίνετος διά να παύση την φλυαρίαν του ένευσεν εις ένα υπηρέτην να του γεμίση με άκρατον και του προσφέρη ένα μεγάλο ποτήρι· εφάνη δε προς στιγμήν ότι η ιδέα του ήτο καλή και ότι θα έφερεν αποτέλεσμα, αλλά δεν εφαντάζετο πόσων κακών θα εγίνετο αρχή το ποτήρι εκείνο. Όταν έλαβε το ποτήρι ο Αλκιδάμας εσιώπησεν επί πολύ· έπειτα επλάγιασε κατά γης και στηριζόμενος εις τον αγκώνα του έμεινεν εις την θέσιν εκείνην, ημίγυμνος και κρατών το ποτήρι όπως οι ζωγράφοι παριστούν τον Ηρακλήν φιλοξενούμενον υπό του Φόλου (42) .

Τώρα δε το ποτήρι είχαν αρχίση να κυκλοφορή και μεταξύ των άλλων συμποτών και προπόσεις εγίνοντο, αι ομιλίας εξωήρευσαν και φώτα έφεραν οι υπηρέται, διότι είχαν αρχίση να νυκτώνη. Εν τω μεταξύ εγώ παρετήρησα ότι ο νεαρός οινόχοος, ο οποίος εστέκετο πλησίον εις τον Κλεόδημον εχαμογέλα από καιρού εις καιρόν — (πρέπει, μου φαίνεται, να αναφέρω και τα μικρά επεισόδια του γεύματος και μάλιστα εκείνα τα οποία έχουν κάποιο αστεϊόν ενδιαφέρον) — και επρόσεχα ν' ανακαλύψω την αιτίαν των μειδιαμάτων του.

Μετ' ολίγον επλησίασε διά να πάρη το ποτήρι του Κλεοδήμου, και ο Κλεόδημος του έσφιγξε το δάχτυλον και συγχρόνως με το ποτήρι τού έδωκε δυο δραχμάς, νομίζω. Το παιδί εμειδίασεν εκ νέου διά το σφίξιμον του δακτύλου, δεν αντελήφθη όμως, φαίνεται, και το νόμισμα και, επειδή δεν το εκράτησε, έπεσε και έκαμε θόρυβον, εκοκκίνησαν δε και οι δύο κατά τρόπον ο οποίος τους επρόδιδε. Οι πλησίον

ευρισκόμενοι ηρώτησαν τίνος ήτο το νόμισμα· αλλά το μεν παιδί ηρνήθη ότι του έπεσε νόμισμα, ηρνήθη δε και ο Κλεόδημος, πλησίον του οποίου εκτύπησε. Το πράγμα δεν έκαμεν εντύπωσιν και επέρασεν απαρατήρητον και μόνον ο Αρισταίνετος, ως ενόησα, το παρατήρησε· διότι μετ' ολίγον μετετόπισε το παιδί, διατάξας αυτό κρυφίως να εξέλθῃ, αντ' αυτού δε διέταξε με νεύμα έναν οινοχόον εκ των ενηλίκων και δυνατών, ο οποίος εφαινότο ως ημιονηγός ή ιπποκόμος, να υπηρετή τον Κλεόδημον. Το επεισόδιον ετελείωσε τοιουτοτρόπως· θα εγίνετο δε αίτιον μεγάλης κατασχύνῃς εις τον Κλεόδημον εάν εγίνετο γνωστόν μεταξύ όλων των συμποτών και δεν επρολάμβανεν ο Αρισταίνετος με πολλήν δεξιότητα να δώσῃ τέλος εις την παρεκτροπήν.

Ο δε Κυνικός Αλκιδάμας, ο οποίος είχεν ήδη πῆ αρκετά, αφού ηρώτησε και έμαθε πώς ωνομάζετο η νύμφη, εφώναξε με φωνήν μεγάλην να γίνη σιωπή και στραφείς προς τας γυναίκας είπε· Προπίνω εις υγείαν σου, Κλεανθίς, εν ονόματι του Ηρακλέους του προστάτου και αρχηγού μας. Επειδή δε εγέλασαν διά τούτο όλοι, Γελάτε, γαϊδούρια, είπε, διότι προέπια υπέρ της νύμφης εν ονόματι του θεού μας του Ηρακλέους; Και όμως πρέπει να ξέρετε ότι αν δεν λάβῃ από το χέρι μου το ποτήρι (⁴³), δεν θα γέννηση ποτέ υιόν όμοιον μ' εμένα, δηλαδή με δύναμιν ακαταγώνιστον, με χαρακτήρα ελεύθερον και σώμα τόσο ρωμαλέον. Και διά να δείξῃ την αθλητικήν του διάπλασιν, ήνοιξε το ένδυμά του και εγυμνούτο μέχρις αναισχυντίας. Πάλιν εγέλασαν δι' αυτά οι ομοτράπεζοι, αυτός δε εξοργισθείς εσηκώθη και τους ητένιζε με βλέμμα άγριον και παράφορον και ήτο φανερόν ότι θα ήρχιζεν εχθροπραξίας, θα κατέφερε δε την βακτηρίαν του εις την κεφαλήν κανενός, εάν εγκαίρως δεν ενεφανίζετο μέγα γλύκισμα κομιζόμενον, και άμα το είδεν έγινεν ημερώτερος, ο θυμός του έπαυσε και ήρχισε να το παρακολουθή περιφερόμενον και να τρώγῃ. Και οι πλείστοι εκ των άλλων είχαν ήδη μεθύση και η αίθουσα του συμποσίου ήτο πλήρης θορύβου. Ο Δισνυσόδωρος ο ρήτωρ απήγγελλε μέρη των λόγων του και χειροκροτείτο υπό των υπηρετών, οίτινες εστέκοντο όπισθέν του· ο δε Ιστιάιος, ο οποίος κατείχε την τελευταίαν θέσιν απήγγελλε ποιήματα, αναμιγνύων στίχους του Πινδάρου, του Ησιόδου και του Ανακρέοντος και σχηματίζων εξ όλων αυτών ποιήμα αστείότατον, εις το οποίον ως να προέβλεπε τα μέλλοντα να συμβούν έλεγε·

Συν δ' έβαλον ρινούς (⁴⁴)

και

ένθα δ' αρ' οιμωγή τε και ευχολή πέλεν ανδρών (⁴⁵)

Ο δε Ζηνόθεμις ανεγίνωσκε βιβλίον ψιλογραμμένον (⁴⁶), το οποίον είχε λάβῃ από τον υπηρέτην του.

Και επειδή, όπως συνειθίζεται, οι υπηρέται έπαυσαν επ' ολίγον να κουβαλούν φαγητά, ο Αρισταίνετος ο οποίος είχε προνοήσῃ να μη μείνῃ και το διάλειμμα εκείνο χωρίς τέρψιν και απασχόλησιν, διέταξε να εισέλθῃ ο γελωτοποιός και να εῖπῃ ή να κάμῃ τίποτε αστείον προς μεγαλειτέραν διασκέδασιν των προσκεκλημένων του. Εισήλθε λοιπόν ένας ασχημάνθρωπος, ο οποίος είχε ξυρισμένον το κεφάλι και ολίγας τρίχας ορθάς εις την κορυφήν. Αυτός εχόρευσε με διάφορα τσακίσματα και μορφασμούς γελοίους διά να φαίνεται αστείότερος και απήγγειλε σατυρικά ποιήματα, μιμούμενος την προφοράν των Αιγυπτίων και τέλος ήρχισε ν' απευθύνη σκώμματα εις τους παρισταμένους. Και οι μεν άλλοι, εγελούσαν όταν εσκώποντο, ο Αλκιδάμας όμως, όταν ο γελωτοποιός τον έσκωψε και αυτόν και τον ωνόμασε σκυλάκι της Μάλτας, εθύμωσε — ήτο δε και πριν φανερόν ότι εξήλευε τον γελωτοποιόν διά την εντύπωσιν που έκανε και διότι συνεκέντρωνε την προσοχήν των συμποτών — επέταξε τον μανδύαν του και επροκάλεσε τον γελωτοποιόν εις πυγμαχίαν. Τον εφοβέριζε δε, αν δεν εδέχετο, να τον δείρῃ. Ούτω ο ταλαίπωρος Σατυρίων — διότι τούτο ήτο το όνομα του γελωτοποιού — ηναγκάσθη να δεχθῇ

την πρόκλησιν και ήρχισε να πυγμαχή. Και το θέαμα ήτο αστείότατον να βλέπη κανείς ένα φιλόσοφον να αγωνίζεται με ένα γελωτοποιόν, να κτυπά και να κτυπάται. Εκ των παρόντων άλλοι μεν ησθάνοντο εντροπήν, άλλοι δε εγέλων, έως ου ο Αλκιδάμας απέκαμε να κτυπάται υπό του ανθρωπίσκου, ο οποίος ήτο γυμνασμένος εις την πυγμαχίαν και υπεχώρησεν ηττημένος. Γέλοια ακράτητα υπεδέχθησαν την έκβασιν της μάχης.

Τότε εισήλθεν ο Διόνικος ο ιατρός, ολίγον μετά την πυγμαχίαν· είχε δε βραδύνη, ως έλεγε, διότι επήγε να επισκεφθή τον αυλητήν Πολυπρέποντα, ο οποίος είχε πάθη παραφροσύνην. Διηγήθη δε και κάτι κωμικοτραγικόν το οποίον του συνέβη. Όταν εισήλθεν εις την κατοικίαν του αυλητού, δεν εγνώριζεν ότι την στιγμήν εκείνην ο παράφρων κατείχετο υπό παροξυσμού και άμα τον είδεν έτρεξε και έκλεισε την θύραν, έπειτα έσυρε μαχαίρι, έδωκε δε εις τον ιατρόν αυλούς και τον διέταξε να παίξη. Και επειδή ο ιατρός δεν ηδύνατο ν' αυλήση, ο παράφρων ήρχισε να τον κτυπά εις τας παλάμας με μάστιγα από λουρί. Ο ιατρός ευρεθείς εις τοιούτον κίνδυνον εσκέφθη το εξής διά να σωθή· εκάλεσεν εις αγώνα μουσικόν τον παράφρονα υπό τον όρον ο ηττώμενος να λαμβάνη ωρισμένον αριθμόν μαστιγώσεων. Και εν πρώτοις αυτός έπαιξεν αυλόν όπως ηδύνατο, δηλαδή αθλίως· έπειτα έδωκεν εις τον τρελλόν τους αυλούς και έλαβε παρ' αυτού την δερματίνην μάστιγα και το μαχαίρι, τα οποία έσπευσε και έρριψε διά του φεγγίτου έξω εις την αυλήν και ούτω χωρίς μεγάλον κίνδυνον πλέον ηδύνατο ν' αμύνεται εναντίον του παράφρονος και συγχρόνως να φωνάζη και να καλή εις βοήθειαν τους γείτονας, οι οποίοι εβίασαν την θύραν και τον εβοήθησαν να σωθή. Εδείκνυε δε σημεία των κτυπημάτων και μερικάς αμυχάς εις το πρόσωπον. Ο Διόνικος αφού έκαμεν όχι ολιγωτέραν από τον γελωτοποιόν εντύπωσιν με την διήγησίν του, εχώθη πλησίον του Ιστιαίου και εδείπνα με τα υπολείμματα. Φαίνεται δε ότι κάποιος θεός μας τον έστειλε, διότι μας εφάνη πολύ χρήσιμος αργότερα.

Μετ' ολίγον παρουσιάσθη ένας δούλος ο οποίος είπεν ότι είχε σταλή από τον Ετοιμοκλέα τον Στωικόν και έφερεν επιστολήν με την παραγγελίαν του κυρίου του να την αναγνώση ενώπιον και εις επήκοον όλων και έπειτα να φύγη. Ο Αρισταίνετος του έδωκε την άδειαν, αυτός δε επλησίασεν εις τον λύχνον και ήρχισε ν' αναγινώσκη.

ΦΙΛ. θα ήτο βέβαια κανέν εγκώμιον της νύμφης ή επιθαλάμιον εξ εκείνων τα οποία συνειθίζονται εις τοιαύτας περιστάσεις.

ΛΥΚ. Και ημείς κάτι τοιούτον ενομίσαμεν, αλλά κάθε άλλο ήτο. Ιδού τι έγγραφεν η επιστολή.

«Ετοιμοκλής ο φιλόσοφος προς τον Αρισταίνετον.

»Τι ιδέαν έχω περί των γευμάτων όλον το παρελθόν μου μαρτυρεί, διότι ενώ σχεδόν καθ' εκάστην μ' ενοχλούν με προσκλήσεις πολύ πλουσιώτεροί σου, όμως ουδέποτε δέχομαι, διότι γνωρίζω τους θορύβους και τας παρεκτροπάς, αίτινες γίνονται εις τα συμπόσια. Αλλά νομίζω ότι έχω το δικαίωμα ν' αγανακτήσω εναντίον σου, διότι ενώ τόσον καιρόν σε περιποιούμαι, δεν κατεδέχθης να με συναριθμήσης εις τους άλλους σου φίλους, αλλά μόνος εγώ έμεινα απρόσκλητος και μάλιστα ενώ είμαι και γείτων σου. Ό,τι δε προ πάντων με λυπεί από την διαγωγήν σου είνε η αχαριστία, διότι εγώ δεν εξαρτώ την ευτυχίαν από μερίδα αγριοχοίρου ή λαγού ή γλυκίσματος, τα οποία απολαμβάνω άφθονα εις τα τραπέζια άλλων γνωριζόντων τα καθήκοντά των. Και σήμερα ακόμη είχα κληθή παρά του μαθητού μου Παμμένου εις γεύμα πολυτελές, αλλά δεν εδέχθην προς χάριν σου ο ανόητος. Συ όμως παραλείψας εμέ εκάλεσες άλλους, διότι δεν δύνασαι να διακρίνης το καλλίτερον και δεν έχεις καταληπτικήν φαντασίαν ⁽⁴⁷⁾. Αλλά γνωρίζω εις ποίους οφείλω αυτήν την ύβριν· βεβαίως εις τους θαυμαστούς σου φιλοσόφους Ζηνόθεμιν και Λαβύρινθον, τους οποίους χωρίς να καυχηθώ δύναμαι δι' ενός συλλογισμού ν' αποστομόσω. Ας είπη κανείς εξ αυτών τι εστί φιλοσοφία ή τα στοιχειώδη ταύτα, τι διαφέρει η σχέσις της έξεως, διά να μη είπω τίποτε εκ των δυσκόλων ερωτημάτων, κανένα κερατίαν ή σωρείτην ή θεριστικόν συλλογισμόν ⁽⁴⁸⁾. Αλλ' εγώ ο οποίος μόνον το ωραίον νομίζω καλόν, θα υποφέρω ευκόλως την ύβριν. Διά να μη έχης όμως κατόπιν την πρόφασιν ότι ένεκα των πολλών φροντίδων και των περισπασμών μ' ελησμόνησες, σ' εχαιρέτησα σήμεραν δις, την πρωίαν εξερχόμενον εκ της οικίας σου και έπειτα όταν εθυσιάζεις εις τον

ναόν των Διοσκούρων. Αυτά και μόνον έχω να σου υπενθυμίσω διά ναπολογηθώ ενώπιον των προσκεκλημένων σου. Εάν δε νομίζης ότι οργίζομαι εξ αιτίας του γεύματος, σου υπενθυμίζω την ιστορίαν του Οινέως, όπου θα ίδης και την Άρτεμιν να αγανακτή, διότι εκείνος μόνον αυτήν παρέλειψεν εις την θυσίαν την οποίαν ετέλεσε προς τους άλλους θεούς. Ιδού τι λέγει ο Όμηρος περί της παραλείψεως εκείνης·

ή λάθεται' ή ουκ ενόησεν, αάσατο δε μέγα θυμώ ([49](#)) ·

Και ο Ευριπίδης·

Καλυδών μεν ήδε γαία Πελοπίας χθονός
εν αντιπόρθμοις πεδί' έχουσ' ευδαίμονα ([50](#)) ·

Και ο Σοφοκλής·

Συός μέγιστον χρήμ' επ' Οινέως γύαις
ανήκε Λητούς παις εκηβόλος θεά ([51](#)) ·

»Ταύτα εκ πολλών ολίγα σου αναφέρω διά να εννοήσης ποίον άνθρωπον παρέλειψες και αντ' αυτού εκάλεσες εις το γεύμα σου τον Δίφιλον και τον υιόν σου παρέδωκες εις αυτόν· αλλά τούτο ήτο επόμενον, διότι είνε ευχάριστος εις τον νέον και ευχάριστα διδάσκεται παρ' αυτού. Εάν δεν ήτο αισχρόν εκ μέρους μου να λέγω τοιαύτα πράγματα, θα προσέθετα και κάτι τι το οποίον συ, εάν θέλῃς, δύνασαι να μάθης παρά του παιδαγωγού Ζωπύρου ότι είνε αληθές. Αλλά δεν πρέπει να ταράττη κανείς την χαράν ενός γάμου και να κατηγορή άλλους, μάλιστα διά πράξεις τόσον αισχράς. Μολονότι ο Δίφιλος μου έχει δώση αφορμάς, διότι μου απέσπασεν ήδη δύο μαθητάς, εγώ χάριν της φιλοσοφίας θα σιωπήσω.

»Διέταξα τον κομίζοντα την επιστολήν άνθρωπόν μου, εάν του δώσης μερίδα αγριοχοίρου ή ελάφου ή σησαμωτού διά να μου τα φέρη και δικαιολογηθής ούτω διά την παράλειψίν σου, να μη δεχθή διά να μη φανή ότι επί τούτω τον έστειλα».

Ενώ, φίλε μου, ανεγινώσκοντο αυτά, τοιαύτη στενοχώρια εντροπίας με κατείχεν, ώστε με περιέλουεν ιδρώς και κατά το λεγόμενον ηυχόμην ν' ανοίξη η γη και με καταπίη. Οι άλλοι όμως εγελούσαν δι' εκάστην περικοπήν της επιστολής, μάλιστα εκείνοι οίτινες εγνώριζον τον Ετοιμοκλέα ως άνθρωπον ηλικιωμένον και θεωρούμενον σοβαρόν. Εθαύμαζαν πώς ενώ ήτο τοιούτος τους εξηπάτα με την γενειάδα του και την σοβαρότητα της μορφής του. Και ο Αρισταίνετος μου εφάνη ότι δεν παρέλειψε να τον καλέση από λησμοσύνην, αλλά διότι δεν ήλπιζεν ότι αν τον εκάλει θα κατεδέχετο να έλθῃ· διά τούτο ούτε καν απειραιάθη να τον καλέση.

Αφού λοιπόν ο υπηρέτης ετελείωσε την ανάγνωσιν, όλοι οι συμποσιάζοντες εστράφησαν προς τον Ζήγωνα και τον Δίφιλον, οι οποίοι είχαν καταληφθή υπό ταραχής και ήσαν ωχροί, επιβεβαιούντες ούτως κατηγορίας του Ετοιμοκλέους. Ο δε Αρισταίνετος κατεταράχθη και εφάνετο εις άκρον θυμωμένος, αλλ' όμως μας είπε να εξακολουθήσωμεν να πίνωμεν και επροσπάθει να δείξῃ ότι δεν επειράχθη, υπεμειδίασε μάλιστα και απέπεμψε τον υπηρέτην του Ετοιμοκλέους και του είπεν ότι θα εφρόντιζε περί αυτών των πραγμάτων. Μετ' ολίγον δε και ο Ζήγων εσηκώθη και έφυγε με τρόπον· του ένευσεν ο παιδαγωγός κατά διαταγήν του πατρός του να εξέλθῃ.

Ο δε Κλεόδημος, όστις προ πολλού εζήτει αφορμήν να επιτεθή κατά των Στωικών και έσκαζε διότι δεν εύρισκε την κατάλληλον πρόφασιν, επωφελήθη την ευκαιρίαν την οποίαν του έδιδεν η επιστολή. Ιδού,

εἶπε, τα κατορθώματα του λαμπροῦ Χρυσίππου, του θαυμαστοῦ Ζήνωνος και του Κλεάνθους. Εἶνε μόνον φρασίδαι και ερωτήσεις σκοτειναί και εξωτερικόν φιλοσοφικόν, κατά δε τα ἄλλα οἱ πλείστοι εἶνε ὅμοιοι με τον Ετοιμοκλήν. Βλέπετε δε και ποῖαν σεμνότητα και μετριοφροσύνην ἔχουν αἱ ἐπιστολαί του· τον μεν Αρισταίνετον παρομοιάζει προς τον Οινέα, τον εαυτόν του δε προς την Αρτέμιδα. Πολύ κατάλληλα αὐτά, μα τον Ηρακλέα, και πρέποντα εἰς εορτήν. Θα ἤκουσεν, εἶπεν ὁ Ἑρμῶν, ὅτι ὁ Αρισταίνετος εἶχεν ετοιμάσῃ διὰ το δειπνον ἀγριόχοιρον και ἐνόμισεν ὅτι δεν ἦτο ἀκαιρον ν' ἀναφέρῃ τον Καλυδώνιον. Σπεύσε, σε παρακαλῶ, Αρισταίνετε, και στείλῃ ἓνα κομμάτι το καλλίτερον εἰς αὐτόν τον γέροντα διὰ να μη ἀποθάνῃ της πείνης, ὅπως ὁ Μελέαγρος. Ἀλλ' ἐπρεπε να μη σκοτίζεται δι' αὐτά, αφοῦ ὁ Χρυσίππος τα θεωρεῖ ἀδιάφορα. Πῶς ομιλεῖτε ἐτσι περί του Χρυσίππου, εἶπεν, ἀνασηκωθεῖς ὁ Ζηνόθεμις, με φοβερὰν φωνήν, και πῶς κρίνετε τον Κλεάνθην και τον Ζήωνα, σοφοὺς ἀληθινούς ἀπὸ ἄνθρωπον ὡς ὁ Ετοιμοκλής, ὁ οὗτος δεν εἶνε ἀληθὴς φιλόσοφος, ἀλλ' ἀγύρτης; Ἀλλὰ και ποῖοι εἰσθε σεις οἱ οὗτοι ομιλεῖτε κατ' αὐτόν τον τρόπον; Δεν εἶσαι συ, Ἑρμῶν, που ἐκοψες και ἐκλεψες τους χρυσοὺς πλοκάμους των Διοσκούρων, διὰ το οὗτον και θα δικασθῇς και θα παραδοθῇς εἰς τον δῆμιον; Και συ, Κλεόδημε, δεν συνελήφθης να μοιχεύῃς την γυναῖκα του μαθητοῦ σου Σωστράτου και δεν ἐπάθες τα αἰσχίστα ⁽⁵²⁾; Διατί δεν σιωπάτε, αφοῦ γνωρίζετε ὅτι ἔχετε την ουρά σας κομμένην; Δεν εἶμαι ἐγὼ μαστρῶπός της γυναικὸς μου, εἶπεν ὁ Κλεόδημος, ὅπως ἐσύ, οὔτε κατεχράσθην τα χρήματα τα οὗτα μου ἐνεπιστεύθῃ ὁ ξένος μαθητὴς και ἐπειτα ὠρκίσθηκα εἰς την Πολιούχον ὅτι δεν τα ἔλαβα, οὔτε δανείζω με τόκον τεσσάρων δραχμῶν κατὰ μήνα ⁽⁵³⁾, οὔτε πνίγω τους μαθητὰς εἴαν δεν μου δώσουν ἐγκαίρως τον μισθόν της διδασκαλίας. Ἀλλὰ δεν θ' ἀρνηθῇς εἶπεν ὁ Ζηνόθεμις ὅτι ἔδωκες δηλητήριον εἰς τον Κρίτωνα διὰ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τον πατέρα του. Συγχρόνως, ἐπειδὴ ἔτυχε να πίνῃ την στιγμὴν ἐκείνην ἐρριψε κατ' αὐτῶν το περιεχόμενον του ποτηριοῦ του, το οὗτον ἦτο πλήρες κατὰ το ἥμισυ. Ὡς πλησίον δε εὐρισκόμενος ὁ Ἴων ἐδέχθη μέρος ἐκ του ραντισματος ἐκείνου, του οὗτου δεν ἦτο ἀνάξιος. Και ὁ μεν Ἑρμῶν ἐσκύψε και ἐσπόγγιζεν ἐκ της κεφαλῆς του τον οἶνον και ἐπεκαλεῖτο την κρίσιν των παρόντων διὰ το πάθημά του. Ὁ δε Κλεόδημος, ἐπειδὴ δεν ἐκράτει την στιγμὴν ἐκείνην ποτήρι, ἐστράφη και ἐπτύσε τον Ζηνόθεμιν· τον ἥρπασε δε ἀπὸ τα γένεια διὰ να τον κτυπήσῃ και θα ἐφόνευεν ἴσως τον γέροντα εἴαν δεν τον ἀνεχαίτιζεν ἐγκαίρως ὁ Αρισταίνετος, ὁ οὗτος ἐσηκώθη και ἐτοποθετήθη μεταξύ αὐτῶν διὰ να χρησιμεύσῃ ὡς διατείχισμα και τους ἀναγκάσῃ να ἡσυχάσουν.

Ενὼ συνέβαινον αὐτά, Φίλων, ἐγὼ ἔκανα διαφόρους σκέψεις, ἀλλὰ κυρίως ἐσκεπτόμην ὅτι οὐδὲν ὠφελούν αἱ γνώσεις, ὅταν τις δεν ρυθμίζῃ και τον βίον του προς το καλόν· οὕτω δε ἐκείνοι, ἐνὼ ἦσαν τόσο σοφοί εἰς τους λόγους, εἰς τα πράγματα ἐγίνοντο τόσο γελοῖοι. Ἐπειτα μου ἐπῆλθεν ἡ σκέψις μήπως ἀληθεύει το ὑπὸ των πολλῶν λεγόμενον, ὅτι ἡ παιδεία ἀπομακρύνει ἀπὸ την ὀρθοφροσύνην ἐκείνους οἱ οὗτοι μόνον εἰς τα βιβλία προσέχουν και περιορίζονται. Ἐκ των τῶσων φιλοσόφων οἵτινες ἦσαν ἐκεῖ οὔτε ἓνα ἡδυνάτο τις να ἰδῇ ἄσπογον, ἀλλ' οἱ μεν ἐπραττον ἀσχρά, οἱ δε ἔλεγον ἀσχροτέρα. Και οὔτε εἰς τον οἶνον ἡδυνάμην ν' ἀποδώσω τα συμβαίνοντα, ἐνθυμούμενος τα ὅσα ἐγράψεν ὁ Ετοιμοκλής, χωρὶς να φάγῃ και να πῖν. Οἱ ὅροι εἶχον ἀναστραφῇ και οἱ μεν ἀπλοὶ ἄνθρωποι ἐδείπνουν με πολλήν σεμνότητα, χωρὶς να λέγουν ἢ να πράττουν ἀπρεπή, ἀλλὰ περιωρίζοντο να γελούν και να ἐκπλήσσωνται δι' ἐκείνους τους οὗτους ἐθαύμαζον ἀπατῶμενοι ὑπὸ του ἐξωτερικοῦ των και νομίζοντες ὅτι εἶνε σπουδαῖοι ἄνθρωποι, οἱ δε σοφοὶ παρεξετρέποντο και ἀλληλοὑβρίζοντο, ἐτρώγαν και ἐπιναν κατὰ κόρον, ἐφώναζαν και διεπληκτίζοντο· ὁ δε θαυμάσιος Ἀλκιδάμας και ἐκατουρούσε εἰς το μέσον, χωρὶς να ἐντρέπεται τας γυναῖκας. Μου ἐφαίνετο δε ὅτι τα συμβαίνοντα εἰς το συμπόσιον ἐκεῖνο ἦσαν ὁμοιότατα προς ἐκεῖνα τα οὗτα ἐπροκάλεσεν ἄλλοτε ποτε ἡ Ἑρίς, ὡς λέγουν οἱ ποιηταί. Ἐπειδὴ δεν ἐκλήθη εἰς του Πηλέως τον γάμον, ἐρριψε το μήλον ἐπὶ της τραπέζης του συμποσίου και ἐπροκάλεσε τον μέγαν πόλεμον κατὰ της Τρώαδος. Και ὁ Ετοιμοκλής λοιπόν μου ἐφαίνετο ὅτι ἐρριψεν εἰς το μέσον την ἐπιστολήν του ὡς μήλον το οὗτον δεν ἐπροξένησεν ὀλιγώτερα κακά ἀπὸ τ' ἀναφερόμενα ὑπὸ της Ἰλιάδος.

Διότι δεν έπαυσαν ο Ζηνόθεμις και ο Κλεόδημος να φιλονεικούν και αφού τους εχώρισεν ο Αρισταίνετος. Τώρα, είπεν ο Κλεόδημος, αρκεί να σας αποδείξω αμαθείς, αύριον δε θα εκδικηθώ όπως πρέπει. Ειπέ μου λοιπόν, Ζηνόθεμι, ή συ σεμνότατε Δίφιλε, πώς, ενώ λέγετε ότι η απόκτησις των χρημάτων είνε αδιάφορος, προ πάντων και μόνον δι' αυτό φροντίζετε πώς να αποκτήσετε περισσότερα και διά τούτο πάντοτε με τους πλουσίους έχετε να κάμετε και δανείζετε και τοκογλυφείτε και επί πληρωμή διδάσκετε, και ενώ λέγετε ότι μισείτε την ηδονήν, χάριν αυτής ενεργείτε και παθαίνετε τα αίσχιστα και αν δεν σας καλέσουν εις γεύμα αγανακτείτε, εάν δε κληθίτε, δεν αρκεί ότι τρώγετε τον περίδρομον, αλλά δίδετε και εις τους υπηρέτας σας. . . . Και ενώ έλεγεν αυτά επεχείρησε ν' αποσπάση το μάκτρον το οποίον εκράτει ο υπηρέτης του Ζηνοθέμιδος και το οποίον ήτο πλήρες από διάφορα κρέατα, με σκοπόν να το λύση και αφήση να πέσουν εις το έδαφος τα κρέατα· ο υπηρέτης όμως το εκράτει δυνατά και δεν το αφήκε.

Εύγε, Κλεόδημε, είπεν ο Έρμων· ας μας είπουν διατί κατηγορούν την ηδονήν αυτοί που εννοούν ν' απολαμβάνουν περισσότερον από τους άλλους. Όχι, αλλά συ, Κλεόδημε, είπεν ο Ζηνόθεμις, να μας πης, διατί θεωρείς αδιάφορον τον πλούτον. — Όχι, εσύ να μας πης. Και η φιλονεικία παρετείνετο τοιουτοτρόπως, έως ου ο Ίων ανασηκωθείς ώστε να γίνη ορατός είπε· Παύσετε να φιλονεικήτε, και εάν θέλετε, θα σας δώσω θέμα ομιλίας άξιον της παρούσης εορτής· και περί αυτού θα ερωτήσετε και θα λάβετε απαντήσεις χωρίς οργήν και φιλονεικίαν, όπως εγίνετο εις τας συζητήσεις του ημετέρου Πλάτωνος. Όλοι οι παρόντες επεδοκίμασαν και μάλιστα ο Αρισταίνετος και ο Εύκριτος, οι οποίοι ήλπισαν ότι ούτω θα εσώζοντο από την αηδیان των ύβρεων. Επανήλθε δε τότε ο Αρισταίνετος εις την θέσιν του, πιστεύσας ότι τα πράγματα θα ησύχαζαν. Συγχρόνως μας έφεραν το λεγόμενον εντελές δείπνον (⁵⁴) δηλαδή μίαν όρνιθα δι' έκαστον και κρέας αγριοχοίρου, λαγόν και ψάρια τηγανητά, σησαμωτά γλυκίσματα και διάφορα τραγήματα, τα οποία επετρέπετο ν' αποκομίσουν όσοι εκ των συμποτών ήθελαν. Δεν είχε δε παρατεθή εις έκαστον ιδιαίτερον πινάκιον, αλλ' έν εις εκάστην τράπεζαν. Διά τον Αρισταίνετον και τον Εύκριτον υπήρχεν ένα πινάκιον επί μιας τραπέζης κοινόν και έκαστος ηδύνατο να λάβη εκ των φαγητών και τραγημάτων των ευρισκομένων εις το μέρος του. Ομοίως κοινόν είχαν το πινάκιον ο Ζηνόθεμις ο Στωικός και ο Έρμων ο Επικούρειος· έπειτα ο Κλεόδημος και ο Ίων και μετ' αυτούς ο γαμβρός και εγώ, ο δε Δίφιλος είχε διά δύο, διότι ο Ζήνων είχεν απέλθη. Και σε παρακαλώ να το ενθυμήσαι αυτό, Φίλων, διότι θα μας χρησιμεύση εις την διήγησιν.

ΦΙΛ. θα το ενθυμούμαι.

ΛΥΚ. Είπε λοιπόν ο Ίων· Αρχίζω πρώτος, αν θέλετε. Και αφού εσκέφθη επ' ολίγον εξηκολούθησεν· Έπρεπεν ίσως, ενώπιον σοφών ως οι παρόντες να ομιλήσω περί ιδεών, αϋλων και αθανασίας της ψυχής· αλλά διά ν' αποφύγω τας αντιλογίας εκείνων οίτινες έχουν αντιθέτους ιδέας, θα ομιλήσω περί γάμου. Το προτιμότερον θα ήτο να μη έχωμεν ανάγκην γάμου, αλλ' ακολουθούντες την γνώμην του Πλάτωνος και του Σωκράτους να παιδεραστώμεν διότι μόνον ο τοιούτος έρως δύναται να οδηγήση εις την τελείαν αρετήν, εάν δε θεωρήται απαραίτητος και ο μετά γυναικός γάμος, να έχωμεν τουλάχιστον, κατά την γνώμην του Πλάτωνος, κοινάς τας γυναίκας, ώστε να είμεθα απηλλαγμένοι ζηλοτυπιών.

Γέλωτες υπεδέχθησαν τους λόγους τούτους, ως αναρμόστους εις την περίστασιν. Ο δε Διονυσόδωρος ανεφώνησε· Παύσε αυτάς τας αηδίας. — Και συ μιλάς κάθαρμα; απήντησεν ο Ίων. Ο Διονυσόδωρος ήτο έτοιμος να του τα ψάλλη επίσης, αλλ' ο αγαθός Ιστιαίος ο γραμματικός διέκοψε την λογομαχίαν αναφωνήσας· Παύσετε διότι θα σας αναγνώσω ένα επιθαλάμιον. Και ήρχισεν αμέσως ν' αναγινώσκη· αν δε καλώς ενθυμούμαι, οι στίχοι τους οποίους ανέγνωσεν ήσαν οι εξής·

Ή οίη πότ' άρ' Αρισταινέτου εν μεγάροισι

δία Κλεανθίς ἀνασσ' ἐτρέφετ' ἐνδυκέως
προύχουσ' ἀλλάων πασάων παρθενικάων,
κρέσσων της Κυθήρης ἠδ' ἅμα της Ελένης.
Νυμφίε, καὶ συ δε χαίρε, κράτιστε τεῶν συνεφήβων,
κρέσσων Νιρήος καὶ Θέτιδος πάϊδος.
Ἄμες δ' αὖθ' ὑμῖν τούτον θαλαμήιον ὕμνον
ξυνόν ἐπ' ἀμφοτέροις πολλάκις ἀσόμεθα (55) .

Οἱ ἀκροαταὶ ὥς ἦτο ἐπόμενον ἐγέλασαν (56) · ἐπειδὴ δὲ ἦτο καιρὸς της λεηλασίας, ὁ Ἀρισταίνετος καὶ ὁ Εὐκρίτος ἐπήραν ἕκαστος τὰ ἐπὶ της τραπέζης τῶν υπολείμματα, ἐπήρα κ' ἐγὼ ὅσα μου ἀνήκον καὶ ὁ Χαιρέας τὰ προ αὐτοῦ, ὁμοίως δὲ ὁ Ἴων καὶ ὁ Κλεόδημος. Ὁ Δίφιλος ὁμῶς ἐνόει νὰ παραλάβῃ καὶ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Ζήνωνα καὶ ἔλεγεν ὅτι του ἀνήκον, ἀφοῦ μόνον δι' αὐτὸν παρετέθησαν καὶ ἠγωνίζετο πρὸς τοὺς ὑπηρέτας καὶ ἐσύραν τὴν ὄρνιθα καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνος ὥς τὸν νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου, ἐπιτέλους δὲ ὁ Δίφιλος ἐνικήθη καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν πολλοῦ γέλωτος εἰς τοὺς ὁμοτραπέζους, μάλιστα ὅταν ἔπειτα ἠγανάκτει ὥς μεγάλως ἀδικηθεῖς.

Ὁ Ἑρμῶν καὶ ὁ Ζηνόθεμις, ὥς εἶπα, ἦσαν κατακεκλιμένοι πλησίον, πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος ὁ Ζηνόθεμις, κατωτέρω ὁ Ἑρμῶν· ἐπειδὴ δὲ τὰ παρατεθέντα εἰς αὐτοὺς ἦσαν μοιρασμένα, τὰ παρέλαβον εἰρηνικῶς· κατὰ τύχην ὁμῶς, υποθέτω, ἡ ὄρνιθα τοῦ Ἑρμῶνος ἦτο παχυτέρα, ἔπρεπε δὲ νὰ παραλάβῃ ἕκαστος ἐκείνην πού ευρίσκετο ἐνώπιόν του. Ἀλλ' ὁ Ζηνόθεμις — καὶ ἐδῶ σε παρακαλῶ, Φίλων, νὰ προσέξῃς, διότι πρόκειται περὶ της κυριωτέρας ἀφορμῆς τῶν γενομένων — ὁ Ζηνόθεμις, λέγω, ἀφήκε τὴ δική του καὶ ἤρπασε τὴν ὄρνιθα τοῦ Ἑρμῶνος, ἡ ὁποία, ὥς εἶπα, ἦτο παχυτέρα. Ὁ Ἑρμῶν ὁμῶς ἀντέστη κατὰ της πλεονεκτικῆς ἐκείνης αὐθαιρεσίας. Ἐγίνε δὲ μέγας θόρυβος καὶ οἱ δύο φιλόσοφοι συνεπλάκησαν καὶ ἤρχισαν ν' ἀλληλοκτυποῦνται με τὰς ὄρνιθας εἰς τὰ πρόσωπα καὶ σύροντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ γένεια ἐκάλουν εἰς βοήθειαν ὁ μὲν Ἑρμῶν τὸν Κλεόδημον, ὁ δὲ Ζηνόθεμις τὸν Ἀλκιδάμαντα καὶ τὸν Δίφιλον· καὶ ἔλαβαν τὸ μέρος οἱ μὲν τοῦ ενός, οἱ δὲ τοῦ ἄλλου, ἐκτὸς μόνου τοῦ Ἴωνος, ὁ ὁποῖος ἔμεινεν οὐδέτερος. Οὕτω ἡ συμπλοκὴ ἐγενικεύθη· καὶ ὁ Ζηνόθεμις ἀρπάσας ἀπὸ τὴν τράπεζαν ποτήρι, εὐρισκόμενον προ τοῦ Ἀρισταίνετου, τὸ ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ Ἑρμῶνος·

κακείνου μεν άμαρτε, παραι δε οι ετραπετ' αλλη (57) .

Έσχισε δε του γαμβρού την κεφαλήν με βαθύ και σοβαρόν τραύμα. Αι γυναίκες ήρχισαν να κραυγάζουν και η περισσότεραις έτρεξαν προς τον νέον και πρώτη η μητέρα του, η οποία αλλοφρόνησεν όταν είδε το αίμα· και η νύμφη δε έτρεξε προς αυτόν φοβηθείσα διά την ζωήν του. Εν τω μεταξύ ο Αλκιδάμας ηνδραγάθησεν ως σύμμαχος του Ζηνοθέμιδος και τον μεν Κλεόδημον εκτύπησεν εις την κεφαλήν με την βακτηρίαν, του δε Έρμωνος την σιαγόνα συνέτριψε και μερικούς εκ των υπηρετών, οίτινες έτρεξαν να βοηθήσουν, επλήγωσε. Δεν υπεχώρησαν όμως και οι άλλοι· αλλ' ο μεν Κλεόδημος εξώρυξε με το δάκτυλον τον οφθαλμόν του Ζηνοθέμιδος και του εδάγκασε την μύτην, μέρος της οποίας απέκοφε, ο δε Έρμων ιδών τον Δίφιλον ερχόμενον εις βοήθειαν του Ζηνοθέμιδος ώρμησε και τον έρριψε κάτω. Επληγώθη δε και ο Ιστιαίος ο γραμματικός επιχειρήσας να τους χωρίση, ο δε Κλεόδημος υποθέσας ότι ήτο ο Δίφιλος του έδωκε λάκτισμα εις τα δόντια και έπεσεν ο δυστυχής «αιμ' εμέων», όπως θα έλεγεν ο Όμηρός του. Η αίθουσα του συμποσίου ήτο πλήρης από ταραχήν και θρήνον. Και αι μεν γυναίκες περιεστοίχισαν τον Χαιρέαν και εθρηνολόγουν, οι δε άλλοι κατεγίνοντο να παύσουν την συμπλοκήν. Ο Αλκιδάμας όμως είχεν αποθηριωθή· και αφού έτρεψεν εις φυγήν τους αντιπάλους του, ήρχισε να κτυπά αδιακρίτως· θα έπυπτον δε πολλοί, εάν δεν έσπαζεν η βακτηρία του. Εγώ είχα σταθή πλησίον του τοίχου και παρετήρουν τα καθέκαστα, χωρίς ν' αναμιχθώ, διότι το πάθημα του Ιστιαίου με είχε διδάξη ότι είνε επικίνδυνος τοιαύτη ανάμιξις. Το θέαμα των ανατρεπομένων τραπεζών, του χυνομένου αίματος και των ριπτομένων ποτηριών, ενθύμιζε την μάχην των Κενταύρων και των Λαπιθών.

Εις το τέλος ο Αλκιδάμας ανέτρεψε τον λυχνοστάτην και έγινε μέγα σκότος, το οποίον επέτεινε την αταξίαν· διότι εβράδυναν να φέρουν άλλο φως και εις το σκότος συνέβησαν πολλά. Όταν δε αιφνιδίως εισήλθε κάποιος με λύχνον, εφάνη ο Αλκιδάμας προσπαθών να γυμνώση μίαν αυλητρίδα και να την βιάση. Ο δε Διονυσόδωρος εφωράθη ότι είχε πράξη άλλο γελοίον· όταν εσηκώθη έπεσεν εκ του κόλπου του ποτήριον· δικαιολογούμενος δε είπεν ότι κατά την στιγμήν της ταραχής του το έδωκεν ο Ίων διά να το φυλάξη να μη χαθή, και ο Ίων τον ελυπήθη και δεν ηρνήθη ότι ούτω συνέβη το πράγμα.

Ούτω διελύθη το συμπόσιον και τα δάκρυα κατέληξαν εις γέλωτας εις βάρος του Αλκιδάμα, του Διονυσοδώρου και του Ίωνος. Οι πληγωμένοι απεκομίζοντο επί φορείων και ήσαν εις κακήν κατάστασιν, μάλιστα ο γέρων Ζηνόθεμις, όστις με τα δύο του χέρια εκράτει την μύτην και τον οφθαλμόν του και εφώναζεν ότι υπέφερε φρικτούς πόνους. Ο δε Έρμων, μολονότι και αυτός ήτο εις κακήν κατάστασιν (διότι δύο του δόντια είχαν εκριζωθή), του εφώναξε· Να ενθυμήσαι, Ζηνόθεμι, ότι δεν θεωρείς αδιάφορον τον πόνον (58) . Και ο γαμβρός, αφού ο Διόνικος του επέδεσε το τραύμα, ετέθη εις το όχημα (59) , επί του οποίου έμελλε να μεταφέρει την νύμφην, και ωδηγήθη εις την πατρικήν του κατοικίαν, έχων δεμένην την κεφαλήν με ταινίας. Πικρούς ο δυστυχής εώρτασε τους γάμους του.

Ο Διόνικος περιποιήθη και τους άλλους και ωδηγούντο διά να κοιμηθούν, εμούντες οι περισσότεροι καθ' οδόν. Ο Αλκιδάμας όμως έμενεν εκεί· εστάθη αδύνατον να τον σηκώσουν, αφού επλάγιασεν εις μίαν κλίνην και απεκοιμήθη. Τοιούτον τέλος έλαβεν, αγαπητέ Φίλων; το συμπόσιον, εις το οποίον αρμόζουν οι στίχοι του τραγικού ποιητού (60) .

πολλαί μορφαί των δαιμονίων
πολλά δ' αέλπτως κραίνουσι θεοί
και τα δοκηθέντα ουκ ετελέσθη (61) .

διότι αληθώς ήσαν απροσδόκητα όσα συνέβησαν. Τώρα όμως εξ αυτών ενόησα, ότι δεν είνε ασφαλές να

συντρώγη με τοιούτους σοφούς, άνθρωπος με ειρηνικόν χαρακτήρα.

ΖΕΥΣ ΤΡΑΓΩΔΟΣ

ΕΡΜΗΣ. Ω Ζευ, γιατί συλλογισμένος φαίνεσαι και μόνος σου μιλάς; γιατί περιπατείς ωχρός και φιλοσόφου χρώμα έχεις; Σ' εμένα την καρδιά σου άνοιξε και λέγε μου μ' εμπιστοσύνη τον πόνο και τη σκέψη που σε βασανίζει ([62](#)) .

ΑΘΗΝΑ. Κ' εγώ, πατέρα μας Κρονίδα ύψιστε, σε ικετεύω, η θεά η γαλανή, η τριτογέννητη. Λέγε και μη μας κρύπτεις τίποτε, διά να μάθωμεν κ'εμείς ποιά σκέψις σου πικραίνει την καρδιά και συνταράσσει σου τας σκέψεις, γιατί στενάζεις κι' ωχρός φαίνεσαι.

ΖΕΥΣ. Φαίνεται ότι δεν υπάρχει δυστυχία, κακόν και συμφορά καμμία τραγική που να μην απειλή και τους θεούς με τους ανθρώπους όμοια.

ΑΘΗΝΑ. Με τι προοίμια αρχίζει, ω θεέ μου!

ΖΕΥΣ. Όντα παγκάκιστα, όπου η γη σας έθρεψεν... ω Προμηθεύ, ποιά κακά μου έκαμες, προδότη.

ΑΘΗΝΑ. Τι τρέχει τέλος πάντων; Δικοί σου είμεθα και θαρρετά να πης. Γιατί δεν μας 'μπιστεύεσαι;

ΖΕΥΣ. Ω κεραυνέ μου φοβερέ, εις τι μου χρησιμεύεις;

ΗΡΑ. Τι έχει πάλιν; Παύσε τον θυμόν και τας τραγικότητας. Τι; δράμα θα παίζωμεν; Δεν δυνάμεθα όλοι, όπως αυτοί, ν' απαγγέλλωμεν στίχους τραγικούς, διά να σε συνοδεύσωμεν. Δεν έχομεν καταπιή όλον τον Ευριπίδην. Αλλά μη νομίζης ότι δεν γνωρίζω την αιτίαν της λύπης σου.

ΖΕΥΣ. Δυστυχισμένη· αν ήξευρες θάκλαιγες και θα εθρήνεις.

ΗΡΑ. Δεν αμφιβάλλω ότι η πραγματική αφορμή θα είνε πάλιν κάποια ερωτοδουλειά· αλλά μου έχεις κάνη τόσες φορές αυτήν την ύβριν, ώστε συνείθισα πλέον και δεν κλαίω. Φαίνεται ότι κάποιαν Δανάην ή Σεμέλην ή Ευρώπην θα ανεκάλυψες πάλιν κ' ερωτεύθηκες, και τώρα σκέπτεσαι πώς να μεταβληθής εις τάυρον ή σάτυρον ή και χρυσός να χυθής από την στέγην εις τον κόρπον της ερωμένης σου. Οι στεναγμοί, τα δάκρυα και η ωχρότης, αυτά σημαίνουν και μόνον έρωτα μαρτυρούν.

ΖΕΥΣ. Ευτυχισμένη, που νομίζεις ότι πρόκειται περί έρωτος και μικρολογιών τοιούτων.

ΗΡΑ. Αλλά τι άλλο δύναται να σε λυπή;

ΖΕΥΣ. Τα συμφέροντα των θεών, Ήρα, διατρέχουν τον έσχατον κίνδυνον, και ως κοινώς λέγεται επί ξυρού ακμής ευρίσκονται. Πρόκειται περί του αν πρέπει να λατρευώμεθα και ν' απολαμβάνωμεν τιμάς επί της γης ή να παραμεληθώμεν τελείως και να θεωρούμεθα ως μη υπάρχοντες.

ΗΡΑ. Μήπως εφύτρωσαν πάλιν εκ της γης Γίγαντες ή οι Τιτάνες έσπασαν τα δεσμά των, ενίκησαν την φρουράν και εκ νέου επανεστάτησαν εναντίον μας; ΖΕΥΣ. Από τον Άδην κίνδυνος δεν απειλεί κανένας.

HPA. Τι άλλο λοιπόν μπορεί να συμβαίνει; Αφού δεν έχεις τοιαύτας αφορμάς θλίψεως δεν εννοώ διατί από Ζευσ μας παρουσιάζεσαι σήμεραν ως Πώλος ή Αριστόδημος (⁶³)

ΖΕΥΣ. Χθες ο Τιμοκλής ο Στωικός και ο Επικούρειος Δάμις δεν ξέρω πώς ήρχισαν και κατέληξαν εις συζήτησιν περί θείας προνοίας ενώπιον πολλών και διακεκριμένων ανθρώπων· τούτο δε προ πάντων μ' εστενοχώρησε. Ο Δάμις υπεστήριζεν ότι ούτε υπάρχουν καθόλου θεοί, ούτε επιβλέπουν και διευθύνουν τα συμβαίνοντα επί της γης. Ο δε ευσεβέστατος Τιμοκλής προσπάθησε ν' αναλάβη την υπεράσπισίν μας· επειδή όμως συνηθροίσθη πολύς όχλος, η συζήτησις δεν ετελείωσε. Εχωρίσθησαν συμφωνήσαντες να εξακολουθήσουν και συνεχίσουν άλλην ημέραν την συζήτησιν, και τώρα όλοι περιμένουν την επανάληψιν διά να ίδουν ποίος θα νικήση και θα φανή ότι έχει την άληθεστέραν γνώμην. Βλέπετε λοιπόν ότι ο κίνδυνος είναι μέγας και τα συμφέροντά μας εις δύσκολον θέσιν, αφού εξαρτώνται από ένα άνθρωπον. Έν εκ των δύο, ή θα περιφρονηθώμεν και θα θεωρούμεθα ότι είμεθα μόνον κενάί λέξεις ή θα εξακολουθήσουν οι άνθρωποι να μας τιμούν όπως πριν, εάν ο Τιμοκλής νικήση.

HPA. Αυτά πραγματικώς είναι σοβαρά και δεν είχες άδικον να φαίνεσαι τόσον τραγικός.

ΖΕΥΣ. Και όμως εσύ ενόμισες ότι εξ αιτίας καμμιάς Δανάης ή Αντιόπης ευρισκόμεν εις τέτοιαν ταραχήν. Λοιπόν τι πρέπει να γίνη, ω Ερμή και Ήρα και Αθηνά; Πρέπει να σκεφθίτε και σεις.

ΕΡΜ. Εγώ νομίζω ότι πρέπει να συνέλθωμεν όλοι και από κοινού να σκεφθώμεν.

HPA. Και εγώ συμφωνώ με τον Ερμήν.

ΑΘΗΝΑ. Εγώ όμως, πατέρα, νομίζω εξ εναντίας ότι δεν πρέπει να ταραζώμεν τον ουρανόν και να φανούμεν ότι αποδίδομεν σημασίαν εις το πράγμα, αλλά μυστικά να βοηθήσωμεν τον Τιμοκλήν να νικήση, ο δε Δάμις να γίνη καταγέλαστος.

ΕΡΜ. Δεν μπορούν να μένουν μυστικά αυτά, αφού η φιλονεικία των φιλοσόφων γίνεται φανερά και συ θα φανής δεσποτικός αν δεν ανακοινώσης τα συμβαίνοντα εις τους άλλους θεούς, προκειμένου περί κοινών και μεγάλων κινδύνων.

ΖΕΥΣ. Πολύ σωστά λέγεις. Λοιπόν διαλάλησε και κάλεσε όλους τους θεούς εις συνέλευσιν.

ΕΡΜ. Θεοί, ο Ζευσ σας συγκαλεί εις εκκλησίαν και πρέπει να συνέλθετε όλοι χωρίς να βραδύνετε, διότι πρόκειται περί μεγάλων ζητημάτων.

ΖΕΥΣ. Με τρόπον τόσον πεζόν, απλούν και ανεπίσημον κάνεις την πρόσκλησιν, ενώ πρόκειται περί τόσο σοβαρών πραγμάτων;

ΕΡΜ. Αλλά πώς θέλεις να τους καλέσω;

ΖΕΥΣ. Πώς θέλω; Πρέπει να μεταχειρισθής ποιητικά μέτρα και μεγαληγορίαν, διά να γίνη το κήρυγμα σοβαρώτερον και να προθυμοποιηθούν περισσότερο οι θεοί να συνέλθουν.

ΕΡΜ. Ναι· αλλά δι' αυτό πρέπει να είναι κανείς ποιητής και ραψωδός και εγώ δεν είμαι καθόλου ποιητής, και αντί τα κάμω ευγενέστερον το κήρυγμα, θα το χαλάσω με στίχους ασυμμέτρους και χωλούς και θα γελάσουν διά τους ατέχνους στίχους μου, όπως βλέπω να γελούν οι άνθρωποι ενίοτε και διά τους εμμέτρους χρησμούς του Απόλλωνος, αν και η μαντική συγκαλύπτη πολλά εκ των ελαττωμάτων και οι

άνθρωποι προσέχοντες εις αυτήν δεν εξετάζουν τα μέτρα.

ΖΕΥΣ. Λοιπόν πάρε στίχους απ' τον Όμηρον και ανάμιξε τους εις το κήρυγμα, θα ενθυμήσαι τους στίχους με τους οποίους εκείνος μας συνεκάλει.

ΕΡΜ. Δεν τους έχω πολύ προχείρους εις την μνήμην μου, αλλά θα προσπαθήσω :

Μήτε τις ουν θήλεια θεός ... μήτε τις άρσην,
μηδ' αυτών ποταμών μενέτω νόσφ' Ωκεανοίο
μηδέ τε νυμφάων, αλλ' ες Διός έλθετε πάντες
εις αγορήν, όσσοι τε κλυτάς δαίνυσθ' εκατόμβας
όσσοι τ' αυ μέσατοι ή ύστατοι ή μάλα πάγχυ
ώνυμνοι βωμοίοι παρά κνίσσησι κάθησθε (⁶⁴) .

ΖΕΥΣ. Εύγε, Ερμή, ωραία τα κατάφερες· και ιδού αρχίζουν να έρχονται τρεχάτοι. Λοιπόν παραλάβανέ τους και δίδε εις τον καθένα θέσιν κατά την αξίαν του, αναλόγως της ύλης ή της τέχνης του. Την πρώτην θέσιν να δώσης εις τους χρυσούς, την δευτέραν εις τους αργυρούς και κατά σειράν έπειτα τοποθέτησε τους ελεφαντίνους, έπειτα τους χαλκίνους ή μαρμαρίνους, μεταξύ δε των τελευταίων τούτων να προτιμηθούν όσοι έχουν κατασκευασθή υπό του Φειδίου, του Αλκαμένους ή του Μύρωνος ή του Ευφράνορος και άλλων τοιούτων τεχνητών, οι δε χυδαίοι και άτεχνοι ας τοποθετηθούν εις μίαν απόκεντρον γωνίαν, όπου να μένουν σιωπηλοί και απλώς να παραγεμίζουν την συνέλευσιν.

ΕΡΜ. Πολύ καλά· θα τους τοποθετήσω όπως πρέπει. Αλλά θέλω να γνωρίζω εάν κανείς εξ αυτών είνε χρυσούς και πολύτιμος κατά την ύλην, αλλ' άτεχνος την κατασκευήν, ασύμμετρος και βάνανυσος, πρέπει και αυτός να τοποθετηθή προ των χαλκίνων του Νέρωνος και Πολυκλείτου και των λιθίνων του Φειδίου και Αλκαμένους ή πρέπει να προτιμηθή η τέχνη;

ΖΕΥΣ. Ούτω έπρεπε, αλλ' όμως ο χρυσός πρέπει να προτιμάται.

ΕΡΜ. Εννοώ· πρέπει να τους κατατάξωμεν αναλόγως του πλούτου και όχι αναλόγως της αξίας και της τιμής. Ορίστε λοιπόν εις την πρώτην θέσιν σεις οι χρυσοί. Κατ' αυτόν τον τρόπον, ω Ζευ, θα είνε εις την πρώτην θέσιν μόνον θεοί βαρβαρικοί· διότι βλέπεις ότι οι Έλληνες θεοί είνε μεν ωραίοι και χαρίεντες και με τέχνην κατασκευασμένοι, αλλ' όλοι είνε μαρμαρίνοι ή χάλκινοι, οι δε πολυτελέστεροι εξ αυτών είνε ελεφάντινοι, και μόνον ολίγος χρυσός, αποστίλβει επί του ελεφαντοστού, όσον διά να δίδη λάμψιν και ποικιλίαν εις το χρώμα των· εσωτερικώς δε και αυτοί είνε από ξύλον και δίδουν κατοικίαν εις κοπάδια από ποντικούς. Αυτή όμως η Βενδής και ο Άνουβις εκείνος και ο Άττις και ο Μίθρης και ο Μην (⁶⁵) είνε ολόχρυσοι και βαρείς και αληθώς πολύτιμοι.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ. Είνε δίκαιον, Ερμή, να λάβη θέσιν τιμητικωτέραν από εμέ αυτός ο σκυλοπρόσωπος Αιγύπτιος, από εμέ τον Ποσειδώνα;

ΕΡΜ. Τι να γίνη, γαιωσείστα; Εσένα σε έκαμεν ο Λύσιππος χάλκινον και πτωχόν, διότι κατά την εποχήν εκείνην οι Κορίνθιοι δεν είχαν χρυσόν· αυτός δε είνε ολόκληρον μεταλλείον χρυσού. Πρέπει λοιπόν να ανεχθής τον παραγκωνισμόν σου και να μη αγανακτής εάν άλλος ο οποίος έχει χρυσήν μύτην τόσο μεγάλην προτιμάται από σε.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ. Λοιπόν, Ερμή, κ' εμένα να μου δώσης μίαν από τας πρώτας θέσεις, αφού είμαι χρυσή.

ΕΡΜ. Αυτό δεν το βλέπω, Αφροδίτη· αν πρέπει να έχω πεποίθησιν εις τα μάτια μου, νομίζω ότι εκόπησ από λευκόν πεντελίσσιον μάρμαρον και έπειτα ο Πραξιτέλης σε κατεσκεύασεν Αφροδίτην και σε παρέδωκεν εις τους Κνιδίους.

ΑΦΡ. Και όμως έχω να σου παρουσιάσω ένα αξιόπιστον μάρτυρα, τον Όμηρον, ο οποίος εις διάφορα μέρη των ποιημάτων του με αποκαλεί χρυσήν Αφροδίτην.

ΕΡΜ. Και τον Απόλλωνα ο ίδιος λέγει πολύχρυσον και πλούσιον αλλά τώρα θα τον δης και αυτόν να λάβη θέσιν μεταξύ των ζευγιτών (⁶⁶) , χωρίς στεφάνους, διότι τους έκλεψαν οι λησταί, και με κιθάραν χωρίς στρηφτάρια, διότι και αυτά τα εσύλησαν ώστε να είσαι ευχαριστημένη ότι δεν θα καταταχθής μεταξύ των πολύ πτωχών.

ΚΟΛΟΣΣΟΣ. Και σ' εμένα ποίος θα τολμήση να διαφιλονεικήση τα πρωτεία, που είμαι Ήλιος και τόσον μεγαλοπρεπής;

Εάν οι Ρόδοιοι δεν απεφάσιζαν να με κατασκευάσουν τόσον γιγάντειον και με αναλογίας τόσον υπερφυσικός, με την δαπάνην την οποίαν έκαμαν θα ηδύναντο να κατασκευάσουν δέκα έξ χρυσούς θεούς· ώστε αναλόγως πρέπει να θεωρούμαι ως πολυτελέστερος· άλλως τε δε εκτός του μεγέθους έχω και την τέχνην και την τελειότητα της εργασίας.

ΕΡΜ. Τι πρέπει να κάμωμεν, ω Ζευ; διότι μου φαίνεται δύσλυτον και το ζήτημα τούτο· κατά την ύλην είνε χάλκινος, αλλ' εάν τον λογαριάσωμεν κατά την δαπάνην η οποία έγινε διά την κατασκευήν του υπερβαίνει τους πεντακοσιομεδίμνους (⁶⁷) .

ΖΕΥΣ. Τι ήθελε και αυτός να έλθη, διά να καταστήση καταφανή την σμικρότητα των άλλων και να μας φέρη εις δύσκολον θέσιν με τας αξιώσεις του; Αλλά τέλος πάντων, μεγαλοπρεπέστατε Ρόδοιε, μολονότι πρέπει να προτιμηθής από τους χρυσούς, πώς είνε δυνατόν να λάβης την πρωτοκαθεδρίαν; Πρέπει να μείνουν όλοι όρθιοι διά να καθήσης μόνος συ και να καταλάβης ολόκληρον την Πνύκα μόνον με τον ένα σου γλουτόν. Ώστε καλά θα κάμης να μείνης όρθιος και να σκυφτής ν' ακούς τι λέγεται εις την συνέλευσιν.

ΕΡΜ. Ιδού και άλλο ζήτημα επίσης δύσλυτον. Αυτοί εδώ, ο Διόνυσος και ο Ηρακλής, είνε και οι δύο χάλκινοι και της ίδιας τέχνης, έργα και οι δύο του Λυσίππου και το σπουδαιότερον ίσοι κατά την ευγένειαν της καταγωγής, διότι και οι δύο είνε τέκνα σου, ω Ζευ. Ποίος λοιπόν εκ των δύο θα λάβη την τιμητικωτέραν θέσιν; διότι ως βλέπεις φιλονεικούν περί τούτου.

ΖΕΥΣ. Άδικα χάνομεν τον καιρόν μας, Ερμή, ενώ έπρεπε προ πολλού να έχη αρχίση η σύσκεψις· ώστε ας καθήσουν όπως τύχη και όπου έκαστος θέλει· άλλοτε δε θα γίνη ειδική περί τούτου συνευρίασις και σύσκεψις και τότε θα σκεφθώ πώς να κανονισθή η τάξις εκάστου.

ΕΡΜ. Τι θόρυβο κάνουν και πώς φωνάζουν, ως όχλος, και ζητούν διανομάς! Πού είνε το νέκταρ; φωνάζουν· θέλομεν νέκταρ. Η αμβροσία εσώθη, δεν υπάρχει πλέον αρκετή αμβροσία. Πού είνε αι εκατόμβαι; θέλομεν να γίνωνται κοιναί αι θυσίαι.

ΖΕΥΣ. Να επιβάλης σιωπήν, Ερμή, διά να παύσουν αυτάς τας φωνασκίας και ν' ακούσουν τον σκοπόν διά τον οποίον τους εκαλέσαμεν.

ΕΡΜ. Δεν εννοούν όλοι, ω Ζευ, Ελληνικά, και εγώ δεν είμαι γλωσσομαθής ώστε να ομιλώ προς Σκύθας

και Πέρσας, προς Θράκας και Κελτούς και να μ' εννοούν. Αλλά θα προσπαθήσω να επιβάλω σιωπήν διά νευμάτων.

ΖΕΥΣ. Αυτό να κάμης.

ΕΡΜ. Ιδού εσιώπησαν· ώστε καιρός ν' αγορεύσης, διότι ως βλέπεις, περιμένουν ν' ακούσουν τι θα ειπής.

ΖΕΥΣ. Μου συμβαίνει κάτι τι δυσάρεστον, Ερμή, το οποίον δεν δυσκολεύομαι να σου ομολογήσω αφού είσαι παιδί μου. Γνωρίζεις πόσον θάρρος και πόσην ευφράδειαν είχα πάντοτε εις τας συνελεύσεις.

ΕΡΜ. Το ξέρω και έτρεμα όταν σε ήκουα να αγορεύης και μάλιστα όταν εφοβέριζες να ανασύρῃς εκ των θεμελίων της την γην και την θάλασσαν και να την σηκώσης μαζί με όλους τους θεούς διά της χρυσῆς εκείνης αλυσίδας.

ΖΕΥΣ. Τώρα όμως, παιδί μου, δεν ξέρω πώς, είτε ένεκα του μεγέθους των επικειμένων κινδύνων, είτε ένεκα του πλήθους των συνηγμένων — διότι βλέπεις πόσον πολύθεος είνε η συνέλευσις — έχουν ταραχθή αι σκέψεις μου, είμαι συγκεκινημένος και η γλώσσα μου παραλύει. Τόσον τεταραγμένος είμαι, ώστε ελησμόνησα και το προοίμιον το οποίον είχα ετοιμάση διά να κάμω εντύπωσιν και επιβληθώ ευθύς εξ αρχής.

ΕΡΜ. Αλλά τότε καταστρέφεις τα πάντα. Από τώρα δε η σιωπή σου αρχίζει να εμπνέη υποψίας ότι πρόκειται περί πολύ μεγάλων δεινών και διά τούτο διστάζεις να ομιλήσης.

ΖΕΥΣ. Τι λες; να επαναλάβω το Ομηρικόν προοίμιον;

ΕΡΜ. Ποίον;

ΖΕΥΣ. Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοί πάσαι τε θέαιναι. — (Ακούσατε με πάντες οι θεοί και αι θεαί).

ΕΡΜ. Αρκετά μας το έχεις κοπανίση αυτό εις το παρελθόν. Αν θέλῃς άφησε την ποιητικήν μεγαληγορίαν και έκλεξε ένα από τους Φιλιππικούς λόγους του Δημοσθένους, οποίον θέλεις, και προσάρμοσε τον εις την περίστασιν με ολίγας μεταβολάς. Έτσι κάνουν σήμερα οι περισσότεροι ρήτορες.

ΖΕΥΣ. Καλά λέγεις· αυτός είνε εύκολος τρόπος διά να φανή κανείς ρήτωρ και να εξέλθῃ από την αμηχανίαν.

ΕΡΜ. Άρχισε λοιπόν επί τέλους.

ΖΕΥΣ. Υποθέτω, άνδρες θεοί, ότι η περιέργειά σας είνε ζωηρά, και ανυπόμονος διά να μάθετε τον σκοπόν διά τον οποίον συνεκλήθητε. Αφού λοιπόν ούτως έχει το πράγμα επόμενον είνε και πρέπει να με ακούσετε με προθυμίαν και προσοχήν. Η παρούσα περίστασις, ω θεοί, μόνον ότι δεν εκπέμπει φωνήν διά να μας συμβουλεύση ότι πρέπει να σκεφθώμεν σοβαρώς περί των συμφερόντων μας, ενώ ημείς πολύ αμελώς φροντίζομεν περί αυτών. Και τώρα — επειδή αι αναμνήσεις μου από τον Δημοσθένην εξηντλήθησαν — θα σας είπω τους λόγους οι οποίοι με ηνάγκασαν να σας συγκαλέσω εις αυτήν την συνέλευσιν. Χθες, ως γνωρίζετε, ο Μνησίθεος ο πλοίαρχος ετέλεσε θυσίαν διά την σωτηρίαν του πλοίου του, το οποίον εκινδύνευσε να ναυαγήσῃ εις τον Καφηρέα. Μετέβην επομένως εις τον Πειραιά διά να παρακαθήσω εις την εστίασιν μετά των άλλων εξ υμών τους οποίους ο Μνησίθεος εκάλεσεν εις την θυσίαν· έπειτα μετά τας σπονδάς σεις μεν ανεχωρήσατε προς διαφόρους διευθύνσεις, εγώ δε — διότι ήτον ενωρίς ακόμη — ανέβηκα εις τας Αθήνας, διά να περιπατήσω κατά το δειλινόν εις τον Κεραμεικόν. Καθ' οδόν εσκεπτόμην διά την γλισχύρητα του Μνησιθέου, ο οποίος εκάλεσεν εις γεύμα δέκα έξ θεούς και εθυσίασε μόνον ένα πετεινόν, και αυτόν γέρικον και πάσχοντα από κόριζαν, και τέσσαρα κομμάτια λιβάνι, και αυτά μουχλιασμένα, ούτως ώστε έσβυσαν αμέσως και ο καπνός των δεν επρόφθασε να φθάσῃ εις την μύτην μας. Όταν όμως εκινδύνευε το πλοίον και ευρίσκετο μεταξύ των υφάλων και ωθείτο προς τους βράχους υπό της τρικυμίας υπέσχετο να μας προσφέρῃ ολοκλήρους εκατόμβας. Ταύτα σκεπτόμενος έφθασα μέχρι της Ποικίλης Στοάς, όπου βλέπω μέγα πλήθος ανθρώπων συνηθροισμένων· και άλλοι μεν ήσαν εντός της στοάς, πολλοί δε έξω. Διέκρινα και άλλους τινάς οι οποίοι καθήμενοι επί εδρών εφιλονείκουν και εκραύγαζαν· συνεπέραναι λοιπόν ότι θα ήσαν φιλόσοφοι από τους συζητητικούς εκείνους και φιλονείκους και απεφάσισα να πλησιάσω και ν' ακούσω τι έλεγαν. Και επειδή ήμουν περιτυλιγμένος με παχείαν νεφέλην, έδωκα εις το εξωτερικόν μου φιλοσοφικόν σχήμα και απλώσας τα γένεια μου έγιναι ομοιότατος προς φιλόσοφον. Διαγκωνίσας δε το πλήθος εισήλθα χωρίς να εννοηθώ ποίος ήμουν και ευρήκα τον φαυλότατον Επικούρειον Δάμιν και τον Τιμοκλήν τον Στωικόν, ένα εξαίρετον άνθρωπον, οι οποίοι εφιλονείκουν με πολλήν ζωηρότητα. Και ο μεν Τιμοκλής είχεν ιδρώση και η φωνή του ήτο εξησθενημένη εκ των κραυγών, ο δε Λάμις εγέλα εμπαικτικώς, πράγμα το οποίον παρώξυνεν έτι περισσότερο τον Τιμοκλήν. Η συζήτησις των ήτο περί ημών. Ο επικατάρατος Δάμις διετείνετο ότι ούτε φροντίζομεν διά τους ανθρώπους, ούτε επιτηρούμεν τα συμβαίνοντα επί της γης και με άλλους λόγους έλεγεν ότι ούτε καν υπάρχομεν· τα λεγόμενά του τουλάχιστον τούτο εσήμαινον. Ήσαν δε καί τινες μεταξύ των ακροατών οι οποίοι επεδοκίμαζον και επευφήμουν τους λόγους του. Ο

άλλος, ο Τιμοκλής ήτο με το μέρος μας, μας υπερήσπιζε και ηγανάκτει και με πάντα τρόπον συνηγόρει υπέρ ημών, επαινών την επιμέλειάν μας και προσπαθών να δείξη ότι με σοφίαν και με την προσήκουσαν τάξιν διευθύνομεν και κανονίζομεν τα πάντα. Είχε δε και αυτός μεταξύ των ακροατών ομόφρονάς τινας οι οποίοι τον ενεθάρρυναν αλλ' είχεν ήδη καταπονηθή και η φωνή του ήτο εξησθενημένη και το πλήθος εφάνετο ότι απέκλινε προς τον Δάμιν. Εννοήσας δε εγώ τον κίνδυνον, διέταξα την νύκτα να διαχύση το σκότος και να διαλύση την συνάθροισιν.

Ανεχώρησαν λοιπόν αφού συνεφώνησαν να συνεχίσουν την επιούσαν την συζήτησιν. Εγώ δε αναμιχθείς εις το πλήθος ήκουα τους επιστρέφοντας να επαινούν τα λεχθέντα υπό του Δάμιδος και ν' αποκλίνουν προς τας ιδέας αυτού. Ήσαν όμως και άλλοι, οι οποίοι επερίμεναν ν' ακούσουν την συνέχειαν της συζητήσεως και εκείνα τα οποία θα έλεγε την επιούσαν ο Τιμοκλής, διά να σχηματίσουν οριστικήν γνώμην.

Αυτά είνε διά τα οποία σας συνεκάλεσα και δεν είνε ασήμαντα, ω θεοί, εάν σκεφθήτε ότι πάσα τιμή και πρόσδοδος και δόξα ημών από τους ανθρώπους προέρχεται. Εάν δε ούτοι πεισθούν ή ότι είμεθα εντελώς ανύπαρκτοι ή ότι υπάρχομεν, αλλ' ουδόλως φροντίζομεν περί αυτών, θα παύση πάσα θυσία και προσφορά και λατρεία εκ μέρους αυτών και εις μάτην θα καθήμεθα εις τον ουρανόν να λιμώττωμεν και να στερούμεθα εορτών, πανηγύρεων, αγώνων και θυσιών, ολονυκτιών, και λιτανειών. Αφού λοιπόν περί τόσο σπουδαίων συμφερόντων ημών πρόκειται, πρέπει να σκεφθώμεν όλοι διά να εύρωμεν μέσον σωτηρίας εκ των κινδύνων τούτων και να νικήση μεν ο Τιμοκλής και να φανή ότι υποστηρίζει τα αληθέστερα, να γίνη δε καταγέλαστος ο Δάμις· διότι εγώ δεν έχω πολλήν πεποίθησιν εις τον Τιμοκλήν ότι θα νικήση, αν αφεθή μόνον εις τας δυνάμεις του και δεν λάβη συνδρομήν εκ μέρους ημών. Λοιπόν, Ερμή, κάλεσε τους δικαιουμένους κατά τον νόμον να εγερθούν και να εκφράσουν γνώμην.

ΕΡΜ. Να γίνη ησυχία, να παύση πας θόρυβος (68) . Προσοχή. Τις θέλει να λάβη τον λόγον εκ των τελείων θεών (69) , οίτινες έχουν το δικαίωμα τούτο; Αλλά τι συμβαίνει; Δεν εγείρεται κανείς; Τόσον σας κατέπληξε το μέγεθος των κινδύνων τους οποίους ηκούσατε;

ΜΩΜΟΣ. Στάκτη να γίνετε όλοι (70) . Εγώ αν μου δοθή άδεια να ομιλήσω ελεύθερα, έχω πολλά να είπω, ω Ζευ,

ΖΕΥΣ. Λέγε, Μώμε, άφοβα· φαίνεσαι ότι κάτι θα πης με την συνήθη σου ειλικρίνειαν προς το κοινόν συμφέρον.

ΜΩΜ. Λοιπόν ακούσετε, ω θεοί, να σας ομιλήσω με όλην την ειλικρίνειαν. Εγώ προ πολλού επερίμενα ότι τα πράγματά μας θα έφθαναν μίαν ημέραν εις αυτήν την αμηχανίαν και ότι πολλοί τοιούτοι αυθάδεις σοφισταί θα εφύτρωναν, οι οποίοι από ημάς θα ελάμβανον την αφορμήν και το θάρρος της τόλμης των· και μα την Θέμιν ούτε κατά του Επικούρου είνε δίκαιον να θυμόνωμεν, ούτε κατά των οπαδών και διαδόχων της διδασκαλίας του, διότι τοιαύτην γνώμην εσχημάτισαν περί ημών. Τι θέλετε να φρονούν όταν βλέπουν τόσην αδικίαν εις τον κόσμον και οι μεν δίκαιοι παραμελούνται και βασανίζονται εις πενίαν και νοσήματα και δουλείαν, φαυλότατοι δε και μωροί άνθρωποι κατέχουν τα πρωτεία και γίνονται υπέρπλουτοι και εξουσιάζουν τους εναρέτους; Και οι μεν ιερόσυλοι δεν τιμωρούνται, αλλά διαφεύγουν, ανασκολοπίζονται δε και μαστιγούνται οι αθώοι. Επόμενον λοιπόν είνε όταν βλέπουν τοιαύτα να υποπτεύονται ότι ουδόλως υπάρχομεν και μάλιστα όταν ακούουν χρησμούς ως εκείνος ο οποίος έλεγεν ότι αν περάση ο Κροίσος τον Άλυν θα καταλύση μέγα κράτος, χωρίς να εξηγή αν επρόκειτο περί του ιδικού του κράτους ή περί του εχθρικού και όπως ο άλλος ο οποίος έλεγεν :

«Ω θεία Σαλαμής, θα καταστρέψης τέκνα γυναικών».

Και οι Πέρσαι δε και οι Έλληνες μου φαίνεται ότι ήσαν τέκνα γυναικών. Όταν πάλιν ακούουν από τους ποιητάς ότι και ερωτευόμεθα και πληγωνόμεθα και δεσμευόμεθα και γινόμεθα δούλοι και στασιάζομεν και εις πλείστα αλλά πάθη υποκείμεθα, ενώ θέλομεν να θεωρούμεθα αθάνατοι και πανευτυχείς, δεν έχουν δίκαιον να μας περιγελούν και να μας γράφουν εις τα παληά των τα παπούτσια; Και έπειτα αγανακτούμεν εάν ευρίσκωνται μερικοί άνθρωποι όχι πολύ ανόητοι, οι οποίοι εξετάζουν αυτά τα πράγματα και αρνούνται την πρόνοιάν μας, ενώ έπρεπε να είμεθα ευχαριστημένοι διότι υπάρχουν ακόμη ολίγοι τινες, οι οποίοι μας προσφέρουν θυσίας, μεθ' όλα τα καθημερινά μας σφάλματα.

Και τώρα σε παρακαλώ, ω Ζευ — αφού είμεθα μόνοι και δεν υπάρχει κανείς άνθρωπος εις την συνέλευσιν, εκτός ολίγων παρείσακτων, του Ηρακλέους, του Διονύσου, του Γανυμήδης και του Ασκληπιού — να μου 'πης με ειλικρίνεια εάν ποτέ εσκοτίσθης τόσον διά τα συμβαίνοντα εις την γην ώστε να εξετάσης ποίοι εκ των ανθρώπων είνε φαύλοι και ποίοι ενάρετοι. Αλλά δεν έχεις ν' απαντήσης. Εάν ο Θησεύς, όταν επήγαινε από την Τροιζήνα εις τας Αθήνας, δεν εφρόντιζεν από καλωσύνην του να ξεπαστρέψη τους κακούργους και εξηρτάτο το πράγμα από σε και από την πρόνοιάν σου, ο Σκύρων, ο Πιτυοκάμπτης, ο Κερκυών και οι άλλοι λησταί θα εξηκολούθουν να ζουν και να διασκεδάζουν, θανατόνοντες τους διαβάτας. Και αν ο Ευρυσθεύς, άνθρωπος παλαικός και προνοητικός, ο οποίος εγνώριζε τα συμβαίνοντα εις τους διαφόρους τόπους κακά, δεν εσκέπτετο από φιλάνθρωπίαν ν' αποστείλῃ αὐτόν ἐδῶ τὸν δούλον τοῦ (71), ἄνθρωπον δυνατὸν καὶ πρόθυμον εἰς τοὺς κόπους, συ ὁ Ζεὺς ολίγον θα εφρόντιζες περὶ τῆς Ὑδρας, διὰ τὰ ὄρνεα τῆς Στυμφαλίας, διὰ τοὺς ἵππους τῆς Θράκης καὶ διὰ τὴν θηριωδίαν καὶ τὴν ἀκολασίαν τῶν Κενταύρων. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι καθήμεθα καὶ παρατηρούμεν μόνον ἂν γίνῃ καμμία θυσία καὶ ἂν ἀπὸ κανένα βωμὸν ἀναδίδεται κνίσσα. Τα ἄλλα ἀφήνονται εἰς τὴν τύχην.

Επομένως δίκαια πάσχομεν, θα πάθωμεν δε ακόμη περισσότερα όταν οι άνθρωποι ολίγον κατ' ολίγον θ' ανοίξουν τα μάτια των και θα βλέπουν ότι ουδέν όφελος έχουν αν προσφέρουν θυσίας και αν μας κάνουν λιτανείας. Και εντός ολίγου θα ίδης τους Επικούρους, τους Μητροδώρους (72) και τους Δάμιδας να μας εμπαίζουν, να νικώνται δε και ν' αποστομόνωνται απ' αυτούς οι συνήγοροί μας. Ωστε σεις οίτινες εφέρατε τα πράγματα εις αυτήν την κατάστασιν, πρέπει και να τα θεραπεύσετε και να παύσετε των ανθρώπων την δυσπιστίαν. Διά τον Μώμον ο κίνδυνος δεν είνε μέγας, αν παύσῃ ἡ λατρεία τῶν ἀνθρώπων· διότι καὶ πρὶν δὲν ἦτο ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες ἐτιμῶντο· σεις εἰσθε οἱ ευτυχεῖς καὶ μόνοι σας ἀπολαμβάνετε τὰς θυσίας.

ΖΕΥΣ. Ας αφήσωμεν αὐτόν νὰ φλυαρή. Εἶνε γνωστὴ ἡ κακὴ τοῦ γλώσσα καὶ τὸ φιλοκατήγορον· ἀλλ' ὡς ὁ θαυμάσιος Δημοσθένης εἶπε, τὸ νὰ κατηγορῇ κανεὶς καὶ νὰ επικρίνῃ εἶνε εὐκόλον εἰς πάντα βουλόμενον· νὰ συμβουλευσῇ ὅμως πῶς ἡ παρούσα κατάστασις θα βελτιωθῇ μόνον φρόνιμος πραγματικῶς σύμβουλος δύναται νὰ το πράξῃ, αὐτὸ δε ἐλπίζω ὅτι θα πράξετε οἱ ἄλλοι, ἐνῶ αὐτὸς θα σιωπά.

ΠΟΣΕΙΔ. Εγώ, ὡς γνωρίζετε, ζῶ ἐντὸς τοῦ ὠκεανοῦ καὶ διαμένω μόνος εἰς τὰ βάθη, καταγινόμενος ὅσον δύναμαι νὰ σώζω τοὺς ταξειδεύοντας, νὰ βοηθῶ τὰ πλοία καὶ νὰ κατευνάζω τοὺς ἀνέμους. Ἀλλ' ὅμως — διότι ἐνδιαφέρομαι καὶ διὰ τὰ ἐδῶ — εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι αὐτὸς ὁ Δάμις πρέπει νὰ ξεπαστρευθῇ εἴτε διὰ τοῦ κεραυνοῦ, εἴτε κατ' ἄλλον τρόπον, πρὶν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν συζήτησιν καὶ υπερισχύσῃ διὰ τοῦ λόγου — διότι ὡς εἶπες, ὦ Ζεῦ, εἶνε, φαίνεται, πολὺ πειστικός. Κατ' αὐτόν τὸν τρόπον θα δείξωμεν συγχρόνως εἰς τοὺς ἀνθρώπους πῶς τιμωρούμεν αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ομιλοῦν κατὰ τοιοῦτον τρόπον περὶ ἡμῶν.

ΖΕΥΣ. Αστείευέσαι Ποσειδών, ή ελησμόνησες ότι ουδόλως εξαρτώνται από ημάς τα τοιαύτα, αλλ' αι Μοίραι ορίζουν εις έκαστον ν' αποθάνη με κεραυνόν ή με ξίφος, από πυρετόν ή από φθίσιν; Αν ήτο εις την εξουσίαν μου, νομίζεις ότι θ' άφηνα προ ολίγου καιρού να φύγουν ακεραυνοβόλητοι από την Πίσσαν οι ιερόσυλοι που μου έκοψαν δύο πλοκάμους, εκ των οποίων έκαστος είχε βάρος έξ μνων; Ή και συ θα παρέβλεπες εκείνον τον εξ Ωρεού αλιέα, ο οποίος εις την Γεραιστόν (⁷³) σου έκλεψε την τρίαιναν; Άλλως τε ούτω θα φανούμεν ότι ταρασσόμεθα και φοβούμεθα τους λόγους του Δάμιδος και διά τούτο εφροντίσαμεν να τον θέσωμεν εκτός μάχης πριν ή συναγωνισθή με τον Τιμοκλήν. Δεν θα φανούμεν ούτω ότι μόνον ερήμην του αντιπάλου ενικήσαμεν;

ΠΟΣΕΙΔ. Εγώ ενόμισα ότι αυτός ήτο ο συντομώτερος τρόπος διά να φθάσωμεν εις αποτέλεσμα.

ΖΕΥΣ. Α μπα, η γνώμη σου είνε πολύ απλοϊκή, Ποσειδών, και εντελώς χονδροειδής, να φονευθή προκαταβολικώς ο ανταγωνιστής και ν' αποθάνη χωρίς να νικηθή πραγματικώς, αλλά να καταλίπη αμφίβολον και άκριτον την συζήτησιν.

ΠΟΣΕΙΔ. Λοιπόν σκεφθήτε σεις τίποτε καλλίτερον, αφού τα δικά μου σας φαίνονται τόσον ανόητα.

ΑΠΟΛΛΩΝ. Εάν και εις ημάς τους νέους και αγενείους επέτρεπεν ο νόμος να λαμβάνωμεν τον λόγον, ίσως θα είχα να προσθέσω κάτι τι συμφέρον εις την διάσκεψιν.

ΜΩΜ. Πρόκειται περί τόσων σπουδαίων συμφερόντων, ώστε δεν πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν η ηλικία, αλλά όλοι αδιακρίτως να εκφράσουν γνώμην. θα ήτο αστείον, ενώ διατρέχομεν τους μεγίστους κινδύνους, να χανώμεθα εις λεπτολόγους ερμηνείας των νόμων. Αλλά συ προ πολλού ήδη έχεις το δικαίωμα να δημηγορής, διότι προ πολλού εξήλθες εκ της εφηβικής ηλικίας και ενεγράφης εις το ληξιαρχικόν βιβλίον των δώδεκα θεών και παρ' ολίγον να είσαι από το συμβούλιον του Κρόνου· ώστε μη μας κάνης το παιδί, αλλά λέγε με θάρρος την γνώμην σου και μη διστάξης να ομιλήσης διότι είσαι αγένιος, αφού έχεις υιόν με γενειάδα μεγάλην και ωραίαν, τον Ασκληπιόν. Άλλως τε η περίστασις είνε κατάλληλος διά να δείξης την σοφίαν σου, εκτός αν άδिका κάθεσαι και φιλοσοφής με τας Μούσας εις τον Ελικώνα.

ΑΠΟΛ. Αλλά δεν ανήκει εις εσέ, Μώμε, να δίδης τοιαύτην άδειαν· είνε δικαίωμα του Διός και αν αυτός επιτρέπη, ίσως θα είπω κάτι τι όχι ανόητον, αλλ' άξιον της διατριβής μου εις τον Ελικώνα.

ΖΕΥΣ. Λέγε, παιδί μου· έχεις την άδειαν.

ΑΠΟΛ. Ο Τιμοκλής είνε μεν έντιμος και ευσεβής και γνωρίζει κατά βάθος την σοφίαν των Στωικών· διά τούτο και πολλοί τον έχουν διδάσκαλον και πολλές αποδοχάς έχει εκ τούτου, είνε δε πολύ πειστικός, ιδίως όταν ομιλή προς τους μαθητάς του. Αλλ' όταν πρόκειται να ομιλήση προς το πλήθος είνε ατολμότατος και ομιλεί τοιουτοτρόπως ώστε να φαίνεται αμαθής και σχεδόν βάρβαρος. Διά τούτο εις τας δημοσίας διαλέξεις προκαλεί τον γέλωτα με την ακρισίαν, τους τραυλισμούς και την ταραχήν του και μάλιστα όταν με αυτά του τα ελαττώματα προσπαθή να επιδείξη και καλλιλογίαν. Έχει μεν οξυτάτην την αντίληψιν και λεπτήν την κρίσιν, ως λέγουν οι καλλίτερα γνωρίζοντες την διαλεκτικήν των Στωικών, αλλ' η ομιλία και η απαγγελία του είνε τόσον ασθενείς, ώστε καταστρέφει και συγχέει τας ιδέας του και δεν εκφράζει σαφώς ό,τι θέλει, αλλ' αι μεν ερωτήσεις του ομοιάζουν με ανιγήματα, αι δε απαντήσεις του είνε ακόμη ασαφέστεραι· και οι ακροαταί μη εννοούντες γελούν εις βάρος του. Νομίζω δε ότι οι ομιλούντες πρέπει προ πάντων να είνε σαφείς και να φροντίζουν κυρίως ώστε να τους εννοούν οι ακροαταί.

ΜΩΜ. Πολύ σωστά το είπες αυτό και δικαίως επαινείς τους ομιλούντας σαφώς, αν και δεν το εφαρμόζεις εις τους χρησμούς, αλλ' είσαι λοξός και αινιγματώδης και τα περισσότερα αφήνεις αμφίβολα, ούτως ώστε όσοι ζητούν την γνώμην σου να έχουν ανάγκην άλλου Πυθίου Απόλλωνος διά να εξηγή τας απαντήσεις σου. Αλλά τέλος πάντων τι συμβουλεύεις διά το ζήτημα περί του οποίου πρόκειται; Ποίαν θεραπείαν προτείνεις διά την ρητορικήν δύναμιν του Τιμοκλέους;

ΑΠΟΛ. Αν είνε δυνατόν να του δώσωμεν ένα συνήγορον εκ των δεινών ρητόρων, ο οποίος να λέγη όσα εκείνος θα του υπαγορεύη αφού τα σκεφθή.

ΜΩΜ. Αυτό το οποίον είπες είνε αληθώς άξιον παιδιού αγενείου, το οποίον έχει ανάγκην παιδαγωγού. Προτείνεις να παρουσιαστή εις μίαν φιλοσοφικήν συζήτησιν ο Τιμοκλής με συνήγορον και ενώ ο Δάμις θα ομιλή αυτοπροσώπως και μόνος του, ο Τιμοκλής θα μεταχειρίζεται ηθοποιόν, εις τον οποίον θα χρησιμεύη ως υποβολεύς και θα του ψιθυρίζη εις το ους τας γνώμας του, εκείνος δε θα τας απαγγέλλη, χωρίς ίσως και να εννοή όσα εκείνος θα του λέγη και αυτός θα επαναλαμβάνη. Αυτά δύνανται να μη κινήσουν τον γέλωτα του πλήθους; Όχι, άλλο τι πρέπει να σκεφθώμεν. Συ δε ο οποίος λέγεις ότι είσαι και μάντις και εκ τούτου έχεις μεγάλας αποδοχάς, ώστε και πλίνθους χρυσάς έλαβες μιαν φοράν, ιδού έχεις ενώπιόν σου κατάλληλον ευκαιρίαν διά να επιδείξης την μαντικήν σου τέχνην. Διατί λοιπόν δεν μας προλέγεις ποίος εκ των δύο φιλοσόφων θα νικήση; Διότι βέβαια γνωρίζεις από τούδε το αποτέλεσμα, αφού είσαι μάντις.

ΑΠΟΛ. Πώς είνε δυνατόν, Μώμε, να μαντεύσω, αφού ούτε τρίποδα έχω εδώ, ούτε θυμιάματα, ούτε πηγήν μαντικήν, όπως η Κασταλία;

ΜΩΜ. Αυτά είνε προφάσεις και υπεκφυγαί, διότι δεν μπορείς να πης τίποτε βέβαιον.

ΖΕΥΣ. Λέγε, παιδί μου, ό,τι έχεις να πης και μη δίδης αφορμάς εις αυτόν τον συκοφάντην να διαβάλλη και να χλευάζη την δύναμίν σου ως εξαρτωμένην από τρίποδα και νερόν και λιβανωτόν και ότι άνευ αυτών η τέχνη σου δεν έχει καμμίαν δύναμιν.

ΑΠΟΛ. Εἶνε καλλίτερον να γίνωνται αὐτά, πατέρα, εἰς τοὺς Δελφοὺς ἢ εἰς τὸν Κολοφῶνα, ὅπου ἔχω ὅλα μου τα χρειώδη· ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτά, χωρὶς τα μέσα τῆς τέχνης, θα προσπαθῆσω να προεῖπω ποῖος ἐκ τῶν δύο θα νικήσῃ. θα μου επιτρέψετε δε να σας τα εἶπω ἔμμετρα.

ΜΩΜ. Λέγε, ἀρκεῖ μόνον να εἶνε σαφὴ, να μὴ ἔχουν δε καὶ αὐτά ἀνάγκην ἐξηγητοῦ ἢ διερμηνέως· διότι τώρα δεν πρόκειται περὶ κρεάτων ἀμνοῦ καὶ χελώνης, τα ὁποῖα ψήνονται ομοῦ εἰς τὴν Λυδίαν, ἀλλὰ γνωρίζεις περὶ τίνος συσκευτόμεθα.

ΖΕΥΣ. Τι θα πῃς, τέκνον μου; Ἀλλ' ἀπὸ τούδε τα σημεῖα τοῦ χρησμοῦ φαίνονται φοβερὰ· τὸ χρῶμα σου μετεβλήθη, οἱ ὀφθαλμοὶ σου περιστρέφονται, τα μαλλιά σου ἀνωρθώθησαν καὶ αἱ κινήσεις σου εἶνε Κορυβαντιώδεις· ἐντελῶς εὐρίσκεσαι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς προφητικῆς ἐμπνεύσεως καὶ ὅλον σου τὸ ἦθος εἶνε φοβερόν καὶ μυστηριώδες.

ΑΠΟΛ. Τοῦ μαντικοῦ θεοῦ Απόλλωνος ἀκούσετε τι προφητεύει διὰ τὴν ἐρίδα τὴν φοβερὰν δυο φωνακλάδων, ὅπου με λόγους μάχονται πυκνοὺς, ὡσάν με δόρατα καὶ βέλη. Κι' ἀπὸ τα δυο τα μέρη γίνεται ἀντάρρα τοῦ πολέμου καὶ κακὸ μεγάλο. Ἀλλ' ὅταν τ' ὀρνεον τ' ἀρπακτικόν ἀρπάσῃ τὴν ἀκρίδα, τότε τὸ ὕστερον θα κρᾶζουν τα κοράκια που φέρνουν τὴν βροχήν. Καὶ θα νικήσουν οἱ ἡμίονοι, κι' ὁ ὄνος τα παιδιὰ τοῦ τα γληγορόποδα θα κουτουλήσῃ (⁷⁴) .

ΖΕΥΣ. Διατί γελάς, Μῶμε; Δεν βλέπω τίποτε τὸ γελοῖον. Παύσε, ταλαίπωρε· θα σε πνίξουν τα γέλοια.

ΜΩΜ. Εἶνε δυνατόν, ὦ Ζευ, να μὴ γελῶ, ὅταν ἀκούω ἓνα χρησμόν τόσο σαφὴ καὶ τόσο εὐεξήγητον;

ΖΕΥΣ. Λοιπὸν να ἐξηγήσῃς καὶ εἰς ἡμᾶς τι λέγει.

ΜΩΜ. Εἶνε πολὺ ευκολονόητα, ὥστε να μὴν ἔχωμεν ἀνάγκην τοῦ Θεμιστοκλέους διὰ να μας τα ἐξηγήσῃ. Λέγει καθαρὰ ὅτι ὁ μὲν Απόλλων εἶνε ἀγύρτης, ἡμεῖς δε οἱ ἄλλοι που τὸν πιστεύομεν εἴμεθα γαῖδούρια καὶ μουλάρια ξέστρωτα που δεν ἔχομεν οὔτε μίας ἀκρίδας μυαλό.

ΗΡΑΚΛΗΣ. Εγώ, πατέρα, ἀν καὶ εἶμαι ξένος ἐδῶ καὶ παρείσακτος, θα τολμήσω να εἶπω τὴν γνώμην μου. Ὅταν οἱ δύο φιλόσοφοι θα συναντηθοῦν ἐκ νέου καὶ ἀρχίσουν να συζητοῦν, ἐάν μὲν ὁ Τιμοκλῆς υπερτερῇ, ν' ἀφήσωμεν να προχωρήσῃ ἡ συζήτησις, ἐνόσω θα εἶνε ὑπὲρ ἡμῶν· ἀν ὅμως ἴδωμεν ὅτι στρέφεται ἐναντίον μας, τότε ἐγὼ ἀναλαμβάνω, ἀν θέλετε, να διασείσω τὴν στοάν καὶ να τὴν ρίξω ἐπάνω εἰς τὸν Δάμιν, διὰ να παύσῃ ὁ ἀχρεῖος να μας υβρίζει.

ΖΕΥΣ. Τι ἀνοησία εἶνε αὕτη που λες; Να φονεύσῃς μαζί με ἓνα κακὸν ἄνθρωπον τόσοὺς ἄλλους καὶ προσέτι να καταστρέψῃς τὴν στοάν ομοῦ με τοὺς Μαραθωνομάχους, τὸν Μιλτιάδην καὶ τὸν Κυναίγειρον! Καὶ ἅμα χαθοῦν οἱ Μαραθωνομάχοι, πῶς θα ρητορεύουν πλέον οἱ ρήτορες, αφοῦ θα χάσουν τὸ σπουδαιότερον ἐφόδιον τῶν λόγων τῶν; Ἄλλως τε ἐφόσον ἦσουν εἰς τὴν ζωὴν, ἴσως θα ἠδύνασο να κάμῃς τοιοῦτον ἀνδραγάθημα· ἀλλ' ἀφότου ἐγίνες θεός, θα ἐμάθες υποθέτω ὅτι μόνον ἀπὸ τὰς Μοίρας ἐξαρτῶνται τα τοιαῦτα καὶ ἡμεῖς χωρὶς τὴν θέλησιν αὐτῶν δεν δυνάμεθα να κάμωμεν τίποτε.

ΗΡΑΚ. Λοιπὸν καὶ ὅταν ἐφόνευσαν τὸν λέοντα ἢ τὴν ὕδραν, αἱ Μοῖραι ἔκαναν τα κατορθώματα ἐκεῖνα;

ΖΕΥΣ. Ἐννοεῖται.

ΗΡΑΚ. Καὶ τώρα ἀν κανεῖς με υβρίζῃ ἢ συλὴ τὸν ναόν μου ἢ ἀνατρέπη τὸ ἄγαλμα μου, ἐάν δεν το ἔχουν

αποφασίση αι Μοίραι, δεν θα τον συντρίψω;

ΖΕΥΣ. Καθόλου.

ΗΡΑΚ. Λοιπόν άκουσε, ω Ζευ, να σου ομιλήσω με ειλικρίνειαν, διότι εγώ, ως ο κωμικός ποιητής είπε, είμαι αγροίκος και λέγω την σκάφην, σκάφην· εάν τοιαύτη είνε η δύναμις των θεών, θα σας αφήσω να χαίρεσθε μόνοι σας τας τιμάς του ουρανού, την κνίσαν και των σφαγείων το αίμα και θα φύγω εις τον Άδην, όπου τουλάχιστον θα με φοβούνται αι σκιαί των θηρίων τα οποία έχω φονεύση, όταν θα με βλέπουν γυμνόν, αλλά και ωπλισμένον με τόξον.

ΖΕΥΣ. Εύγε. Ο Δάμις δεν θα ήθελε καλλίτερον μάρτυρα από σένα διά να μας αποτελειώση. Αλλά ποίος είνε αυτός που έρχεται βιαστικός, ο χάλκινος, με τας ωραίας γραμμάς και τας αρμονικάς αναλογίας, ο οποίος έχει την κόμην αναδεμένην κατά τον αρχαίον τρόπον; Φαίνεται ότι είνε ο αδελφός σου, Ερμή, ο οποίος μένει εις την αγοράν πλησίον της Ποικίλης Στοάς. Είνε καταλερωμένος από πίσσαν, διότι καθ' εκάστην του παίρνουν εκμαγεία οι αγαλματοποιοί. Γιατί μας έρχεσαι τόσον βιαστικός, παιδί μου; μήπως μας φέρεις καμμίαν είδησιν από την γην;

ΕΡΜΑΓΟΡΑΣ. Πολύ σπουδαίαν, ω Ζευ, και πρέπει να προσέξετε πολύ εις αυτό το οποίον θα σας πω.

ΖΕΥΣ. Λέγε. Μήπως έγινε καμμία στάσις χωρίς να πάρωμεν είδησιν;

ΕΡΜΑΓ. Με είχαν προ ολίγου πασαλείψη με πίσσαν εις το στήθος και τις πλάτες οι κατασκευασταί των χαλκίνων αγαλμάτων, διά να λάβουν εκτυπώματα· και περιέβαλε το σώμα μου θώραξ γελοίος, τον οποίον μου εφόρεσε η μιμητική τέχνη, διά να λάβη του σχήματός μου πιστόν αποτύπωμα, ότε βλέπω πλήθος να συναθροίζεται και δύο ωχρούς φωνακλάδες, πυγμάχους των σοφισμάτων, τον Δάμιν και ...

ΖΕΥΣ. Παύσε, παιδί μου, να μας ομιλής με στίχους. Γνωρίζω ποίους λέγεις. Να μου πης μόνον αν προ πολλού έχει αρχίση η συζήτησις των.

ΕΡΜΑΓ. Όχι, ήσαν ακόμη εις τους ακροβολισμούς και εξ αποστάσεως εξεσφενδόνιζον ύβρεις κατ' αλλήλων.

ΖΕΥΣ. Δεν μας μένει λοιπόν τίποτε άλλο να πράξωμεν παρά να σκύψωμεν εκ του ουρανού και να παρακολουθήσωμεν την συζήτησιν ώστε ας αφαιρέσουν αι Ώραι τον μοχλόν και απομακρύνουσαι τα νέφη ας ανοίξουν τας πύλας του ουρανού. Θεέ μου, πόσοι έχουν συναχθή διά να τους ακούσουν! Αλλ' αυτός ο Τιμοκλής δεν μου αρέσει· όπως τρέμει και συγκινείται, θα μας πάρη στο λαιμό του· πολύ το φοβούμαι· είνε φανερόν ότι δεν μπορεί ν' αντιπαραταχθή προς τον Δάμιν. Αλλ' ας ευχώμεθα υπέρ αυτού. το μόνον το οποίον δυνάμεθα να κάμωμεν· σιγά όμως διά να μη ακούση ο Δάμις (⁷⁵) .

ΤΙΜΟΚΛΗΣ. Τι λέγεις, ιερόσυλε Δάμι; ότι δεν υπάρχουν θεοί και ότι δεν προνοούν περί των ανθρώπων;

ΔΑΜΙΣ. Δεν είπα τούτο· αλλά συ να μου είπης πώς επείσθης ότι υπάρχουν.

ΤΙΜ. Όχι συ να μου αποκριθής, ασεβέστατε.

ΔΑΜ. Όχι συ.

ΖΕΥΣ. Έως εδώ ο δικός μας τα καταφέρει καλλίτερα και δυνατώτερα φωνάζει και θυμώνει. Εύγε, Τιμοκλή· μη φείδεσαι ύβρεων· εις αυτάς θα νικήσης, ενώ εις τα αλλά φοβούμαι ότι θα σε αποστομώση

και θα σε κάμη άφωνον ως ιχθύν.

TIM. Μα την Αθηνάν δεν θ' απαντήσω πριν από σε.

ΔΑΜ. Λοιπόν ερώτα, Τιμοκλή. Με αυτόν τον όρκον ενίκησες ([76](#)) . Θα σε παρακαλέσω μόνον να συζητήσεις χωρίς ύβρεις.

TIM. Καλά· ειπέ μου λοιπόν, δεν πιστεύεις, κατηραμένε ότι οι θεοί προνοούν περί των θνητών;

ΔΑΜ. Καθόλου.

TIM. Τι λέγεις; Όλα λοιπόν γίνονται χωρίς πρόνοιαν εκ μέρους των θεών;

ΔΑΜ. Ναι.

TIM. Και κανείς θεός δεν έχει την διεύθυνσιν των πάντων;

ΔΑΜ. Όχι.

TIM. Ωστε όλα τρέχουν τυχαίως και ασκόπως;

ΔΑΜ. Ναι.

TIM. Και ακούετε αυτά, άνθρωποι, χωρίς να λιθοβολήτε τον αλιτήριον;

ΔΑΜ. Διατί εξερεθίζεις εναντίον μου τους ανθρώπους, Τιμοκλή; Και ποίος είσαι συ και αγανακτείς υπέρ των θεών, ενώ οι ίδιοι δεν αγανακτούν; Με ακούουν προ πολλού να υποστηρίζω αυτές τας ιδέας και όμως δεν μου έκαμαν τίποτε κακόν, εκτός εάν είνε κωφοί και δεν ακούουν.

TIM. Σε ακούουν, Δάμι, σε ακούουν, αλλά θα σε τιμωρήσουν βραδύτερον.

ΔΑΜ. Και πού θα εύρουν καιρόν ν' ασχοληθούν δι' εμέ, αφού, ως λέγεις, έχουν τόσας ασχολίας και φροντίζουν να τακτοποιούν τόσην απειρίαν πραγμάτων εις τον κόσμον; Ούτω δεν ετιμώρησαν και σε διά τας τόσας σου επιπορείας και τας άλλας σου πράξεις, τας οποίας δεν θ' αναφέρω διά να μη αναγκασθώ να υβρίσω παρά την συμφωνίαν μας. Αλλά νομίζω ότι δεν ηδύναντο να δώσουν καλλιτέραν απόδειξιν της προνοίας των παρά τιμωρούντες τας κακίας σου. Φαίνεται όμως ότι έχουν ταξιδεύση μακράν, πέραν του ωκεανού εις την χώραν των αγαθών Αιθιοπών· διότι συνειθίζουν να πηγαίνουν εκεί συχνά, προσκαλούμενοι εις ευωχίας ή και αυθορμήτως.

TIM. Τι να απαντήσω, Δάμι, εις την τόσην σου αναισχυντίαν;

ΔΑΜ. Εκείνο, Τιμοκλή, το οποίον προ πολλού επιθυμώ να μου εξηγήσης, πώς επείσθης ότι οι θεοί προνοούν.

TIM. Πρώτον η τάξις η επικρατούσα εις το σύμπαν· ο ήλιος ο οποίος ακολουθεί πάντοτε την αυτήν οδόν και η σελήνη ομοίως, αι τροπαί των ωρών του έτους, τα φυόμενα φυτά και τα γεννώμενα ζώα, αλλά και η ευφυία μεθ' ης έχουν ταύτα δημιουργηθή, ώστε να τρέφονται, να σκέπτονται, να κινούνται και να βαδίζουν, να κτίζουν και να ράπτουν και τα τοιαύτα. Αυτά δεν σου φαίνονται ότι είνε έργα προνοίας;

ΔΑΜ. Εκλαμβάνεις ως απόδειξιν αυτό το ζήτημα· διότι δεν είνε αποδεδειγμένον και φανερόν ότι έκαστον εκ τούτων έγινεν εκ προνοίας· ότι τοιαύτα είνε τα γινόμενα το ομολογώ και εγώ· ἀλλ' εκ τούτου δεν έπεται ότι γίνονται και υπό προνοίας τινός, διότι δύναται και να υποτεθή ότι αφού έγιναν κατ' αρχάς εκ τύχης εξακολουθούν να γίνονται ομοίως και κατά τους αυτούς νόμους· συ δε ονομάζεις τάξιν την ανάγκην και αγανακτείς έπειτα κατ' εκείνων οι οποίοι δεν παραδέχονται την γνώμην σου, ότι τα φαινόμενα τα οποία αριθμείς και εκθειάζεις αποτελούν και απόδειξιν ότι όλα έγιναν με πρόνοιαν και τάξιν. Κατά τον κωμικόν ποιητήν, αυτό δεν περνά και λέγε μας άλλο ([77](#)) .

ΤΙΜ. Εγώ το νομίζω αρκετόν, ἀλλ' όμως θα σε ερωτήσω και θέλω να μου αποκριθής. Φρονείς ότι ο Όμηρος είνε άριστος ποιητής;

ΔΑΜ. Βέβαια.

ΤΙΜ. Λοιπόν εις εκείνον επείσθην εξηγούντα και διηγούμενον την πρόνοιαν των θεών.

ΔΑΜ. Αλλ', ω λαμπρέ άνθρωπε, περί του Ομήρου όλοι θα συμφωνήσουν ότι ήτο ποιητής, αλλά μάρτυς αψευδής περί των τοιούτων ούτε εκείνος, ούτε άλλος ποιητής δύναται να θεωρηθή· διότι οι ποιηταί δεν φροντίζουν τόσον περί της αληθείας, όσον διά να τέρπουν τους ακούοντας τα ποιήματα, και διά τούτο τα στολίζουν με μέτρα και τα παραγεμίζουν με μύθους και όλα αι προσπάθειάι των ως σκοπόν έχουν την τέρψιν. Αλλ' εν τοσούτω θα ήθελα να ακούσω οποία πράγματα από τον Όμηρον σε έπεισαν. Μήπως εκείνα τα οποία λέγει περί του Διός, ότι συνώμοσαν να τον δέσουν η κόρη του, ο αδελφός του και η σύζυγός του; Και αν δεν ενόει τα τεκταινόμενα η Θέτις και εκάλει εις βοήθειαν τον Βρυάρεων, θα ηχημαλώτιζαν τον καλό σου τον Δία ή και θα τον έρριπταν εις τα δεσμά. Διά τούτο και ευγνωμονών προς την Θέτιδα, εξηπάτησε τον Αγαμέμνονα και του έστειλε ψευδές όνειρον ότι πολλοί εκ των Αχαιών θα απέθνησκον. Βλέπεις; Του ήτο αδύνατον να ρίξη κεραυνόν και να κατακαύση τον Αγαμέμνονα, αντί να φανή απατεών; Ή σε έκαμαν να πιστεύσης τα άλλα, τα οποία διηγείται, ότι ο Διομήδης ετραυμάτισε την Αφροδίτην και έπειτα κατά παρακίνησιν της Αθηνάς και αυτόν τον Άρην; Έπειτα δε ότι συμπλακέντες οι θεοί εμονομάχησαν αρσενικοί και θηλυκοί ανακατωμένοι και η Αθηνά ενίκα τον Άρην, ίσως διότι ούτος είχεν ήδη εξασθενήση εκ του τραύματος το οποίον έλαβε παρά του Διομήδους,

Λητοί δ' αντέστη σώκος ερυσούνιος Ερμής ([78](#)) ;

ή σου εφάνησαν αξιόπιστα όσα διηγείται περί της Αρτέμιδος, ότι εχωλώθη διότι δεν εκλήθη εις γεύμα υπό του Οινέως και διά τούτο απέλυσεν εις την χώραν αυτού αγριόχοιρον τρομερόν; Με αυτάς τας διηγήσεις σε έπεισεν ο Όμηρος;

ΖΕΥΣ. Πωπώ! με ποίαν βοήν το πλήθος επεδοκίμασε τους λόγους του Δάμιδος· ο δε δικός μας φαίνεται ότι περιέπεσεν εις αμηχανίαν· φαίνεται ότι τα έχει χάση, είνε φοβισμένος, τρέμει. Έτοιμος να ρίψη την ασπίδα, παρατηρεί γύρω διά να ιδή από πού να φύγη.

ΤΙΜ. Ώστε και ο Ευριπίδης σου φαίνεται ότι δεν λέγει τίποτε ορθόν όταν παρουσιάζη τους θεούς επί της σκηνης και σώζουν τους αγαθούς εκ των ηρώων, τους κακούς δε και ασεβείς, όπως συ, συντρίβουν;

ΔΑΜ. Αλλ' αν αυτά τα οποία γράφουν οι τραγικοί ποιηταί σε έπεισαν, σοφώτατε Τιμοκλή, πρέπει έν εκ των δύο, ή τον Πώλον και τον Αριστόδημον και τον Σάτυρον να νομίζης πραγματικούς θεούς, ή τα προσωπεία, τους κοθόρνους, τους ποδήρεις χιτώνας· τας χλαμύδας και τας χειρίδας και τους θώρακας, με τα οποία εκείνοι στολίζουν την τραγωδίαν, νομίζεις ως αποτελούντα τους θεούς, πράγμα το οποίον θα ήτο γελοιωδέστατον, μου φαίνεται.

Διότι όταν αφ' εαυτού ομιλή ο Ευριπίδης και εκφράζητας σκέψεις του, χωρίς ν' αναγκάζεται υπό της ανάγκης των δραμάτων, άκουσέ με ποίαν παρρησίαν αποφαινεται:

Οράς τον υψού τόνδ' άπειρον αιθέρα
και γην πέριξ έχονθ' υγραίς εν αγκάλαις;
τούτον νόμιζε Ζήνα, τον δ' ηγού θεόν (⁷⁹) .

και αλλαχού,

Ζευσ, όστις ο Ζευσ, ου γαρ οίδα, πλην λόγω κλύων (⁸⁰) .

Και αλλά τοιαύτα.

ΤΙΜ. Λοιπόν όλοι οι άνθρωποι και όλα τα έθνη, τα οποία πιστεύουν και λατρεύουν θεούς, πλανώνται;

ΔΑΜ. Ευχαριστώ, Τιμοκλή, διότι μου ενθύμισες τας δοξασίας των διαφόρων εθνών, εκ των οποίων καθαρώτατα φαίνεται ότι δεν υπάρχει τίποτε βέβαιον εις την περί των θεών ιδέαν· διότι υπάρχουν πολλάι αντιθέσεις και άλλοι άλλα πιστεύουν. Οι Σκύθαι προσφέρουν θυσίας εις τον ακινάκην, οι Θράκες εις τον Ζάμολξιν, ένα φυγάδα άνθρωπον, όστις κατέφυγεν εις αυτούς εκ Σάμου, οι Φρύγες εις τον θεόν Μήνην, οι Αιθίοπες εις την Ημέραν, οι Κυλήνιοι εις τον Φάλητα (⁸¹) , οι Ασσύριοι εις την περιστεράν, οι Πέρσαι εις το πυρ και οι Αιγύπτιοι εις το ύδωρ. Και εις όλους μεν τους Αιγυπτίους είνε κοινή η λατρεία του ύδατος, αλλ' εκάστου διαμερίσματος οι κάτοικοι έχουν ιδιαιτέρους θεούς· οι Μεμφίται λατρεύουν το ρόδι, οι Πηλουσιώται το κρομμύδι, άλλοι τον Ίβιν ή τον κροκόδειλον και άλλοι τον κυνοκέφαλον, τον γάτον ή τον πίθηκον, υπάρχουν δε και χωρία εις τα οποία θεωρείται θεός ο δεξιός ώμος, ενώ οι κατοικούντες επί της άλλης όχθης του Νείλου θεωρούν ως θεόν τον αριστερόν ώμον. Άλλοι λατρεύουν ως θεόν το ήμισυ της κεφαλής και άλλοι ποτήρι πήλινον ή πινάκιον. Δεν είνε αυτά γελοία, καλέ Τιμοκλή;

ΜΩΜ. Δεν σας το έλεγα, ω θεοί, ότι όλα αυτά θα αποκαλυφθούν και θα κριθούν αυστηρώς και λεπτομερώς;

ΖΕΥΣ. Βέβαια το έλεγες, Μώμε, και είχες δίκαιον, εγώ δε θα προσπαθήσω να τα διορθώσω, αν διαφύγωμεν τον σημερινον κίνδυνον.

ΤΙΜ. Αλλά δεν μου λέγεις συ, εχθρέ των θεών, τους χρησμούς και τας προρρήσεις των μελλόντων εις ποίον τους αποδίδεις παρά εις τους θεούς και εις την πρόνοιαν αυτών;

ΔΑΜ. θα κάμης καλά, φίλε μου, να μη ομιλής περί των χρησμών, διότι θα με αναγκάσης να σ' ερωτήσω ποίον εξ αυτών θέλεις να αναφέρης ως επιχείρημα της γνώμης σου. Μήπως εκείνον τον οποίον έδωκεν ο Πύθιος Απόλλων εις τον Λυδόν βασιλέα και ο οποίος ήτο εντελώς αμφίβολος και διπρόσωπος, οποία είνε τινά εκ των αγαλμάτων του Ερμού, διττά και όμοια οπόθεν και αν τα παρατηρήσης; Ποίον κράτος θα κατέλυεν ο Κροίσος αν διέβαινε τον Άλυν, το ιδικόν του ή την επικράτειαν του Κύρου; Και όμως ο διεφθαρμένος εκείνος βασιλεύς επλήρωσε τον αμφίβολον τούτον χρησμόν με όχι ολίγα τάλαντα.

ΜΩΜ. Ακούετε, θεοί, ότι αυτός ο φιλόσοφος λέγει ακριβώς εκείνα τα οποία εγώ εφοβούμην. Πού είνε τώρα ο ωραίος μας κιθαριστής; Ας κατέβη να του δώση απάντησιν.

ΖΕΥΣ. Το ξέρεις, Μώμε, ότι μας παρασκότισες με τας ακαίρους σου επικρίσεις;

ΤΙΜ. Πρόσεξε, αλιτήριε Δάμι, διότι με αυτά που λέγεις σχεδόν κατεδαφίζεις τους ναούς και τους βωμούς των θεών.

ΔΑΜ. Όχι όλους τους βωμούς, Τιμοκλή. Διότι δεν βλέπω να προέρχεται τίποτε κακόν απ' αυτών, αφού είνε πλήρεις από θυμιάματα και ευωδίας. Αλλά θα έβλεπα ευχαρίστως να ανατραπούν εκ βάθρων οι βωμοί της Αρτέμιδος εις την Ταυρίδα, επί των οποίων τοιαύτας ευωχίας δέχεται ευχαρίστως η παρθένος εκείνη ⁽⁸²⁾ .

ΖΕΥΣ. Τι κακό είνε αυτό που μας ήλθε; Βλέπετε ότι δεν φείδεται κανενός εκ των θεών, αλλ' εις όλους κατά σειράν ψάλλει τα εξ αμάξης και

Μάρπτει εξείης, ος τ' αίτιος ος τε και ουκί ⁽⁸³⁾ .

ΜΩΜ. Και όμως ολίγους δύνασαι να εύρης μεταξύ ημών, ω Ζευ, οι οποίοι να μη είνε άξιοι κατηγορίας. Ίσως δε μετ' ολίγον θα θίξη και κανένα από τους μεγαλειτέρους μας.

ΤΙΜ. Ουδέ όταν βροντά ο Ζευς δεν ακούεις, θεομάχε Δάμι;

ΔΑΜ. Πως δεν ακούω τας βροντάς, Τιμοκλή; Αλλ' εάν εκείνος ο οποίος βροντά είνε ο Ζευς, συ θα το γνωρίζης καλλίτερα ο οποίος μας ήλθες από την διαμονήν των θεών· διότι εκείνοι τουλάχιστον οι οποίοι έρχονται από την Κρήτην άλλα μας διηγούνται· μας λέγουν ότι εκεί δεικνύουν ένα τάφον και επ' αυτού στήλην της οποίας η επιγραφή λέγει ότι δεν βροντά πλέον ο Ζευς, διότι προ πολλού απέθανεν.

ΜΩΜ. Αυτό επερίμενα ότι θα το είπη. Αλλά διατί ωχρίασες, ω Ζευ, και τα δόντια σου συγκρούονται εκ του τρόμου; Πρέπει να δείξης θάρρος και να περιφρονήσης αυτούς τους ανθρωπίσκους.

ΖΕΥΣ. Τι λέγεις, Μώμε; Να περιφρονήσω; Δεν βλέπεις πόσοι τον ακούουν και πώς πείθονται εις όσα λέγει καθ' ημών και φαίνονται ως να κρέμονται από τα χείλη του;

ΜΩΜ. Αλλά συ, ω Ζευ, όταν θελήσης, ρίπτεις χρυσήν αλυσίδα και δύνασαι όλους αυτούς ν' ανασύρης ομού με την γην και την θάλασσαν.

ΤΙΜ. Ειπέ μου, κατηραμένη, εταξείδευες ποτέ σου;

ΔΑΜ. Πολλάκις, Τιμοκλή.

ΤΙΜ. Λοιπόν όταν εταξείδευες, σας ωδήγει ο άνεμος, ο οποίος εφούσκωνε τα πανιά, και η κωπηλασία ή ο κυβερνήτης ο οποίος ήτο εις και μόνος διηύθυνε και έσωζε το πλοίον;

ΔΑΜ. Ο κυβερνήτης βέβαια.

ΤΙΜ. Ώστε το πλοίον αν δεν εκυβερνάτο δεν θα ηδύνατο να ταξειδέυση, και νομίζεις ότι το σύμπαν αυτό το οποίον βλέπεις κινείται χωρίς κυβερνήτην και χωρίς να το διευθύνη κανείς;

ΖΕΥΣ. Εύγε, Τιμοκλή, το παράδειγμά σου είναι πολύ δυνατόν.

ΔΑΜ. Αλλά, θεοφιλέστατε Τιμοκλή, ξέρεις ότι ο κυβερνήτης ενός πλοίου φροντίζει πάντοτε δι' ό,τι συμφέρει το πλοίον του, προ πολλού παρασκευάζεται και δίδει οδηγίας εις τους ναύτας, τίποτε δε ανωφελές και παράλογον δεν υπάρχει εις το πλοίον, αλλά μόνον ό,τι είναι χρήσιμον και αναγκαίον διά τα ταξείδια. Ο ιδικός σου όμως ο κυβερνήτης, ο οποίος ως διατείνεσαι διευθύνει, αυτό το μέγα πλοίον, και οι σύντροφοί του δεν έχουν τακτοποίηση τίποτε κατά το πρόπον και την ανάγκην, αλλ' ο μεν πρότονος συμβαίνει ενίοτε να είναι παραριμμένος εις την πρύμνην, οι δε ποδεώνες εις την πώραν και οι δύο· έστιν ότε δε αι άγκυραι είναι χρυσαί και ο χηνίσκος ⁽⁸⁴⁾ μολύβδινος· και τα μεν ύφαλα του πλοίου είναι καταστόλιστα, τα δε έξω του ύδατος τελείως αστόλιστα. Και εκ των ναυτών δε βλέπεις τον μεν αργόν και αμαθή και άτολμον εις το έργον του να λαμβάνη διπλούν και τριπλούν μισθόν, εις εκείνον δε ο οποίος είναι άριστος κολυμβητής και ευκολώτερα αναβαίνει εις τας κεραίαις και γνωρίζει παν ό,τι απαιτεί το έργον του, είναι ανατεθειμένον να αντλή το νερόν το οποίον εισχωρεί εις το κύτος του πλοίου. Τα αυτά συμβαίνουν και με τους επιβάτας· βλέπομεν ένα άξιον μαστιγώσεως να κάθηται εις την καλλιτέραν θέσιν και πλησίον του κυβερνήτου ο οποίος του κάμνει παντοίας περιποιήσεις και άλλον κακοηθέστατον ή πατροκτόνον ή ιερόσυλον ν' απολαμβάνη μεγάλας τιμάς και να κατέχη τα επιφανέστερα μέρη του πλοίου, πολλούς δε ευγενείς ανθρώπους συστιβαγμένους και στενοχωρουμένους εις το βάθος του σκάφους και καταπατουμένους υπό των πραγματικώς υποδεεστέρων. Ενθυμίσου πώς ο Σωκράτης και ο Αριστείδης και ο Φωκίων εταξείδευσαν· ούτε άρτον είχαν πάντοτε και τοποθετημένοι επί των γυμνών σανίδων εις το κύτος, ούτε να εκτείνουν τους πόδας των είχαν χώρον· με πόσα δε αγαθά εταξείδευσαν ο Καλλίας, ο Μειδίας και ο Σαρδανάπαλλος, διασκεδάζοντες και πτύοντες επί εκείνων οίτινες ευρίσκοντο κάτω από αυτούς.

Αυτά γίνονται εις το πλοίον σου, σοφώτατε Τιμοκλή, και διά τούτο τα ναύαγια είναι απειράριθμα. Εάν όμως υπήρχε κανείς κυβερνήτης ο οποίος να επιβλέπη και να κανονίζη πάντα τα καθέκαστα, πρώτον δεν θα ηγνόει ποίοι είναι οι καλοί και ποίοι οι φαύλοι εκ των επιβατών του πλοίου του, και έπειτα εις έκαστον θα έδιδε θέσιν κατά την αξίαν του και εις μεν τους καλλιτέρους θα έδιδε την καλλιτέραν θέσιν επάνω, και πλησίον του, την κάτω δε εις τους χειροτέρους και θα προσελάμβανεν ομοτραπέζους και συμβούλους τους καλλιτέρους· εκ δε των ναυτών ο μεν πρόθυμος θα διωρίζετο επόπτης της πώρας ή μιας εκ των πλευρών του πλοίου και πάντως θα είχε θέσιν ανωτέραν των άλλων, ο δε οκνηρός και αμελής θα εμαστιγόνετο πεντάκις της ημέρας με το караβόσχοινον. Ώστε, λαμπρέ μου άνθρωπε, το παράδειγμα του πλοίου κινδυνεύει να ναυαγήση, διότι του έτυχε κακός κυβερνήτης.

ΜΩΜ. Τα πράγματα διά τον Δάμιν πηγαίνουν λαμπρά και πλησιίστιος προχωρεί προς την νίκην.

ΖΕΥΣ. Δυστυχώς, Μώμε, αι εικασίαι σου θα επαληθεύσουν. Αυτός ο Τιμοκλής δεν δύναται να επινοήση κανέν ισχυρόν επιχείρημα, ἀλλ' επαναλαμβάνει τα κοινά και τετριμμένα, όλα ευκόλως ανατρεπόμενα.

ΤΙΜ. Λοιπόν αφού το παράδειγμα του πλοίου δεν σου εφάνη πολύ ισχυρόν, άκουσε τώρα και εκείνο το οποίον δύναται να ονομασθή ιερά άγκυρα, διότι δεν θα δυνηθής με κανένα τρόπον να το συντρίψης.

ΖΕΥΣ. Τι άρα γε θα είπη;

ΤΙΜ. θα ίδης εάν αυτός ο συλλογισμός μου είνε ανακόλουθος και αν δύνασαι να τον ανατρέψης. Εάν υπάρχουν βωμοί, υπάρχουν και θεοί· ἀλλ' υπάρχουν βωμοί, άρα υπάρχουν και θεοί. Τι έχεις ν' απαντήσης εις αυτά;

ΔΑΜ. Άφησε να γελάσω πρώτον όσον αξίζει ο συλλογισμός σου και έπειτα σου απαντώ.

ΤΙΜ. Αλλά φαίνεται ότι δεν θα παύσης ποτέ να γελάς. Δεν μου λέγεις τι το γελοίον βλέπεις εις αυτό το οποίον είπα;

ΔΑΜ. Γελώ διότι δεν εννοείς ότι εκρέμασες την άγκυράν σου και μάλιστα την ιεράν από λεπτήν κλωστήν. Ενόμισες ότι αν συνδέσης την ύπαρξιν των θεών με την ύπαρξιν των βωμών θα κάμης δυνατότερον το σχοινί και όμως το αποτέλεσμα είνε αντίθετον, ώστε εάν δεν έχης άλλο τίποτε λογικώτερον να είπης, καιρός να φύγωμεν.

ΤΙΜ. Ομολογείς λοιπόν ότι ηττήθης και αποφασίζεις ν' απέλθης πρώτος;

ΔΑΜ. Ναι, Τιμοκλή· διότι συ όπως οι καταδιωκόμενοι κατέφυγες εις τους βωμούς. Ώστε, μα την ιεράν άγκυραν, θέλω να συνάψω συνθήκην μετά σου επ' αυτών των βωμών ότι δεν θα συζητήσωμεν πλέον περί τοιούτων θεμάτων.

ΤΙΜ. Με ειρωνεύεσαι, τυμβωρύχε και μιαρέ και κατάπτυστε και κάθαρμα άξιον μαστιγώσεως. Νομίζεις ότι δεν γνωρίζομεν τίνος πατρός είσαι τέκνον, πως η μητέρα σου επορνεύετο, πως έπνιξες τον άδελφόν σου και μοιχεύεις και τους νέους διαφθείρεις, λαιμαργότατε και αναισχυντότατε; Αλλά διατί φεύγεις; Περίμενε, διότι θέλω και να σε δείρω· θα σε σφάξω με αυτό το κεραμίδι, φαυλότατε.

ΖΕΥΣ. Ο Δάμις φεύγει και γελά, ο δε άλλος τον ακολουθεί και τον υβρίζει· τον ερεθίζει τόσον η ευθυμία του Δάμιδος, ώστε φαίνεται ότι και θα τον κτυπήση εις την κεφαλήν με το κεραμίδι το οποίον κρατεί. Ημείς δε τι πρέπει να πράζωμεν τώρα;

ΕΡΜ. Μου φαίνεται ορθόν εκείνο το οποίον είπεν ένας κωμικός ποιητής,

Ουδέν πέπονθας δεινόν, αν μη προσποιή ⁽⁸⁵⁾ .

Διότι τι τόσον μέγα κακόν είνε εάν ολίγοι άνθρωποι επίστευσαν εις αυτά τα οποία είπεν ο Δάμις; Είνε πολύ περισσότεροι όσοι πιστεύουν τα εναντία, οι περισσότεροι εκ των Ελλήνων, ο πολύς και αμαθής όχλος και όλοι οι βάρβαροι.

ΖΕΥΣ. Και όμως, Ερμή, εκείνο το οποίον είπε περί του Ζωπύρου ο Δαρείος μου φαίνεται πολύ ορθόν ώστε και εγώ θα επροτίμων να έχω ένα σύμμαχον οποίος ο Δάμις παρά μυριάς Βαβυλώνας.

ΖΕΥΣ. Συ τακτοποίησε τα θρανία και συγύρισε την αίθουσαν δι' εκείνους οίτινες θα έλθουν. Συ έπειτα φέρε και τοποθέτησε κατά σειράν τους φιλοσόφους, αφού προηγουμένως τους στολίσης διά να κάνουν εντύπωσιν και να προσελκύσουν περισσότερους αγοραστάς. Συ δε, Ερμή, διαλάλει και συγκάλεσε υπό αισίους οιωνούς τους αγοραστάς να προσέλθουν εις το δημοπρατήριον. Θα εκπλειστηριάσωμεν φιλοσοφικούς βίους παντός είδους και πάσης κατηγορίας. Εάν δε κανείς δεν έχη να καταβάλη αμέσως το χρήμα, ας λάβη προθεσμίαν ενός έτους, αφού δώση εγγυητήν.

ΕΡΜΗΣ. Πολλοί εμαζεύτηκαν, ώστε δεν πρέπει ν' αργοπορούμεν και να τους αφήνωμεν να περιμένουν.

ΖΕΥΣ. Ας αρχίση λοιπόν η δημοπρασία.

ΕΡΜ. Ποίον θέλεις να εκθέσωμεν πρώτον εις πώλησιν;

ΖΕΥΣ. Αυτόν με την μακράν κόμην τον εξ Ιωνίας, ο οποίος φαίνεται από τους σοβαρωτέρους.

ΕΡΜ. Συ ο Πυθαγορικός κατέβα και στάσου να σε εξετάσουν οι αγορασταί.

ΖΕΥΣ. Λοιπόν διαλάλησε.

ΕΡΜ. Πωλείται ο άριστος βίος και ο σεμνότατος. Ποιος θέλει να γίνη υπεράνθρωπος; Ποιος θέλει να γνωρίση την αρμονίαν του σύμπαντος και να αναζήση μετά θάνατον εις νέαν ζωήν;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ. Το εξωτερικόν του δεν είνε άσχημον, αλλά τι κυρίως γνωρίζεις;

ΕΡΜ. Αριθμητικήν, αστρονομίαν, θαυματοποιίαν, γεωμετρίαν, μουσικήν και μαγείαν. Έχεις ενώπιόν σου ένα εξαίρετον μάντιν.

ΑΓΟΡ. Επιτρέπεται να του κάμω μερικές ερωτήσεις;

ΕΡΜ. Ελεύθερα.

ΑΓΟΡ. Από πού είσαι;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ. Σάμιος.

ΑΓΟΡ. Και πού εσπούδασες;

ΠΥΘ. Εις την Αίγυπτον κοντά εις τους εκεί σοφούς ([87](#)) .

ΑΓΟΡ. Λοιπόν, εάν σε αγοράσω, τι θα με διδάξης;

ΠΥΘ. Δεν θα σε διδάξω τίποτε, αλλά θα σε ενθυμήσω.

ΑΓΟΡ. Πώς θα μ' ενθυμήσης;

ΠΥΘ. Αφού σου εξαγνίσω πρώτον την ψυχήν και της αποπλύνω τον ρύπον.

ΑΓΟΡ. Υπόθεσε ότι τώρα είμαι καθαρός· κατά ποίον τρόπον θα μου φέρης τις αναμνήσεις;

ΠΥΘ. Κατ' αρχάς θα υποβληθής εις ησυχίαν μακράν και σιωπήν και επί πέντε ολόκληρα έτη δεν θα εκστομίσης λέξιν.

ΑΓΟΡ. Να πας, φίλε μου, να γίνης παιδαγωγός εις το παιδί του Κροίσου ([88](#)) · εγώ είμαι φλύαρος και δεν θέλω να μεταβληθώ εις άγαλμα. Αλλά τέλος πάντων μετά την σιωπήν και την πενταετίαν τι θα γίνη;

ΠΥΘ. Θα εξασκηθής εις την μουσικήν και την γεωμετρίαν.

ΑΓΟΡ. Νόστιμο αυτό· διά να γίνω σοφός είνε ανάγκη προηγουμένως να γίνω καθαριστής.

ΠΥΘ. Μετά τούτο θα μάθης ν' αριθμής.

ΑΓΟΡ. Και τώρα ξέρω να μετρώ.

ΠΥΘ. Πώς μετράς;

ΑΓΟΡ. Ένα, δύο, τρία, τέσσερα.

ΠΥΘ. Βλέπεις; Εκείνα που νομίζεις τέσσερα είνε δέκα και τρίγωνον τέλειον, εις το οποίον ημείς ορκιζόμεθα ([89](#)) .

ΑΓΟΡ. Μα το τέσσαρα, τον μέγαν αυτόν όρκον, πρώτην φοράν ακούω λόγους τόσον θείους και τόσον ιερούς ([90](#)) .

ΠΥΘ. Έπειτα, φίλε μου, θα μάθης τι είνε η γη, ο αήρ, το ύδωρ και το πυρ, ποία η κίνησίς των και ποία η μορφή των εν τη κινήσει.

ΑΓΟΡ. Πώς; Έχουν μορφήν το πυρ, ο αήρ και το νερόν;

ΠΥΘ. Και πολύ ορατήν· διότι εάν δεν είχαν μορφήν και σχήμα, δεν θα ηδύναντο να κινούνται. Μετά ταύτα θα μάθης ότι και ο θεός είνε αριθμός, νους και αρμονία.

ΑΓΟΡ. Θαυμάσια αυτά που λέγεις.

ΠΥΘ. Εκτός δε των ειρημένων, θα μάθης και περί του εαυτού σου ότι είσαι άλλος παρ' ό,τι νομίζεις και ό,τι φαίνεσαι.

ΑΓΟΡ. Τι λες; Άλλος είμαι και όχι εγώ που ομιλώ τώρα με σένα;

ΠΥΘ. Τώρα είσαι συ, άλλοτε όμως παρουσιάζεσο με άλλο σώμα και άλλο όνομα· πάλιν δε μετά τινα καιρόν θα μεταβής εις άλλην ύπαρξιν.

ΑΓΟΡ. Θέλεις να πης ότι θα μένω αθάνατος και ότι θα μεταλλάσσω μορφάς διαφόρους; Αλλ' αρκετά είπαμεν δι' αυτά. Δεν μου λες και ποίαν δίαιταν ακολουθείς;

ΠΥΘ. Δεν τρώγω τίποτε το οποίον να έχη ζωήν και εκ των άλλων αποφεύγω τους κυάμους.

ΑΓΟΡ. Διατί; Ἡ μήπως δεν σ' ερέσουν τα κουκκιά;

ΠΥΘ. Ὅχι, ἀλλ' οἱ κύαμοι εἶνε ἱεροὶ καὶ θεῖα ἡ φύσις των. Ἐν πρώτοις ολόκληρος ὁ κύαμος εἶνε σπέρμα ζωῆς καὶ ἀν ξεφλουδίσῃς κύαμον χλωρόν, θα ἴδῃς ὅτι ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὰ γεννητικὰ ὄργανα τοῦ ἀνδρός· ἐὰν δε ἀφοῦ ψηθῇ τὸν ἀφήσῃς ὑπὸ τὴν σελήνην ἐπὶ ὠρισμένης νύκτας μεταβάλλεται εἰς αἷμα. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον εἶνε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κυάμων ἐκλέγουν τοὺς ἀρχοντάς των.

ΑΓΟΡ. Ωραία τα εἶπες ὅλα καὶ θαυμάσια. Ἀλλὰ τώρα γδύσου, διότι θέλω νὰ σε ἴδω καὶ γυμνόν. Μπα, ὁ μηρός τοῦ εἶνε χρυσός! Φαίνεται ὅτι δεν εἶνε ἄνθρωπος, ἀλλὰ θεός. Εξάπαντος θα τὸν αγοράσω. Πόσον θέλεις δι' αὐτόν;

ΕΡΜ. Δέκα μνας.

ΑΓΟΡ. Τὸν αγοράζω εἰς αὐτὴν τὴν τιμὴν.

ΖΕΥΣ. Γράψε τὸ ὄνομα τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ τὴν πατρίδα τοῦ.

ΕΡΜ. Φαίνεται ὅτι εἶνε Ἰταλιώτης, ὦ Ζεῦ, ἀπὸ τὰ μέρη τῆς ἐκεῖ Ἑλλάδος, τὸν Κρότωνα ἢ τὴν Τάραντα. Δεν εἶνε ὅμως ἓνας, ἀλλὰ τριακόσιοι σχεδὸν ἑκάμαν ἐταιρικῶς τὴν ἀγοράν.

ΖΕΥΣ. Ἀς τὸν πάρουν καὶ ἀς ἔλθῃ ἄλλος.

ΕΡΜ. Θέλεις νὰ φέρωμεν αὐτόν τὸν ἀκάθαρτον τὸν καταγόμενον ἀπὸ τὸν Πόντον;

ΖΕΥΣ. Μάλιστα.

ΕΡΜ. Σὺ με τὴν σακκούλα, πὺ ἔχεις γυμνοὺς τοὺς ὦμους, ἔλα καὶ φέρε ἓνα γύρο διὰ νὰ σε ἰδοὺν ὅλοι. Πωλεῖται βίος ἀνδροπρεπῆς, βίος ἀρίστος καὶ θαρραλέος, βίος ἐλεύθερος. Ποῖος θέλει νὰ τὸν ἀγοράσῃ;

ΑΓΟΡ. Πὼς εἶπες, κήρυξ; Πωλεῖς ἄνθρωπον ἐλεύθερον;

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΑΓΟΡ. Καὶ δεν φοβεῖσαι νὰ καταδιωχθῇς ὡς ἐξανδραποδιστῆς καὶ ἐναχθῇς εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον;

ΕΡΜ. Αὐτός δεν σκοτίζεται διὰ τὴν πώλησίν τοῦ· διότι νομίζει ὅτι εἶνε τελείως ἐλεύθερος.

ΑΓΟΡ. Καὶ εἰς τι μπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ἄνθρωπος τόσο ρυπαρός καὶ εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν; Τὸ πολὺ πολὺ μόνον ὡς σκαφτιὰν δύναται κάνεις νὰ τὸν χρησιμοποίησῃ ἢ διὰ νὰ κουβαλῇ νερόν.

ΕΡΜ. Καὶ θυρωρόν ἐὰν τὸν κάμῃς θα εἶνε πολὺ πιστότερος ἀπὸ ἓνα σκύλον. Ἄλλως τε καὶ αὐτός κύων ὀνομάζεται.

ΑΓΟΡ. Καὶ ἀπὸ πού εἶνε καὶ τι ἐπαγγέλλεται;

ΕΡΜ. Ρώτησε τὸν ἴδιον· αὐτό εἶνε τὸ καλλίτερον.

ΑΓΟΡ. Εἶνε τόσον κατσουφιασμένος καὶ ἄγριος, ὥστε φοβούμαι νὰ μὴ με γαυγίσῃ ἢ καὶ νὰ με δαγκάσῃ, ἀν πλησιάσω. Δεν βλέπεις πὼς ἐσήκωσε τὸ ραβδί καὶ συνεφρυώθῃ καὶ κυτᾷ κατὰ τρόπον ἄγριον καὶ

απειλητικόν;

ΕΡΜ. Μη φοβάσαι· εἶνε ημερωμένος.

ΑΓΟΡ. Δεν μου λες, καλέ μου άνθρωπε, από πού είσαι;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ. Απ' όπου θέλεις.

ΑΓΟΡ. Τι εννοείς;

ΔΙΟΓ. Έχεις ενώπιόν σου ένα πολίτην του κόσμου.

ΑΓΟΡ. Και ποιον ακολουθείς και μιμείσαι; ΔΙΟΓ. Τον Ηρακλέα.

ΑΓΟΡ. Κατά το ξύλον που κρατείς του ομοιάζεις· αλλά διατί δεν φορείς και την λεοντήν;

ΔΙΟΓ. Η λεοντή μου εἶνε αὐτός ο τρίβων. Το ἔργον μου δε εἶνε να πολεμῶ, ὅπως εκείνος, τας ηδονάς, ὅχι κατὰ διαταγὴν ἄλλου, ἀλλ' ἐκουσίως. Ο σκοπός μου εἶνε να καθαρίσω ἀπὸ αὐτὰς τον κόσμον.

ΑΓΟΡ. Ευγενής σκοπός. Αλλά τέλος πάντων εἰς τι συνίστανται κυρίως αἱ γνώσεις σου καὶ ποῖαν τέχνην μετέρχεσαι;

ΔΙΟΓ. Εἶμαι ἐλευθερωτής των ἀνθρώπων καὶ ἰατρός των παθῶν· ἐν γένει δε θέλω να εἶμαι τῆς ἀληθείας καὶ του θάρρους ο κήρυξ.

ΑΓΟΡ. Καὶ ἀν σ' ἐρωτήσω, στόμα τῆς ἀληθείας, κατὰ ποῖον τρόπον θα με ἐξασκήσης;

ΔΙΟΓ. Αφού σε παραλάβω θα σε γδύσω πρῶτον ἀπὸ την καλοπέρασιν, θα σε ἀναγκάσω ἔπειτα να ζῆς με στερήσεις καὶ θα σου φορέσω τρίβωνα ὅπως αὐτόν που φορῶ, κατόπιν δε θα σε υποβάλλω εἰς κόπους καὶ κακοπαθείας, θα κοιμάσαι κατὰ γῆς, θα πίνης μόνον νερόν καὶ θα τρέφεσαι με ὅ,τι τύχη. Ἀν ἔχῃς χρήματα θα σε συμβουλεύσω να πας να τα ρίψῃς εἰς την θάλασσαν, θ' ἀδιαφορήσῃς διὰ γυναῖκα, τέκνα καὶ πατρίδα καὶ ὅλα αὐτὰ θα τα θεωρήῃς σαχλαμάρες, θ' ἀφήσῃς το σπίτι του πατέρα σου καὶ θα κατοικήσῃς εἰς κανένα τάφον ἢ ἐρημόπτυργον ἢ καὶ πίθον. θα ἔχῃς την σακκούλαν γεμάτην ἀπὸ λούπινα καὶ ἀπὸ βιβλία ολόγραφα ([91](#)) καὶ εἰς την κατάστασιν αὐτήν θα θεωρήῃς τον εαυτόν σου ευδαιμονέστερον ἀπὸ τον βασιλέα των Περσῶν. Ἐάν δε κανεῖς σε δείρῃ ἢ σε βασανίσῃ, να μὴ το θεωρήῃς δυσάρεστον.

ΑΓΟΡ. Τι λες; Να μὴ πονῶ ὅταν με δέρνουν; Δεν ἔχω το δέρμα τῆς χελώνης ἢ του κάβουρα.

ΔΙΟΓ. Ν' ἀκολουθήῃς με μικράν παραλλαγὴν ἐκεῖνο που εἶπεν ο Εὐριπίδης.

ΑΓΟΡ. Τι;

ΔΙΟΓ. Το πνεῦμα σου θα πονέσῃ ἀλλ' ἡ γλῶσσα θα μείνῃ ἀνάλγητος ([92](#)) . Προ πάντων ὅμως πρέπει να εἶσαι αὐθάδης καὶ θρασύς καὶ να υβρίζῃς τους πάντας ἀδιακρίτως, βασιλεῖς καὶ ιδιώτας, διότι οὕτω ο κόσμος θα σε προσέξῃ καὶ θα σε νομίσῃ ἀφοβόν. Ἡ γλῶσσα σου να εἶνε χυδαία καὶ βάρβαρος καὶ ἡ φωνή σου δυνατὴ καὶ ἐντελῶς ὁμοία πρὸς το γαύγισμα του σκύλου. Το πρόσωπόν σου να εἶνε ἀγριωπόν καὶ το βάδισμα ἀνάλογον πρὸς την τοιαύτην του προσώπου ἐκφράσιν. Ἐν γένει δε ὅλα σου να εἶνε θηριώδη καὶ ἀγρία. Ἡ ἐντροπή, ἡ μετριοπάθεια καὶ ἡ πραότης ας εἶνε μακράν σου· καὶ το ἐρύθημα να το ἀποξύσῃς ἐντελῶς ἀπὸ το πρόσωπόν σου. Να συχνάζῃς κατὰ προτίμησιν εἰς τα πολυανθρωπότερα μέρη

και εις αυτά πάλιν να ζης μόνος και ακοινώτητος, χωρίς κανένα να πλησιάζης και κανένα να έχης φίλον· διότι αυτά είνε εναντίον των αρχών μας. Ενώπιον δε όλων να πράττης με θάρρος εκείνα τα οποία οι άλλοι και ιδιαιτέρως εντρέπονται να πράττουν. Και εις τας ηδονάς της Αφροδίτης να εκλέγης τους γελοιωδεστέρους τρόπους. Και τέλος, όταν θελήσης, να φάγης ένα κταπόδι ωμό ή σουπιά και ν' αποθάνης. Αυτή είνε η ευτυχία την οποίαν θα σου δώσω.

ΑΓΟΡ. Να την κρατήσης για τον εαυτό σου. Αυτά που μου λες είνε απάνθρωπα και συχαμερά.

ΔΙΟΓ. Εύκολα όμως και όλοι δύνανται να τα βάλλουν εις πράξιν. Δεν θα έχης ανάγκην από μάθησιν και σοφίαν γελοίαν, αλλ' η οδός που θα σε φέρη εις την δόξαν θα είνε σύντομος· διότι και κοινός άνθρωπος εάν είσαι, όπως βυρσοδέψης ή παστοπώλης, μαραγκός ή αργυραμοιβός ([93](#)) , τούτο δεν θα σε εμποδίση να γίνης περίφημος, αρκεί να έχης αναίδειαν και θράσος και να μάθης καλά να υβρίζης.

ΑΓΟΡ. Δι' αυτά δεν σε χρειάζομαι· ναύτης όμως ή κηπουρός δύνασαι εν ανάγκη να γίνης, εάν θέλουν να σε δώσουν το πολύ για δυο οβολούς.

ΕΡΜ. Πάρε τον. Ευχαρίστως θα τον ξεφορτωθούμε, διότι μας ζαλίζει με τας κραυγάς του και όλους αδιακρίτως υβρίζει και κακολογεί.

ΖΕΥΣ. Κάλεσε άλλον, εκείνον τον Κυρηναίον, ο οποίος φορεί πορφύραν και έχει στέφανον επί της κεφαλής του. ([94](#))

ΕΡΜ. Παρακαλώ να γίνη ησυχία, διότι το αντικείμενον είνε πολυτελές και έχει ανάγκην πλουσίων αγοραστών. Πρόκειται περί βίου ευχαρίστου, βίου τρισευτυχούς. Ποιος θέλει μίαν ζωήν ηδυπαθή; Ποιος θέλει ν' αγοράση αυτό το αβρότατον υποκείμενον;

ΑΓΟΡ. Πλησίασε και λέγε τι γνωρίζεις και θα σε αγοράσω αν δύνασαι να μου είσαι χρήσιμος.

ΕΡΜ. Μη τον ενοχλής, φίλε μου, και μη χάνης τα λόγια σου, διότι είναι μεθυσμένος και δεν θα σου απαντήσει· ως βλέπεις, τραυλίζει.

ΑΓΟΡ. Και ποιος έχασε τα μυαλά του ν' αγοράση ένα δούλον τόσον διεφθαρμένον και ακόλαστον; Αλλά και τι μυρωδιές έχει πάνω του! Και πώς τρικλίζει και φαίνεται έτοιμος να πέση! Αλλά λέγε μου τουλάχιστον συ, ω Ερμή, τι γνωρίζει και ποίαν τέχνην επαγγέλεται.

ΕΡΜ. Κυρίως είναι καλός φίλος και ευχάριστος συμπότης και χορευτής· θα είναι πολύ διασκεδαστικός εις ένα αφέντην ο οποίος ρέπει εις τους έρωτας και εις την ασωτείαν. Αλλ' είναι και τέλειος σοφός εις την παρασκευήν των φαγητών και των γλυκυσμάτων και εν γένει είναι επιστήμων εις την καλοπέρασιν. Εσπούδασε εις τας Αθήνας και υπηρέτησεν έπειτα τους τυράννους της Σικελίας και εξετιμάτο πολύ παρ' αυτών. Το κυριώτερον δόγμα του είναι να καταφρονή τα πάντα και συγχρόνως να επωφελήται τα πάντα και να λαμβάνη την ηδονήν όπου την ευρίσκει.

ΑΓΟΡ. Λοιπόν ν' αποταθής εις άλλον από αυτούς τους πλουσίους που έχουν πολλά χρήματα· εγώ δεν είμαι κατάλληλος ν'αγοράσω ένα τέτοιον γλεντζέν.

ΕΡΜ. Φαίνεται ότι θα μας μείνη απώλητος αυτός.

ΖΕΥΣ. Ας αποσυρθή και φέρε άλλον. Ας έλθουν αυτοί οι δύο, αυτός από τα Άβδυρα που γελά και ο άλλος από την Έφεσον που κλαίει, θέλω να τους πωλήσωμεν και τους δύο ομού.

ΕΡΜ. Κατεβήτε εις το μέσον. Πωλούνται δύο άριστοι βίοι, οι σοφώτατοι εξ όλων.

ΑΓΟΡ. Τι αντίθετοι που είναι! Ο ένας δεν παύει να γελά. Ο άλλος φαίνεται ως να κλαίη τον πατέρα του. Δεν μου λες εσύ, γιατί γελάς;

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ. Ερωτάς; Διότι όλα όσα κάνετε μου φαίνονται γελοία και σεις γελοίοι.

ΑΓΟΡ. Πώς είπες; Μάς εμπαίζεις όλους και περιφρονείς τα πράγματα εις τα οποία ασχολούμεθα;

ΔΗΜ. Αυτό είναι· δεν βλέπω τίποτε το σπουδαίον εις αυτά και τα πάντα είναι κενά και ατόμων φορά και απειρία.

ΑΓΟΡ. Όχι δα· συ είσαι αληθινά κενός και άπειρος του κόσμου. Αλλά δεν θα παύσης να γελάς; Τι αυθάδεια είναι αυτή; Και συ, φίλε μου, διατί κλαίεις; Μου φαίνεται ότι είναι προτιμότερον να ομιλή κανείς με σένα.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ. Τα ανθρώπινα πράγματα μου φαίνονται, ξένε, θλιβερά και αξιοδάκρυτα και τίποτε εξ αυτών δεν τρέχει προς το καλόν. Σας λυπούμαι λοιπόν και οδύρομαι· και τα μεν παρόντα δεν θεωρώ σπουδαία, τα δε μέλλοντα προβλέπω τρομερά· εννοώ την πυρπόλησιν και την καταστροφήν του σύμπαντος. Δι' αυτά κλαίω και διότι τίποτε δεν είναι στερεόν και όλα συστρέφονται εις ένα κυκεώνα και είναι το αυτό η τέρψις και η θλίψις, η γνώσις και η άγνοια, το μέγα και το μικρόν. Όλα περιστρέφονται και συναλλάσσονται εις το παιγνίδι των αιώνων.

ΑΓΟΡ. Και τι είναι ο αιών;

ΗΡΑΚΛ. Ένα παιδί το οποίον παίζει πεσσούς ([95](#)) και φιλονεικεί.

ΑΓΟΡ. Και οι άνθρωποι;

ΗΡΑΚΛ. Θεοί θνητοί.

ΑΓΟΡ. Οι δε θεοί;

ΗΡΑΚΛ. Άνθρωποι αθάνατοι.

ΑΓΟΡ. Αινίγματα μου λέγεις, φίλε μου, ή γρίφους συνθέτεις; Οι λόγοι σου είνε σκοτεινοί όπως οι χρησμοί του Λοξίου Απόλλωνος.

ΗΡΑΚΛ. Διότι δεν έχετε καμμίαν σημασίαν δι' εμέ.

ΑΓΟΡ. Αλλά τότε δεν θα σ' αγοράση κανείς που τα έχει σωστά.

ΗΡΑΚΛ. Και εγώ σας περιφρονώ εξ ίσου και τους αγοράζοντας και τους μη αγοράζοντας.

ΑΓΟΡ. Αυτός μου φαίνεται ότι δεν είνε καλά στα μυαλά του. Ούτε τον ένα, ούτε τον άλλον θ' αγοράσω.

ΕΡΜ. Και αυτοί θα μείνουν απώλητοι.

ΖΕΥΣ. Κάλεσε άλλον.

ΕΡΜ. Θέλεις να καλέσω τον Αθήναιον εκείνον τον πολύλογον;

ΖΕΥΣ. Μάλιστα.

ΕΡΜ. Έλα λοιπόν συ. Πωλείται βίος αγαθός και συνετός. Ποιος θ' αγοράση ένα τόσον αξιοσέβαστον πρόσωπον;

ΑΓΟΡ. Δεν μου λες τι κυρίως ξέρεις εσύ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Είμαι παιδευαστής και σοφός εις τα του έρωτος.

ΑΓΟΡ. Ωραία! Και θέλεις να σε αγοράσω εγώ και να σε πάρω παιδαγωγόν εις το παιδί μου, που είνε καλοκαμωμένο;

ΣΩΚΡ. Και ποιος από εμένα είνε καταλληλότερος να συναναστρέφεται ένα ωραίον νέον; Διότι δεν είμαι των σωμάτων εραστής αλλά των ωραίων ψυχών, θα τους ακούσης να λένουν ότι και όταν συνέβη να κοιμηθούν μαζί μου υπό το αυτό σκέπασμα δεν έπαθαν τίποτε κακόν εκ μέρους μου ([96](#)) .

ΑΓΟΡ. Αυτά να τα λες αλλού, ότι είσαι παιδευαστής και περιορίζεσαι μόνον εις την ψυχήν των παιδιών, ενώ δύνασαι να πας και πάρα πέρα, αφού κοιμάσθε υπό το αυτό σκέπασμα.

ΣΩΚΡ. Σου ορκίζομαι εις τον σκύλον και εις τον πλάτανον ότι αυτή είνε η αλήθεια ([97](#)) .

ΑΓΟΡ. Τι θεοί είνε αυτοί εις τους οποίους ορκίζεσαι;

ΣΩΚΡ. Γιατί; Δεν νομίζεις ότι είναι θεός ο σκύλος; Δεν γνωρίζεις ότι ο Άνουβις ο θεός των Αιγυπτίων είναι κυνοκέφαλος, επίσης δε ο Σείριος εις τον ουρανόν και ο Κέρβερος εις τον Άδην;

ΑΓΟΡ. Καλά λες, το λάθος είναι δικό μου. Αλλά κατά ποίον τρόπον ζης;

ΣΩΚΡ. Κατοικώ εις μίαν πόλιν την οποίαν κατεσκεύασα διά τον εαυτόν μου, μεταχειρίζομαι δε πολίτευμα εντελώς ιδιαίτερον και νόμους δικούς μου.

ΑΓΟΡ. Ήθελα ν' ακούσω κανένα από τους νόμους σου.

ΣΩΚΡ. Άκουσε ένα από τους κυριωτέρους, ο οποίος αφορά τας γυναίκας. Κατά τους νόμους μου, καμμία εκ των γυναικών δεν πρέπει να ανήκη εις ένα και μόνον άνδρα, αλλά να παραδίδεται εις πάντα βουλόμενον.

ΑΓΟΡ. Τι είναι αυτά που λες; Καταργείς τους περί μοιχείας νόμους;

ΣΩΚΡ. Βέβαια και όλας τας περί των τοιούτων μικρολογίας.

ΑΓΟΡ. Και τι φρονείς περί των ωραίων παιδιών;

ΣΩΚΡ. Η αγάπη των πρέπει να είναι η αμοιβή των εναρέτων ανδρών και των ανδραγαθούντων.

ΑΓΟΡ. Ωραία αμοιβή. Η δε σοφία σου εις τι κυρίως συνίσταται;

ΣΩΚΡ. Εις τας ιδέας και εις τα παραδείγματα των όντων· διότι πάντα όσα βλέπεις, η γη και τα υπάρχοντα επί της γης, ο ουρανός και η θάλασσα, έχουν εικόνas αι οποίαι στέκονται αόρατοι έξω των όλων.

ΑΓΟΡ. Και πού στέκονται;

ΣΩΚΡ. Πουθενά. Διότι αν ήσαν κάπου, δεν θα ήσαν.

ΑΓΟΡ. Αυτάs τας εικόνas και τα παραδείγματα που λέγεις δεν τα βλέπω.

ΣΩΚΡ. Επόμενον είναι, διότι είσαι τυφλός την ψυχήν. Εγώ όμως βλέπω εικόνas, βλέπω το δικό σου το αόρατον αντίτυπον, όπως και το δικό μου και εν γένει όλα τα βλέπω διπλά.

ΑΓΟΡ. Πρέπει να σε αγοράσω, διότι βλέπω ότι είσαι σοφός και οξυδερκής. Τι ζητείς δι' αυτόν συ ο κήρυξ;

ΕΡΜ. Δόσε δύο τάλαντα.

ΑΓΟΡ. Τον αγόρασα εις αυτήν την τιμήν, αλλά τα χρήματα θα τα πληρώσω αργότερα.

ΕΡΜ. Το όνομά σου;

ΑΓΟΡ. Δίων ο Συρακούσιος ([98](#)) .

ΕΡΜ. Να τον χαιρεσαι. Έλα τώρα συ ο Επικούρειος. Ποιος τον θέλει αυτόν; Είναι μαθητής εκείνου που γελά και του άλλου του μεθυσμένου, τους οποίους προ ολίγου είχαμεν εκθέση εις δημοπρασίαν.

Διαφέρει μόνον από αυτούς ότι είνε ασεβέστερος. Κατά τα άλλα είνε και αυτός ευχάριστος και καλοφαγάς.

ΑΓΟΡ. Και η τιμή;

ΕΡΜ. Δύο μναι.

ΑΓΟΡ. Λάβε τις· αλλά θέλω να μάθω ποία φαγητά του αρέσουν περισσότερο.

ΕΡΜ. Αγαπά τα γλυκά και τα μελιτώδη, προ πάντων δε τα σύκα.

ΑΓΟΡ. Δεν θα είνε δύσκολον να τον τρέφωμεν θα του αγοράσω κάμποσες τσαπέλες σύκα της Καρίας.

ΖΕΥΣ. Άλλον κάλεσε, εκείνον που είνε κουρεμμένος σύρριζα και σκυθρωπός, τον Στωικόν.

ΕΡΜ. Καλά λέγεις, διότι πολλοί από τους αγοραστάς αυτόν περιμένουν. Πωλείται η προσωποποίησης της αρετής, η τελειωτάτη ζωή. Ποιος θέλει να γνωρίζη τα πάντα μόνος εξ όλων των ανθρώπων;

ΑΓΟΡ. Πώς το είπες αυτό;

ΕΡΜ. Αυτός είνε ο μόνος σοφός, ο μόνος ωραίος, ο μόνος δίκαιος, ανδρείος, βασιλεύς, ρήτωρ, πλούσιος, νομοθέτης και ό,τι άλλο θέλετε ([99](#)) .

ΑΓΟΡ. Λοιπόν θα είνε και μάγειρος και βυρσοδέψης και ξυλουργός και τα τοιαύτα.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΑΓΟΡ. Πλησίασε, φίλε μου, και λέγε μου ποίος είσαι και εν πρώτοις εάν λυπήσαι διότι πωλείσαι ως δούλος.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ. Παντάπασι, διότι αυτά τα πράγματα δεν εξαρτώνται από ημάς και όσα δεν εξαρτώνται από ημάς είνε αδιάφορα ([100](#)) .

ΑΓΟΡ. Δεν σ' εννοώ.

ΧΡΥΣ. Δεν ξέρεις ότι εκ των τοιούτων άλλα μεν είνε προηγμένα, άλλα δε εξ εναντίας αποπροηγμένα;

ΑΓΟΡ. Ούτε τώρα σ' εννοώ.

ΧΡΥΣ. Δεν είνε παράδοξον, διότι δεν είσαι συνειθισμένος εις τους ημετέρους όρους, ούτε έχεις την καταληπτικήν φαντασίαν. Οι σπουδαίοι όμως οι οποίοι εδιδάχθησαν την λογικήν θεωρίαν, όχι μόνον αυτά γνωρίζουν αλλά και το σύμβαμα και παρασύμβαμα και την διαφοράν η οποία υπάρχει μεταξύ των.

ΑΓΟΡ. Σ' εξορκίζω εις την σοφίαν σου να μου εξηγήσης τουλάχιστον τι είνε το σύμβαμα και τι το παρασύμβαμα, διότι δεν ξέρω πώς ο ρυθμός αυτών των λέξεων μου έκαμεν εντύπωσιν.

ΧΡΥΣ. Δεν έχω καμμίαν δυσκολίαν· αν ένας χωλός σκοντάψη με το κουτσό του το πόδι εις πέτραν και πληγωθή, το μεν προηγούμενον δυστύχημα το οποίον τον έκαμε να χωλαίνη είνε σύμβαμα, η δε δευτέρα πληγή παρασύμβαμα.

ΑΓΟΡ. Θαυμάζω την σοφίαν σου. Και τι άλλο ξέρεις;

ΧΡΥΣ. Τας πλεκτάνας των λόγων εις τας οποίας συλλαμβάνω και δεσμεύω εκείνους οι οποίοι συζητούν μετ' εμού και τους αποστομόνω ως με φίμωτρον· η δύναμις δε αύτη είνε ο περίφημος συλλογισμός.

ΑΓΟΡ. Πολύ δυνατόν όπλον και επίφοβον, μα τον Ηρακλήν.

ΧΡΥΣ. Ορίστε εν παράδειγμα· έχεις παιδί;

ΑΓΟΡ. Γιατί ρωτάς;

ΧΡΥΣ. Διά να υποθέσωμεν ότι περιπλανάται πλησίον του ποταμού και το αρπάζει ένας κροκόδειλος, ο οποίος έπειτα σου υπόσχεται να σου το αποδώση εάν του είπης τι ακριβώς σκέπτεται, να σου δώση ή να μη σου δώση το παιδί. Λοιπόν τι θα πης ότι σκέπτεται;

ΑΓΟΡ. Δύσκολη απάντηση μου ζητάς. Δεν γνωρίζω τι να πω διά να σώσω το παιδί μου. Λοιπόν πες μου συ, σε παρακαλώ, πώς να το σώσω πριν προφθάση και το καταπιή.

ΧΡΥΣ. Μη φοβάσαι, ([101](#)) θα σου μάθω και άλλα πολύ θαυμαστότερα πράγματα.

ΑΓΟΡ. Ποία;

ΧΡΥΣ. Τον θεριστικόν και τον κυριεύοντα ([102](#)) συλλογισμόν, εκτός δε τούτων την Ηλέκτραν και τον εγκεκαλυμμένον.

ΑΓΟΡ. Τι εννοείς με αυτόν τον εγκεκαλυμμένον και ποιά είνε αυτή η Ηλέκτρα;

ΧΡΥΣ. Είνε η περίφημος Ηλέκτρα, η κόρη του Αγαμέμνονος, η οποία τα αυτά πράγματα εγνώριζε και δεν εγνώριζε· διότι όταν ευρίσκετο ενώπιόν της ο Ορέστης, ο οποίος δεν την εγνώριζεν, αυτή εγνώριζε μεν τον Ορέστην ότι ήτο αδελφός της, αλλ' ότι εκείνος ήτο ο Ορέστης το ηγνόει. Τώρα θα σου εξηγήσω και τον εγκεκαλυμμένον συλλογισμόν, ο οποίος είνε εκ των πλέον Θαυμαστών. Ευπέ μου, γνωρίζεις τον πατέρα σου;

ΑΓΟΡ. Ναι.

ΧΡΥΣ. Λοιπόν εάν σου παρουσιάσω ένα άνθρωπον σκεπασμένον θα τον γνωρίσης; Τι θα πης;

ΑΓΟΡ. Βέβαια θα πω ότι δεν τον γνωρίζω.

ΧΡΥΣ. Αλλ' όμως αυτός είνε ο πατέρας σου· ώστε εάν τον αγνοής, επόμενον είνε ότι αγνοής τον πατέρα σου.

ΑΓΟΡ. Όχι δα, διότι θα τον ξεσκεπάσω και θα μάθω την αλήθειαν. Δεν μου λες τώρα και τον σκοπόν της σοφίας σου και τι θα πράξης όταν θα φθάσης εις την κορυφήν της αρετής; ([103](#))

ΧΡΥΣ. θα απολαύσω εκείνα τα οποία ως εκ της φύσεώς των κατέχουν την πρώτην θέσιν εις την ευτυχίαν, εννοώ τον πλούτον, την υγείαν και τα τοιαύτα. Αλλά προ τούτου είνε ανάγκη να κοπιάση κανείς, πολύ, σκυμμένος επί βιβλίων ψιλογραμμένων, να συναθροίζη σχόλια και να παραγεμίξη την μνήμην του από σολοικισμούς και ανοήτους λέξεις ([104](#))· και το σπουδαιότερον είνε ότι δεν επιτρέπεται

να γίνης σοφός εάν δεν πῆς τρις κατὰ σειράν ελλέβορον.

ΑΓΟΡ. Πολύ ευγενή αυτά και εξόχως ανδροπρεπή. Αλλά το να γίνη κανείς, Γνίφων ([105](#)) και τοκογλύφος — διότι και αυτό, βλέπω, το προσόν το έχεις — πώς πρέπει να το θεωρήσωμεν δι' άνθρωπον ο οποίος ήδη κατέπτε τον ελλέβορον και κατέστη τέλειος διά την αρετήν;

ΧΡΥΣ. Μόνον εις τον σοφόν αρμόζει να δανείζη με τόκον διότι αφού ο συλλογισμός εἶνε η κυριωτέρα αυτού ασχολία, τα δε δάνεια και οι λογαριασμοί φαίνονται συγγενή προς τους συλλογισμούς, μόνον εις τους σπουδαίους ανήκει και τούτο όπως εκείνο, και δεν πρέπει μόνον να λαμβάνη απλούς, όπως οι άλλοι, τους τόκους, αλλά διπλούς, τόκους των τόκων. Δεν πιστεύω ν' αγνοῆς ὅτι εἶνε δύο ειδών τόκοι, οι πρώτοι και οι δεύτεροι, οι οποίοι εἶνε ως απόγονοι των πρώτων. Αλλά και κατὰ τον φιλοσοφικόν συλλογισμόν, ο λαμβάνων τον πρώτον τόκον θα λάβῃ και τον δεύτερον· αλλά θα λάβῃ τον πρώτον, ἄρα θα λάβῃ και τον δεύτερον.

ΑΓΟΡ. Λοιπόν και περί των μισθών, τους οποίους συ λαμβάνεις παρά των νέων διά να τους διδάσκῃς την σοφίαν σου, πρέπει το αυτό να εἴπωμεν και πρέπει να συμπεράνωμεν ὅτι μόνον οι σοφοί πρέπει να αμοιβῶνται με χρήματα διά την αρετήν των;

ΧΡΥΣ. Αυτό ακριβώς· διότι δεν λαμβάνω την αμοιβήν χάριν του εαυτοῦ μου, αλλά χάριν του δίδοντος. Επειδή εκ των ανθρώπων ἄλλοι μὲν πρέπει να εκχύνουν τον πλούτον, ἄλλοι δε να δέχωνται, ἐγὼ φροντίζω να γίνωμαι δεκτικός, τον δε μαθητήν διδάσκω να εκχύνη.

ΑΓΟΡ. Και ὁμως το ἐναντίον ἔπρεπε να γίνεται, ο νέος να εἶνε δεκτικός συ δε ο οποίος εἶσαι ο μόνος πλούσιος να εκχύνης.

ΧΡΥΣ. Εμπαίζεις, αλλά πρόσεξε μήπως σου εκσφενδονίσω κανένα αναπόδεικτον συλλογισμόν.

ΑΓΟΡ. Και τι ἔχω να φοβηθῶ ἀπὸ τοιούτον κτύπημα;

ΧΡΥΣ. Θα περιπέσης εις αμηχανίαν και σιωπήν και θα περιέλθῃ εις σύγχυσιν το πνεῦμα σου. Και το σοβαρώτερον εἶνε ὅτι, αν θέλω, θα σε αποδείξω εις μίαν στιγμὴν λίθον.

ΑΓΟΡ. Πώς λίθον; Διότι δεν μου φαίνεσαι να εἶσαι ο Περσεύς, αγαπητέ.

ΧΡΥΣ. Ἰδοὺ πώς· ο λίθος εἶνε σῶμα;

ΑΓΟΡ. Ναι.

ΧΡΥΣ. Το δε ζῶον δεν εἶνε σῶμα;

ΑΓΟΡ. Εἶνε.

ΧΡΥΣ. Συ δε εἶσαι ζῶον;

ΑΓΟΡ. Φαίνεται.

ΧΡΥΣ. Ἄρα εἶσαι λίθος, αφού εἶσαι σῶμα.

ΑΓΟΡ. Σ' εξορκίζω μη μ' αφήσης να μείνω λίθος, ἀλλ' ἀνάλυσε με και κάμε με εκ νέου ἄνθρωπον.

ΧΡΥΣ. Δεν είνε δύσκολον θα γίνης πάλιν άνθρωπος. Λοιπόν ειπέ μου, παν σώμα είνε ζών;

ΑΓΟΡ. Όχι.

ΧΡΥΣ. Ο δε λίθος είνε ζών;

ΑΓΟΡ. Όχι.

ΧΡΥΣ. Συ δε είσαι σώμα;

ΑΓΟΡ. Ναι.

ΧΡΥΣ. Αφού δε είσαι σώμα, είσαι ζών;

ΑΓΟΡ. Ναι.

ΧΡΥΣ. Επομένως δεν είσαι λίθος, αφού είσαι ζών.

ΑΓΟΡ. Ευχαριστώ, αδελφέ, διότι είχαν αρχίση τα πόδια μου να ξεπαγιάζουν και ν' απολιθούνται, όπως της Νιόβης. Τέλος πάντων θα σ' αγοράσω. Αλλά δεν μου λες, πόσον θα πληρώσω;

ΕΡΜ. Δώδεκα μνας.

ΑΓΟΡ. Λάβε.

ΕΡΜ. Μόνος σου τον αγόρασες;

ΑΓΟΡ. Όχι, αλλ' όλοι αυτοί που βλέπεις.

ΕΡΜ. Είνε πολλοί και με ώμους δυνατούς και άξιοι του θεριστικού συλλογισμού.

ΖΕΥΣ. Μη χρονοτριβής, αλλά κάλεσε εκείνον τον Περιπατητικόν.

ΕΡΜ. Έλα συ ο ωραίος και πλούσιος. Ποιος θέλει ν' αγοράση τον σοφώτατον αυτόν, ο οποίος γνωρίζει τα πάντα;

ΑΓΟΡ. Και ποίας ιδιότητας έχει;

ΕΡΜ, Είνε μετριοπαθής, πράος, καλόβολος και, το σπουδαιότερον, διπλούς.

ΑΓΟΡ. Δηλαδή;

ΕΡΜ. Άλλος ο φαινόμενος και άλλος ο εσωτερικός· ώστε, αν τον αγοράσης, να ενθυμήσαι να διακρίνης εις αυτόν τον εσωτερικόν και τον εξωτερικόν άνθρωπον.

ΑΓΟΡ. Ποία δε είνε η κυριωτέρα γνώσις του;

ΕΡΜ. Ότι τα αγαθά είνε τρία, τα ψυχικά, τα σωματικά και τα έξω τούτων.

ΑΓΟΡ. Λογικά είνε αυτά. Και η τιμή του;

ΕΡΜ. Είκοσι μνας.

ΑΓΟΡ. Πολλά ζητάς.

ΕΡΜ. Όχι, φίλε μου, διότι αυτός φαίνεται ότι έχει χρήματα και καλά θα κάμης να τον αγοράσης το ταχύτερον. Εκτός δε των άλλων θα μάθης παρ' αυτού πόσον καιρόν ζη το κουνούπι, εις πόσον δε βάθος της θαλάσσης φθάνει το φως του ήλιου και τι είνε η ψυχή των στρειδιών.

ΑΓΟΡ. Πολύ λεπτολόγος.

ΕΡΜ. Και τι θα πης αν ακούσης άλλα πράγματα πολύ λεπτότερα, περί σπέρματος και γονιμοποιήσεως και περί σχηματισμού του εμβρύου εντός της μήτρας, και ότι ο μεν άνθρωπος είνε ον γελαστικόν, ο δε όνος όχι γελαστικόν, ούτε γνωρίζει να οικοδομή ή να ταξιδεύη.

ΑΓΟΡ. Πολύ θαυμάσια αυτά τα μαθήματα και πρακτικά ([106](#)) , ώστε τον αγοράζω είκοσι μνας.

ΕΡΜ. Καλά.

ΖΕΥΣ. Ποίος μας μένει ακόμῃ;

ΕΡΜ. Αυτός ο Σκεπτικός. Έλα συ, Πυρρία ([107](#)) , πλησίασε και κάνε γλίγορα να τελειώνωμεν. Οι περισσότεροι επωλήθησαν και δεν έχομεν καιρόν να χάνωμεν. Ποιος θέλει ν' αγοράση αυτόν εδώ;

ΑΓΟΡ. Εγώ· αλλά πες μου πρώτον τι ξέρεις εσύ;

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ. Ουδέν.

ΑΓΟΡ. Πώς είπες;

ΦΙΛ. Διότι δεν πιστεύω ότι υπάρχει τίποτε απολύτως.

ΑΓΟΡ. Ώστε ούτε ημείς υπάρχομεν;

ΦΙΛ. Ούτε αυτό το γνωρίζω.

ΑΓΟΡ. Ούτε ότι συ υπάρχεις;

ΦΙΛ. Ακόμῃ περισσότερον αγνοώ τούτο.

ΑΓΟΡ. Τι άγνοια είνε αυτή; Και τι τις θέλεις αυτές τις ζυγαριές;

ΦΙΛ. Ζυγίζω εις αυτάς τας σκέψεις και τας εξισώνω· όταν δε τας εύρω εντελώς ομοίας και ισοβαρείς, τότε προ πάντων δεν γνωρίζω ποία είνε η αληθεστέρα.

ΑΓΟΡ. Και από τα άλλα εις τι προ πάντων καταγίνεσαι επιτυχώς;

ΦΙΛ. Πράττω τα πάντα και αποφεύγω μόνον να καταδιώκω φυγάδα ([108](#)) .

ΑΓΟΡ. Και διατί τούτο σου είνε αδύνατον;

ΦΙΛ. Διότι, φίλε μου, δεν δύναμαι να τον συλλάβω.

ΑΓΟΡ. Αυτό το εννοώ, διότι φαίνεσαι βραδύς και νωθρός. Αλλ' ο σκοπός της επιστήμης σου ποιος είνε;

ΦΙΛ. Η άγνοια και ούτε ν' ακούω ούτε να βλέπω.

ΑΓΟΡ. Λοιπόν θέλεις να πης ότι είσαι τυφλός και κωφός συγχρόνως;

ΦΙΛ. Και άκριτος προσέτι και αναίσθητος και εν γένει ουδόλως διαφέρω από τον σκώληκα.

ΑΓΟΡ. Δι' όλα αυτά αξίζεις να σε αγοράσω. Πόσον πωλείται αυτός εδώ;

ΕΡΜ. Μίαν μναν αττικήν.

ΑΓΟΡ. Λάβε την. Ήκουσες; Σε αγόρασα.

ΦΙΛ. Αυτό δεν είνε βέβαιον.

ΑΓΟΡ. Πώς δεν είνε βέβαιον, αφού εμέτρησα τα χρήματα;

ΦΙΛ. Διστάζω δι' αυτό και σκέπτομαι ([109](#)) .

ΑΓΟΡ. Και όμως πρέπει να με ακολουθήσης αφού είσαι δούλος μου.

ΦΙΛ. Ποίος γνωρίζει αν αυτά τα οποία λέγεις είνε αληθή;

ΑΓΟΡ. Το γνωρίζουν ο κήρυξ, η μνα που έδωκα και οι παρόντες.

ΦΙΛ. Υπάρχουν και άλλοι εδώ;

ΑΓΟΡ. Μετ' ολίγον θα σε βάλω να γυρίζης τον μύλον κι' εκεί θα πεισθής με δυσάρεστα επιχειρήματα ότι είμαι ο αφέντης σου.

ΦΙΛ. Να είσαι διστακτικός δι' αυτό.

ΑΓΟΡ. Το απεφάσισα ήδη.

ΕΡΜ. Παύσε ν' αντιτείνης και ακολούθησε τον αγοραστήν σου. Εσάς δε τους άλλους θα σας καλέσωμεν αύριον, όταν θα εκθέσωμεν εις δημοπρασίαν τα λαϊκά και βάναιυσα και αγοραία επαγγέλματα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Κτυπάτε, κτυπάτε τον αχρείον με λίθους πολλούς, κτυπάτε τον με βώλους και κεραμίδα, κτυπάτε τον με ξύλα, διά να μη μας ξεφύγη. Εμπρός, Πλάτων, κτύπα· και συ Χρύσιππε, και συ ο άλλος. Όλοι ας ορμήσωμεν εναντίον του,

ως πῆρη πῆρηφιν ἀρήγη, βάκτρα δε βάκνροις ([110](#)) ·

διότι εἶνε κοινός ἐχθρός και δεν ἀφήκε κανένα ἐξ ἡμῶν ἀνύβριστον. Συ δε, Διογένη, ἰδοῦ σου παρουσιάζεται ἡ καλλιτέρα ευκαιρία διά να μεταχειρισθῇς το ξύλον. Μη τον ἀφήνετε· ας τιμωρηθῇ, ἀναλόγως των συκοφαντιῶν του. Τι, ἐκουρασθήκατε, Εὔκλουρε και Αῤῖστιππε; και ὁμως δεν ἔπρεπε.

Ἀνέρες ἔστε, σοφοί, μνήσασθε δε θούριδος οργῆς ([111](#)) ·

Ἀριστοτέλη, κάμε πιο γρήγορα. Λαμπρά, συνελήφθη το θηρίον. Εὔπῃ τέλους σε κρατούμεν, ἀχρεῖε, και θα μάθης ἐντός ολίγου ποῖοι εἴμεθα ἡμεῖς τους οἰοῖς ἐκακολόγεις. Ἀλλά κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει να τον τιμωρήσωμεν; Πρέπει να ἐπινοήσωμεν ἕνα θάνατον με διαφόρους βασάνους, ὥστε να μας ικανοποίηση ὅλους· διότι δι' ὅσα ἐπραξεν εἰς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν ἰδιαίτερος εἶνε ἄξιος θανάτου.

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ Α'. Κατὰ τα τὴν γνώμην μου πρέπει να ἀνασκολοπισθῇ.

ΦΙΛ. Β'. Ἀφοῦ ὁμως μαστιγωθῇ πρῶτα.

ΦΙΛ. Γ'. Να του ἐξορυχθῶν οἱ οφθαλμοί.

ΦΙΛ. Δ'. Προηγούμενος ὁμως να του ἀποκόψωμεν τὴν γλῶσσαν.

ΣΩΚΡ. Συ δε, Εὔπεδοκλή, ποῖαν γνώμην ἔχεις;

ΕὔΠΕΔΟΚΛΗΣ. Πρέπει να ριφθῇ εἰς τους κρατήρας τῆς Αἵτνας, διά να μάθῃ να μη υβρίζῃ τους καλλιτέρους του.

ΠΛΑΤΩΝ. Και ὁμως το καλλίτερον θα ἦτο, ὥς ο Πενθεύς ἢ ο Ὀρφεύς,

λακιστόν ἐν πέτραισιν εὐρέσθαι μόρον ([112](#)) ,

διά να λάβῃ ἕκαστος ἕνα κομμάτι και να φύγῃ...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ. Ὅχι σας παρακαλῶ· σας ἐξορκίζω εἰς τον ἱκέσιον Δία να με λυπηθῇτε.

ΣΩΚΡ. Μη χάνῃς τα λόγια σου· τώρα πλέον δεν σώζεσαι. Ξέρεις και τι λέγει ο Ὀμηρος,

ὥς οὐκ ἔστι λέουσι και ἀνδράσιν ὀρκια πιστά ([113](#)) .

ΛΟΥΚ. Και ἐγώ με στίχους του Ὀμήρου θα σας ἱκετεύσω και ἴσως ἐκ σεβασμοῦ προς τα Ὀμηρικά ἔπη θα φανῇτε ἐπεικεῖς.

Ζωγρεῖτ' ου κακόν ἄνδρα και ἄξια δέχθε ἄποινα

χαλκόν τε χρυσόν τε, τα δη φιλέουσι σοφοί περ ([114](#)) .

ΠΛΑΤΩΝ. Αλλ' ούτε ημείς Θα δυσκολευθώμεν να σου απαντήσωμεν με Ομηρικούς στίχους. Άκουσε λοιπόν:

μη δη μοι φύξιν γε, κακηγόρε, βάλλεο θυμώ
χρυσόν περ λέξας, επεί ίκεο χείρας ες αμάς ([115](#)) .

ΛΟΥΚ. Ω δυστυχία μου! ο Όμηρος εις τον οποίον είχα τας μεγαλειτέρας μου ελπίδας εις ουδέν με ωφέλησε. Πρέπει να καταφύγω εις τον Ευριπίδην και ίσως εκείνος με σώση.

Μη κτείνε· τον ικέτην γαρ ου θέμις κτανείν ([116](#)) .

ΠΛΑΤ. Μήπως ο Ευριπίδης δεν είπε και τα εξής :

Ού δεινά πάσχειν δεινά τοις ειργασμένοις ([117](#)) ;

ΛΟΥΚ. Λοιπόν διά τοιούτους ματαίους λόγους Θα με καταδικάσετε εις θάνατον;

ΠΛΑΤ. Διατί όχι; Μήπως ο ίδιος δεν λέγει και το εξής;

Αχαλίνων στομάτων
ανόμου τ' αφροσύνας
το τέλος δυστυχία ([118](#)) .

ΛΟΥΚ. Λοιπόν, αφού απεφασίσθη ο θάνατός μου και δεν υπάρχει τρόπος να τον αποφύγω, σας παρακαλώ τουλάχιστον να μου ειπήτε ποίοι είσθε και τι τόσον μέγα κακόν σας έκαμα, ώστε η οργή σας εναντίον μου να είνε τόσον αμείλικτος και να ζητήτε τον θάνατόν μου.

ΠΛΑΤ. Διά τα κακά τα οποία μας έκαμες να ερωτάς τον εαυτόν σου, κακούργε, και τους ωραίους εκείνους λόγους σου, εις τους οποίους και αυτήν την φιλοσοφίαν εκακολόγεις και ημάς ύβριζες και μας επώλεις εις δημοπρασίαν άνδρας σοφούς και το σπουδαιότερον ελευθέρους. Διά τούτο αγανακτήσαντες εζητήσαμεν άδειαν από τον Πλούτωνα, ο Χρύσιππος αυτός, ο Επίκουρος και ο Πλάτων εγώ και ο Αριστοτέλης εκείνος και αυτός που σιωπά ο Πυθαγόρας, ο Διογένης και όλοι όσους διέσυρες εις τα έργα σου.

ΛΟΥΚ. Ανέπνευσα· διότι δεν θα με θανατώσετε εάν μάθετε ποία αισθήματα έθρεφα προς υμάς. Ώστε πετάξετε τους λίθους, αλλά μάλλον φυλάξετέ τους, διότι θα τους μεταχειρισθήτε κατ' εκείνων που είνε άξιοι λιθοβολισμού.

ΠΛΑΤ. Αυτά να σου λείψουν. Συ πρέπει σήμεραν να τιμωρηθής με θάνατον και μάλιστα αμέσως.

Λάϊνον έσσο χιτώνα κακών ένεχ' όσα έοργας ([119](#)) .

ΛΟΥΚ. Και όμως πρέπει να γνωρίζετε ότι αν φονεύσετε εμέ θα φονεύσετε εκείνον εις τον οποίον προ πάντων έπρεπε να ευγνωμονήτε, ο οποίος είνε οικείος προς υμάς και φίλος και ομόφρων και, αν μου επιτρέπετε να το είπω, προστάτης και φύλαξ της διδασκαλίας σας και πολύ εκοπίασα εξ αγάπης προς υμάς. Προσέξτε λοιπόν να μη φανήτε όμοιοι με τους σημερινούς φιλοσόφους, δηλαδή αχάριστοι και

κακοί προς άνθρωπον ο οποίος σας ευηργέτησε.

ΠΛΑΤ. Τι αναισχυντία! Ὡστε χάριν σου οφείλομεν διά τας ὑβρεις; Νομίζεις ὅτι ομιλεῖς προς κτήνη καὶ θέλεις νὰ θεωρήσωμεν ὡς ευεργεσίαν τας τόσας ὑβρεις καὶ συκοφαντίας;

ΛΟΥΚ. Καὶ πού ἢ πότε ἐγὼ σας ὑβρίσα, ὁ οποίος πάντοτε υπῆρξα θαυμαστής τῆς φιλοσοφίας καὶ σας υπερεπαινώ; καὶ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα λέγω καὶ γράφω πόθεν ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ σας ἔλαβα καὶ ὡς μέλισσα τὰ ἀπήνθισα καὶ τὰ ἐπιδεικνύω εἰς τοὺς ἀνθρώπους; Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐπαινοῦν καὶ ἀναγνωρίζουν ἕκαστος τὸ ἄνθος πόθεν, πῶς καὶ ἐκ τίνος τὸ ἔδρεψα, καὶ φαίνονται μὲν ὅτι ἐπαινοῦν ἐμὲ διά τὴν ἀνθολογίαν, πραγματικῶς ὁμῶς γνωρίζουν χάριν εἰς ὑμᾶς καὶ τὸν ἀνθῶνα σας, οἱ ὁποῖοι τοιαῦτα ἀνθὴ ποικίλα καὶ πολύχρωμα ἔχετε παραγάγη, δυνάμενα νὰ χρησιμεύσουν καὶ προς δόξαν ἐκείνου ὅστις δύναται νὰ συλλέξῃ καὶ τὰ συναρμόσῃ, οὕτως ὥστε νὰ συμφωνοῦν μετὰ τῶν καὶ νὰ σχηματίζουν σύνολον ἀρμονικόν. Εἶνε λοιπὸν δυνατόν ἄνθρωπος ὁ οποίος τοιαύτας ευεργεσίας ἔλαβε παρ' ὑμῶν νὰ κατηγορήσῃ τοὺς ευεργέτας του, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων καὶ αὐτὸς φαίνεται τῶρα ὅτι εἶνε κάτι τι; Ἐκτός ἐάν ἔχῃ τὸν χαρακτήρα τοῦ Θαμίριδος ἢ τοῦ Ευρύτου, ὁ οποίος ἐνῶ εἶχε διδαχθῇ τὸ ἄσμα παρὰ τῶν Μουσῶν, ἐφέρετο προκλητικῶς προς τὰς Μούσας καὶ ἐτάνυεν ἐναντίον τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ τόξον του, ἐνῶ παρ' αὐτοῦ εἶχε διδαχθῇ τὴν τοξευτικὴν...

ΠΛΑΤ. Ομιλεῖς ὡς ρήτωρ καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγεις εἶνε ἀντίθετον προς τὸ πρᾶγμα καὶ μεγαλείτερον ἀποδεικνύει τὸ θράσος σου, καθότι εἰς τὸ ἀδίκημα προσθέτει καὶ τὴν ἀχαριστίαν, διότι, ἐνῶ παρ' ἡμῶν ἔμαθες νὰ τοξεύῃς, ἐναντίον ἡμῶν ἔστρεψες τὸ τόξον σου καὶ ὡς μόνον σκοπὸν εἶχες νὰ κακολογῇς ὅλους ἡμᾶς. Αὐτὴν τὴν ἀμοιβὴν ἐλάβομεν παρὰ σου διά τὴν χάριν τὴν ὁποίαν σου ἐκάμαμεν νὰ σου ἀφήσωμεν ἀνοικτὸν τῶν ἀνθῶνα ἐκείνον καὶ νὰ μὴ σ' ἐμποδίσωμεν νὰ κόψῃς ἀνθὴ καὶ ἀφού ἐκάμες ἄφθονον προμήθειαν ν' ἀπέλθῃς. Διὰ τοῦτο εἶνε δίκαιον νὰ τιμωρηθῇς διά θάνατον.

ΛΟΥΚ. Βλέπετε ὅτι ἀκούετε περισσότερον τὴν ὀργὴν σας παρὰ τὸ δίκαιον; Δὲν ἐφантаζόμην ποτέ ὅτι ἡδύνατο ἡ ὀργὴ νὰ κυριεύῃ τὸν Πλάτωνα, τὸν Χρύσιππον ἢ τὸν Ἀριστοτέλην ἢ ἄλλον ἀπὸ σας, ἀλλ' ἐνόμιζα ὅτι μόνοι σεῖς εἰσθε ἀπηλλαγμένοι αὐτοῦ τοῦ πάθους. Σας παρακαλῶ μὴ με θανατώσετε ἀκριτον καὶ ἀδίκαστον, διότι καὶ τούτο ἦτο γνῶμη σας ὅτι δὲν πρέπει νὰ επικρατῇ ἡ βία καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, ἀλλ' αἱ διαφοραὶ νὰ λύωνται κατὰ τὸ δίκαιον καὶ ἀφού ἀκουσθοῦν καὶ τὰ δύο ἀντιμαχόμενα μέρη. Ὡστε ἐκλέξατε ἓνα δικαστὴν καὶ ἀπαγγεῖλλετέ μου κατηγορίαν ἢ ὅλοι ὑμεῖς ἢ ἓνας, τὸν ὁποῖον θὰ διορίσετε ἀντιπρόσωπον οἱ λοιποί, ἐγὼ δὲ θὰ ἀπολογηθῶ διά τας κατηγορίας καὶ ἀν μὲν ἀποδειχθῶ ἐνοχὸς καὶ τὸ δικαστήριον ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐνοχὴν μου, θὰ ὑποστώ τὴν δικαίαν τιμωρίαν· ἀλλὰ μὴ προβῆτε εἰς καμμίαν αὐθαιρεσίαν. Εἴαν δὲ ἀποδειχθῶ κατὰ τὴν δίκην ἀγνός καὶ ἀθῶος, οἱ δικασταὶ θὰ με ἀπολύσουν καὶ σεῖς τότε θὰ στρέψετε τὴν ὀργὴν σας ἐναντίον ἐκείνων οἵτινες σας ἐξηπάτησαν καὶ σας ἐξηρέθισαν ἐναντίον μου.

ΠΛΑΤ. Εἶνε ὡς ν' ἀπολύσωμεν τὸν ἵππον εἰς τὴν πεδιάδα, κατὰ τὴν παροιμίαν, διά νὰ τὸν φυλάξωμεν καλλίτερα. Θὰ γελάσῃς τοὺς δικαστάς καὶ θὰ διαφύγῃς· διότι ὡς ἠκούσαμεν εἶσαι ρήτωρ καὶ δικηγόρος, πολὺ πανούργος εἰς τοὺς λόγους. Ποῖον δικαστὴν νὰ βάλωμεν νὰ σε δικάσῃ, τὸν ὁποῖον νὰ μὴ δωροδοκῇς, κατὰ τὴν συνήθειάν σας, καὶ νὰ τὸν πείσῃς νὰ ψηφίσῃ υπέρ σου παρὰ τὴν συνείδησίν του;

ΛΟΥΚ. Δι' αὐτὸ μὴ ἀνησυχῇτε· δὲν θὰ ζητήσω νὰ γίνῃ δικαστὴς κανὲν τοιούτον πρόσωπον ὑπόπτον καὶ ἀμφιβόλου ἀκεραιότητος, τὸ ὁποῖον νὰ με ἀθώωσῃ κατὰ χάριν ἢ με δωροδοκίαν. Προτείνω νὰ με δικάσῃ ἡ Φιλοσοφία καὶ σεῖς μετ' αὐτῆς.

ΠΛΑΤ. Καὶ ποῖος θὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν, ὅταν ἡμεῖς θὰ εἴμεθα δικασταί;

ΛΟΥΚ. Οι ίδιοι να είσθε κατήγοροι και δικασταί· δεν το φοβούμαι και τούτο. Τόσην πεποίθησιν έχω εις το δίκαιόν μου και εις την δύναμιν των επιχειρημάτων τα οποία θα μεταχειρισθώ εις την απολογίαν μου.

ΠΛΑΤ. Τι λέτε σεις, Πυθαγόρα και Σωκράτη; Μου φαίνεται ότι αι αξιώσεις του δεν είνε παράλογοι.

ΣΩΚΡ. Τι άλλο παρά να πάμε εις το δικαστήριον, να παραλάβωμεν δε και την Φιλοσοφίαν και εκεί ν' ακούσωμεν τι απολογείται αυτός ο άνθρωπος; Να τον τιμωρήσωμεν αδίκαστον δεν αρμόζει εις ημάς, αλλ' εις ανθρώπους αμαθείς και οργίλους, οι οποίοι λύουν τας διαφοράς των με το δίκαιον του ισχυροτέρου. Θα δώσωμεν δε και αφορμάς κατηγοριών εις τους κακοβούλους αν λιθοβολήσωμεν άνθρωπον χωρίς να του επιτρέψωμεν ν' απολογηθή, ενώ καυχώμεθα ότι τόσον αγαπώμεν την δικαιοσύνην. Και τι θα είπωμεν τότε περί του Ανύτου και Μελήτου, των κατηγορών μου, ή περί των τότε δικαστών, εάν αυτός θανατωθή χωρίς ουδόλως να του επιτρέψωμεν ν' απολογηθή;

ΠΛΑΤ. Πολύ σωστά λέγεις, Σωκράτη· ώστε ας πάμε να εύρωμεν την Φιλοσοφίαν. Αυτή ας δικάση και ημείς ας αποδεχθώμεν τας αποφάσεις της.

ΛΟΥΚ. Εύγε, σοφώτατοι, αυτά τα οποία λέγετε τώρα είνε καλλίτερα και νομιμώτερα. Τους λίθους φυλάξετε, όπως σας είπα, διότι θα τους χρειασθήτε ολίγον αργότερα εις το δικαστήριον. Αλλά πού δύναται κανείς να εύρη την Φιλοσοφίαν; Διότι δεν γνωρίζω πού κατοικεί, καίτοι έχω περιπλανηθή επί πολύ προς αναζήτησίν της διότι επεθύμουν να την γνωρίσω και την συναναστραφώ. Συνήντησα διαφόρους με μανδύας και μεγάλας γενειάδας, οίτινες έλεγον ότι προήρχοντο εξ αυτής και, νομίζων ότι την εγνώριζον πραγματικώς, τους ηρώτων αλλ' αυτοί την ηγνόουν πολύ περισσότερον από εμέ και ή δεν μου έδιδον καμμίαν απάντησιν διά να μη φανερώσουν την άγνοιάν των ή άλλην αντ' άλλης θύραν μου εδείκνυον και ούτω μέχρι σήμερον δεν κατώρθωσα ακόμη να εύρω την κατοικίαν της Φιλοσοφίας. Συνέβη πολλάκις ή μόνος να εικάσω ή οδηγούμενος παρ' άλλου να φθάσω εις μίαν θύραν και να νομίζω ότι επί τέλους ανεκάλυψα την ζητουμένην οικίαν, εσυμπέραινα δε τούτο εκ του πλήθους των εισερχομένων και εξερχομένων, οίτινες όλοι ήσαν σκυθρωποί και σοβαροί το παράστημα και εφάνιντο βυθισμένοι εις σκέψεις. Ανεμίχθην εις αυτούς και εισήλθα. Αλλ' αντί της αληθινής Φιλοσοφίας ευρήκα γυναίον χωρίς καμμίαν απλότητα, μολονότι εφάνετο προσπαθούσα να φαίνεται αφελής και απεριποίητος. Εντός ολίγου διέκρινα ότι και την κόμην της ήτις εφάνετο ατημέλητος δεν άφηνεν ακαλλώπιστον και το ένδυμά της δεν ήτο ανεπιτήδευτον· και ήτο πρόδηλον ότι και την ατημελησίαν εκείνην μετεχειρίζετο ως στολισμόν. Διεκρίνετο δε εις το πρόσωπόν της και ολίγον ψιμύθιον και οι λόγοι της ήσαν όλοι εταίρας λόγοι· και όταν την επαινούσαν διά το κάλλος της οι ερασταί της εφάνετο ευχαριστημένη και αν της έδιδε κανείς χρήματα και δώρα, προθύμως τα εδέχετο και εκ των εραστών τους μεν πλουσίους εκάλει πλησίον της, τους δε πτωχούς ούτε ητένιζε. Πολλάκις δε συνέβη να φανούν δήθεν ακουσίως τα γυμνά μέλη της και τότε έβλεπα ότι εφόρει περιδέραια χρυσά παχύτερα από τους κλοιούς των φυλακισμένων. Έφυγα λοιπόν αμέσως, οικτείρων τους δυστυχείς εκείνους, οίτινες εσύροντο παρ' αυτής ουχί από την μύτην, αλλ' από τα γένηα, και όπως ο Ιξίων, συνευρίσκοντο με σκιάν νομίζοντες ότι ήτο η Ήρα.

ΠΛΑΤ. Αυτό που είπες είνε αληθές, διότι δεν είνε εις όλους γνωστόν ούτε καθένας δύναται ν' ανακαλύψη την θύραν της. Αλλ' είνε περιττόν να πάμε εις την κατοικίαν της· ας την περιμένωμεν εδώ εις τον Κεραμεικόν, όπου θα έλθη μετ' ολίγον επιστρέφουσα εκ της Ακαδημίας, διά να περιπατήση και εις την Ποικίλην, όπως καθ' εκάστην συνειθίζει. Αλλ' ιδού έρχεται. Βλέπεις εκείνην την σεμνήν γυναίκα με το γλυκύ βλέμμα, η οποία βαδίζει σιγά και σκεπτική;

ΛΟΥΚ. Βλέπω πολλές ομοίας και κατά το ήθος και κατά το βάδισμα και κατά την ενδυμασίαν. Βέβαια η αληθής Φιλοσοφία, θα είνε μία εξ αυτών.

ΠΛΑΤ. Άμα θα ομιλήση θα εννοήσης ποία είνε.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ. Μπα! Πώς εδώ πάνω ο Πλάτων, ο Χρύσιππος, ο Αριστοτέλης και όλοι οι άλλοι, οι κορυφαίοι εκ των μαθητών μου; Πώς ήλθατε πάλιν εις την ζωήν; Μήπως δεν είσθε ευχαριστημένοι κάτω; Φαίνεσθε θυμωμένοι. Και ποιος είνε αυτός τον οποίον έχετε μαζί σας ως αιχμάλωτον; Μήπως είνε τυμβωρύχος, φονεύς ή ιερόσυλος;

ΠΛΑΤ. Μα τον Δία, Φιλοσοφία, είνε ο ασεβέστερος εξ όλων των ιεροσύλων. Αυτός ετόλμησε να υβρίση και σε την θειοτάτην και ημάς όλους, όσοι κάτι εδιδάχθημεν παρά σου και το αφήκαμεν εις τας επερχομένας γενεάς.

ΦΙΛΟΣ. Και εθυμώσατε διότι ένας άνθρωπος σας εκακολόγησε, ενώ γνωρίζετε πόσα μου ψάλλει εμένα η Κωμωδία εις τα Διονύσια και όμως την θεωρώ φίλην και ούτε εις το δικαστήριον την εκάλεσα, ούτε επήγα να της παραπονεθώ, αλλά την αφήνω να λέγη τα συνειθισμένα της και τα πρόποντα εις την εορτήν; Διότι γνωρίζω ότι από τα σκώμματα δεν δύναται να προέλθη τίποτε κακόν, αλλ' εξ εναντίας το καλόν, όπως ο χρυσός όταν τρίβεται και καθαρίζεται, γίνεται λαμπρότερος και περισσότερο φαίνεται η αξία του. Δεν εννοώ πώς εγίνατε τόσον ευερέθιστοι και θυμώδεις. Διατί τον έχετε αυτόν δεμένον από τον λαιμόν;

ΠΛΑΤ. Ελάβαμεν την άδειαν επίτηδες να έλθωμεν επάνω και να τον τιμωρήσωμεν κατά τα έργα του· διότι εμανθάναμεν τα όσα έλεγεν εις τα πλήθη εναντίον μας.

ΦΙΛΟΣ. Και χωρίς να δικασθή και ν' απολογηθή θα τον θανατώσετε; Αλλά μου φαίνεται ότι κάτι θέλει να είπη.

ΠΛΑΤ. Όχι, απεφασίσαμεν να αναθέσωμεν την υπόθεσιν εις την κρίσιν σου· και αν θέλεις δίκασε τον όπως νομίζεις πρόπον.

ΦΙΛΟΣ. Τι λέγεις εσύ;

ΛΟΥΚ. Αυτό είπα και εγώ, δέσποινα Φιλοσοφία, διότι μόνον συ δύνασαι να εύρης την αλήθειαν. Με πολλές παρακλήσεις και με πολλήν δυσκολίαν κατώρθωσα να ανατεθή εις εσέ η δίκη.

ΠΛΑΤ. Τώρα, αχρείε, την λέγεις δέσποιναν, προ ολίγων ημερών όμως την εξηυτέλιζες ενώπιον πολυαρίθμων θεατών, διατιμών έκαστον σύστημα αυτής δύο οβολούς.

ΦΙΛΟΣ. Προσέξτε μήπως αυτός ο άνθρωπος δεν εκακολόγει την Φιλοσοφίαν, αλλά διαφόρους αγύρτας, οίτινες με το όνομά μας πράττουν πολλές και διαφόρους μυσφάρας πράξεις.

ΠΛΑΤ. θα το μάθης παρά του ιδίου, αν μόνον θέλησης ν' ακούσης την απολογίαν του.

ΦΙΛΟΣ. Πηγαίνομεν εις τον Άρειον Πάγον ή μάλλον εις την Ακρόπολιν, διά να βλέπωμεν συγχρόνως και τι γίνεται εις την πόλιν. Σεις δε, αγαπηταί, πηγαίνετε να περιπατήσετε εις την Ποικίλην και θα έλθω να σας εύρω μετά το τέλος της δίκης.

ΛΟΥΚ. Και ποιες είνε αυτές, Φιλοσοφία; Και αυτές φαίνονται πολύ σεμνές.

ΦΙΛΟΣ. Αυτή η ανδροπρεπής είνε η Αρετή, εκείνη δε η άλλη είνε η Σωφροσύνη, και η Δικαιοσύνη αυτή που στέκεται πλησίον της. Αυτή που πηγαίνει μπροστά είνε η Παιδεία, η άλλη δε που μόλις διακρίνεται και έχει το χρώμα αμφίβολον είνε η Αλήθεια.

ΛΟΥΚ. Δεν βλέπω ποίαν λέγεις.

ΦΙΛΟΣ. Δεν βλέπεις εκείνην την αστόλιστη γυναίκα, η οποία διαφεύγει και διολισθαίνει;

ΛΟΥΚ. Τώρα μόλις την διακρίνω. Αλλά διατί δεν παραλαμβάνεις και αυτές διά να γίνη πλήρες και τέλειον το δικαστήριον; θέλω δε να διορίσω και συνήγορόν μου κατά την δίκην την Αλήθειαν.

ΦΙΛΟΣ. Έχεις δίκαιον, ακολουθήσετε και σεις· δεν θα είνε κοπιώδες να δικάσωμεν μίαν δίκην, αφού μάλιστα θα πρόκειται περί των ιδικών μας υποθέσεων.

ΑΛΗΘΕΙΑ. Φύγετε σεις· εγώ δεν έχω ανάγκην ν' ακούσω πράγματα, τα οποία προ πολλού γνωρίζω.

ΦΙΛΟΣ. Αλλ' ημείς έχομεν ανάγκην να λάβης μέρος εις την δίκην διά να καταγγείλῃς και τα καθέκαστα.

ΑΛΗΘ. Λοιπόν θα συμπαραλάβω και αυτές τας δύο θεραπαινίδας, αι οποίαι μου είνε αχώριστοι.

ΦΙΛΟΣ. Και όσας άλλας θέλεις.

ΑΛΗΘ. Ακολουθήτε λοιπόν, Ελευθερία και Παρρησία, διά να προσπαθήσωμεν να σώσωμεν αυτόν τον ταλαίπωρον άνθρωπον, ο οποίος είνε θιασώτης μας και κινδυνεύει χωρίς δικαίαν αφορμήν. Συ δε, Έλεγχε, περίμενε αυτού.

ΛΟΥΚ. Όχι, δέσποινα, αλλ' ας έλθη και αυτός και οιοσδήποτε άλλος· διότι δεν έχω να αγωνισθώ με θηρία συνήθη, αλλά με ανθρώπους αγύρτας και δυσκόλως εξελεγχομένους, οι οποίοι πάντοτε ευρίσκουν υπεκφυγάς· ώστε η παρουσία του Ελέγχου είνε αναγκαία.

ΦΙΛΟΣ. Βέβαια πολύ αναγκαία· το καλλίτερον δε θα ήτο να παραλάβης και την Απόδειξιν.

ΑΛΗΘ. Ακολουθείτε όλοι, αφού θεωρήσθε τόσον αναγκαίοι, διά την δίκην.

ΦΙΛΟΣ. Φοβείσθε λοιπόν ακόμη, συ Πλάτων και Χρύσιππε και Αριστοτέλη, μήπως ο δικαστής μεροληπτήση υπέρ αυτού, αφού δικαστής είνε η Αλήθεια; ΠΛΑΤ. Δεν λέγομεν αυτό, αλλ' είνε πανούργος και κολακευτικός και είνε φόβος μήπως την παραπείση.

ΦΙΛΟΣ. Μη ανησυχήτε και δεν θα γίνη καμμία αδικία, αφού και η Δικαιοσύνη θα συμπαρίσταται εις την δίκην. Ας ανεβαίνωμεν λοιπόν. Αλλά δεν μου λέγεις εσύ πώς ονομάζεσαι;

ΛΟΥΚ. Εγώ ονομάζομαι Παρρησιάδης Αληθίωνος του Ελεγκτικλέους.

ΦΙΛΟΣ. Η δε πατρίς σου;

ΛΟΥΚ. Είμαι Σύρος από τα περίχωρα του Ευφράτου. Αλλά τι σημαίνει αυτό; Γνωρίζω ότι και εκ των

αντιδίκων τινές εἶνε ὄχι ὀλιγώτερον ἐμοῦ βάβαροι τὴν καταγωγὴν· ἀλλ' ὁ τρόπος καὶ ἡ μόρφωσις τῶν δὲν εἶνε ὅπως τῶν Σολέων, τῶν Κυπρίων, τῶν Βαβυλωνίων ἢ τῶν Σταγειριτῶν ([120](#)) . Ἄλλως τε εἰς τὴν ἰδικὴν σου ἐκτίμησιν δὲν ἐκπίπτει κανεῖς ἀν κατὰ τὴν γλῶσσαν εἶνε βάρβαρος, ἀρκεῖ νὰ ἔχη εὐθύν καὶ δίκαιον χαρακτῆρα.

ΦΙΛΟΣ. Βεβαίως, ἀλλ' ἡ ἐρώτησίς μου εἰς ἄλλο ἀπέβλεπε. Το ἐπάγγελμα σου ποῖον εἶνε; Διότι πρέπει νὰ το γνωρίζω αὐτό.

ΛΟΥΚ. Μισῶ τοὺς φαντασμένους καὶ τοὺς ἀγύρτας καὶ τοὺς ψεύστας καὶ τοὺς ἐπηρμένους, μισῶ ὅλα αὐτὰ τὰ εἶδη τῶν σιχαμερῶν ἀνθρώπων, οἱ οἱποῖοι, ὡς γνωρίζεις, εἶνε πάρα πολλοί.

ΦΙΛΟΣ. Πάρα πολὺ μῖσος ὑπάρχει εἰς το ἐπάγγελμά σου.

ΛΟΥΚ. Εἶνε ἀληθές· βλέπεις λοιπὸν πόσους ἀποστρέφομαι καὶ πόσον κινδυνεύω χάριν τῆς ἐπιστήμης μου. Ἀλλὰ γνωρίζω πολὺ καλὰ καὶ τὴν ἀντίθετον τέχνην, ἡ ὁποία ὡς βάσιν ἔχει τὴν ἀγάπην· ἀλλὰ πολὺ ὀλίγοι εἶνε ἄξιοι αὐτῆς τῆς τέχνης. Οἱ ἄλλοι ὅμως οἱ ἀξιομίσητοι εἶνε μυριάδες. Κινδυνεύω λοιπὸν τὴν μὲν μίαν τέχνην νὰ λησμονήσω ἐξ ἀχρηστίας, εἰς δὲ τὴν ἄλλην νὰ γίνω καθ' ὑπερβολὴν ἐντρίβης.

ΦΙΛΟΣ. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ μὴ παραμελῇς τὴν μίαν χάριν τῆς ἄλλης καὶ νὰ μὴ διαιρῇς τὰς τέχνας, διότι ἐνῶ φαίνονται δύο εἶνε μία.

ΛΟΥΚ. Καλλίτερα τὰ ξέρεις αὐτὰ συ, Φιλοσοφία. Ἀλλὰ τέλος πάντων τὸ ἔργον μου εἶνε αὐτό, τοὺς μὲν κακοὺς νὰ μισῶ, νὰ ἐπαινῶ δὲ καὶ ν' ἀγαπῶ τοὺς καλοὺς.

ΦΙΛΟΣ. Ελάτε λοιπὸν, διότι ἐφθάσαμεν. Εἰδὼ κάπου εἰς τὸν πρόναον τῆς πολιοῦχου ἀς γίνῃ ἡ δίκη. Συ, ἰέρεια, τακτοποίησε μᾶς τὰ καθίσματα, κατὰ τὸ διάστημα δὲ τούτο ἡμεῖς θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν ναὸν νὰ προσκυνήσωμεν τὴν θεάν.

ΛΟΥΚ. ὦ Ἀθηνά, βοήθησε μὲ εἰς τὸν ἀγῶνα μου κατὰ τῶν ἀγυρτῶν, ἐνθυμουμένη τὰς ἐπιπορκίας τὰς ὁποίας κάμνουν καθ' ἐκάστην καὶ ὅσα ἄλλα πράττουν συ μόνῃ τὰ βλέπεις, ἡ παρακολουθοῦσα ἀφ' ὑψηλοῦ τὰ πράγματα. Εἶνε καιρὸς νὰ τιμωρηθῶν. Εἰάν δὲ ἴδῃς ὅτι νικῶμαι καὶ ὅτι αἱ μαῦραι ψήφοι εἶνε περισσότεραι, συ πρόσθεσε τὴν ἰδικὴν σου καὶ σώσε με.

ΦΙΛΟΣ. Το δικαστήριον εἶνε ἑτοιμον ν' ἀκούσῃ τοὺς διαδίκους· σεις δὲ ἐκλέξετε ἓνα ἐξ ὑμῶν ὁ ὁποῖος νὰ δύναται νὰ ἀναπτύξῃ καλλίτερα τὴν κατηγορίαν διότι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ομιλήτε ὅλοι συγχρόνως. Ἐπειτα δὲ θὰ ἀπολογηθῇς συ, Παρρησιάδῃ.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ. Ποῖος ἄλλος ἐξ ἡμῶν εἶνε καταλληλότερος ἀπὸ σε, Πλάτων; Διότι καὶ εὐφυΐαν ἔχεις θαυμαστήν καὶ ἡ γλῶσσα σου εἶνε κομψή καὶ καθαρὰ Ἀττικὴ, ἡ δὲ χάρις καὶ τὸ πειστικόν, ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀκρίβεια, τὸ θέλγητρον καὶ τὰ ἐπικαῖρα ἀποδεικτικά ἐπιχειρήματα τὰ ἔχεις ἀφθονα· ὥστε δέξου τὴν ἀντιπροσωπεΐαν καὶ ομίλησε ὑπὲρ ἡμῶν ὅλων. Νὰ ἐνθυμηθῇς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶπες ἐναντίον τοῦ Γοργίου, τοῦ Πώλου, τοῦ Ἰππίου καὶ τοῦ Προδίκου καὶ νὰ τὰ συνθέσῃς εἰς τὴν σημερινὴν κατηγορίαν, διότι ὁ κατηγορούμενος εἶνε δεινότερος ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς. Ἐπίχυσε εἰς ὅλα αὐτὰ τὴν Σωκρατικὴν εἰρωνείαν καὶ φέρε τὸν εἰς ἀμηχανίαν μὲ τὰς συνεχεῖς καὶ εὐφυεῖς ἐκεῖνας ἐρωτήσεις σου, καὶ ἀν τὸ νομίσῃς ἀναγκαῖον παράχωσε εἰς τὸν λόγον σου καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπες κάπου ὅτι ὁ μέγας Ζεὺς, ὁ ὁποῖος διατρέχει τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πτερωτοῦ ἄρματος, θ' ἀγανακτήσῃ εἰάν ἀθωωθῇ ὁ κατηγορούμενος ([121](#)) .

ΠΛΑΤ. Εἶνε προτιμότερον νὰ διορίσωμεν ἓνα ἐκ τῶν σφοδροτέρων ρητόρων, τὸν Διογένην τούτον λόγου χάριν ἢ τὸν Ἀντισθένην ἢ τὸν Κράτητα ἢ καὶ σε, Χρύσιππε· διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν χρειάζεται κάλλος καὶ δεινότης συγγραφικὴ, ἀλλὰ δικανικά καὶ πειστικά προσόντα, αφοῦ καὶ ὁ Παρρησιάδης εἶνε ρήτωρ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ. Εγὼ θὰ ἀναλάβω τὴν κατηγορίαν νομίζω δὲ ὅτι δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ μακρηγορήσω πολὺ διὰ νὰ προκαλέσω τὴν καταδίκην τοῦ. Ἄλλως τε καὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ἔχω υβρισθῆ παρ' αὐτοῦ, αφοῦ καὶ προ ὀλίγων ἡμερῶν με ἐπώλησε δύο ὀβολούς.

ΠΛΑΤ. Ὁ Διογένης, Φιλοσοφία, θὰ ομιλήσῃ ἐξ ὀνόματος ὅλων ἡμῶν. Ἀλλὰ νὰ ἐνθυμήσαι, φίλε μου, νὰ μὴ περιορισθῇς μόνον εἰς τὰ ἀφορώντά σε, ἀλλὰ νὰ ομιλήσῃς γενικῶς δι' ὅλους καὶ ἀν ἔχωμεν διενέξεις τινὰς εἰς τὰς ιδέας, νὰ το λησμονήσῃς καὶ νὰ μὴ το λάβῃς ὑπ' ὄψιν, οὔτε νὰ ἐξετάσῃς τώρα ποῖος ἐξ ἡμῶν εὐρίσκεται περισσότερον πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ νὰ περιορίσῃς τὴν ἀγανάκτησίν σου διὰ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς συκοφαντίας τὰς ὁποίας ἀπευθύνει κατ' αὐτῆς εἰς τοὺς λόγους τοῦ αὐτοῦ ὁ Παρρησιάδης. Ν' ἀφήσῃς τὰ ζητήματα εἰς τὰ ὁποῖα διαφωνοῦμεν καὶ νὰ υποστηρίξῃς τὸ συμφέρον τοῦ ὁποῖον ἔχομεν κοινόν. Βλέπεις ὅτι σ' ἐπροτιμήσαμεν καὶ εἰς χεῖρας σου ἀνεθήκαμεν ὅλοι τὰ συμφέροντά μας καὶ ἀπὸ σου ἐξαρτάται ἢ νὰ διατηρηθῇ ἡ καλὴ μας ὑπόληψις ἢ νὰ πιστευθοῦν περὶ ἡμῶν ὅσα οὗτος μας ἀπέδωκε.

ΔΙΟΓ. Νὰ εἰσθε ἡσυχοί· δὲν θὰ παραλείψω τίποτε καὶ ὑπὲρ ὅλων θὰ ομιλήσω. Καὶ ἀν ἡ Φιλοσοφία, ἡ ὁποία ἐκ φύσεως εἶνε ἡμέρος καὶ ἐπιεικής, παραπεισθῇ ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ καὶ σκεφθῇ νὰ τὸν ἀθώωσῃ, πάλιν ἐγὼ θὰ φροντίσω ὥστε νὰ μὴ μείνῃ ἀτιμώρητος· θὰ τοῦ δείξω ὅτι δὲν φέρομεν τὴν βακτηρίαν χωρὶς σκοπόν.

ΦΙΛΟΣ. Αὐτὰ νὰ λείψουν· ὄχι ξύλον, ἀλλὰ λόγον πρέπει νὰ μεταχειρισθῇς. Ἀλλὰ μὴ χρονοτριβῇς διότι τὸ νερόν ἐχύθη εἰς τὴν κλεψύδραν καὶ τὸ δικαστήριον περιμένει νὰ σε ἀκούσῃ.

ΛΟΥΚ. Οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι ἀς παρακαθήσουν καὶ αὐτοὶ ὡς δικασταί, καὶ ἀς ψηφίσουν μαζὴ σὰς, Φιλοσοφία. Μόνος ὁ Διογένης ἀς ἀναλάβῃ τὴν κατηγορίαν.

ΦΙΛΟΣ. Δὲν φοβεῖσαι μήπως σε καταδικάσουν;

ΛΟΥΚ. Οὐδόλως· θέλω ν' ἀθωωθῶ με περισσοτέρας ψήφους.

ΦΙΛΟΣ. Εὐγε διὰ τὸ θάρρος σου. Καθήσετε λοιπόν συ δε, Διογένη, ἔχεις τὸν λόγον.

ΔΙΟΓ. Ὅποιοι ἡμεῖς υπῆρξαμεν καὶ πὼς ἐζήσαμεν, πολὺ καλὰ γνωρίζεις, ὦ Φιλοσοφία, καὶ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ το ἀναφέρω. Ποῖος ἀγνοεῖ πόσας ὁ Πυθαγόρας οὗτος, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Χρύσιππος, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὸν ἑαυτὸν μου, εὐεργεσίας, ἔκαμαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα; Θὰ ἀναφέρω μόνον τὰς ὕβρεις, τὰς ὁποίας ἐξεστόμισεν ἐναντίον ἡμῶν αὐτὸς ὁ τρισκατάρατος Παρρησιάδης, ἐνὼ τόσα καὶ τοιαῦτα μας ὀφείλει ὁ κόσμος. Ἦτο ρήτωρ ὡς λέγεται καὶ ἀφῆσας τὰ δικαστήρια καὶ τὰς δικανικὰς ἐπιτυχίας ἐστρεψεν ἐναντίον ἡμῶν ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν τέχνην τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησεν εἰς τοὺς λόγους καὶ δὲν παύει νὰ μας κακολογῇ καὶ νὰ μας ἀποκαλῇ ἀγύρτας καὶ ἀπατεώνας, παρασύρει δὲ τὰ πλήθη νὰ μας καταγελοῦν καὶ νὰ μας περιφρονοῦν ὡς οὐτιδανούς. Μάλιστα κατῴρθωσεν ὥστε οἱ περισσότεροι τῶν ἀνθρώπων νὰ μισήσουν καὶ ἡμᾶς καὶ σε τὴν Φιλοσοφίαν. Τὰς σπουδαιοτέρας ιδέας, τὰς ὁποίας καὶ εἰς ἡμᾶς ἐδίδαξες, ἀποκαλεῖ φλυαρίας καὶ σαχλαμάρες καὶ τὰ πάντα διασύρει καὶ χλευάζει, ὥστε αὐτὸς μὲν χειροκροτεῖται καὶ ἐπευφημεῖται ὑπὸ τῶν θεατῶν, ἡμεῖς δὲ υβριζόμεθα· διότι φύσει τοιοῦτος εἶνε ὁ πολὺς λαός· ἀρέσκεται εἰς τὰς ὕβρεις καὶ τοὺς χλευασμούς καὶ μάλιστα ὅταν

διασύρωνται τα πλέον σεμνά και σοβαρά πράγματα, όπως και εις τους αρχαίους χρόνους ο όχλος ετέρπετο όταν ο Αριστοφάνης και ο Εύπολις ανεβίβαζαν εις την σκηνήν τον Σωκράτην τούτον και τον διεκωμώδουν αποδίδοντες εις αυτόν αλλοκότους πράξεις και λόγους. Αλλ' εκείνοι απετόλμουν τα τοιαύτα εναντίον ενός ανθρώπου και κατά τας εορτάς του Διονύσου, ο οποίος επιτρέπει τοιαύτας διακωμωδήσεις, και τα σκώμματα εθεωρούντο μέρος της εορτής, ίσως δε και ο θεός εκείνος, ο οποίος είνε φιλόγελως, ετέρπετο εις τα τοιαύτα. Αλλ' ο Παρρησιάδης ούτος, συγκαλών τους επιφανεστέρους, αφού προ πολλού παρεσκεύασε και συνέγραψε ύβρεις εις ογκώδες βιβλίον, τας απαγγέλλει μεγαλοφώνως και υβρίζει τον Πλάτωνα, τον Πυθαγόραν, τον Αριστοτέλην, τον Χρύσιππον και όλους εν γένει, χωρίς ούτε εορτή να είνε, ούτε να του έχωμεν κάμη τίποτε κακόν, ότε θα είχε μίαν δικαιολογίαν, διότι θα είχε θέσιν αμυνομένου και δεν θα είχε δώση αυτός τας πρώτας αφορμάς. Και το σοβαρώτερον εξ όλων είνε, ότι ενώ πράττει ταύτα, τολμά και να σφετερίζεται το όνομά σου, ω Φιλοσοφία, και υποκλέψας τον Διάλογον, ο οποίος ήτο ιδικός μας, τον μεταχειρίζεται ως σύμμαχον και ως όργανον εναντίον μας. Εκτός τούτου και τον Μένιππον, φίλον ημών, έπεισε να τον βοηθή πολλάκις εις τους σατυρισμούς του, διά τούτο δε και μόνος αυτός δεν παρίσταται εδώ και δεν μετέχει εις την κατηγορίαν, αλλ' επρόδωσε τα κοινά συμφέροντα.

Δι' όλα ταύτα είνε δίκαιον να τιμωρηθή. Τι δύναται δε να απολογηθή όταν διέσυρε τα σεπτότερα ενώπιον τόσον μαρτύρων; Και η τιμωρία του θα χρησιμεύη προς σωφρονισμόν και των άλλων διότι αν τον ίδουν να τιμωρηθή, ουδείς άλλος θα τολμήση να περιφρονήση την Φιλοσοφίαν. Το ν' ανέχεται κανείς τας ύβρεις και να μη ταρασσεται δεν θεωρείται ως μετριοπάθεια, αλλ' ευλόγως εξηγείται ως ανανδρία και βλακεία. Αλλ' αι πλέον ανυπόφοροι εκ των πράξεων αυτού του ανθρώπου είνε αι τελευταίαι. Ως δούλους μας ωδήγησεν εις το δημοπρατήριον και με κήρυκα μας επώλησεν, ως λέγεται, άλλους μεν εις μεγάλην τιμήν, άλλους δε αντί μιας μνας αττικής, και εμέ ο αχρειέστατος μόνον αντί δύο οβολών. Και οι παριστάμενοι εγέλων. Δι' αυτά αγανακτήσαντες ήλθαμεν εκ του Άδου και σου ζητούμεν να μας ικανοποιήσης διά τας αισχίστας προσβολάς τας οποίας υπέστημεν.

ΑΝΑΖΗΣΑΝΤΕΣ. Εύγε, Διογένη, ωραία ωμίλησες δι' όλους.

ΦΙΛΟΣ. Παύσετε τους επαίνους και τώρα ας χυθή νερόν διά την απολογίαν. Συ δε, Παρρησιάδη, έχεις τον λόγον το νερόν τρέχει εις την κλεψύδραν, ώστε μη χάνης καιρόν.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ. Ο Διογένης εις την κατηγορίαν του, ω Φιλοσοφία, δεν ανέφερεν όλα τα εγκλήματά μου, αλλά τα περισσότερα και τα σοβαρώτερα αγνωώ διατί παρέλειπεν. Εγώ όμως δεν θα τα αρνηθώ, ούτε ήλθα παρεσκευασμένος διά ν' απολογηθώ δι' αυτά, αλλά και όσα αυτοί παρέλειψαν ή εγώ δεν επρόφθασα ήδη να ομολογήσω θα τα είπω σήμερον· διότι ούτω θα μάθης ποίους εξέθηκα εις δημοπρασίαν και εκακολόγουν αποκαλών απατεώνας και αγύρτας. Και να εξετάσης μόνον τούτο, εάν λέγω την αλήθειαν περί αυτών. Εάν δε οι λόγοι μου φαίνονται ότι έχουν τίποτε τραχύ και υβριστικόν, όχι εγώ ο ελέγχων, αλλ' εκείνοι νομίζω ότι είνε δικαιότερον να κατακριθούν διότι τοιαύτα πράττουν.

Εγώ άμα ενόησα τας αηδίας και τας κακίας αίτινες συνοδεύουν το επάγγελμα του ρήτορος, την απάτην και το ψεύδος, την θρασύτητα και τας φωνασκίας και τον συναγωνισμόν και μυρία άλλα, απεσύρθην από το επάγγελμα τούτο και ετράπην προς σε, ω Φιλοσοφία, με τον πόθον να διέλθω το υπόλοιπον της ζωής μου υπό την σκέπην σου· όπως οι καταφεύγοντες μετά τρικυμίαν και ανεμοζάλην εις ήσυχον λιμένα. Όταν δε κατ' αρχάς σε αντίκρυσα, ήμην πλήρης θαυμασμού προς εσέ και όλους αυτούς, οίτινες έδωκαν τους κανόνας του αρίστου τρόπου του ζην και προς εκείνους οίτινες σπεύδουν προς αυτούς τείνουν την χείρα και δίδουν τας καλλιτέρας και ωφελιμωτέρας συμβουλάς, τας οποίας ακολουθών τις δεν φοβείται να ολισθήση, πράγμα το οποίον εκ των σήμερον φιλοσοφούντων ολίγοι κάμνουν. Όταν δε

είδα ότι πολλοί εκ τούτων δεν ακολουθούν την Φιλοσοφίαν εξ αγάπης προς αυτήν, αλλά χάριν της εξ αυτής προερχομένης δόξης και κατά μεν τα πρόχειρα, τας φανεράς πράξεις και όσα είνε, εύκολον να μιμηθή πας τις, φαίνονται αγαθοί και σεβάσμιοι άνθρωποι, εννοώ την γενειάδα, το βάδισμα και το ένδυμα, εις δε τον ιδιαίτερον βίον των και εις τα πράγματα διαψεύδουν το εξωτερικόν των και πράττουν τα εναντία και ατιμάζουν την αξιοπρέπειαν του επαγγέλματός των, ήρχισα ν' αγανακτώ. Το πράγμα μου εφάνη όμοιον ως να έβλεπα ηθοποιόν τραγικόν τρυφηλόν και θηλυπρεπή να υποκρίνεται τον Αχιλλέα ή τον Θησέα ή τον Ηρακλήν, χωρίς να έχη τίποτε το ηρωικόν εις το βάδισμα και την φωνήν, αλλά να κάμνη κινήσεις γυναικώδεις υπό τοιούτον προσωπίον. Τον τοιούτον ούτε η Ελένη, ούτε η Πολυξένη θα υπέφερε να υποδυθή το πρόσωπον αυτών και θα τον εθεώρουν καθ' υπερβολήν θηλυπρεπή, πολύ δε μάλλον ο θαυμάσιος ήρως Ηρακλής· το πιθανώτερον είνε ότι ούτος αμέσως θα τον συνέτριβε μετά του προσωπίου του διά του ροπάλου, οργιζόμενος διότι τόσον ατιμωτικώς θα τον εξεθήλυνε.

Βλέπων ότι και υμείς υβρίζεσθε κατά τον αυτόν τρόπον υπό των φιλοσόφων εκείνων, δεν ηδυνήθην να υποφέρω τοιαύτην επαίσχυντον υπόκρισιν και να βλέπω πιθήκους τολμώντας να φορούν προσωπία ηρώων ή μιμούμενους τον όνον του μύθου, ο οποίος φορέσας λεοντήν εξέπεμπεν ογκυθμόν μεγαλόφωνον και φοβερόν, θέλων να πιστευθή ως λέων, υπό των Κυμαίων, οίτινες δεν εγνώριζον τι είνε λέων, έως ου κάποιος ξένος, ο οποίος είχεν ιδή πολλάκις λέοντα και όνον, τον απεκάλυψε και ήρχισε να τον ξυλοκοπή. Αλλ' εκείνο το οποίον προ πάντων μου εφαίνετο φοβερόν, ω Φιλοσοφία, είνε ότι οι άνθρωποι, οσάκις εβλεπον κανένα εξ αυτών φαύλον και άσεμνον και ασελγή, κατηγορούν την Φιλοσοφίαν και τον Χρύσιππον, τον Πλάτωνα ή τον Πυθαγόραν ή άλλον οιονδήποτε, του οποίου εκείνος έλεγεν ότι είνε οπαδός και μιμητής. Από τας κακίας εκείνου εσχημάτιζον κακήν ιδέαν και περί υμών των προ πολλού αποθανόντων, διότι δεν ευρίσκεσθε εις την ζωήν, ώστε να δυνηθούν να σας συγκρίνουν· εκείνον δε έβλεπον να πράττη άτιμα και άσεμνα, ώστε ερήμην κατεδικάζεσθε μετ' αυτού και εις την αυτήν κατηγορίαν κατελέγεσθε·

Μη υποφέρων να βλέπω ταύτα, τους κατέκρινα, αποκαλύπτων την αγυρτείαν αυτών και τους διέκρινα από σας· ενώ δε σεις έπρεπε να με τιμάτε διά ταύτα, με εισάγετε εις δίκην. Λοιπόν και αν ιδω τινά εκ των μεμυημένων εις τα ιερά μυστήρια ν' αποκαλύπτη τα απόρρητα των θεών και αγανακτήσω διά τούτο και τον κατηγορήσω, θα νομίσετε ότι έχω άδικον; Αλλά τούτο δεν θα ήτο ορθόν αφού και οι αθλοθέται συνειθίζουν, όταν κανείς ηθοποιός, ο οποίος υποδύεται το πρόσωπον της Αθηνάς, του Ποσειδώνος ή του Διός, δεν υποκρίνεται καλώς και όπως πρέπει να παρίστανται οι θεοί, να τον μαστιγώνουν και δεν οργίζονται κατ' αυτών οι θεοί ούτοι διότι παρέδωκαν εις τους μαστιγοφόρους εκείνον ο οποίος παρουσιάζεται με το προσωπίον και το σχήμα αυτών, αλλ' εξ εναντίας ευχαριστούνται όταν τον βλέπουν μαστιγούμενον. Το πταίσμα είνε μικρόν όταν ο ηθοποιός δεν υποκρίνεται καλώς το πρόσωπον ενός δούλου ή αγγελιαφόρου, αλλ' είνε ασεβές και αποτρόπαιον να μη παραστήση όπως πρέπει προς τους θεατάς τον Δία ή τον Ηρακλήν.

Αλλά και τούτο είνε εκ των πλέον άτόπων, ότι, ενώ τα έργα σας γνωρίζουν με πολλήν ακρίβειαν, οι περισσότεροι εξ αυτών ζουν κατά τρόπον τοιούτον, ώστε να δύναται να υποτεθή ότι αναγινώσκουν και μελετούν αυτά διά να πράττουν τα εναντία. Πάντα όσα λέγουν και διδάσκουν, ότι πρέπει να περιφρονώμεν τα χρήματα και την δόξαν και μόνον το αγαθόν να νομίζωμεν ωφέλιμον, να μη οργιζώμεθα και να καταφρονώμεν τους ισχυρούς και να φερώμεθα προς αυτούς ως ίσοι προς ίσους, είνε καλά αναμφιβόλως και σοφά και θαυμάσια. Αλλ' αυτοί και αυτά διδάσκουν επί πληρωμή και τους πλουσίους κολακεύουν και φοβούνται και προς το χρήμα χάσκουν και είνε πλέον οξύθυμοι από τα κυνάρια και πλέον δειλοί από τους λαγούς, πλέον κόλακες από τους πιθήκους και ασελγέστεροι από τους όνους, αρπακτικώτεροι από τους γάτους και φιλονεικώτεροι από τους πετεινούς. Και γίνονται γελοίοι αγωνιζόμενοι δι' αυτά και διαγκωνιζόμενοι εις τας θύρας των πλουσίων, παρακαθήμενοι εις

γεύματα πολυάνθρωπα, επαινούντες και κολακεύοντες υπερβολικώς κατά την διάρκειαν αυτών, υπερπληρούντες τας γαστέρας των και μεμψιμοιρούντες και κατά την ώραν του πότου εγείροντες φιλοσοφικάς συζητήσεις ατερπείς και ατόπους και υποκύπτοντες εις την μέθην. Οι δε απλοί άνθρωποι, οίτινες συντρῶγουν, γελούν και χλευάζουν την Φιλοσοφίαν, η οποία τοιαύτα καθάρματα δημιουργεί. Και το αισχρότατον εξ όλων είνε ότι, ενώ έκαστος εξ αυτών λέγει ότι ουδενός έχει ανάγκην και ότι μόνον η σοφία είνε πλούτος, μετ' ολίγον πηγαίνει και ζητεί και αγανακτεί εάν δεν λάβη. Είνε το αυτό ως εάν τις παρουσιάζεται ως ηγεμών και φορή τίαντα και διάδημα και όλα τα άλλα όσα αποτελούν τα γνωρίσματα της βασιλείας, έπειτα δε ζητεί από τους υποδεεστέρους και επαιτεί. Όταν λοιπόν πρόκειται να ζητήσουν τίποτε, διδάσκουν διά πολλών επιχειρημάτων ότι ο άνθρωπος πρέπει να είνε μεταδοτικός, ότι ο πλούτος είνε πράγμα μάταιον και ασήμαντον και ότι ο χρυσός και ο άργυρος ουδόλως διαφέρουν από τα χαλίκια της παραλίας. Αλλ' όταν κανείς παλαιός των φίλος προσέρχεται και ζητή να του δώσουν μικράν συνδρομήν, σιωπούν και φαίνονται ως μη εννοούντες ή υποστηρίζουν τα αντίθετα· οι δε πολλοί λόγοι περί φιλίας, περί αρετής και αγαθοεργίας εξαφανίζονται διά μιας, ως πτερόεντα αληθώς έπη και εις μάτην νομίζεις τα επαναλαμβάνουν καθ' εκάστην εις τας ομιλίας των. Έφ' όσον δεν πρόκειται περί αργύρου ή χρυσού είνε φίλοι· εάν δε κανείς και μόνον οβολόν επιδείξη, η ειρήνη παύει, αι συνθήκαι ακυρούνται, τα βιβλία εξαφανίζονται και η αρετή φεύγει. Συμβαίνει εις αυτούς ό,τι και εις τους σκύλους· όταν εις το μέσον αυτών ριφθή κόκαλον αναπηδούν και αλληλοδαγκώνονται και όλοι γαυγίζουν εκείνον ο οποίος επρόλαβε και ήρπασε το κόκαλον. Λέγεται δε ότι και κάποιος βασιλεύς της Αιγύπτου edίδαξέ ποτε πιθήκους να χορεύουν πυρρήχιον, και τα ζώα, τα οποία ευκόλως μιμούνται τας πράξεις των ανθρώπων, ταχέως συνείθισαν να χορεύουν και να φορούν πορφύρας και προσωπίδας, και το θέαμα επετύγχανεν έως ότου εις εκ των θεατών, άνθρωπος αστείος, έρριψεν εις το μέσον αυτών καρύδια, τα οποία είχε κρυμμένα εις τον κόλπον του. Τότε οι πίθηκοι ιδόντες τα καρύδια ελησμόνησαν τον χορόν και αντί χορευτών έγιναν εκ νέου πίθηκοι και ήρχισαν να σχίζουν τα προσωπεία και τα ενδύματά των και να μάχωνται μεταξύ των περί του ποίος ν' αρπάσῃ τα καρύδια· ούτω δε ο θίασος των χορευτών διελύθη και οι θεαταί εγέλων.

Τοιαύτα πράττουν και οι σημερινοί φιλόσοφοι και αυτούς εγώ κατέκρινα και δεν θα παύσω ποτέ να τους ελέγχω και να τους σατυρίζω· περί υμών δε και εκείνων οίτινες είνε αληθείς μιμηταί σας — διότι υπάρχουν καί τινες οι οποίοι είνε πραγματικοί οπαδοί της φιλοσοφίας και αφωσιωμένοι εις τους νόμους σας — δεν παρεφρόνησα διά να είπω τίποτε βλάσφημον ή υβριστικόν. Αλλά και τι έχω να είπω και τι κοινόν υπάρχει μεταξύ υμών και τούτων; Τους αγύρτας όμως τούτους και εχθρούς των θεών είνε δίκαιον να μισώ. Δεν μου λέγετε σεις, Πυθαγόρα και Πλάτων και Χρύσιππε και Αριστοτέλη, ποίαν σχέσιν έχουν προς υμάς οι τοιούτοι και ποίαν συγγένειαν και κατά τι η διαγωγή των δύναται να συγκριθῇ προς την ιδικήν σας; Ο πίθηκος, κατά την παροιμίαν, θέλει να μιμηθῇ τον Ηρακλήν. Επειδή έχουν μεγάλας γενειάδας και λέγουν ότι είνε φιλόσοφοι και είνε σκυθρωποί, πρέπει να τους θεωρώμεν ομοίους με σας; Αλλά θα ήσαν υποφερτοί αν και εις αυτήν την υπόκρισιν είχαν πιθανότητα· είνε όμως ευκολώτερον ο γυψ να μιμηθῇ την αηδόνα παρά αυτοί τους αληθείς φιλοσόφους.

Αυτά είχα να είπω προς απολογίαν μου. Συ δε, ω Αλήθεια, μαρτύρησε προς το δικαστήριον εάν όσα είπα είνε αληθή.

ΦΙΛΟΣ. Ν' απομακρυνθῆς, Παρρησιάδη ... Ακόμη μακρύτερα. — Πώς σας εφάνησαν αυτά τα οποία είπε και τι πρέπει ν' αποφασίσωμεν;

ΑΛΗΘΕΙΑ. Εγώ, ω Φιλοσοφία, ενώ τον ήκουα να ομιλή, ηυχόμην να σχισθῇ η γη διά να κρυφθῷ· τόσον αληθῆ ήσαν όλα όσα είπε. Γνώριζαν τους ψευδοφιλοσόφους εκείνους και έβλεπα ότι τα λεγόμενά του εφηρμόζοντο άλλα μεν εις εκείνον, άλλα δε εις τούτον. Τόσον ακριβώς τους παρέστησε, ώστε ενόμιζα ότι τους έβλεπα ζωγραφισμένους. Όχι μόνον σωματικώς, αλλά και ψυχικώς τους εξεικόνισεν ακριβέστατα.

ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ. Κι' εγώ πολύ εκοκκίνησα, ω Αλήθεια. Σεις δε τι λέγετε;

ΑΝΑΖ. Τι άλλο παρά ότι πρέπει να αθωωθῇ και ανακηρυχθῇ φίλος ημών και ευεργέτης; Εμείς επάθαμεν εκείνο το οποίον λέγεται περί των κατοίκων της Ιλίου, οι οποίοι καλέσαντες ένα τραγωδόν να τους διασκεδάση, τον ήκουσαν να ψάλλη τας συμφοράς της πατρίδος των. Αλλ' ας ψάλλη και ας εξακολουθῇ να μαστιγώνη τους εχθρούς των θεών.

ΔΙΟΓ. Και εγώ, Φιλοσοφία, ανακαλώ την κατηγορίαν και αναγνωρίζω ότι ο Παρρησιάδης είνε άξιος των μεγαλειτέρων επαίνων. Του λοιπού τον θεωρώ φίλον, διότι είνε εξαίρετος άνθρωπος.

ΦΙΛΟΣ. Εύγε, Παρρησιάδη, σε ανακηρύττομεν παμψηφεί αθών και του λοιπού σε θεωρούμεν ημέτερον.

ΠΑΡΡ. Ευχαριστώ την θεάν Νίκην διά τον πρώτον μου θρίαμβον· αλλά νομίζω ότι ποιητικώτερα πρέπει να εκφράσω τας ευχαριστίας μου :

Ω μέγα σεμνή Νίκη, τον εμόν
βίο τον κατέχοις
και μη λήγοις στεφανούσα ([122](#)) .

ΑΛΗΘ. Μεταβαίνομεν εις το δεύτερον μέρος της υποθέσεως. Ας καλέσωμεν και τους ψευδοφιλοσόφους, διά να δικασθούν διά τας καθ' ημών ύβρεις των. Την κατηγορίαν θα υποστηρίξη ο Παρρησιάδης.

ΠΑΡΡ. Πολύ καλά· ώστε σκύψε προς την πόλιν, Συλλογισμέ και κάλει τους φιλοσόφους.

ΣΥΛΛ. Ακούσετε οι φιλόσοφοι των Αθηνών· πρέπει να έλθετε εις την Ακρόπολιν διά ν' απολογηθήτε περί της διαγωγής σας ενώπιον της Αρετής, της Φιλοσοφίας και της Δικαιοσύνης.

ΠΑΡΡ. Βλέπετε πόσον ολίγοι έρχονται, αφού ήκουσαν το κήρυγμα; Φοβούνται την Δικαιοσύνην. Οι περισσότεροι δε εξ αυτών ούτε καιρόν έχουν, διότι καταγίνονται να περιποιούνται τους πλουσίους. Εάν θέλετε να έλθουν όλοι, να σου πω εγώ τι πρέπει να διακηρύξης.

ΦΙΛΟΣ. Να διαλαλήσης μόνος σου ό,τι θέλεις, Παρρησιάδη.

ΠΑΡΡΗΣ. Δεν δυσκολεύομαι. Ακούσετε τι διατάσσει η Φιλοσοφία. Όσοι λέγουν ότι είνε φιλόσοφοι και θεωρούν ότι αρμόζει εις αυτούς ο τίτλος ούτος να έλθουν εις την Ακρόπολιν, όπου θα γίνη διανομή χρημάτων. Θα δοθούν εις έκαστον δύο μναι και γλύκισμα σησαμωτόν. Εκείνος δε ο οποίος θα επιδείξη την μεγαλειτέραν γενειάδα θα λάβη επί πλέον και ένα καλάθι σύκα. Περιττόν να φέρετε μαζί σας σωφροσύνην ή δικαιοσύνην ή εγκράτειαν· αυτά δεν είνε αναγκαία, εάν δεν υπάρχουν· αλλ' είνε απαραίτητον να φέρη έκαστος πέντε συλλογισμούς, διότι άνευ αυτών δεν δύναται να θεωρηθή κανείς σοφός,

κείται δ' εν μέσσοισι δυο χρυσοίο τάλαντα,
τω δόμεν, ος μετά πάσιν εριζέμεν έξοχος είη ([123](#)) .

Βλέπετε τώρα πόσοι αναβαίνουν και πώς αλληλοσπρώχνονται, άμα ήκουσαν τας δύο μνας. Και από το Πελασγικόν αναβαίνουν άλλοι, άλλοι από το Ασκληπιείον και ακόμη περισσότεροι από τον Άρειον Πάγον, μερικοί δε και από τον τάφον του Τάλου και άλλοι έβαλαν κλίμακας προς το μέρος του ναού των Διοσκούρων και σκαρφαλώνουν με βοήν κατά κοπάδια, και, όπως λέγει ο Όμηρος, μυριάδες έρχονται εξ όλων των μερών,

όσσα τε φύλλα και άνθεα γίνεται ώρη ([124](#)) ,

και εντός ολίγου η Ακρόπολις εγέμισεν από φιλοσόφους, οι οποίοι καταλαμβάνουν θέσεις με θόρυβον. Παντού πήραι, γενειάδες, κολακεία, αναισχυντία, βακτηρία, λαιμαργία, συλλογισμός και φιλοχρηματία. Οι δε ολίγοι, οι οποίοι με το πρώτον κήρυγμα ανέβηκαν, έγιναν αφανείς και άσημοι, αναμιχθέντες εις το πλήθος των άλλων και ένεκα της εξωτερικής ομοιότητος δεν διακρίνονται. Αυτό είνε το μεγαλιτερον κακόν, ω Φιλοσοφία, διά το οποίον προ πάντων θα ηδύνατο κανείς να σου παραπονεθή, ότι δεν επέβαλες εις αυτούς σημείον εκ του οποίου να γνωρίζωνται· διότι πολλάκις ευκολώτερα περνούν ως φιλόσοφοι αυτοί οι αγύρται παρά οι αληθείς φιλόσοφοι.

ΦΙΛΟΣ. Θα γίνη και αυτό μετ' ολίγον· αλλά τώρα ας τους υποδεχθώμεν.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΣ. Πρέπει να προτιμηθώμεν εις την διανομήν ημείς οι Πλατωνικοί.

ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΟΣ. Όχι, ημείς οι Πυθαγορικοί πρέπει να λάβωμεν πρώτοι, διότι ο Πυθαγόρας ήτο αρχαιότερος.

ΣΤΩΙΚΟΣ. Δεν ξέρετε τι λέτε· είμεθα καλλίτεροι ημείς οι Στωικοί.

ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΟΣ. Προκειμένου περί χρημάτων, πρέπει να προτιμώμεθα ημείς οι Περιπατητικοί.

ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΟΣ. Δόσετε εις ημάς τα γλυκίσματα και τα σύκα και όσον διά τα χρήματα περιμένομεν να τα λάβωμεν τελευταίοι.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ. Πού είναι τα δύο τάλαντα, διότι κανείς δεν δύναται να συγκριθῇ προς ημάς εις τας συζητήσεις.

ΣΤΩΙΚ. Όχι βέβαια όταν είμεθα παρόντες ημεῖς οι Στωικοί.

ΦΙΛΟΣ. Παύσετε να φιλονεικῆτε· σεις δε οι Κυνικοί μη σπρώχνεσθε έτσι και μη κτυπιέσθε με τας βακτηρίας, διότι δεν σας εκαλέσαμεν δι' αυτά που νομίζετε. Τώρα πρόκειται εγώ η Φιλοσοφία, η Αρετή και η Αλήθεια, να δικάσωμεν ποίοι από σας είναι οι αληθινοί φιλόσοφοι· και όσοι μεν ευρεθούν ότι ζουν σύμφωνα προς τους ιδικούς μας κανόνες, θ' αναγνωρισθούν ως οι άριστοι και θα ζήσουν του λοιπού ευτυχείς· τους δε αγύρτας και ξένους προς ημάς θα τιμωρήσωμεν αυστηρώς διά να παύσουν να οικειοποιούνται τίτλους ανωτέρους της αξίας των και ν' αλαζονεύονται. Αλλά τι επάθατε; Φεύγετε; Ιδέτε πώς κατακρημνίζονται οι περισσότεροι διά να φύγουν το ταχύτερον. Εντός ολίγου εκενώθη η Ακρόπολις και δεν έμειναν παρά [μόνο] οι ολίγοι ούτοι, όσοι δεν φοβούνται να κριθούν. Πάρετε οι υπηρέται την πήραν την οποίαν έρριψεν ο Κυνίσκος ενώ έφευγε και φέρετέ την εδώ διά να την ιδώ τι περιέχει. Βέβαια θα περιέχη λούπινα ή κανένα βιβλίον ή καμμίαν στακτότητα.

ΠΑΡΡ. Όχι, αλλά χρήματα και αρώματα (και μικράν μάχαιραν των θυσιών) και καθρέπτην και κύβους.

ΦΙΛΟΣ. Εύγε, λαμπρέ φιλόσοφε. Αυτά ήσαν τα εφόδια της φιλοσοφίας σου και αυτά σου έδιδαν το δικαίωμα να υβρίζης τους πάντας και να διδάσκης τους άλλους;

ΠΑΡΡ. Τοιούτοι είναι όλοι αυτοί. Πρέπει δε να σκεφθῆτε και να εύρετε τρόπον διά να διακρίνουν οι άνθρωποι ποίοι εξ αυτών είναι καλοί και ποίοι αγύρται. Συ, Αλήθεια, πρέπει να εύρης τρόπον — διότι είναι και συμφέρον σου — να παύση να επικρατή το ψεύδος και να παύση η άγνοια να βοηθή τους φαύλους να κρύπτονται μιμούμενοι τους χρηστούς.

ΑΛΗΘ. Ας αναθέσωμεν εις αυτόν τον Παρρησιάδην την φροντίδα, αφού απεδείχθη χρηστός και φίλος ημών, μέγας δε θαυμαστής σου, ω Φιλοσοφία. Ας παραλάβη δε και τον Έλεγχον και ας υποβάλῃ εις εξέτασιν όλους, όσοι λέγουν ότι είναι φιλόσοφοι· και όποιον ευρίσκει γνήσιον και αληθινόν φιλόσοφον να του απονέμῃ στέφανον και να τον καλή εις το Πρυτανεῖον ([125](#)) , όποιον δε ανακαλύπτει ψευδοφιλόσοφον — και είναι πολλοί τοιούτοι να του αφαιρή τον φιλοσοφικόν τρίβωνα και να του αποκόπτῃ σύρριζα την γενειάδα με τραγοκουρευτικήν ψαλλίδα, εις δε το μέτωπον μεταξύ των φρυδιών να τον στιγματίζῃ ή να τον σφραγίζῃ με έγκαυμα· η δε σφραγίς του εγκαυτήρος να παριστά αλώπεκα ή πίθηκον.

ΦΙΛΟΣ. Εύγε, Αλήθεια. Συ δε, Παρρησιάδη, να τους δοκιμάσης καθ'όν τρόπον λέγεται ότι δοκιμάζουν οι αετοί τους νεοσσούς των εις τον Ήλιον. Δεν εννοώ όμως ότι πρέπει να βάλῃς και τους φιλοσόφους ν' αντικρύσουν ατενώς το φως του ηλίου και ούτω να δοκιμασθούν, αλλά να θέσης ενώπιόν των χρυσόν και δόξαν και ηδονήν, και όποιον εξ αυτών ίδῃς να τα περιφρονή και να φαίνεται απαθής ενώπιον αυτών, αυτός να στεφανούται· εκείνον δε τον όποιον ίδῃς να τα προσβλέπῃ με πόθον και να εκτείνῃ το χέρι προς τον χρυσόν, να τον υποβάλλῃς εις το καυτήριον, αφού προηγουμένως του κουρεύσης την γενειάδα.

ΠΑΡΡ. Θα γίνουν αυτά όπως διατάσσης, Φιλοσοφία, και μετ' ολίγον θα ίδῃς τους περισσότερους εξ αυτών φέροντας την σφραγίδα της αλώπεκος ή του πιθήκου, πολύ δε ολίγους στεφανωμένους. Αν θέλετε και εδώ δύναμαι να αναβιβάσω μερικούς εξ αυτών.

ΦΙΛΟΣ. Πώς είνε δυνατόν να τους επαναφέρης αφού με τοιούτον πανικόν έφυγαν;

ΠΑΡΡ. Δεν είνε δύσκολον, αρκεί η ιέρεια να μου επιτρέψη να μεταχειρισθώ επ' ολίγον εκείνην την ορμιάν και το άγκιστρον, τα οποία έχει αφιερώση εις τον ναόν της Αθηνάς κάποιος αλιεύς του Πειραιώς.

ΙΕΡΕΙΑ. Λάβε τα, ιδού δε και το καλάμι διά να δυνηθής να τα μεταχειρισθής.

ΠΑΡΡ. Θα με υποχρεώσης εάν μου δώσης και μερικά σύκα και ολίγον χρυσόν.

ΙΕΡ. Λάβε και αυτά.

ΦΙΛΟΣ. Τι σκέπτεται να πράξη άρά γε αυτός ο άνθρωπος;

ΙΕΡ. Έβαλε ως δόλωμα εις το άγκίστρι ένα σύκο και χρυσάφι, εκάθησε επάνω εις το τείχος και εκρέμασε το άγκίστρι εις την πόλιν.

ΦΙΛΟΣ. Τι σκοπόν έχουν αυτά, Παρρησιάδη; Μήπως σκέπτεσαι ν' αλιεύσης λίθους εκ του Πελασγικού;

ΠΑΡΡ. Σιώπησε, Φιλοσοφία, και περίμενε να ιδής τι θα ψαρεύσω. Συ δε, Ποσειδών, προστάτα των αλιέων και συ, καλή Αμφιτρίτη, οδηγήσατε εις το άγκιστρόν μου πολλούς ιχθύς. Α! βλέπω ένα μέγαλον λάβρακα ή μάλλον ένα χρύσοφρυν ([126](#)) .

ΕΛΕΓΧΟΣ. Όχι, είνε γαλέος· τρέχει προς το άγκιστρον με το στόμα ανοικτόν. Οσφραίνεται το χρυσάφι· πλησιάζει, ετσίμπησε, επιάστηκε· ανάσυρε.

ΠΑΡΡ. Βοήθησε ολίγον και συ, Έλεγγε. Καλά, τον ανεβάσαμεν. Ας ίδωμεν τίνος είδους ψάρι είνε. Μπα! είνε σκυλόψαρο. Τι φοβερά δόντια που έχει, θεέ μου! Τ' είν' αυτό που έπαθες, σοφώτατε; Ενόμιζες ότι θα εκρύπτεσο εις τους βράχους και θα έτρωγες με την ησυχίαν σου το δόλωμα χωρίς να σε ιδή κανείς, αλλά συνελήφθης και τώρα θα σε κρεμάσω από τα σπάραχνα να σε ιδούν όλοι. Ας βγάλωμεν πρώτα το άγκιστρον με το δόλωμα. Αλλά βλέπω ότι το άγκιστρον δεν έχει τίποτε· ο φίλος εκατάπιε το σύκον και το χρυσάφι ευρίσκεται εις την κοιλιά του.

ΔΙΟΓ. Βάλε τον να τα ξεράση διά να τα μεταχειρισθώμεν ως δόλωμα και δι' άλλους.

ΠΑΡΡ. Τα εξέρασε. Και τώρα τι λες, Διογένη; Τον γνωρίζεις αυτόν και έχει καμμίαν σχέσιν μαζί σου;

ΔΙΟΓ. Καμμίαν.

ΠΑΡΡ. Λοιπόν αυτόν εξετίμησα εγώ προ ημερών δύο οβολούς. Εσύ ποίαν αξίαν του δίδεις;

ΔΙΟΓ. Δύο οβολοί είνε πολλά· είνε παληόψαρον από εκείνα τα οποία δεν τρώγονται. Το κρέας του είνε αηδές και σκληρόν και δεν χρησιμεύει εις τίποτε. Άφησέ τον να πέση κατακέφαλα από τους βράχους και ρίψε το άγκιστρον να σύρης άλλον. Αλλά δεν είνε φόβος, Παρρησιάδη, να σου σπάση το καλάμι από το βάρος;

ΠΑΡΡ. Μη φοβάσαι, Διογένη· είνε ελαφροί, πολύ ελαφρότεροι από τις μαρίδες.

ΔΙΟΓ. Βέβαια, αφού δεν έχουν περισσότερο μυαλό ([127](#)) · τράβα όμως.

ΠΑΡΡ. Μπα! ποίος είν' αυτός ο άλλος ο πλατύς που ομοιάζει σαν γλώσσα ή ψήττα; Τρέχει με το στόμα ανοικτόν προς το αγκίστρι· το εκατάπιε· συνελήφθη· ας τον τραβήξωμεν.

ΔΙΟΓ. Ποιος είνε;

ΕΛΕΓΧ. Λέγει ότι είνε μαθητής του Πλάτωνος.

ΠΛΑΤ. Και συ, αναιδέστατε, τρέχεις προς τον χρυσόν;

ΠΑΡΡ. Τι λέγεις, Πλάτων; Τι πρέπει να τον κάμωμεν αυτόν;

ΠΛΑΤ. Από τον αυτόν κρημνόν να τον ρίψετε και αυτόν.

ΔΙΟΓ. Ας ψαρεύσωμεν τώρα άλλον.

ΠΑΡΡ. Βλέπω ένα ωραιότατον να πλησιάζη και όσον μου επιτρέπει το βάθος να διακρίνω έχει διάφορα χρώματα και εις την ράχην γραμμάς χρυσάς. Τον βλέπεις, Έλεγχε; Αυτός είνε ο οποίος υποκρίνεται τον Αριστοτέλην. Επλησίασε και έπειτα πάλιν απεμακρύνθη και με προσοχήν παρατηρεί γύρω του. Αλλ' επέστρεψε πάλιν, έχασε το δόλωμα, συνελήφθη· ας τον ανελκύσωμεν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ. Μη μ' ερωτάς, Παρρησιάδη, περί αυτού διότι δεν γνωρίζω ποιος είνε.

ΠΑΡΡ. Λοιπόν, Αριστοτέλη, και αυτόν να τον πετάζωμεν κάτω. Αλλά τι βλέπω; Ένα πλήθος ψάρια του αυτού χρώματος, με αγκάθια και το δέρμα πολύ τραχύ πιο δυσκολόπιαστα από τους αχινούς. Χρειάζεται δίκτυ διά να τα πιάσωμεν και δίκτυ δεν έχομεν. Αλλ' αρκεί και ένα μόνον από το κοπάδι να τραβήξωμεν. Θα ορμήση δε εις το αγκίστρι το θρασύτερον από αυτά.

ΕΛΕΓΧ. Ρίψε το αγκίστρι αν θέλεις, αλλά φρόντισε προηγουμένως να συνδέσης με μακρόν σίδηρον την ορμιάν και το αγκίστρι διά να μη το κόψη με τα δόντια του και καταπιή το χρυσάφι.

ΠΑΡΡ. Έτοιμα. Συ δε, ω Ποσειδών, ελθέ εις βοήθειαν. Πω πω, τι μάχη γίνεται γύρω εις το δόλωμα και πώς ερρίχθηκαν όλοι εις το σύκον, ενώ άλλοι έχουν κολλήση επάνω εις το χρυσάφι. Αλλά επιάστηκε ένας εις το αγκίστρι από τους πλέον δυνατούς. Δεν μου λες εις ποίαν σχολήν ανήκεις; Αλλ' είμαι γελοίος να ζητώ από ένα ψάρι να μιλήση, αφού ξέρω ότι τα ψάρια είνε άφωνα. Αντ' αυτού λέγε συ, Έλεγχε, ποίον έχει διδάσκαλον.

ΕΛΕΓΧ. Τον Χρύσιππον.

ΠΑΡΡ. Εννοώ· η προτίμησίς του οφείλεται υποθέτω εις το ότι το όνομα του διδασκάλου έχει χρυσόν. Λοιπόν, Χρύσιππε, τους γνωρίζεις αυτούς και συ τους edίδαξες την διαγωγήν την οποίαν ακολουθούν;

ΧΡΥΣ. Είνε ύβρις, Παρρησιάδη, να νομίζης ότι τοιούτοι άνθρωποι δύνανται να έχουν οιανδήποτε σχέσιν προς εμέ και να μου απευθύνης τοιαύτας ερωτήσεις.

ΠΑΡΡ. Εύγε, Χρύσιππε, αυτά τα οποία λέγεις σε τιμούν. Λοιπόν, και αυτός ας ριφθή κάτω, όπως οι άλλοι, αφού είνε και ακανθώδης και υπάρχει φόβος, αν τον φάη κανείς, να του καθήσουν κόκαλα εις τον λαιμόν.

ΦΙΛΟΣ. Αρκετούς εψάρευσες, Παρρησιάδη, και πρέπει να παύσης διά να μη σου κόψη κανείς μαζί με το

αγκίστρι και το χρυσάφι και το πάρη και φύγη, έπειτα δε θ' αναγκασθής να το πληρώσης εις την ιέρειαν. Και τώρα ημείς θα πάμε να περιπατήσωμεν· καιρός δε και σεις οι άλλοι ν' αναχωρήσετε διά να περάσετε τον καιρόν της αδείας σας. Συ δε, Παρρησιάδη, και ο Έλεγχος, εξετάσατε αυτούς όλους και τους μεν αγαθούς στεφανώνετε, τους φαύλους δε στιγματίζετε.

ΠΑΡΡ. Θα εκτελέσωμεν την παραγγελίαν σου, Φιλοσοφία.

Χαίρετε, σεβαστοί φιλόσοφοι. Ημείς δε, Έλεγγε, ας κατέβωμεν και ας εκτελέσωμεν τας διαταγάς της Φιλοσοφίας. Από πού δε νομίζεις ότι πρέπει ν' αρχίσωμεν; Από την Ακαδημίαν ή από την Στοάν;

ΕΛΕΓΧ. Ας κάμωμεν την αρχήν από το Λύκειον.

ΠΑΡΡ. Το ίδιο κάνει. Εκείνο περί του οποίου είμαι βέβαιος είνε ότι όπου και αν πάμε θα χρειασθούμεν ολίγους στεφάνους και πολλά καυτήρια.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ Ή ΑΕΤΙΩΝ (128)

Θα ήτο ευτύχημα να μιμηθή κανείς τον Ηρόδοτον, όχι εις όλα τα προτερήματά του ως συγγραφέως — διότι τούτο θα ήτο υπερβολικός πόθος — αλλ' εις έν τουλάχιστον εξ όλων, το κάλλος λ.χ. και την αρμονίαν του ύφους του, την ιδιαιτέραν χάριν της Ιωνικής διαλέκτου, τον πλούτον της σκέψεως ή τα αναρίθμητα κάλλη, τα οποία εκείνος έχει συναθροίση εις τα έργα του και τα οποία απελπίζουν τον αποπειρώμενον να τον μιμηθή. Εκείνα όμως τα οποία έπραξε διά να καταστήση γνωστά τα συγγράμματά του και να καταστή εντός ολίγου περίφημος μεταξύ των Ελλήνων και εγώ και συ και άλλοι δυνάμεθα να τα μιμηθώμεν. Διότι όταν αναχωρήσας εκ της πατρίδος του ήλθεν εκ Καρίας κατ' ευθείαν εις την Ελλάδα, εσκέπτετο πώς ταχύτερα και ευκολώτερα να γίνη γνωστός και διάσημος αυτός και τα έργα του. Να ταξειδεύη από πόλεως εις πόλιν και να τ' αναγινώσκη τώρα μεν προς τους Αθηναίους, έπειτα δε προς τους Κορινθίους ή τους Αργείους και τους Λακεδαιμονίους χωριστά εθεώρησε κοπιώδες και απαιτούν πολλήν χρονοτριβήν. Λοιπόν αντί να βαδίση βαθμηδόν και κατ' ολίγον προς τον σκοπόν του, ήθελε να εύρη ει δυνατόν όλους τους Έλληνας συνηθροισμένους. Όταν λοιπόν ήλθεν ο καιρός των μεγάλων Ολυμπιακών αγώνων, ο Ηρόδοτος έκρινεν ότι παρουσιάζεται η ευκαιρία την οποίαν επεθύμει. Όταν δε η πανήγυρις ευρίσκετο εις την ακμήν της και είχαν συνέλθη πανταχόθεν οι άριστοι των Ελλήνων, ενεφανίσθη εις τον οπισθόδομον, όχι ως θεατής, αλλ' ως αγωνιστής. Και αναγνώσας τας ιστορίας του, τόσον κατεγοήτευσε τους ακροατάς, ώστε τα βιβλία του ωνομάσθησαν Μούσαι, ήσαν δε εννέα όσαι και αι Μούσαι. Ούτω έγινε γνωστός πολύ περισσότερον και από αυτούς τους Ολυμπιονίκας. Και δεν υπήρχε κανείς ο μη γνωρίζων το όνομα του Ηροδότου, είτε διότι τον εγνώρισαν οι ίδιοι εις την Ολυμπίαν, είτε διότι ήκουσαν περί αυτού από τους επιστρέψαντας εκ των αγώνων· και άμα ενεφανίζετο πουθενά, τον εδακτυλοδείκτουν λέγοντες· Αυτός είνε ο Ηρόδοτος, ο οποίος έγραψεν εις την Ιωνικήν διάλεκτον την ιστορίαν του πολέμου των Ελλήνων και των Περσών και εξύμνησε τας νίκας μας. Τοιούτον όφελος απήλαυσεν εκ της ιστορίας του· εις μίαν πάνδημον των Ελλήνων σύνοδον έλαβε την κοινήν της Ελλάδος ψήφον και ανεκηρύχθη νικητής ουχί παρ' ενός κήρυκος, αλλ' εις πάσαν πόλιν εξ ης κατήγετο έκαστος των παρευρισκομένων εις τους αγώνας.

Το παράδειγμά του εμιμήθησαν κατόπιν και ηκολούθησαν την σύντομον ταύτην προς την διασημότητα οδόν ο Ιππίας ο εξ Ἡλιδος σοφιστής, ο Πρόδικος ο Κίος, ο Αναξιμένης ο Χίος και ο Πώλος ο Ακραγαντίνος· και άλλοι πολλοί ανεγίνωσκον και απήγγελλον τα έργα των εις τους αγώνας και ούτω εντός ολίγου εγίνοντο γνωστοί. Αλλά προς τι να αναφέρω τους παλαιούς εκείνους σοφιστάς και ιστορικούς και λογογράφους, αφού και επ' εσχάτων, ως λέγεται, ο Αετίων ο ζωγράφος, αφού εζωγράφησε τον γάμον του Αλεξάνδρου και της Ρωξάνης, μετέφερεν εις την Ολυμπίαν την εικόνα και την επέδειξε; Τόσον δε ήρεσεν η τέχνη εις τον Προξενίδαν, όστις ήτο τότε Ελλανοδίκης, ώστε έκαμε γαμβρόν του τον Αετίωνα. Και τι το τόσον θαυμαστόν υπήρχεν εις την εικόνα, ηρώτησε κάποιος, ώστε ο Ελλανοδίκης δι' αυτό να δώση την θυγατέρα του εις ένα ξένον οποίος ήτο ο Αετίων; Η εικών υπάρχει εις την Ιταλίαν, όπου και εγώ την είδα και δύναμαι να σας ομιλήσω περί αυτής. Παριστά θάλαμον περικαλλή και κλίνην νυμφικήν, επί της οποίας κάθηται η Ρωξάνη, παρθένος ωραιοτάτη, με το βλέμμα χαμηλωμένον από εντροπήν προς τον ενώπιόν της ιστάμενον Αλέξανδρον. Πέριξ αυτής και του Αλεξάνδρου φαίνονται διάφοροι έρωτες μειδιώντες· και εις μεν εξ αυτών, ιστάμενος όπισθεν της νύμφης, σύρει από την κεφαλήν της την καλύπτραν και δεικνύει προς τον γαμβρόν την Ρωξάνην, άλλος δε ως θεράπων αφαιρεί το σανδάλιον εκ του ποδός της διά να την βοηθήση να κατακλιθή. Άλλος ερωτιδεύς κρατεί τον Αλέξανδρον εκ της χλαμύδος και τον σύρει προς την Ρωξάνην με πολλήν δύναμιν, ο δε βασιλεύς κρατεί στέφανον τον οποίον προσφέρει προς την παρθένον. Ως παράνυμφος και νυμφαγωγός παρίσταται ο Ηφαιστείων, κρατών λαμπάδα αναμμένην και στηριζόμενος εις τον ώμον ωραιοτάτου νεανίσκου, ο οποίος, υποθέτω, είνε ο Υμέναιος, διότι το όνομά του δεν είνε σημειωμένον επί της εικόνας. Εις άλλο μέρος του πίνακος άλλοι έρωτες παίζουν με τα όπλα του Αλεξάνδρου. Δύο εξ αυτών σηκώνουν την λόγχην αυτού, μιμούμενοι τους αχθοφόρους όταν μεταφέρουν βαρείαν δοκόν. Δύο άλλοι σύρουν έτερον ερωτιδέα εξηπλωμένον ως βασιλέα τάχα επί της ασπίδος, την οποίαν έλκουν από τας λαβάς. Άλλος έχει εισέλθη εις τον θώρακα, ο οποίος ευρίσκεται κατά γης πλαγίως κείμενος και φαίνεται ως να ενεδρεύη διά να φοβίση τους άλλους όταν θα πλησιάσουν σύροντες το φορείον.

Δεν πρόκειται δε περί παιγνιδίων και ασημάντων επεισοδίων, αλλ' ο ζωγράφος δι' αυτών θέλει να δείξη και τον έρωτά του Αλεξάνδρου προς τα πολεμικά έργα και ότι ενώ ήτο ερωτευμένος με την Ρωξάνην δεν ελησμόνει και τα όπλα. Αλλά και εξ άλλου κατεφάνη η αλήθεια του γαμηλίου χαρακτήρος της εικόνας, αφού έγινεν αφορμή να νυμφευθή ο Αετίων την θυγατέρα του Προξενίδου· και ο γάμος του ζωγράφου εγένετο οιονεί επεισόδιον του βασιλικού γάμου και ως παράνυμφον είχε τον Αλέξανδρον. Ως αμοιβήν διά τον ζωγραφιστόν γάμον επέτυχεν αληθή γάμον.

Ο Ηρόδοτος λοιπόν — διά να επανέλθω εις αυτόν — εθεώρει την πανήγυριν των Ολυμπίων ικανήν να καταστήση ένδοξον μεταξύ των Ελλήνων ένα συγγραφέα, ο οποίος εξιστόρησε νίκας όπως αυτός τας εξιστόρησεν. Εις εμέ δε — και σας εξορκίζω εις τον Φίλιον Δία να μη υποθέσετε ότι παρεφρόνησα και ότι θέλω να συγκρίνω τον εαυτόν μου προς εκείνον — συνέβη κάτι τι παρόμοιον. Όταν κατ' αρχάς ήλθα εις την Μακεδονίαν, εσκεπτόμην πώς να πραγματοποιήσω τον πόθον τον οποίον είχα, να καταστήσω γνωστά εις όσον το δυνατόν περισσότερους Μακεδόνας τα έργα μου. Και μου εφαινετο δύσκολον να περιέλθω προς τούτο όλας τας πόλεις την μίαν μετά την άλλην, πράγμα το οποίον θα απήτει πολύν καιρόν· εάν όμως επερίμενα την σημερινήν ημών συνέλευσιν και ενεφανιζόμην εν μέσω υμών διά να σας απαγγείλω τινά των έργων μου, ο σκοπός μου θα εξεπληρούτο κατ' ευχήν.

Σήμερον λοιπόν σας ευρίσκω ενταύθα συνηγμένους, ό,τι εκλεκτότερον έχει εκάστη πόλις, το άνθος ακριβώς ειπείν των Μακεδόνων. Ευρισκόμεθα δε εις πόλιν εκ των ωραιωτέρων, όχι όπως η Πίσσα, ούτε έχουσα την στενοχωρίαν εκείνης και σκηνάς και καλύβας και πνιγηρόν καύσωνα, οι δε πανηγυρισταί δεν είνε συρφετώδης όχλος αποτελούμενος από ανθρώπους ελθόντας μάλλον διά να ίδουν αθλητάς και

ολίγον φροντίζοντας τους περισσότερους διά τον Ηρόδοτον, αλλά ρήτορες και συγγραφείς και σοφισταί οι διασημότεροι, ούτως ώστε να υπάρχει φόβος μήπως το έργο μου φανή εδώ περισσότερο ασήμαντον παρά εις την Ολυμπίαν. Αν επρόκειτο υμείς σήμερα να με συγκρίνετε προς τους αθλητάς Πολυδάμοντα ή Γλαύκον ή Μίλωνα, βεβαίως θα σας εφαινόμην καθ' υπερβολήν θρασύς άνθρωπος· αλλ' εάν απομακρύνετε την μνήμην σας από εκείνους και περιορίσετε την κρίσιν σας μόνον εις εμέ, ίσως δεν θα σας φανώ πολύ άξιος μαστιγώσεως ([129](#)) . Ενώπιον δε τοιούτων θεατών και τούτο θα είνε αρκετόν δι' εμέ.

ΤΕΛΟΣ

Σημείωσις /αφορώσα προηγούμενους τόμους/. Εκτός διαφόρων άλλων παροραμάτων, ευδιακρίτων, σημειούμεν ενταύθα τα επόμενα δυο, ως ουσιωδέστερα :

Εις την σελίδα 11 (στίχ. 1) της Εισαγωγής ετέθη «λεπτομερές» αντί «πολυμερές».

Εις δε τας σελίδας 114 — 130 (επικεφαλής) του Α'. τόμου ετέθη «Κρίσεις θεών» αντί «Κρίσις θεών».

* * *

Η Σειρά των Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων, των Εκδόσεων Φέξη, υπήρξεν ένας σταθμός στα ελληνικά χρονικά, Για πρώτη φορά προσφερόταν συστηματικά στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, η αρχαία ελληνική σκέψη (ιστορία, φιλοσοφία, ποίηση, δράμα, δικανικός και πολιτικός λόγος) σε δημιουργικές μεταφορές της, από τους άριστους μεταφραστές του τόπου, στην πιο σύγχρονη μορφή που πήρε εξελισσόμενο το γλωσσικό της όργανο. Ο Όμηρος, οι Τραγικοί κι ο Αριστοφάνης, ο Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης, ο Πλάτων, ο Ξενοφών, ο Αριστοτέλης, ο Θεόκριτος, ο Θεόφραστος, ο Επίκτητος, ο Πλούταρχος, ο Λουκιανός κλπ. προσφέρονται και σήμερα, στις κλασικές πια μεταφράσεις των Πολυλά, Ραγκαβή, Μωραϊτίδη, Κονδυλάκη, Ποριώτη, Γρυπάρη, Τανάγρα, Πολέμη, Καμπάνη, Καζαντζάκη, Βάρναλη, Αυγέρη, Βουτιερίδη, Ζερβού, Φιλαδελφέως, Τσοκόπουλου, Σίγουρου. Κ. Χρηστομάνου κλπ, σε μια σύγχρονη σειρά εκδόσεων βιβλίου τσέπης, πράγμα που επίσης γίνεται για πρώτη φορά, συστηματικά, στην Ελλάδα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΛΑΔΙΑΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 22 - ΤΗΛ. 614.686, 634.506

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΧ. 10

1) Φαίνεται, ότι ο σκοπός του διαλόγου τούτου ως και του επομένου είνε να εγκωμιασθή κάποια Πάνθεια, ερωμένη του Λουκίου Βέρου, αδελφού του αυτοκράτορος Μάρκου Αυρηλίου. Τινές των κριτικών αμφιβάλλουν αν ο Λουκιανός είνε συγγραφέυς των εγκωμίων τούτων.[↵](#)

- 2) Όρος της Λυδίας, επί της κορυφής του οποίου ελέγετο ότι ευρίσκετο η απολιθωθείσα Νιόβη, η κόρη του Ταντάλου.↵
- 3) Κατά τον Πασανίαν η Αθηνά ατή ωνομάσθη Λημνία, διότι ήτο ανάθημα των κατοίκων της Λήμνου. Ήτο επί της Ακροπόλεως.↵
- 4) Ερωμένη του Αλεξάνδρου. Ενώ την εξωγράφιζεν ο Απελλής, την ερωτεύθη, αλλ' ο Αλέξανδρος υπήρξεν αρκετά γενναιόψυχος, ώστε να τον συγχωρήση.↵
- 5) Ο αυτοκράτωρ Μάρκος Αυρήλιος είχε προσλάβη συναυτοκράτορα τον αδελφόν του Λούκιον Βέρον.↵
- 6) Η σύζυγος του Αβραβάτα ωνομάζετο Πάνθεια, επομένως τοιούτον ήτο και το όνομα της ερωμένης του Λουκίου Βέρου.↵
- 7) Η Φιλομήλα, ήτις μετεμορφώθη εις την αηδόνα.↵
- 8) Κόρη και μαθήτρια του Πυθαγόρου.↵
- 9) Γυνή εκ Μαντινείας φιλόσοφος, της οποίας ο Σωκράτης καυχάται εις το «Συμπόσιον» του Πλάτωνος ότι υπήρξε μαθητής και ότι παρ' αυτής εδιδάχθη τα μυστήρια του έρωτος.↵
- 10) Επ' ανδρών κράατα. Το όνομα Άτη σημαίνει την ύβριν και την ζημίαν.↵
- 11) Διότι εις τας γυναίκας δεν επετρέπετο, ως γνωστόν, να παρίστανται εις τους αγώνας.↵
- 12) Νικητήν των λεόντων.↵
- 13) Ο Πίνδαρος πιθανώς.↵
- 14) Έτρεχεν επί των στάξεων χωρίς να τους συντρίβη.↵
- 15) Το τρέξιμον των ίππων οίτινες έφευγον με την ταχύτητα του ανέμου.↵
- 16) Τοιούτον θα είνε βέβαια του Ολυμπίου Διός το ανάκτορον.↵
- 17) Τότε είπε κλαίουσα η θεόμορφος γυνή.↵
- 18) Ο Ζώϊλος.↵
- 19) Ζηνόδοτος ο Εφέσιος, τον οποίον ο Πτολεμαίος διώρισε διευθυντήν της περιφήμου βιβλιοθήκης της Αλεξανδρείας, έκαμε μίαν κριτικήν έκδοσιν του Ομήρου, εις την οποίαν εσημείωνε διά περονών τους στίχους τους οποίους εθεώρει εμβολίμους και μη γνησίους.↵
- 20) Ομοιάζουσα προς την Αρτέμιδα και την χρυσήν Αφροδίτην.↵
- 21) Ομοία προς την Άρτεμιν κατέβαινεν εκ του όρους.↵
- 22) Ίδε «Εικόνας».↵

- 23) Είνε γνωστή η συνήθεια των Αθηναίων να γράφουν επί των τοίχων το όνομα του αγαπωμένου προσώπου μετά του επιθέτου «καλός» ή «καλή». Περί του Φειδίου λέγεται ότι είχε χαράξη επί του μικρού δακτύλου του Ολυμπίου Διός τας λέξεις «Παντάρκης καλός».↵
- 24) Η πάνδημος εθεωρείτο προστάτις των εταιρών.↵
- 25) Την Δήμητραν και την Περσεφόνην.↵
- 26) Τα χοιρίδια των Αχαρνών ήσαν περίφημα και παροιμιώδη.↵
- 27) Η χώρα των Οδρυσσών έκειτο πέραν της Θράκης και εθεωρείτο πολύ μακρυνή ως φαίνεται και εκ του ανωτέρω χωρίου του Λουκιανού.↵
- 28) Εννοεί το «χαίρειν», με το οποίον οι αρχαίοι ήρχιζαν τας επιστολάς των· π. χ. Κλεινίας Αρισταινέτω χαίρειν.↵
- 29) Ο ένατος μην των Αθηναίων ότε εωρτάζοντο τα Ελαφηβόλια.↵
- 30) Ένδυμα κόκκινον.↵
- 31) Ίδε «Αλέξανδρον ή ψευδόμαντιν». Τομ γ'. σελ. 109.↵
- 32) Ως διηγείται ο Όμηρος εις την Οδύσσειαν.↵
- 33) Η Βοιωτική Τανάγρα ήτο περίφημος διά τα πουλερικά της.↵
- 34) Ίδε «Αληθή Ιστορίαν» σελ. 40 και 41.↵
- 35) Παράβαλε «Νεκρικών Διαλόγων» σελ. 35 υποσημ. 2.↵
- 36) Ω χρυσέ, το ωραιότερον διά τον άνθρωπον δώρον.↵
- 37) Ο χρυσός είνε των ανθρώπων η δύναμις.↵
- 38) Από τας πολλές σκέψεις ο γλυκύς ύπνος δεν ήρχετο εις τον Ατρείδην Αγαμέμνονα. Εκ του Ομήρου.↵
- 39) Μισώ τον συμπότην, ο οποίος έχει καλόν μνημονικόν.↵
- 40) Ανοηταίνεις.↵
- 41) Αλλ' εις την καρδίαν του Ατρείδου Αγαμέμνονος δεν ήτο ευχάριστον.↵
- 42) Ο Φίλος ήτο είς εκ των Κενταύρων, όστις ετάφη εις τους πρόποδας ενός των βουνών της Θεσσαλίας, το οποίον δια τούτο, κατά τον Διόδωρον ωνομάσθη Φολόη.↵
- 43) Ως γνωστόν ο προπίνων έπινεν ολίγον και έδιδε το ποτήρι εις τον προς ον η πρόποσις απηυθύνετο διά να πή το υπόλοιπον.↵
- 44) Συνέκρουον τας ασπίδας.↵

- 45) Και ανεπέμποντο κραυγαί απελπισίας και θριάμβου.↵
- 46) Οι Στωικοί ηρέσκοντο να γράφουν ψιλὰ και δυσανάγνωστα.↵
- 47) Όρος σχολαστικός των Στωικών.↵
- 48) Περί του κερατίνου συλλογισμού ἴδε «Νεκρικούς Διάλογους» Τόμ. Β'. σελ. 35 υποσ. 2. Σωρείτης δε εἶνε ἄλλο σόφισμα, το οποίον δι' ἁλλεπαλλήλων ερωτήσεων φθάνει εἰς συμπέρασμα ψευδές μεν, φέρον ὅμως εἰς ἀμνηχανίαν τον ερωτώμενον.↵
- 49) Εἴτε την ἐλησμόνησε, εἴτε δε την ἐσυλλογίσθη, υπέπεσεν ἐν τῇ καρδίᾳ του εἰς μέγα ἀμάρτημα.↵
- 50) Ἡ γῆ αὕτη εἶνε ἡ Καλυδών, ἡ ὁποία κείται ἀπέναντι τῆς γῆς του Πέλοπος και ἔχει πεδιάδας ευφόρους. Ἀπόσπασμα ἐκ του «Μελεάγρου», το οποίον δεν ἔχει σχέσιν με την υπόθεσιν τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλά παρατίθεται εἰκὴ εἰς ἐνδείξιν πολυμάθειας, ὅπως και το ἐπόμενον.↵
- 51) Ἡ ἐκηβόλος θεὰ κόρη τῆς Λητούς ἐξερεθίζει μέγαν κάπρον εἰς τὰς γαίας του Οἰνέως.↵
- 52) Παράβαλε τὰ λεγόμενα περὶ τῆς τιμωρίας των μοιχῶν εἰς τον «Θάνατον Περειγρίνου».↵
- 53) Ὁ τόκος ἐλογαριάζετο κατὰ μήνα.↵
- 54) Οἱ ἀρχαῖοι, κατὰ τοὺς χρόνους του Λουκιανοῦ, διήρουν τὰ γεύματα εἰς τρία μέρη. Ἐκ τούτων το πρῶτον ἐλέγετο πρόπομα, διότι κατ' αὐτό ἐπινον εἴτε οἶνον, εἴτε διάφορα ποτὰ δροσιστικά εἴτε και μόνον νερόν. Ἡ συνήθεια του προπόματος εἰσῆχθη εἰς τὴν Ελλάδα και εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ του αυτοκράτορος Κλαυδίου. Κατὰ το δεύτερον μέρος του γεύματος παρετίθεντο ἐδέσματα ἐλαφρά, κατάλληλα μάλλον διὰ νὰ διεγείρουν παρὰ διὰ νὰ κορέσουν τὴν ὀρεξιν, θαλασσινὰ, γλυκίσματα, λάχανα και τὰ τοιαῦτα. Το τρίτον μέρος ἦτο το ἐντελές γεῦμα, κατὰ τὰ οποίον παρετίθεντο τὰ διάφορα κρέατα και εἰς το τέλος τὰ τραγήματα.↵
- 55) Εἰς το μέγαρον του Ἀρισταίνετου ἡ εὐγενὴς Κλεανθὶς ἀνετράφη ὡς βασίλισσα με ἐπιμέλειαν, ἐξέχουσα μετὰ ὅλων των ἄλλων παρθένων, ὠραιότερα τῆς Ἀφροδίτης και τῆς Ἑλένης ομοῦ. Χαίρε δε και συ, γαμβρέ, πρῶτε μετὰ τῶν ομηλίκων σου, ὠραιότερε του Νιρέως και του υἱοῦ τῆς Θέτιδος. Ἡμεῖς δε πολλάκις θα σὰς ψάλλωμεν τον ἐπιθαλάμιον τούτον ὕμνον, εὐχόμενοι διὰ τὴν εὐτυχίαν και των δύο.↵
- 56) Διότι οἱ στίχοι του Ἰστιάου ἦσαν ἀπομιμήσεις και ἀναμίξεις στίχων διαφόρων ποιητῶν.↵
- 57) Παρωδία Ομηρικοῦ στίχου. Κ' ἐκείνον μεν ἀπέτυχε . . .↵
- 58) Μετὰ τῶν δογμάτων των Στωικῶν ἦτο και ἡ περιφρόνησις διαφόρων δεινῶν, ἐν οἷς και ὁ πόνος, τὰ οποία διὰ τούτο ἀπεκάλουν ἀδιάφορα. Ὡς δε διηγείται ὁ Κικέρων, Ποσειδώνιος ὁ Ἀπαμεὺς παθὼν ἐξ ἀρθρίτιδος ἀνεφώνει· Δεν θα με καταφέρεις, πόνε, νὰ ὁμολογήσω ὅτι εἶσαι κακόν.↵
- 59) Τὴν ἐσπέραν του γάμου ὁ γαμβρός ὠδήγει τὴν νύμφην ἐπὶ οχήματος, ἐπὶ του οποίου ἦτο κατεσκευασμένη μικρὰ κλίνη και ἐπ' αὐτῆς ἡ νύμφη ἦτο κατακεκλιμένη. Οἱ φίλοι και οἱ ομηλικοὶ του γαμβροῦ συνώδευον κρατοῦντες δάδας και ἄδοντες.↵
- 60) Του Εὐριπίδου.↵

- 61) Ανεξερευνήτοι των θεών αι βουλαί· εις πολλά οι θεοί δίδουν ανέλπιστον έκβασιν και τα προσδοκώμενα δεν πραγματοποιούνται. Ευρ. «Άλκηστις» τέλος.↵
- 62) Παρωδία στίχων του Ευριπίδου εκ διαφόρων μερών ειλημμένων. Όμοια, παρωδία του Ομήρου και του Ευριπίδου είνε τα επόμενα, τα οποία εις την μετάφρασιν αποδίδονται με κάποιον ρυθμόν.↵
- 63) Πώλος και Αριστόδημος, περίφημοι τραγικοί ηθοποιοί, οίτινες συνήθως υπεδύοντο θεών πρόσωπα.↵
- 64) Κανείς εκ των θεών, θηλυκός ή αρσενικός, ας μη λείψη ούτε εκ των ποταμών κανείς, ούτε εκ των νυμφών, αλλ' εις του Διός τα ανάκτορα να έλθετε όλοι, όσοι λαμβάνετε μέρος εις τας εκατόμβας και όσοι ανήκετε εις την μέσσην ή την κατωτάτην τάξιν και αφανείς κάθεσθε παρά τους βωμούς και απολαμβάνετε την κνίσαν των θυσιών.↵
- 65) Βενδίς, θεότης της Θράκης. Ο Μίθρης ή Μίθρας ήτο θεός των Περσών, ο δε Μην των Φρυγών.↵
- 66) Η τρίτη τάξις των Αθηναίων πολιτών.↵
- 67) Η πλουσιωτέρα τάξις των Αθηναίων.↵
- 68) Άκουε, σίγα, μη τάραττε.↵
- 69) Δηλαδή των δώδεκα θεών. Παρωδία του κηρύγματος των επικλησιών του δήμου των Αθηναίων, κατά τας οποίας εκαλούντο να λάβουν τον λόγον οι «υπέρ τα πενήκοντα γεγονότες».↵
- 70) Ο Μώμος αρχίζει με τον Ομηρικόν στίχον: «αλλ' ημείς μεν πάντες ύδωρ και γαία γένοισθε».↵
- 71) Τον Ηρακλήν.↵
- 72) Ο Μητρόδωρος ήτο πυρωνιστής φιλόσοφος Χίος, ο οποίος συνώψιζε την διδασκαλίαν του εις το εξής αξίωμα : «Δεν γνωρίζομεν τίποτε και δεν γνωρίζομεν μάλιστα εάν δεν γνωρίζωμεν τίποτε».↵
- 73) Πόλις της Ευβοίας, εις την οποίαν υπήρχε ναός του Ποσειδώνος.↵
- 74) Το έμμετρον κείμενον του χρησμού είνε ούτω συντεθειμένον, ώστε να είνε ακατανόητον και γελοίον προς διακωμώδησιν της ασαφείας των αληθινών χρησμών.
- είμεθα γαϊδούρια και μουλάρια ξέστρωτα που δεν έχομεν ούτε μιας ακρίδας μυαλό.↵
- 75) «Σιγή εφ' ημείων, ίνα μη Δαμής γε πύθηται». Εκ της Ιλιάδος.↵
- 76) Η Αθηνά ήτο η προστάτις θεά των Αθηνών και οι Αθηναίοι την εσέβοντο εξαιρετικώς. Αφού δε ο Τιμοκλής ωρκίσθη εις την Αθηνάν, ο Δάμις δεν τολμά ν' αντιτείνη εις τοιούτον όρκον, δι' ο και λέγει ότι ο Τιμοκλής ενίκησε με τον όρκον τούτον.↵

- 77) Τουτί μεν υπομόχθηρον, άλλο μοι λέγε.↵
- 78) Προς την Λητώ δε αντέστη ισχυρώς ο Ερμής.↵
- 79) Βλέπεις τον υψηλόν και άπειρον αιθέρα, όστις εις τας υγράς του αγκάλας περιβάλλει την γην; Τούτον νόμιζε Δία, τούτον θεώρει θεόν.↵
- 80) Ο Ζευς, τι είνε ο Ζευς; Διότι μόνον εξ ονόματος τον γνωρίζω.↵
- 81) Ο Φάλης ήτο ο θεός της γονιμότητας και παρίστατο διά του φαλού.↵
- 82) Ανθρωποθυσίας. Ίδε τόμ. Α'. σελ. 109.↵
- 83) Κτυπά αδιακρίτως ενόχους τε και μη. Εκ της «Ιλιάδος».↵
- 84) Η φιγούρα του πλοίου. Παράβαλλε «Πλοίον ή ευχαί» τόμ. 1 σελ. 27 υποσημ. 2.↵
- 85) Στίχος του Μενάνδρου : Ουδέν κακόν παθαίνεις εκ της ύβρεως, την οποίαν δεν αποδέχεσαι.↵
- 86) Ο τίτλος του κειμένου είνε «Βίων πράσις». Η λέξις «βίος» επί του προκειμένου σημαίνει τον τρόπον του ζην κατά τα διάφορα φιλοσοφικά συστήματα. «Οι από του βίου» ελέγοντο οι φιλόσοφοι.↵
- 87) Ο Πυθαγόρας ομιλεί εις το κείμενον την Ιονικήν διάλεκτον.↵
- 88) Ο υιός του Κροίσου ήτο άλαλος.↵
- 89) Αντί να παραθέτη απλώς τους αριθμούς, ο Πυθαγόρας τους προσέθετε:

Το τέλειον τούτο τρίγωνον είνε πρόβλημα του ισοσκελούς τριγώνου, το οποίον εύρεν ο Πυθαγόρας και το παρίστα κατά τον εξής τρόπον:

$$\begin{array}{r}
 1 \quad . \\
 2 \quad . . \\
 3 \quad . . . \\
 4 \quad \\
 \hline
 10
 \end{array}$$

Ο δε σχετικός όρκος ήτο ο εξής: «Ορκίζομαι εις εκείνον όστις δίδει εις την ημετέραν ψυχήν την τετράδα, την πηγήν των αρχών της αιωνίας φύσεως». Κατά τους Πυθαγορικούς ο αριθμός τέσσαρα ήτο το σύμβολον των τεσσάρων στοιχείων.↵

- 90) Διότι είνε σκοτεινοί.↵
- 91) Οι αρχαίοι έγγραφον επί του ενός μέρους των μακρών περγαμηνών, αίτινες απετέλουν τα βιβλία των. Οι Κυνικοί όμως φαίνεται ότι μετεχειρίζοντο βιβλία των οποίων αι περγαμηναί ήσαν ολόγραφοι.↵
- 92) Ιππόλυτος: «Η μεν γλώσσα ομώμωκεν, η δε φρην ανώμοτο». Ο Διογένης αναστρέφει την φράσιν.↵

93) Ο Διογένης υπήρξεν αργυραμοιβός εις την Σινώπην. Παράβ. «Δις κατηγορούμενος».↵

94) Ο Αρίστιππος, αρχηγός της Σχολής, των Κυρηναϊκών, υπήρξε μαθητής του Σωκράτους, όπως δε ούτος, περιωρίσθη μόνον εις την ηθικήν και παρημέλησε την φυσικήν, προς την οποίαν έτρεφε μεγάλην περιφρόνησιν. Αλλά διέστρεψε την ηθικήν του διδασκάλου του διά των μαθημάτων της ακολασίας και της αυτοκτονίας, τα οποία έδιδε. Κατά τον Αρίστιππον, η υπέρτατη ευτυχία συνίστατο εις τας απολαύσεις των αισθήσεων. Επωνομάσθη δε ρήτωρ του θανάτου, διότι edίδασκε τους μαθητάς του ν' αυτοκτονούν άμα ησθάνοντο την ελαχίστην απογοήτευσιν εις την ζωήν. Η θυγάτηρ του Αρήτη τον διεδέχθη εις την αρχηγίαν της Σχολής του.↵

95) Το παιγνίδι της δάμας.↵

96) Υπαινίσσεται τα λεγόμενα υπό του Αλκιβιάδου εις το «Συμπόσιον» του Πλάτωνος.↵

97) Συνήθης όρκος του Σωκράτους.↵

98) Ήτο μαθητής και φίλος του Πλάτωνος,↵

99) Κατά τους χρόνους του Λουκιανού η Στωική φιλοσοφία εξετιμάτο μεγάλως και κατ' αυτής η σάτυρα του Λουκιανού αποτοξεύει συχνότερα και σφοδρότερα τα βέλη της.↵

100) Το δόγμα τούτο της Στωικής φιλοσοφίας περιέχεται εις το πρώτον αξίωμα του εγχειριδίου του Επικτήτου.↵

101) Εκτός του Λουκιανού και οι άλλοι αρχαίοι συγγραφείς αναφέρουν τον συλλογισμόν του κροκοδείλου, χωρίς όμως και να δίδουν την εξήγησίν του.↵

102) Δεν γνωρίζομεν επίσης σαφή πράγματα περί του θεριστικού και του κυριεύοντος συλλογισμού, των οποίων παραδείγματα αναφέρει ο Διογένης ο Λαέρτιος εις τον βίον του Ζήνωνος και του Χρυσίππου.↵

103) Ως εκ ποσηγουμένων γνωρίζομεν, οι Στωικοί ετοποθέτουν την αρετήν εις την κορυφήν όρους αποκρήμνου εις το οποίον έφερεν οδός δύσβατος. Η ιδέα δε αύτη ήτο του Ησιόδου.↵

104) Ο Χρύσιππος, κατά τον Διογένην τον Λαέρτιον, έγραψε 311 τόμους περί διαλεκτικής, εκτός δε τούτων πολυάριθμα άλλα συγγράμματα, πλήρη ξένων περικοπών και σχολίων, τα οποία απετέλουν τα δύο τρίτα και πλέον του όλου συγγράμματος. Εις μίαν εκ των πραγματειών τούτων κατεχώρισεν ολόκληρον την Μήδειαν του Ευριπίδου· μίαν δε ημέραν εις των μαθητών του, ο οποίος εκράτει το βιβλίον εκείνο, ερωτηθείς τι βιβλίον ήτο, απήντησεν· Η «Μήδεια» του Χρυσίππου. Ο Σενέκας ομιλεί μετά πολλής περιφρονήσεως περί των έργων του Χρυσίππου· τα χαρακτηρίζει ως επιπόλαια, και τα παρομοιάζει με ξίφος το οποίον λυγίζει αντί να διατρυπά.

Ο Χρύσιππος είχε γράψη βιβλίον περί σολοικισμών και αδοκίμων λέξεων, εκ των οποίων ανέφερε μέγαν αριθμόν. Αλλ' οι Στωικοί ολίγον εφρόντιζον διά την καθαρότητα της γλώσσης και την ακρίβειαν του ύφους.↵

105) Όνομα περιφήμου τινός τοκογλύφου, το οποίον κατόπιν απεδίδετο εις όλους τους τοκογλύφους, όπως το όνομα του Ίρα απεδίδετο εις όλους τους αθλίους και επαίτας.↵

106) Ο Λουκιανός μεταχειρίζεται την λέξιν ονησιφόρα (ωφέλιμα), διά να γίνη λογοπαίγνιον με όσα προηγουμένως λέγονται περί του όνου.↵

107) Εννοεί τον Πύρρωνα, του οποίου το όνομα μεταβάλλει, ούτως ώστε να γίνη δουλικόν όνομα, διότι το όνομα Πυρρίας ήτο σύνηθες όνομα δούλων.↵

108) Την αλήθειαν.↵

109) Επέχω περί τούτου και διασκέπτομαι. Τούτο ήτο και το κύριον αξίωμα της φιλοσοφίας των Πυρρωνιστών.↵

110) Ούτως ώστε η πήρα να συντρέχη την πήραν και αι ράβδοι τας ράβδους. Παρωδία στίχου της Ιλιάδος. ↵

111) Είσθε σοφοί άνδρες, και πρέπει ο θυμός σας να είνε αχαλίνωτος. Παρωδία επίσης Ομηρικού στίχου.↵

112) Να κατασπαραχθή αφού λιθοβολιθή και κατ' αυτόν τον τρόπον ν' αποθάνη.↵

113) Ότι δεν τηρούνται συνθήκαι μεταξύ ανθρώπων και θηρίων.↵

114) Μη φονεύετε άνθρωπον αγαθόν, αλλά δεχθήτε λίτρα διά την ζωήν του, χαλκόν και χρυσόν, τα οποία κατ' εξοχήν αγαπούν οι σοφοί.↵

115) Μη φαντάζεσαι, υβριστά, αφού έπεσες εις τα χέρια μας, ότι θα διαφύγης, επειδή υπεσχέθης χρυσόν.↵

116) Μη φονεύης, διότι δεν πρέπει να φονεύεται ο ικετεύων.↵

117) Δεν πρέπει οι κακοποιοί να πληρώνωνται με το αυτό νόμισμα;↵

118) Ιδέ «Ψευδολογιστήν» τόμος Γ' σελίς 154.↵

119) θα φορέσης χιτώνα από λίθους, διά να τιμωρηθής δι' όσα κακά έπραξες.↵

120) Ο Άρατος, καίτοι ήτο εκ των Σολών της Κιλικίας, διεκρίθη ως Έλλην φιλόσοφος και συγγραφεύς των «Φαινομένων». Εκ της αυτής πόλεως ησαν οι φιλόσοφοι Κράτων και Χρύσιππος. Ο Ζήνων, ο ιδρυτής της Στωικής φιλοσοφίας, ήτο Κύπριος εκ Κιλίου. Ο Αριστοτέλης ήτο εκ Σταγείρων, ο δε Δημόκριτος και ο Πρωταγόρας ήσαν Αβδηρίται. Το ότι δεν ήσαν εκ της κυρίως Ελλάδος δεν ηλάττωνε την υπόληψιν την οποίαν είχαν μεταξύ των Ελλήνων ως σοφοί.↵

121) Ο Λουκιανός σκώπτει τον Πλάτωνα δια τους άγαν εμφαντικούς λόγους τους οποίους μεταχειρίζεται εις τον «Φαίδρον».↵

122) Ευριπ. «Φοίνισσαι» : —Ω πάνσεπτη Νίκη, μείνε πλησίον μου καθ' όλην μου την ζωήν και μη παύσης να με στεφανώνης.↵

123) Ως έπαθλον δε θα χρησιμεύσουν δύο τάλαντα χρυσού, τα οποία θα δώσωμεν εις εκείνον όστις θ' αναδειχθή ο περισσότερον φιλόνεικος. Παρωδία Ομηρικών στίχων.↵

124) Όσα φύλλα και άνθη φέρει η άνοιξις.↵

125) Εις το Πρυτανεῖον, ὡς γνωστόν, ἐτρέφοντο δωρεάν, ὅσοι εἶχον προσφέρῃ ἐξαιρετικὰς υπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα. Ὄταν δὲ ὁ Σωκράτης ἐδικάζετο εἶπεν ὅτι, ἀντὶ νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, ἔπρεπε νὰ οδηγηθῇ εἰς τὸ Πρυτανεῖον.↵

126) Χρυσόφα ή ξόφα.↵

127) Ο Λουκιανός παίζει με την λέξιν αφύαι (μαρίδες) και λέγει· «Νή Νι' αφυέστατοί γε».↵

128) Προλαλιά.↵

129) Ως εκ των προηγούμενων γνωρίζομεν οι λαμβάνοντες μέρος εις τους αγώνας χωρίς να είνε άξιοι ν' αγωνισθούν, παρεδίδοντο εις τους μαστιγοφόρους. Ομοίως και οι κακοί υποκριταί.↵

End of the Project Gutenberg EBook of The Complete Works, Volume 6, by Lucian

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK THE COMPLETE WORKS, VOLUME 6 ***

***** This file should be named 28606-h.htm or 28606-h.zip *****
This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/2/8/6/0/28606/>

Produced by Sophia Canoni, book provided by Iason Konstantinidis

Updated editions will replace the previous one--the old editions
will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no
one owns a United States copyright in these works, so the Foundation
(and you!) can copy and distribute it in the United States without
permission and without paying copyright royalties. Special rules,
set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to
copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to
protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project
Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you
charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you
do not charge anything for copies of this eBook, complying with the
rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose
such as creation of derivative works, reports, performances and
research. They may be modified and printed and given away--you may do
practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is
subject to the trademark license, especially commercial
redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free
distribution of electronic works, by using or distributing this work
(or any other work associated in any way with the phrase "Project
Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project
Gutenberg-tm License (available with this file or online at
<http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm

electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional

terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain

"Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pglafe.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.